

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

TÜRK AİLESİNDE KARAKTER VE OTORİTE: BİR
TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK
ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Akife Gül KURU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mustafa AYDIN

KONYA-2016

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı **Akife Gül KURU**

Numarası **104205001004**

Ana Bilim / Bilim Dalı **Sosyoloji/Sosyoloji**

Programı Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

Tezin Adı **TÜRK AİLESİNDE KARAKTER VE OTORİTE: BİR TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı	Akife Gül KURU		
Numarası	104205001004		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa AYDIN		
Tezin Adı	Türk Ailesinde Karakter ve Otorite: Bir Toplumsal Tip Olarak Kaynana ve Kaynanalık Rolü Üzerine Bir Araştırma		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Türk Ailesinde Karakter ve Otorite: Bir Toplumsal Tip Olarak Kaynana ve Kaynanalık Rolü Üzerine Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma 13/06/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Mustafa AYDIN	Danışman	
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Aydemir	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Erhan TECİM	Üye	

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Akife Gül KURU	Numarası 114205001004
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa AYDIN	
Tezin Adı		Türk Ailesinde Karakter ve Otorite: Bir Toplumsal Tip Olarak Kaynana ve Kaynanalık Rolü Üzerine Bir Araştırma	

ÖZET

Bu çalışmanın konusu, Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü üzerine genel değerlendirmedir. Aile kurumunun Türk toplumunda ayrı bir yeri ve önemi vardır. Türk aile yapısının çoğu batılı ülkelerden farklı olarak evlilik kurumu üzerine inşa edilmiş olması gerçeği, toplumu ve aile kurumunu sosyal açıdan daha sağlıklı ve güçlü hale getirmiştir. Evlilik, her toplum ve kültürde bulunan kutsal bir beraberliktir. Evlilik insanlara yeni bir hayat, yeni bir yaşam tarzı ve yeni akrabaları da beraberinde getirir. Evlilik sadece karı koca arasında olmayıp kayınvalide, görümce, kayın ve kayınbaba da evlilik süreçlerine dâhil olabilmektedirler. Yeni akrabalarla olan ilişkiler kültürle göre değişiklik göstermektedir. Bu akrabalık kavramları içinde kaynana önemli bir toplumsal tiptir.

Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü üzerine yapılmış olan bu çalışma teorik ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde teorik olarak, aile, aile yapısı, evlilik, akrabalık, aile modelleri, aile değerleri, yaşlılık, sosyal ilişkiler ve tip kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın uygulama bölümünde ise Konya'da yaşayan katılımcılarla Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü algısını ölçmeye yönelik bir mülakat çalışması yapılmıştır. 20 kişiyle yapılan mülakat tekniğinde derinlemesine görüşmeler yapılarak elde edilen veriler yorumlanmıştır. Araştırmada Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolüne ilişkin bulgular elde edilmiştir. Araştırma bulguları toplumsal tip olarak kaynana rolünün Türk toplumunda önemini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile Sosyolojisi, Otorite, Toplumsal Tip, Kaynana Tipi.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Akife Gül KURU	Numarası 114205001004
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji	
	Danışmanı	Prof. Dr. Mustafa AYDIN	
Tezin İngilizce Adı		Turkish family in the Character and Authority: Mother in law as a Social Type A Study on the Role and Mother in law.	

SUMMARY

This study will focus on the character and authority of the Turkish family: provides an overall evaluation of the research on the role of mother-in-law and as social types. There is a separate role and importance of the family institution in Turkish society. The fact that Turkish families built on the institution of marriage Unlike most Western countries, the structure of society and the family institution has become more socially healthy and strong. Marriage is a sacred tie in every society and culture. a new life marriage people, brings a new lifestyle and new relatives. Marriage is not only between husband and wife-in-law, sister-in-law, beech and father in law programs can also include marriage. relations with the new family varies according to culture. This concept of kinship in-law is an important social types.

Turkish family character and authority: a mother-in-law and role as a social type made on this study consists of two parts, namely theoretical and practical. theoretically the first part of the study, family, family structure, marriage, relationships, family patterns, family values, old age, has tried to explain the types of social relationships and concepts. In the practical part of the study participants with the character of the Turkish family living in Konya and authorities: a social type role as mother-in-law and efforts to measure the perception of an interview it was conducted. The data obtained by in-depth interviews conducted with 20 people on interview techniques are reviewed. family character of the Turkish Research and authority: the findings were obtained for the mother-in-law role as a social type. The research findings indicate the importance of the role of the Turkish community in-law as a social type.

Keywords:Family,Authority,Type,Motherinlaw.

ÖNSÖZ

Yapılan araştırmalar Türkiye’de çekirdek ailenin arttığını geniş ailenin ise azaldığını göstermektedir. Evlilik kadın ve erkek arasındaki birliktelikle sınırlı kalmayıp çocukların da katılmasıyla aile ve akrabalık ilişkisinin oluşmasına yol açan kurumdur. Çocuklar ister evlenip kendi ailelerini kursunlar isterse de evden ayrılınsınlar ya da tek başına yaşamaya başlasınlar aileleriyle akrabalık ilişkisine girmeye başlarlar. Aynı binada oturanların akrabaların çoğunluğunu anne baba ya da kayınvalide kayınpeder oluşturmaktadır. Türkiye’de güçlü bir anne-baba-çocuk ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişki çocuklar evden ayrılmış olsalar bile yakın mesafelerde oturarak devam etmektedir. Bu bağlamda toplumsal bir tip olarak kaynana tezinin amacı; Türk toplumunda oldukça önemli bir figür olan kaynana tipinin sosyolojik olarak incelenmesidir. Aynı zamanda kaynana figürünün değişik aile tipleri içerisindeki rolü, gelin ve kayınvalide iletişiminin aile içi ilişkilere yansımaları tespit etmektir.

Bu çalışmada değerli katkıları ve yapıcı eleştirileri ile yardımcı olan hocam ve danışmanım Prof. Dr. Mustafa AYDIN’ a ayrıca Doç. Dr. Mehmet Ali Aydemir’e lisansüstü eğitimim boyunca bana yol gösterici olduğu için ve yardımlarını esirgemediği için çok teşekkür ediyorum. Son olarak da tüm yaşantımda sevgisini ve desteğini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bu zorlu ama bir o kadar güzel dönemde bana destek olduğunuz, kendimi geliştirmem ve okumam için sürekli umutlandırıp, güven verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

Akife Gül KURU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
GİRİŞ	i
BİRİNCİ BÖLÜM	
EVLİLİK, AİLE VE AKRABALIK	
SOSYOLOJİK OLARAK EVLİLİK	3
EVLİLİK TÜRLERİ	5
1.1.1. Oturulan Yere Göre Evlilik	6
1.2.2. Eş Sayısına Göre Evlilik	6
1.2.3. Eşin Seçildiği Gruba Göre Evlilik	7
1.2.4. Otorite İlişkilerine Göre Evlilik	7
1.2.5. Soy ve Şecere İlişkilerine Göre Evlilik	8
1.2.6. Aile Evliliği	8
1.2.7. Marjinal Evlilikler	9
1.2. AİLE TÜRLERİ	10
1.3. AİLENİN DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRK AİLE YAPISI	13
1.4. AKRABALIK	18
1.4.1. Türkiye'de Akrabalık	21
1.5. AİLE MODELLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	25
1.5.1. Genel Model	23
1.5.2. Karşılıklı Bağımlılık Modeli	27
1.5.3. Bağımsızlık Modeli	30
1.5.4. Karşılıklı Duygusal Bağlılık Modeli	33
1.6. TÜRKİYE' DE AİLE DEĞERLERİ	35

1.7. TÜRK TOPLUMUNDA YAŞLILARIN YERİ VE ÖNEMİ.....	43
1.8.AİLEDE SOSYAL İLİŞKİLER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış. 46
1.8.1. Kadın-Ana	51
1.8.2.Erkek-Baba.....	57
1.9. ATASÖZLER VE MANİLER İLE KAYNANA	58
1.10. TOPLUMSAL TİP	62

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. BİR TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK ROLÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ	64
2.2. ARAŞTIRMA HAKKINDA	64
2.2.1. Metodoloji.....	65
2.2.2. Temel Problemler	65
2.2.3. Örneklem	67
2.2.4. Mülakat Soru Formunun Özellikleri	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİR TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI.	68
3.1.Araştırmanın Katılımcıları ve Sosyal Profilleri	69
3.2.Gelinlere Dair Bulgular	70
3.2.1.Gelinliği Pekmez Sandım, Yüreğimi Yakmaz Sandım	70
3.2.2.Kaynanan Mı Var, Derdin Var	94
3.2.3.Kaynanam Devletli Olsun Kaynanam Sehavetli	105

3.2.4.Kaynana Öcü, Oğlu Cici.....	117
3.3.Kaynanalara Dair Bulgular	123
3.3.1.Kaynana Gelinin Altın Duvağı.....	125
3.3.2.Kızım Sana Söylüyorum Gelinim Sen Anla	135
3.3.3.Gelinin Dini Yok, Kaynananın İmanı	139
3.3.4.Gelin Eşikte, Oğlan Beşikte	147
3.4.Eş/Oğullara Dair Bulgular	149
3.4.1.Oğlandır Oktur, Her Evde Yoktur	150
3.4.2. Ana Gibi Yar Bağdat Gibi Diyar Olmaz.....	159
3.4.3. Analı Kuzu, Kınalı Kuzu	163
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	167
KAYNAKÇA.....	175
EK. A- MÜLAKAT SORU FORMU.....	185
EK.B- KATILIMCILAR LİSTESİ	191

GİRİŞ

Aile kurumunun Türk toplumunda ayrı bir yeri ve önemi vardır. Türk aile yapısının çoğu batılı ülkelerden farklı olarak evlilik kurumu üzerine inşa edilmiş olması gerçeği toplumu ve aile kurumunu sosyal açıdan daha sağlıklı ve güçlü hale getirmiştir. Evlilik, her toplum ve kültürde bulunan kutsal bir beraberliktir. Evlilik insanlara yeni bir hayat, yeni bir yaşam tarzı ve yeni akrabaları da beraberinde getirir. Evlilik sadece karı koca arasında olmayıp kayınvalide, görümce, kayın ve kayınbaba da evlilik süreçlerine dâhil olabilmektedirler. Bu yeni akrabalarla olan ilişkiler kültürle göre değişiklik göstermektedir. Bizim kültürümüzde eşin anne ve babası kendi anne ve babamızın yerinde olup kayınvalideye anne, kayınbabaya da baba diye hitap edilmektedir. Kültürümüzde olduğu gibi dinimizde de eşimizin anne ve babası bizim anne ve babamız olmaktadır. Türklerde kadın ailenin belirleyici en önemli tarafı olup denetleyici bir güç fakat denetilmemektedir. Sayılarla bakacak olursak 2011 yılı araştırma sonuçlarına göre çekirdek aile oranı %70 iken geniş aile oranı %12,3 'tür. Akrabalık ilişkilerini çekirdek ailenin dışında kalan üyeler olarak tanımlayabiliriz. Aile yapısı akrabalık ilişkisiyle karşılaştırılabilir ve birlikte değerlendirilebilir. Ailenin ve aileyi oluşturan bireylerin akrabalık gibi sosyal ilişkileri ve güçlü bağları vardır. Bu bağlamda akrabalık kavramları içinde kaynana önemli bir toplumsal tiptir. 2011 yılında yapılan araştırmaya göre Türkiye' de evdeki akraba oranının % 15,8 olduğunu göstermektedir. Bunların da % 18,3 'ü aynı binada oturmaktadır. Kayınvalidesi ile aynı binada yaşayanların oranı ise %5,7'dir. Türk kültüründe kaynana rolü türkölere, fıkralara, hikâyelere, filmlere, şakalara, manilere, atasözü ve deyimlere, özellikle de dedikodulara malzeme olmuş bir konudur.

Çalışmanın ilk bölümünde yukarıda bahsedilenlerden yola çıkılarak aile, ailenin yapısı, evlilik, akrabalık, aile modelleri, aile değerleri, yaşlılık, sosyal ilişkiler ve tip kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise metodolojik çerçevesi belirlenmiş ve kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolüne ilişkin araştırma bulguları yer almaktadır.

Çalışmanın son bölümünde saha araştırmasından elde edilen bulgular tartışılmış ve değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLİLİK, AİLE VE ARABALIK

1.1.SOSYOLOJİK OLARAK EVLİLİK

Evlilik, iki kişinin bir araya gelmesi ve aralarında hukuki bir bağın meydana gelmesiyle oluşan bir kurum olup, yeni doğacak bir aile yapısının da temelini oluşturmaktadır. Bir aile yapısı, esas olarak bir toplumun küçük bir modelidir. Güçlü bir toplumun oluşması, ancak güçlü bir aile yapısının var olmasıyla meydana gelir (Tunç, 2013: 48).

Evlilik, sözcüğü bir kavram olarak sosyolojik ve hukuki bir duruma ve olguya işaret etmektedir. Evli sözcüğü ise bir sıfat ve sorun olarak kanuni ve sosyolojik anlamda medeni hali, sadece sosyolojik anlamda ise, yasal olarak tanımlanmasa bile toplumca kabul görmüş meşru evlilikleri anlatmak için kullanılmaktadır. Evli ve evlilik sözcüklerinin kökünde eski Türkçeden beri gelen ‘ev’ sözcüğü vardır. Bir medeni durumu yaşanan, paylaşılan mekâna ‘eve’ göre tanımladığı için, içeriği, birlikte aynı yerde yaşayan insanları ve onların ilişkisini, hak ve hukukunu zımnen anlatmaktadır (Ayan, 2012: 225-226).

Evlilik pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’ de de aile birliğinin kurulması ve aile çatısı altında başta üreme olmak üzere iktisadi, toplumsal ve demografik faaliyetlerin yürütülmesi işlevini yürüten temel kurumdur (Çavlin, 2014: 198). Türk toplumunda evlilik, sorumluluk taşıyabilenlere verilen bir hak olarak kabul görür. Halk hayatında askerliğini yapmamış, geçimini sağlayacak işi olmayan erkeğin, ev işlerinde hünarlı olmayan kızların evlilik yapmalarına izin verilmez (Günay, 1992: 619). Tarih sürecinde bireylerin evlenme yaşları, evlilik biçimleri, evleniş şekilleri ya da evlilikten beklentileri değişse de evlenme olgusu her koşulda geçerli kalmış, hayatlarında en az bir kere evlilik tecrübesi edinmiş bireylerin oranı ciddi boyutlara ulaşmıştır (Alp, 2007: 27).

Giddens, evliliği şu şekilde tanımlamaktadır. Evlilik, iki yetişkin insan arasındaki toplum tarafından tanınan ve onaylanan bir cinsel birlik olarak tanımlanabilir. Evlilik genellikle ailenin çoğalmasını sağlayan bir birlikteliktir. Diğer bir deyişle, evlenen her iki çiftin çocuk yapması ve bu çocukları yetiştirmesi beklenir. Tarihsel ve toplumsal bir ilişki biçimi olarak evlilik, biyolojik yeniden üretimin ya da diğer bir deyişle soyun devamının sağlanmasında etkili bir kurumdur. Evlilik tek başına ve sadece cinsel bir birliktelik değildir. Evlilik, kadın ve erkek açısından karşılıklı duygu paylaşımı birlikte bir yaşamı beraber geçirme kararı, beraber paylaşılması arzulanan bu yaşamın aynı zamanda sorumluluklarının beraber üstlenilmesi anlamına da gelmektedir (Güneş, 2012: 29-30).

Aile birliği sürekliliğini evlilik kurumuyla sağlar. Başka bir deyişle evlenme olgusu aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içine yerleştiren bir sözleşmedir (Gökçe,1990:386). Aile, çok farklı fonksiyonları içerisinde toplayan bir ünedir. Aile, üyelerinin farklı ihtiyaçlarını karşılayan küçük bir gruptur. Çocuk yetiştirme, cinsellik, sevgi, birliktelik, paylaşma bu fonksiyonlardan sadece bir kağıdır. Bu fonksiyonların bir düzenlilik içerisinde ve sağlıklı bir biçimde karşılanması önem taşımaktadır (Tekin, 2011: 236). Aile hem onu oluşturan bireylerden etkilenen hem de bireylerini sürekli olarak çeşitli derecelerde etkileyen bir sosyal sistemdir. Bu sistem, bir yandan içinde büyüyen insanın sosyalleşmesini, yetişmesini ve kişiliğini bulmasını sağlarken öte yandan da toplumun yapısını, değerlerini, beklentilerini, krallarını ve kültürünü yansıtır (Torun, 1995: 17).

Ailenin oluşumu cinsler arasında evlilik bağının kurulmasıyla başlar. Evlilik geleneksel anlamı ile yetişkin bir erkek ve yetişkin bir kadın arasında toplum tarafından onaylanan, yasal geçerliliği olan, belirli haklar ve yükümlülükler getiren ilişki olarak yorumlanabilir. Ayrıca evlilik, iki farklı aile, aynı zamanda akraba topluluğunun bir araya gelmesi yoluyla daha büyük bir akraba topluluğunun oluştuğu yapıyı anlatır. Aile sosyolojisine göre aile; evlilik, ebeveynler, çocuklar, soy ve akrabalık gibi bir dizi alt kurumsal birimden oluşmaktadır. Evlilik, söz konusu kurumların en önemlilerinden bir tanesidir. Genel olarak evlilik, bireylerin ev ya da

aile birimi kurmalarının toplumca benimsenmiş ve yaptırıma bağlanmış biçimini oluşturan kurum” şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyolojik olarak evlilik, erkek ve kadının ilişkisinde belirli yaptırımları olan ve onları aile yaşamları için hayati bir unsur olarak karşılıklı haklar ve yükümlülükler sistemi içinde bağlayıcı bir kurum veya sosyal normlar bileşimini ifade etmektedir. Genellikle ailenin ne şekilde oluşturulacağına ilişkin kuralları belirleyici bir sözleşme niteliği taşıyan evlilik, insan topluluklarının yaşamları boyunca uyguladıkları ve geliştirdikleri sosyal unsurlarla yüklü tarihsel- sosyolojik bir olgudur (Aksan, 2014: 169-172). Aileyi bu kadar önemli kılan şey, herhalde ailenin toplum tarafından çok önemli görülen birtakım değer ve normları taşıması ve aktarmasıdır (Canatan, 2011: 198).

Türkiye’ de evliliğe ilişkin tutumların, dönüşümde olduğu bir dönem yaşanmaktadır. Hiç evlenmemişler ve boşanmışların oranı artmakta, ilk evlenme yaşı yükselmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe evlenme ertelenmektedir. Türkiye’ de evlenilecek kişide en çok aranan sosyal özellik aile yapılarının benzerliğidir. Toplumumuzda iş, eğitim, gelir ve fiziksel özellikler gibi bireysel özelliklere vurgudan ziyade aileler arası uyum evlilik için daha önemli bulunmaktadır. Umulduğunun aksine, evlilikle ilgili geleneksel törenler önemini yitirip kaybolmamakta, yeni formlarda edinerek yaygınlaşarak varlığını sürdürmektedir. Eşler en çok sorunu üç konuda yaşamaktadır: evle ilgili sorumluluklar, harcamalarla ilgili konular ve gelirin yeterli olmaması. Eğitim seviyesi yükseldikçe eşlerin evle ilgili sorumluluklarda sorun yaşama oranı artmaktadır (Beşpınar, 2014:167-168).

1.2.EVLİLİK TÜRLERİ

Ev, nasıl ailenin mekanı ise, evlilik de ailenin temelidir. Başka bir deyişle ailenin kuruluşu evlilikle gerçekleşir (Canatan, 2011: 57). Bütün tarih boyunca insan toplumlarında, evlilik faaliyetlerine farklı biçim ve tarzlarda rastlanmaktadır. Toplumların benimsediği kültürel değerlere göre evliliğin tarzı belirlenmektedir. Kimin kimle evleneceği, kaç kişiyle evlenebileceği, kiminle evlenemeyeceği, evliliğin aşama ve süreçleri, evlilikte benimsenecek normlar ve değerler bütünüyle

toplumların yüzyıllar içinde benimseyerek uyguladıkları kültürel formlarla belirlenmektedir (Yıldırım, 2011: 65). Evliliğin işlevinin bütün toplumlar açısından aynı olduğu söylenebilir ancak evlilik çeşitleri toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir (Güneş, 2012: 30). Evlilik değişik açılardan sınıflandırılabilir ki bunların bir kısmı genel aile sınıflamalarıyla da paralellik gösterir (Aksan, 2014: 184).

Bunlardan önemli gördüklerimize kısaca değineceğiz.

1.2.1.Oturulan Yere Göre Evlilik

Matrilokal, patrilokal ve neolokal olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

Matrilokal evlilik; erkeğin kadının ailesinin evinde oturmasına, yani halk diliyle “ iç güveyliği “ olarak tabir edilen evlilik biçimidir.

Patrilokal evlilik; kadının erkeğin ailesinin evinde oturması ise patrilokal evlilik olarak adlandırılmıştır.

Neolokal evlilik; ise erkek ve kadının ailelerinden ayrılarak kendilerine ev açtıkları evlilik türünü tanımlamaktadır (Merter, 1990, Bağlı/Sever, 2005, Güneş, 2011’ den aktaran Aksan,184:2014).

1.2.2.Eş Sayısına Göre Evlilik

Eş sayısı bakımından aile tipleri üzerinde şunlar söylenebilir:

Tek eşli aile (Monogami): Bir kadının bir erkeğin veya bir erkeğin bir kadınla yaptığı evlilikle oluşan aile tipidir. Çağdaş yaşama düzeyle ilintili olarak, işbölümü, uzmanlaşma, uzun süreli öğrenim gibi faktörler böyle bir aile tipine yol açmıştır. Bu aile tipinin önemli bir avantajı ebeveynlerin birbiriyle ve çocuklarıyla olan ilişkilerin düzenli hale gelmesine olanak sağlamasıdır. Bilindiği kadarıyla insanlık tarihi boyunca en yaygın evlilik v aile biçimidir.

Çok eşli aile(Poligamy): Bir erkeğin birden fazla kadınla (poligami) veya bir kadının birden fazla erkekle evlenmesi (poliandri) ile oluşan aile tipleridir. Bunun da kendi arasında iki tipi vardır: Çok karılı ve çok kocalı evlilik ve aile tipi.

Çok karılı aile: Bir erkeğin birden fazla kadının evliliği (poligini) ile ortaya çıkan bu aile tipi hemen dünyanın pek çok yerinde pek çok toplumda görülmekle birlikte Asya ve Afrika ülkelerinde daha sıklıkla yaşanmaktadır. Bu tipte erkek birden fazla kadınla evli bulunabilme hakkına sahiptir.

Çokkocalı aile: Bir kadının birden fazla erkekle evliliği (poliandri) ile gerçekleşen bu aile tipidir. Bu aile tipinde kadın, eşinden boşanmadan veya eşini ölmeden başka bir erkekle evlenebilmektedir (Gökçen, 2014: 107-108).

1.2.3.Eşin Seçildiği Gruba Göre Evlilik

Evliliğin grup esasına dayalı sınıflaması ikiye ayrılmaktadır. Bireyin içinde bulunduğu grup içinde evlenmesi ya da grup dışından biriyle evlenmesi...

Grup dışı evlenme/egzogami; Kişinin kendi grubu dışından yaptığı evliliğe denir. Burada grup, dinsel, bölgesel, ırksal kimlik, sınıf, sosyal tabaka, kent, köy, aşiret vs. temellerine dayanarak var olabilir. Sosyal hareketliliğin (mobilizasyonun) yüksek olduğu modern toplumlarda gruplar arası etkileşim arttığı için farklı gruptan insanlarla tanışma ve karşılaşma imkânları çoğalmıştır. Bu da insanların farklı gruplardan evlilik yapmasını arttırmıştır.

Grup içi evlenme/endogami; ise grup içi yapılan evliliklere denir. Bireyin kendi tabaka, aşiret, mezhep, din, ırk, millet, toprak gruplarından biriyle yapılan evliliğe endogami adı verilmektedir. Özellikle geleneksel toplumlarda endogami yaygın bir evlilik tarzı olarak yürümektedir. Çünkü bu toplumlarda sosyal mobilizasyon düzeyi düşük ve akrabalık bağları oldukça güçlüdür. Bu özellikler gruplar arasındaki etkileşimleri sınırladığı gibi, farklı kültür ve alışkanlıklara karşı grup içi stabilizasyonu korumak amacıyla grup içi evlilik öncelenmektedir (Yıldırım,2011: 67).

1.2.4.Otorite İlişkilerine Göre Evlilik

Otoriteye göre aileyi sınıflandıranlar aileyi ikiye ayırır.

1. Ana Ailesi (Anaerkil): Avcılık ve toplayıcılıkla geçinen toplumlarda toprağa yerleşme ile beraber ortaya çıkan bir aile türüdür. Erkekler aileden uzak yerlerde genellikle avcılık ile uğraştıkları için, bu ailede baba otoritesi yoktur. Akrabalık kadın soyuna dayanmaktadır.

2. Baba Ailesi (Ataerkil): Toprağa yerleşmiş, tarıma dayalı üretimin yapıldığı toplumlarda ortaya çıkmıştır. Akrabalık baba soyuna dayanır. Ailede babanın ya da ailedeki en yaşlı erkeğin mutlak otoritesi vardır. Mülkiyet baba soyunda devam eder (Erkan, 2004: 246).

1.2.5.Soy ve Şecere İlişkilerine Göre Evlilik

Mülk ve miras konularının soy ilişkileriyle karakterize olduğu evliliklerdir. Bu da kendi arasında babasoyu evlilikler (patriliniyal) ve anasoyu evlilikler (matriliniyal) olarak ikiye ayrılır. Patriliniyal evliliklerinde miras ve mülke ilişkin haklar, erkek ve erkeğe dayalı soy tarafından kazanılmış olarak kabul edilmektedir. Matriliniyal evliliklerde ise bu durumun tam tersi geçerlidir, miras hakkı anne soyunun üstünlüğüne göre yapılandırılmıştır. Belirtmek gerekir ki matriliniyal ve patriliniyal evlilikler sadece kadınlar arası veya erkekler arası organizasyon demek değildir. Sözgelimi miras konusunda patriliniyalde erkek soyundan kadın ve erkek akrabaların üstünlüğü söz konusu iken matriliniyal evliliklerde bunun tersi gerçekleşmektedir. Bilateral sistemlerde ise miras konusunda hem erkeğin hem de kadının akrabaları eşit görülmektedir. Patriliniyal evliliklerde anne soyundan gelen kişiler, matriliniyal evliliklerde baba soyundan gelen kişiler akraba olarak kabul edilmemektedir. Görüldüğü üzere tarih boyunca evlilikler kültürlerin ve farklı sosyal ögelerin belirleyiciliğinde kategorize edilmiştir (Aksan,2014:185-186).

1.2.6.Aile Evliliği

Özel olarak aile ile ilişkilendirilmesi bakımından evliliğin bir tipi de aile evliliğidir. Ünlü sistemci sosyolog T. Parsons' a göre arkasındaki aile yapısıyla ilişkisi bakımından evliliğin iki tipi vardır: Aile evliliği ve evlilik ailesi, Conjugal aile denen “evlilik ailesi”, aralarında akrabalık bağı ve hatta çoğu kere önceden bir tanışıklığı bulunmayan iki evlilik adayı arasında gerçekleşen evliliktir. Burada yepyeni bir aile oluşmaktadır. Buna karşılık “aile” evliliği iki akraba grubu arasından çıkan adayların evliliğidir. Öteden beri iç içe olan iki aile çocukları üzerinden bir evlilik daha gerçekleştirmekte, bilvesilen önceden var olan aile bağları pekiştirilmektedir. Fakat kuramın mucidi Parsons' a göre ikisinin de avantaj ve dezavantajları vardır. Aile evliliği istikrarsız olabilir ama devam ediyorsa dengelidir, eşler birbirlerinin üzerinde yoğunlaşmışlardır, ama aralarında potansiyel bir destek yoktur, herhangi bir sorunla çözülüp son bulabilir. Buna karşılık aile evliliğinin arkasında potansiyel bir destek olarak aile grupları vardır ki bu istikrar sağlayıcıdır. Ancak bu evlilikte istikrara rağmen her zaman denge olmayabilir (Aksan,2014:186).

1.2.7.Marjinal Evlilikler

Bu türün tipik örneği eşcinsel evliliklerdir. Bilindiği üzere tarih boyunca toplumlar tarafından aynı cinsten bireylerin evlenmesi hoş görülmemiş, aynı iki cinsin gerçekleştirdiği birliktelik “evlilik” olarak nitelendirilmemiştir. Ancak günümüzde bazı toplumlarda aynı cinsten bireyler evlilik olarak niteledikleri birliktelikler gerçekleştirmekte, bu durum bazı devletler tarafından yasal statülere kavuşturulmak istenmektedir. Bu anlamda cinsiyete göre ya da cinsiyet tercihleri bağlamında eşcinsel evlilikleri, farklı bir evlilik türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirtmek gerekir ki aynı cinsten evlenme günümüzde halen birçok toplumda önemeli bir tabudur. Eşcinsel evlilikler iki erkeğin gerçekleştirdiği “gey” evlilikleri veya iki kadının gerçekleştirdiği “lezbiyen” evlilikleri şeklindedir. Eşcinsellerin birlikteliklerine ilişkin çok az şey bilindiği ifade edilmektedir (Aksan,2014:186-187).

1.2.AİLE TÜRLERİ

Aralarında gerçek veya uzlaşma bir akrabalık bağı olan yani bütün sosyal münasebetleri bir soy etrafında toplanmış olan zümrelere aile denir (Tulunoğlu, 2009: 29). Aile bir toplumun temel unsurudur. Buna bağlı olarak insanın kazandığı, duygu, düşünce, inanç ve davranışların kökleri ailededir. Toplumun sosyal ve kültürel temelleri aile içinde beslenir (Sarıkaya, 2004: 56). İnsan sosyal bir varlık olduğu için onun bulunduğu her yer ve zamanda bir topluluk ve bu topluluktan ibaret, yahut bunun içinde bir aile bulunmuştur (Karaman,1992: 385).

Aile konusu sosyolojinin en temel inceleme konularının başında gelmektedir. Ailenin tarihçesi, insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber insanoğlunun yeryüzünde var olduğu müddet boyunca ve günümüze kadar aile kurumu yaşıya gelmiştir. Farklı coğrafyalarda ve farklı tarihlerde değişik formlar ve yapılar sergilese de aile hep var olagelen bir sosyal yapıdır (Sarı, 2014: 369). İnsanın mensubu bulunduğu ve kendisinden tamamen bağımsız yaşayamadığı toplum içinde aile, bireyin ve grupların hem geçmişle sosyo-kültürel bağlarının kurulmasını sağlayan hem de onları bu toplumun beklentilerine uygun şekilde geleceğe hazırlayan en temel sosyal kurumdur (Erten, 2014, 385).

Sosyal bir varlık olarak insanoğlu tarih boyunca hep bir aile birlikteliği içerisinde bulunmuştur. Semavi dinlerde Adem ile Havva ile çizilen ilk insan tipi aynı zamanda ilk aile tipi olarak görülür. Bağka bir deyişle ailenin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Bu tarihi süreç içerisinde aile, yapısal ve fonksiyonel olarak pek çok değişikliğe uğramış olsa da ilkel toplumlardan modern toplumlara toplumun en küçük sosyal birimi ve temel taşı olma özelliğini korumuştur. Bütün toplumları kapsayan evrensel bir aile tipolojisinin var olmaması ailenin bulunduğu toplumsal bünyeden etkilenererek farklı yapısal özelliklere ve işlevlere b r d ğ n  gösterirken, aynı zamanda ailenin bulunduğu toplumu yansıtan temel bir kurum olduğuna da işaret etmektedir (Birekul, 2014: 141).

Aile tipolojileri üzerinde dururken öncelikle belirtilmesi gereken husus şudur: Evrensel bir kurum olmakla birlikte ailenin bütün toplumlarda tek bir tipinden söz etmek imkânsızdır. Aksine ailenin, kimi değişkenlere bağlı olarak ortaya çıkmış birçok tipi bulunmaktadır. Bilindiği gibi aile türleri farklı ölçeklerle belirlenmektedir (Çağan, 2011: 89). İlk önemli gruplandırma ise geniş aile ve çekirdek aile ayrımı olmuştur (Sarı, 2014: 24).

Geniş aile, birçok üyeden oluşan ve geniş akrabalık bağlarıyla varlığını sürdüren aile yapısıdır. Bu ailede anne-baba, çocuklar, kuzenler, büyük anne ve babalar, kardeşler vs. yer alabilmektedir. Geniş aile, en yaygın biçimiyle geleneksel toplumlarda görülmektedir. Bu nedenle geleneksel aile ile özdeşleşebilen bir boyutu bulunmaktadır. Geleneksel aile, geleneksel toplumda geçerli olan bir aile tarzıdır. Bu toplumsal dönemin tarımsal üretim tarzı, inanışları, özgün tarihsel koşulları vs. aile üzerinde etkili olmaktadır. Geleneksel aile denilince çoğunlukla geniş, çok işlevli, mahrem, dayanışmacı, akrabalık bağlarının ve ilişkilerinin güçlü olduğu ve komünite özellikler taşıyan bir toplumsal yapı akla gelmektedir. Pre- modern toplumlarda yaygın olan bir aile tipidir (Yıldırım,2011: 71).

Geleneksel aile tipinde gelirler tek elden toplanır ve masraf tek elden yapılır. Ekonomik iş bölümü ve işbirliği vardır. Aile üyeleri toplumdaki statülerini aileden alırlar. Aile, üyelerinin her türlü eğitiminden sorumludur, üyelerinin maddi ve manevi koruyucusudur. Dinsel eğitim vermenin yanında ibadetlerini de denetler. Aile, dinlenme ve eğlenme ortamıdır. Çocuk yapma ve yetiştirme ve eşler arasında sevgiyi muhafaza etme geleneksel ailenin en önemli işlevidir (Gökçen, 2014: 106).

Çekirdek aile ise anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan bir aile türüdür. Geçmiş dönemlerde de sıklıkla rastlanan bir aile modeli olmasına rağmen, sanayi devriminden sonra kent toplumlarının aile yapısı olarak daha yaygın bir biçimde ortaya çıktığı muhakkaktır. Çekirdek aile geniş aileye nispetle işlevlerinde daralma olan bir aile türüdür. Çekirdek aile akrabalık grubundan (görelî de olsa) soyutlanmıştır. Ancak bu durum, çekirdek ailenin akrabalık bağlarından bütünüyle

koptuğu anlamına gelmez. Eş seçiminden yer tercihine kadar kadın ve erkek beraber karar vermektedirler. Çekirdek ailede evlilikler genelde grup dışından (egzogamik) eş seçimine dayanır. Aynı zamanda geleneksel geniş ailenin aksine, çekirdek aile monogamik (tek eş) tir. Çekirdek aile de soy da otorite dağılımı da eşitliğe dayanmakta, cinsiyet ayrımı yapılmamaktadır, mülkiyet çocukların hepsine geçebilmektedir” (Çağan, 2011: 91). “Batı toplumlarında çekirdek aile yaygın bir şekilde toplumun doğal birimi olarak kabul edilir (Schneider, 1998’ den çev. aktaran Aksan, 2014: 165).

Kısaca çekirdek ailenin temel işlevleri başlıca dört ana başlık altında toparlanabilir:

- 1) Kadın ve erkeğin edindikleri –toplum tarafından kendilerine verilmiş- rolleri en iyi yerine getirebilecekleri ortamı sağlamak;
- 2) Kadın ve erkeğin cinsi ihtiyaç ve beraberliklerini toplumca kabul edilen bir meşruluk çerçevesinde oturtmak;
- 3) Çocukların doğum, bakım ve yerleştirilmeleri için en iyi ortam sağlamak;
- 4) Toplumun kültür birikimini bir nesilden diğerine aktarmada en etkili kanal olmak (Akt. Çağan, 2011: 91-92).

Türkiye kırsalında yaygın olan bu aile tipinin, modernleşme ve sanayileşme ile beraber kentlere yerleşen ailelerde çekirdek aile şekline dönüştüğü belirtilmektedir” (Sarı, 2014: 24). “Sanayi devriminden sonra kent toplumlarının aile yapısı olarak ortaya çıkan çekirdek aile, psikolojik ve biyolojik fonksiyonlara sahip, akrabalık ilişkilerinden göreceli de olsa soyutlanmış, eş seçiminden yaşam/mekân seçimine kadar kadın ve erkeğin ortak karar verdiği, soyun ve otorite dağılımının eşitliğe dayandığı ve mülkiyetin bütün çocuklara geçebildiği dolayısıyla cinsiyet ayrımının yapılmadığı ailedir (Yıldırım, 2009a’ dan aktaran Can, 2014: 53-54).

Geleneksel geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşümünde etkili olan faktörler arasında sanayileşme, tarımda mekanizasyon, işsizlik, iç ve dış göçler, nüfus yapısında meydana gelen değişimler, kentleşme, eğitim imkânlarının artması ve yaygınlaşması, iletişim ve ulaşım imkânlarının ilerlemesi gelmektedir. Bu faktörler sadece aile yapısını değiştirmekle kalmıyor, evlilik ve ailenin kuruluş sürecinde evlenme yaşı, evlilik kararı ve eş seçimi, evlilikte ilk tanışma, akraba evliliği, başlık, nikah ve çokeşli evlilik gibi pek çok konuda değişimlere kaynaklık etmektedir (Canatan, 2011:115).

Aile ile ilgili diğer bir sınıflama da anaerkil ve ataerkil ailedir. Ataerkil aile Roma ailesi olarak da anılmaktadır. Bu ailede otoriteyi mutlak manada baba temsil etmektedir. Bu nedenle bütün aile bireyleri babanın atasından gelen dinsel pratik ve inanışlara bağlıdır. Evlilik, kadının erkek tarafına, daha doğrusu baba tarafına geçmesiyle gerçekleşmektedir. Anaerkil aile ise avcılık ve toplayıcılıkla geçinen ya da tarımla uğraşan toplumlarda sıkça görülmektedir. Ana soyundan gelenler ortak ev ortamını paylaşırlar. Baba misafir olarak eve zaman zaman gelmektedir. Ana tarafının kuralları aile içinde geçerlidir. Kuzey Amerika, Kanada, Amazonlar ve Eskimolarda görülmektedir (Yıldırım,2011: 77).

1.3.AİLENİN DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRK AİLE YAPISI

Aile, ilk insan toplumlarından itibaren var olan en kadim ve en temel kurumdur. Bu nedenle bu kurum, geçmişten günümüze kadar pek çok düşünür ve gözlemcinin dikkatini çekmiş ve çeşitli incelemelere konu olmuştur (Canatan, 2011: 20). Aile yapısı yaşadığı her türlü değişime rağmen toplumlar için temel yapı taşı olmayı sürdürmekte ve aileye ilişkin kültürel normlar ve değerler üretilmeye devam etmektedir. Aile aynı zamanda bir yaşam tarzını ifade etmektedir ve bu yaşam tarzına ilişkin pratikler yer almaktadır. Buna karşın ailede değişim ve dönüşüm günümüzde de devam etmektedir. Parçalanmış aile ya da tek ebeveynli aile tipleri ile daha sık karşılaşmaktayız ve aile yapısı içinde üyeler arası bağların da zayıfladığı tartışılmaktadır. Ailenin yaşadığı bu dönüşüme yol açan iki önemli süreç yer

almaktadır: Bunlardan ilki, çeşitlenen toplumsal kurumlar ve gruplar sayesinde ailenin kimi işlevlerinin bu yeni kurumlar tarafından sağlanır hale gelmesidir. Aile içi emeğin yerini, bireyler çeşitlenen hizmetler sektörü sayesinde piyasadan temin edebilmekte, ailenin sunduğu sosyal güvenliği çeşitli şirket ve kurumlar sağlamaktadır. İkinci önemli süreç ise değerlerde yaşanan dönüşümlerdir. Aileyi değerler bütünü ve hayat tarzı olarak ele almanın önemi burada yatmaktadır. Değerlerdeki dönüşüm aileyi de dönüştürmektedir (Sarı, 2014: 25).

Modernleşme, modernitenin en popüler versiyonlarından birisi olduğu kadar Batı kültürünün de genel olarak en çok ciro yapan sözcüklerinden birisidir. Kısaca modernleşme, geniş anlamda modern zihniyete göre toplumsal biçimlenmeyi, dar ve teknik anlamda ise Batı dışı toplumların, gelişmiş Batı ülkelerinin ulaştıkları modern birikimi elde edilmeleri sürecini ifade eder. Bütün kuramcılara göre modernleşme etkisi bakımından evrensel, sonucu bakımından geniş ölçekli bir süreçtir. Önce eski kalıpları çözer, sonra kendi örneklerini orada yerleştirir (Aydın, 2014: 162). Anthony Giddens, ailenin değişim yönlerini (modernleşmesini) şöyle özetlemektedir.

- a) Geniş aileler ve diğer akraba grupları etkilerini kaybetmektedirler;
- b) Özgürce eşini seçmeye yönelik bir trend bulunmaktadır.
- c) Kadın hakları geniş bir biçimde benimsenmeye/tanınmaya başlanmaktadır, evlilikte ve aile içinde karar vermede bu geçerli olmaktadır;
- d) Akraba evliliği azalmaktadır;
- e) Yüksek düzeydeki cinsel özgürlük kısıtlayıcı nitelikteki toplumlarda gelişmektedir.
- f) Çocuk haklarının genişletilmesi konusunda genel bir trend vardır (Akt, Yıldırım, 2011: 126).

Ailenin değişmesi ile ilgili olarak temel kuramlardan; Yapısal fonksiyonel yaklaşıma göre, sanayileşmenin sonucunda geniş aile birçok fonksiyonunu

kaybetmiştir ve çekirdek aile toplumlarda egemen olmaya başlamıştır. Aile geleneksel-tarıma dayalı toplumlarda birçok fonksiyona sahipken, sanayi toplumlarında sadece çoğalma, çocuğun sosyalleştirilmesi ve eşler arasında psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Diğer fonksiyonlar başka kurumlar tarafından yerine getirilmektedir. Bu yaklaşımın önde gelen temsilcilerinden Parsons çekirdek ailenin temel olarak iki fonksiyon sahibi olduğunu belirtir. Bunlardan birincisi üreme ve küçük yaştaki çocukların sosyalleştirilmesidir. İkincisi ise eşler arasında psikolojik tatmindir. Parsons' a göre aile daha önce sahip olduğu temel fonksiyonları kaybetmiştir (Turan, 2012: 241-242).

Aile yapısı kavramı, aile üyelerinin birbirlerine olan fiziksel yakınlığını ve bu anlamda ailenin genişliğini kapsayan tanımlamalarda kullanılmaktadır. Başka bir deyişle belirtecek olursak aile yapısı; ailenin evde bulunan evli çift sayısı, kuşakların genişliği ve aile başkanının kim olduğu yolundaki temel değişkenler kullanılarak incelenmesi olarak tanımlanabilir (Topses, 2008: 44).

2011 yılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılan araştırmadan yola çıkarak Türk Aile yapısını genel hatları ile şu şekilde açıklayabiliriz; genel anlamda aile tiplerini çekirdek, geniş ve dağılmış olarak sınıflayabiliriz. Bu aile tiplerini de açacak olursak çocuksuz çekirdek, çocuklu çekirdek, ataerkil geniş, geçici geniş, tek kişilik, tek ebeveynlik, diğer dağılmış ve akraba olmayan şeklinde gruplayabiliriz. Hane tiplerini çekirdek aileli haneler, geniş aileli haneler, tek kişilik haneler, akrabaların bir arada olduğu haneler ve akraba olmayan bireylerden oluşan haneler olarak gruplayabiliriz. Çoğu ülkede olduğu gibi artık ülkemizde de çekirdek aile şeklinde oturmak yaygınlaşmıştır bu oran %70'tür. Bu oran içinde çocuksuz çekirdek aile oranı % 17,1 çocuklu çekirdek aile oranı % 52,9. Çekirdek aileden sonra geniş aile gelmektedir oranı % 12,3'tür. Bu oran içinde ataerkil geniş aile (çekirdek aile birimine bir ya da birkaç aile biriminin eklenmesi) oranı % 5,1 geçici geniş aile (çekirdek aile birimine dağılmış bir aile üyesinin gelmesi) oranı % 7,1'dir. Dağılmış aile oranı % 17,7'dir. Bu oran içinde tek kişilik dağılmış aile oranı % 9,2

tek ebeveynli dağılmış aile oranı % 4,6 diğer dağılmış aile oranı % 3,1 ve akraba olmayan dağılmış aile oranı % 0,8'dir (Koç, 2014: 37).

Toplumumuz, birçok düşünürün de belirttiği gibi, geleneksel topluluklardan sanayi toplumuna doğru yönelmiş, bir geçiş toplumdur. Son yıllarda yaptığımız araştırmalar, aile yapımızın, hem çekirdek ve hem de geleneksel aile niteliğini taşıdığını ortaya koydu. Özellikle aile kompozisyonuna baktığımızda, hem kentte ve hem de kırsal kesimlerde, aile yapılarımızın büyük bir çoğunlukla çekirdek aile özelliğine sahip olduğunu görüyoruz. Buna karşılık, aile içi ilişkileri göz önüne aldığımızda, geleneksel değer sistemlerinin egemen olması dolayısıyla, aile yapılarımızın daha çok geleneksel aile görünümünü yansıttıklarını anlıyoruz (Sayın, 1992: 546).

Günümüzde ailede geleneksel toplumdan modern topluma geçişte köklü değişimlerin yaşanmasını sağlayan en ciddi nesnel etken sanayileşmenin kendisidir. Sanayileşme üretim biçimlerini, yan ısıra bütün toplumsal ilişkileri kökten değiştirdiğinde bunun aile yapısı ve işlevleri üzerinde kaçınılmaz ve neredeyse geri alınamayan sonuçları olmuştur. Sanayi toplumunda aile yapısı genişten çekirdeğe doğru bir değişim kayd ederken, bir yandan da cinsler arası eşitliğin artışı ve aile içindeki rollerinin de değiştiğini görürüz. Eşitlenen aile yapısı içinde ebeveynin çocukları eğitmesi, çocukların düzenli ve türdeş sosyalizasyonu, ailenin istikrarlı bir toplumsal birim olma keyfiyeti giderek imkânsız hale gelmeye yüz tutmuştur. Eşitlik duygusu ve kadın ve çocuk haklarının artmasının pozitif sonuçlarının yanı sıra, aile ilişkilerini çözen negatif bir boyutu olmuştur (Aktay, 2014: 182).

Geniş aileden ana-baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek aileye doğru yaşanan yapısal dönüşüm beraberinde ailenin işlevlerini de dönüştürmüştür. Ailenin ekonomi, sosyal statü, eğitim, din, sosyal güvenlik (koruyuculuk), eğlence ve dinlenme, eşler arası sevgi bağı ve neslin devamı vb. işlevlerinin birçoğu çekirdek aileyle birlikte dönüşüme uğramıştır (Koyuncu, 2014: 371). Erkeğin son sözün sahibi olduğu bir aile yapılanmasından, eşitlikçi bir aile biçimine geçilmiş, aile içerisinde

alınan kararlarda kadınlar ve çocuklar daha fazla söz hakkına sahip olmuş, aile içerisinde iletişimin daha fazla kuvvetlendiği görülmüştür. Tüm bu güzelliklerin yanında maalesef işleyişle ilgili sorunlarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Kadınların ekonomik özgürlüklere daha fazla sahip olmasına paralel eşlerin birbirlerine karşı tahammüllerinin azalması ve restleşmeler ailenin yapısal özelliğinin ve işleyişinin bozulmasına yol açmıştır (Başaran, 2014: 166).

Bugün Türk ailesi, egemen düzeni sürdürmek konusundaki tutucu sayılan eğilimlerin kaynağı olarak değerlendirilmekte ve Osmanlı toplumunun geleneksel ve ataerkil geniş ailesi, değiştirilmesi amaçlanan kurumlardan biri sayılmaktadır. Bu nedenle, Cumhuriyet' in kuruluşundan bu yana geçirdiği değişimler sonucu aile, özellikle kentlerde ve gecekondü bölgelerinde, yeni beklentilerin, umut ve değerlerin kaynağı olmaktadır. Türkiye' de aile, ağırlıklı alanlarda “doğal”, toplumsal ve ekonomik gelişmelerden etkilendiği kadar, tepeden inme güdümlenmelerle de biçimlenmektedir (Kongar, 1992' den aktaran Subaşı, 2014:114).

Değişime uğrayan ailelerin sorunlarının çözümünde aile bağları bir güvencedir. Diğer kurumlar bu güvenceyi sağlayınca kadar ailenin bu işlevi devam edecektir. Kurumlar maddi destek sağlayınca ailenin fonksiyonu duygusal destek olacak ve aile yapı işlev olarak çekirdek türde olacaktır. Günümüzde çekirdek aile yaygın olduğu ve evlenen gençlerin evi ayrı olduğu halde akrabalık bağları geçerliliğini korur ve geniş aile işlevleri ortaya çıkar. Gelecek için istenen aile yapısının şimdikininkin benzeri olması genel bulgusuna rağmen, erkeklerin çoğunluğu yaşlılıkta oğulları ile birlikte oturmak istemektedir Evli oğul ile birlikte oturmak yaşlılara maddi ve psikolojik güvence sağladığı gibi onların statülerini de yükselttiği için önemli görülmektedir. Kız evlat ile birlikte oturma ise bunun tam tersidir. Erkeğin ailenin reisi olduğu bir toplumda kız ve erkek çocuklara verilen değer farklı olmakta beklentiler yetişkin oğul üzerinde olmaktadır. Bir taraftan geniş aileden ayrılan çekirdek aileler diğer taraftan işlevsel bakımdan geniş aile ve akrabalık oluşmaktadır. Çekirdek aile yaygın olmasına rağmen, geniş aileyi önemseyen bir

değer vardır. Bunu geleneklere bağlı olmak ve geçmişin özlemini duymak ile açıklayabiliriz (Kağıtçıbaşı,1981: 27-28).

Günümüzde modern kültürün hızlı dönüştürücülüğü karşısında tüm toplumlar ve beşeri toplumlar gibi Türk Aile Yapısı da bundan payını aldı. Bugün aile yapımız, nitelikleri, bölgesel dağılımları vb. bakımlardan bir bütünlük arz etmemekte, sanki bir geçiş dönemi özelliği göstermektedir. Ancak yine de geleneksel- modern, büyük-küçük aile tipleri arasında bir kendine özgürlüğü söz konusudur. Mesela bu gün ailemizin yarıdan fazlasının çekirdek olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu bile Batı’ da gördüğümüz çekirdekten az çok farklı bir çekirdek ailedir. Hala insanlar, işlerinin önemli bir kısmını akrabalarıyla gerçekleştirmekte, yani esnemesine rağmen akrabalık ilişkileri devam etmektedir (Ulutaş ve Özpınar, 2014: 394).

1.4.AKRABALIK

Aileyi kısaca tanımlarsak; ailenin akrabalık bağlarıyla doğrudan birbirine bağlanmış olan ve yetişkin üyelerinin çocukların bakımından sorumlu olduğu bir grup insandan oluştuğunu söyleyebilmek mümkündür. Akrabalık bağları, ya evlilik yoluyla ya da kan bağları yoluyla (anneler, babalar, çocuklar, büyük anne ve babalar gibi) oluşturulmuş olan bağlantılarıdır (Sönmez, 2014: 119).

Akraba kelimesi, Arapça’ da “yakın” anlamına gelen ve “biriyle” aynı soydan olan kimse” yi ifade eden karib kelimesinin çoğulu olan akriba kelimesinden Türkçeye geçerek daha geniş bir anlamda kullanılmaktadır. Akrabalık kan bağı ve evlilikle meydana gelen bir sosyal ilişki ağıdır. Bir başka ifadeyle akrabalık, bireylerin birbirlerine karşı belirli hak ve sorumluluklar taşıdığı, akrabalarından oluşan toplumsal ağıdır. Kan bağıyla yani doğumla gerçekleşen akrabalığa kan akrabalığı, evlilik yoluyla gerçekleşene de hısım akrabalığı denir (Tekin,2014: 249-250).

Aile toplum için önemli bir kurumdur. Çünkü toplumsal sistemin alt yapısını oluşturan bir kurumdur. Akrabalık ve soy sistemleriyle de bunu gerçekleştirmektedir” (Nacak ve Karaarslan, 2014: 136). “Akrabalık öncelikle soyun

sürdürülmesiyle ilgilidir. Ana, baba veya her ikisi aracılığıyla sürdürüldüğü kabul edilir. Yani akrabalığın ilk temelleri biyolojik bağlardan kaynaklanır. Anne, çocuk, kız ve erkek kardeşler arasındaki bağlar bilinen ilk biyolojik bağlardır. Evlilik sonucu ortaya çıkan ilişki ise toplumsal içeriklidir. Her toplumda ortaya çıkan bu toplumsal bağlar, toplum üyeleri arasında belli ilişkilerin, duyguların, yükümlülüklerin ve ayrıcalıkların doğmasına yol açar. Kısaca akrabalığın doğmasında iki genel etken belirleyici olmaktadır; a) Kan bağı, b) Toplumsal bağ. İnsanın babası ve annesiyle kan bağı, kayınpeder ve kayınvalidesiyle toplumsal anlaşma bağı vardır (Aydın, 2000: 52).

Evlilik yoluyla kurulan akrabalık, hısımlık olarak olarak adlandırılmakta ve taraflar birbirlerinden hısımlarımız/merve me veya mirove me olarak söz etmektedirler. Buk (gelin) ve zava (damat) için khasi (kaynana) ve khazur (kayınbaba) önemli kişiliklerdir. Bu terimler genelde, kişiler yabancı biriyle tanıştırıldığında, kişinin o ailedeki konumu ve akrabalık derecesinin belli olması için kullanılmaktadır (Karadeniz,2014: 278).

Akraba gruplarının örgütlenme ve cinsel ilişkileri düzenleme şekli hanelerin bileşimi ve ekonomik yapısı üzerindeki etkileri nedeniyle önemlidir. Bir çocuk üzerindeki ev otoritesi anne ve babanın soyundan gelmesinden kaynaklanır ve bu da çocuğun mallar üzerinde hakkı bulunduğu diğer haneleri, özellikle de bu hanelerin ekonomik, statüsel veya siyasi gruplar içerisinde edindiği ekonomik fırsatlara ulaşımı belirler. Ataerkil ya da anaerkil soy ve sonuçları çok farklı çıkarlar tarafından belirlenir; bunlar burada ayrıntılarıyla ele alınamaz. Anaerkil soy durumunda çocuk babanın dışında annenin kardeşleri tarafından korunur ve disipline edilir ve ayrıca mirasını onlardan alır (avunculate); anne yalnızca özel koşullara tabi seyrek durumlarda evsel otoritesini uygular. Ataerkil soy sisteminde, çocuk anneninkiler dışında babanın akrabalarının gücüne tabidir ve onlardan miras alır. Bugün akrabalık ve veraset bir kural olarak aynı türdendir; yani babanın tarafıyla annenin tarafı arasında fark yoktur, öte yandan evsel otorite baba tarafından uygulanır ya da eğer o yoksa bu çoğu zaman bir vasi tayin edilen yakın bir akraba tarafından uygulanır ve

devlet otoriteleri tarafından denetlenir; ancak geçmişte baba soyu ve anne soyu ilkeleri çoğu zaman ayrııştı (Weber, 2012: 490).

Bu açıdan ekonomik, toplumsal, siyasal ve ahlaki boyutları olan akrabalık sistemi bireyin toplum içindeki yerini ve buna uygun davranış kodlarını da belirler. Akrabalık sisteminde, gündelik yaşam içinde bireyin ekonomik, sosyal ve politik konularda nasıl davranacağına ilişkin kurallar bellidir ve bunlar bireye belirli bir ideoloji eşliğinde sunulurlar. Bireyin kimden destek alabileceği(özellikle kolektif saldırı ve savunma durumunda), ekonomik olarak yapması gereken zorunlu yardımlar (kan bedeli gibi), sıkıştığında kimden borç alacağı ve olağanüstü durumlarda takınması gereken ahlaki duruş akrabalık sistemine göre belirlenir. Dolayısıyla, evlilik ve akrabalık kurumları, toplumların sosyal örgütlenme biçimlerinin kurucu değişkenleri arasında yer almaktadır (Ökten, 2011: 543).

Güneş' e göre (2012:32) akrabalık sistemi aşağıdaki ilişki birimlerini belirlemede etkilidir;

- Birey ve gruplar arasındaki ilişkilere,
- Anne-baba ve çocuklar arasındaki ilişkilere,
- Kardeşler arasındaki ilişkilere,
- Evli eşler arasındaki, biyolojik ilişkilere dayanmaktadır.

Akrabalık kurumu;

- Anne, baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri,
- Büyükanneleler, büyükbabalar ve torunlar arasındaki ilişkileri,
- Kuşaklar arası siyasi ilişkileri,
- Evlilik biçimlerini (yasak ve izinleri),
- Oturma yerini,

- İnsanların birbirlerine hitap biçimlerini,
- Miras biçimlerini belirler.

1.4.1.Türkiye’de Akrabalık

Günümüzün endüstriyel-modern toplumlarında akrabalığın temel ögesi olan aile, en azından bir yerleşim, bir üretim birimi olarak varlığını sürdürmekteyken, topluluk (cemaat) durumundaki yaşam biçimlerinde (kırsal bölge ve kasaba kültürü) aile ve onun oluşturduğu akrabalık, soyu, otoriteyi ve toprağı devam ettirme, baba ocağını tıttırme, grup üyeliğı ve yöneticiliğı geçme (yerini alma) ve öteki kimi ilişkilerde daha da büyük önem taşıma görünümündedir (Balaman,2002: 1).

Öncelikle, toplumsal ağlar ve ailenin ötesinde sosyalleşme olgusunun en önemli bileşenlerinden biri, yakınlar, akrabalar ve komşularla ilişkilerdir” (Aybars, 2014:282). “Mevcut kent hayatında aile örüntüsü farklı nedenlere bağılı olarak rahat yürümektedir. Bu ayrıştırıcı kent ortamında insanlar akrabalarıyla senli-benli, daha sıcak bir birincil ilişki içine girememektedirler. Çünkü birincil ilişkiler, ilgi için zaman ayırmayı, karşılıklı yardımlaşmayı gerektirmektedir. Bu ise kentsel süreçte yer alan (mesela) bireysellik gibi diğere olgu ve oluşumlara, değere ve normlara ters düşmektedir (Aydın, 2014: 88).

2011 yılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türk Aile Yapısına yönelik araştırma da; Türkiye’de 18 yaş üstü bireylerin % 69’un bireyin annesi var, %55,3 ‘ün babası, %57,1’in kızı, %60,4’ün oğlu, %80,2’nin kız kardeşi, %81,5’in erkek kardeşi, %63,2’sinin amcası, %68,8’in dayısı, %69,4’ün teyzesi, %64,0’ın halası, %47,5’in kayınvalidesi, %36,8’in kayınpederi, %22,4’ün anneannesi, %17,1’in babaannesi, %14,3’ün dedesi vardır. Buna göre 18 yaş üstü bireylerin akraba yönünden zengin olduklarını, kardeşlerin sayı olarak azalmasını, anne babası olmayan gençlerin oranının düşük olduğunu söyleyebiliriz. Akrabalar arası dayanışma gençlere doğru olduğu için ilerde gerekli maddi ve manevi desteğı alabilirler. Çoğunun amcası, halası, teyzesi ve dayısı vardır. Yaşamın uzamasına

paralel olarak torunlar büyükanne ve büyükbabalarını tanıma olanağını bulmuştur. Yaş ilerledikçe anne, baba, büyükanne, büyükbaba gibi üst kuşaklardaki akrabaların sayısı azalmaktadır. Özellikle 45-64 sıkıntılı bir yaş aralığıdır. Çünkü; onlar hem yaşlanana anne ve babalarından destek almazken onlara yardım ederler hem de gençlere yardım etme durumları vardır. Evliliğin yaygın olmasından dolayı kayın akrabaların oranı fazladır. Kırsal kesimde 18-24 yaş arasındaki bireylerin sahip olduğu kayınvalide oranı %30,0, 25-44 yaş arası % 69,8, 45-64 yaş arası %39,5 'tir. Kentte 18-24 yaş arası %20,5, 25-44 yaş arası %70,6, 45-64 yaş arası % 43,1 dir. Bireyin yaşı akraba sahibi olmada olumlu ya da sorunlu olmasını etkileyen önemli bir unsurdur.

Evdeki akrabaların oranı kırsal % 36,6,kentte ise % 63,4'tür. Yaşa göre baktığımızda evdeki akrabaların oranı 18-24 yaş arası % 27,1 25-44 yaş arası % 46,0 45-64 yaş arası 11,1 65 yaş üzeri % 15,8'dir. Medeni hal olarakta evdeki akrabalarından % 9,0'ı evlenmemiş, % 63,0 'ı evli, % 28,0'ı evlenmiştir. Türkiye'de çekirdek aile üyesi oranı % 87,1'dir. Hanedeki akrabaların oranı % 6,3 diğer akraba hanelerinde yaşayanların oranı % 1,1 yalnız yaşayanların oranı % 4,7 akraba olmayan hanelerde yaşayanlar % 0,7'dir. Türkiye'de aynı binada kayınvalidesi ile oturanların oranı % 5,7 aynı semtte kayınvalidesi ile oturanların oranı % 16,4 aynı yerleşmede kayınvalidesi ile oturanların oranı % 25,9 başka yerleşmede kayınvalidesi oturanlar % 46,4 'tür. Aynı binada oturan çocuksuz çekirdek ailede kayınvalide/ kayınpeder oranı % 26,6 çocuklu çekirdek ailede kayınvalide/kayınpeder oranı % 33,4 geniş ailede kayınvalide/kayınpeder oranı %13,8'dir. Aynı semtte oturan çocuksuz çekirdek ailede kayınvalide oranı % 18,1 çocuklu çekirdek ailede kayınvalide oranı % 17,0 geniş ailede kayınvalide oranı % 13,8 tek kişilik ailede kayınvalide oranı % 6,9 tek ebeveynli ailede kayınvalide oranı % 11,7 diğer dağılmış ailede kayınvalide oranı % 13,7'dir. Aynı yerleşmede oturan kayınvalide oranı çocuksuz çekirdek ailede % 27,6 çocuklu çekirdek ailede kayınvalide oranı % 27,3 geniş ailede kayınvalide oranı % 20,2 tek kişilik ailede kayınvalide oranı % 28,7 tek ebeveynli ailede kayınvalide oranı % 16,8 diğer

dağılmış ailede kayınvalide oranı % 25,4'tür. Başka yerleşmede oturan kayınvalide oranı çocuksuz çekirdek ailede % 49,6 çocuklu çekirdek ailede kayınvalide oranı % 48,6 geniş ailede % 34,9 tek kişilik ailede % 61,6 tek ebeveynli ailede % 67,0 diğer dağılmış ailede % 33,9'dur.

Aynı binada oturan akrabaların çoğunluğu anne baba yada kayınvalide kayınpederdir. Türkiye' de güçlü bir anne-baba-çocuk(ve tabii kayınvalide/kayınpeder) üçgeninde en yüksek düzeylere ulaşmamaktadır.

Aynı araştırmada akrabalarla görüşme sıklığı şu şekilde sıralanmıştır. Çocuklar, anne baba, kardeşler, kayınvalide ve kayınpeder, büyükanne ve büyükbabalar, amca dayı teyze haladır. Bireylerin eğitim durumları ve kır-kent ayrımı akraba sahipliğini etkilemektedir. Aynı çalışmada bireylerin eğitimin azalması çocuk sahipliği sayısında artışa eğitimin artması anne baba sahipliğini de arttırmaktadır. Akraba sahipliğinin az olması bireyin eğitim almamış olmasına bir sebep olabilir. Akraba türündeki zenginlik statüde yüksekliğin göstergesidir. Eğitimle statünün paralel olmasına bağlı olarak üst statülü ailelerde ömür daha uzun olmakta bunun da akraba sahipliğine olumlu etkisi olmaktadır. Kır-kent ayrımında ise kentlerde akraba sahipliği daha fazladır.

Türkiye' de ve dünyada son yıllarda doğurganlık oranlarının düşmesi, yaşlı nüfus oranının artması ve buna bağlı olarak nüfus içindeki yaş yapısındaki değişimler sosyal bilimcileri aile ve akrabalık ilişkilerini yeniden gözden geçirmeye yöneltmiştir. Doğurganlık oranlarının düşmesi çoğu yerde yatay akrabalık gruplarının ortadan kalkmasına yol açtı. Yatay akrabalık gruplarında yer alan amca, hala, teyze, dayı, kuzen ve yeğenler azalmaya hatta bazıları için yok olmaya başlamıştır. Bireyler anne-baba-çocuk üçgeni içinde dayanışma göstermekte diğer akrabalar geri planda kalmaktadır. Sosyolojik araştırmalar akrabalık kavramını karı koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek ailenin yakınları olarak değerlendirilmiştir. Çoğunlukla aile ve akraba kavramlarını ayırma yönünde

alışmalar yapılmıştır. Mesela; geniş aile, çekirdek aileye eklenen diğer akrabalarla oluşan haneler olarak tanımlanır.

Türkiye’ de doğurganlığın azalması ve ölümlerin artmasına bağılı olarak kardeşler, amcalar, teyzeler gibi yatay akrabalarla olan ilişkiler önemini kaybetmiştir. Demografik olarak geçiş sürecini yaşayan Türkiye’ de günümüz gençleri akraba sahipliğinin en zengin olduğu dönemi yaşamaktadır. Yeni doğanlara karşı hem dikey hem de yatay akrabalık bağlarına sahiptir. Yatay ilişkide kardeşler arasındaki ilişki diğerlerinden daha uzun olup birbirlerinden kopmakta zordur. Çocukluktan itibaren maddi ve manevi pek çok ortak paylaşımları olan kardeşlere büyüdülerinde iki önemli sorun karşılarına çıkmaktadır. İlki yaşlı ya da hastalanan ana babaya kimin bakacağı diğeri de adil bir miras paylaşımıdır. Kız evlatlar erkek evlatlara oranla daha fazla fedakârlıkta bulunmaktadırlar. Artık ilişkiler anne baba ve çocuk arasında yoğunlaşmaktadır (Özbay, 2014: 56-87).

Aile sosyolojisindeki genel bir kanaate göre aile kurumu, tarım toplumlarından sanayi toplumlarına geçiş sürecine bağılı olarak geniş aileden küçük (çekirdek ve modern) aileye doğru evrilmektedir. Bu yargı kabaca doğru olsa bile gerçek hemen ifade ediliverdiği kadar açık değildir, burada tartışılacak pek çok nokta vardır. Tabii ki bir değişme vardır. Ama bu tabir caizse siyah-beyaz türünden bir değişiklik değildir. Mesela bu süreçte akrabalığın iyiden iyiye zayıfladığı ileri sürülmektedir. Ama araştırmalar gösteriyor ki insanlar, düğün, ölüm, bayram gibi hayatın önemli dönemeçlerini sırf arkadaş ve meslektaşla değil yine akrabalarıyla paylaşmaya devam etmektedirler (Birekul, 2014: 281).

Genel olarak baktığımızda Türkiye’de akrabalık ilişkilerinin önemli olduğunu görürüz. Akrabalık ilişkilerinin zayıf olduğu toplumsal yapılarda, ailenin toplumsal yapıyı oluşturan bir temel kurum olarak ailenin toplumsallaştırma ve eğitim fonksiyonunu yerine getirmesi, ekonomik sürece katkı sağlaması mümkün değildir. Anne baba çocuk arasında süren aile ilişkisi güçlü ve çok önemlidir. Eğitim düzeyi akrabalık zenginliğini arttıran bir etkidir. Demografik geçiş döneminde yatay ve

dikey akrabalara sahip olanlar artmaktadır. Demografik geçiş sürecinin son dönemlerindeki Türkiye’de akraba zenginliğinin son dönemlerini yaşamaktadır. 25-44 yaş arasındakilerin akraba zenginliği açısından en şanslı olduğu yaş aralığıdır. Yaşın ilerlemesi ile birlikte akraba sahipliği de azalmaktadır. Geniş aile çözülmekte ve oranı azalmaktadır. Aynı binada oturanların çoğu kayınvalide-kayınpeder ya da anne babadır (zbay, 2014: 56-87).

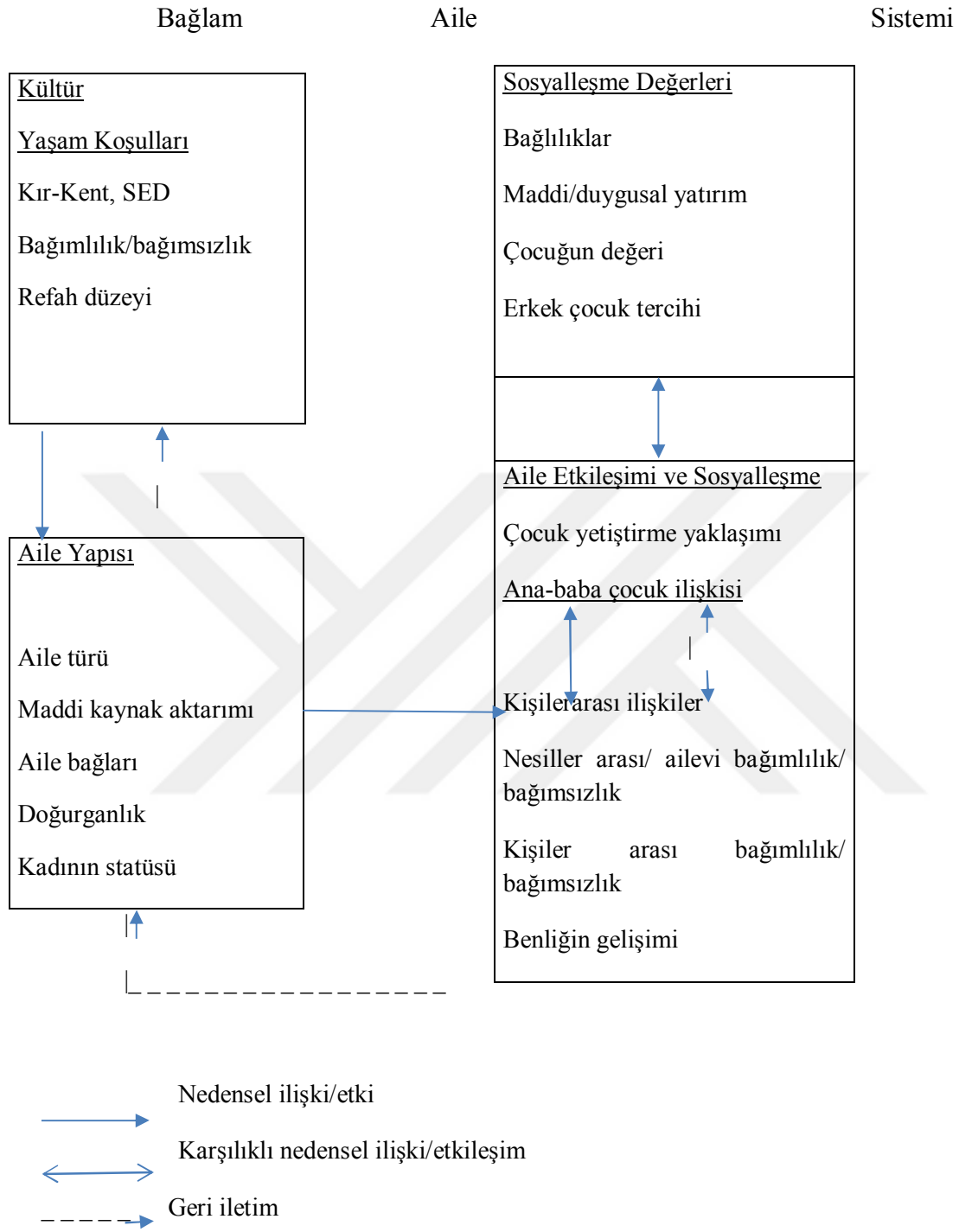
Sanayileşme sonucu aile yapısında meydana gelen değişiklikler akrabalık ilişkilerini de etkilemiştir. Daha önceden akrabalar birbirlerine daha çok zaman ayırıp daha sık görüşürken, günümüzde çalışma şartları, ulaşım ve ekonomik nedenlerden dolayı akrabalarla görüşme sıklığı çok aza inmiştir (MEB, 2011: 27).

Bir sonraki bölümde iğdem KAğITçIBAşI’ nın Kültürel Psikoloji (2007) eserinde yer alan Aile Modellerinden bahsedilecektir.

1.5.AİLE MODELLERİNİN KARşILAşTIRILMASI

1.5.1.Genel Model

Bu model, benliği ailenin içine, aileyi de kültürel ve sosyo-ekonomik çevrenin içine oturtan, bağlamsal bir modeldir. Bağlamdan kasıt ailenin kültürü ve yapısıdır. Ekonomik düzey ve yerleşim yerleri çevrenin önemli unsurlarıdır. Ailenin alt sistemleri; sosyalleşme değerleri, aile etkileşimi ve sosyalleşme, kişiler arası ilişkiler bulunur. Bu modele göre bağlam ve aile yapısı arasında etkileşim ve iletişim bulunur. Aile yapısı demografik değişkenlerdir. Bu değişkenler değiştiği gibi ailenin işlevlerini de etkilemektedir. Aile sistemi içinde yer alan sosyalleşme değerleri ve aile etkileşimi alt sistemleri birbiriyle etkileşim içindedir. Aile etkileşimi ve sosyalleşme ise ana-baba ocuk ilişkisi ve benliğin gelişimidir.

Şekil 1: Genel Model (Kağıtçıbaşı, 2007: 112).

1.5.2.Karşılıklı Bağımlılık Modeli

Karşılıklı bağımlılık aile/insan modelinin ideal-tipik örneklerine özellikle ataerkil aile yapısına sahip, sıkı bağlarla dokunmuş insan ve aile ilişkilerinin görüldüğü geleneksel, kırsal toplumlarda rastlanır. Bu tip ailelerin yapısı çekirdek olmakla birlikte işlevsel olarak geniş aile özelliği göstermektedir. Tarımsal üretim ve tüketimin olduğu, sosyal ekonomik düzeyin düşük olduğu bu modelde diğer akrabalarla karşılıklı bir bağımlılık vardır.

Yaşlılık sigortası ve benzer sosyal güvence sistemlerinin bulunmadığı durumlarda, yaşlılar için en büyük güvence kendi evlatlarıdır. Kuşaklararası karşılıklı bağımlılık en çok bu noktada dikkat çeker. Genç yetişkinler, yaşlı ana-babalarına maddi destek sağlarlar. Demografik anlamda, maddi kaynaklar genç yetişkinlerden yaşlı ana-babaya doğru akar. Bu durum erkek çocuğun tercih edilmesine neden olur, çünkü erkek evlat yaşlılık güvencesi için daha güvenilir bir kaynaktır... Erkek evlat sahibi olmak, ataerkil aileye dışardan gelmiş ve bu yüzden başta aile içi statüsü düşük olan kadının statüsünü de yükseltir.

Kırsal kesimlerde, ekonomik gelir seviyesi düşük toplumlarda doğurganlık oranı fazla, yaşlılığın sigortası, ekonomik yarar olarak görülen erkek evlat tercihi fazladır. Çocuk yetiştirmede özerkliğe karşı bağımlılık yaklaşımı, ailenin devamlılığı için önemlidir. Çocuk, aileye bağımlı, itaatkar yetişirse sadık olur. Bağımsız yetişirse ilerde ailesinin yerine kendi faydasını önemser. Bu yüzden bağımsızlık bu modelde aktif değildir. Karşılıklı bağımlılık da zamana göre farklılaşır. İlk zamanlar çocuk anne ve babaya bağımlı iken yaşlanan anne ve babalar çocuklara bağımlı hale gelir. Modelde yer alan ilişkisel benliğin gelişimi, karşılıklı bağımlılığı gerektirir.

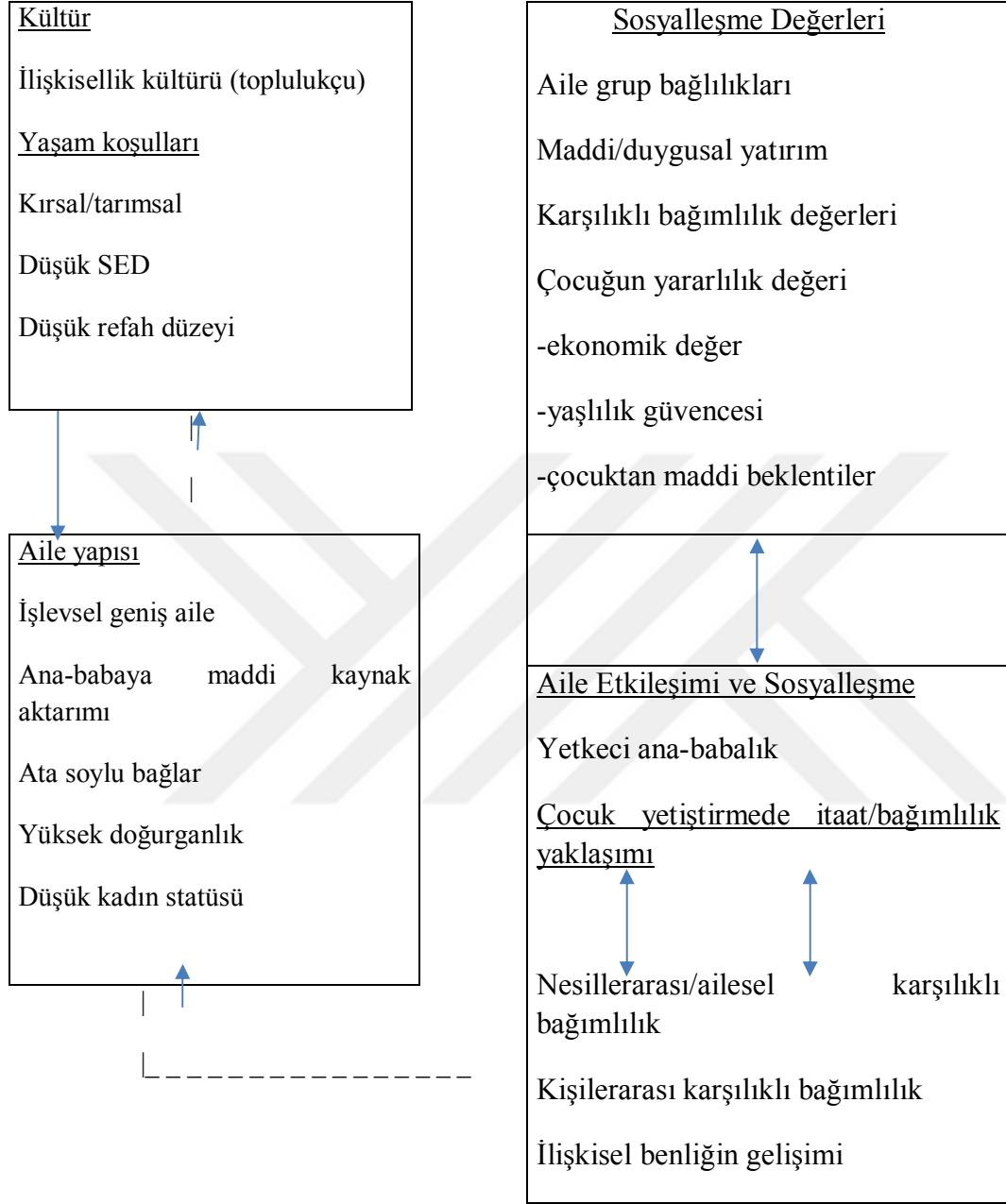
Kağıtçıbaşı' na göre karşılıklı bağımlılık yapısı geleneksel tarım toplumunda yaygın olmakla birlikte, sadece oraya ait kalmamıştır. Bu tür toplumda ailenin devamlılığı için nesiller arası karşılıklı bağımlılık önemlidir. Çocuklar hem genç yaşta hem de ileri yaşlarda aileye maddi katkılarda bulunurlar ve ana-babalarına yaşlılıklarında maddi güvence sağlarlar. Bu yüzden geleneksel ortamda, çocuğun

ekonomik/faydacı değeri aile için önemlidir ve yüksek doğurganlık vardır. Çünkü çocuğun ekonomik değeri, çocuk sayısı ile bağlantılıdır. Bu modelde çocuğun bağımsızlığı işlevsel değildir, hatta ailenin devamlılığına bir tehdit olarak bile görülebilir. Çünkü bağımsız çocuk ileride ailesinin yararı yerine kendi yararını gözetebilir (Kaya, 2012: 124).

Bağlam

Aile Sistemi

Şekil 2: Karşılıklı Bağımlılık Modeli (Kağıtçıbaşı, 2007: 115).

1.5.3.Bağımsızlık Modeli

Bu model endüstrileşmiş, bireyci, çekirdek aile tipinin olduğu Batılı kent toplumlarının modelidir. Yapı olarak aile bireylerinin diğer aile üyelerinden ve ailenin diğer ailelerden bağımsız olma durumu vardır. Bağımlılık aile modelinden oldukça farklıdır. Bağımsızlık model sanayileşmiş kent toplumlarında görünürken, bağımsızlık modeli kırsal tarım toplumlarında görünür. Kadının statüsünün yükseldiği, doğurganlığın ve erkek çocuk tercihinin azaldığı bireysel çekirdek aile tipinin modelidir. Çocuk sahibi olmak bağımsızlık modelindeki gibi ekonomik yarar değil de bir yük olarak görülür. Çocuk yetiştirme de denetim yoktur çünkü çocuk yaşlılığın güvencesi olarak görülmediği için ana-babaya sadık, bağımlı olması gerekmez. ... bu model, Batı' da ve özellikle ABD' de etnik ve sosyal sınıf farklılıklarına bağlı olarak görülen büyük çeşitliliği yansıtmaz. Bu modellerin tüm toplumlar için geçerliliği yoktur, değişen toplumların aileler arasındaki farklarını bize sunar. Ona göre bu model gerçek olandan çok ideal olanı yansıtır.

Bağımsız aile modeli karşılıklı bağımlılık modelinin tersinde bir yapı ortaya koyar. Bu model, batının orta sınıf çekirdek ailesinde görülür. Burada nesiller arası bağımsızlığa değer verilir ve çocuk yetiştirme, çocukta özerklik ve kendine yeterlilik geliştirilir. Genel refah artışıyla nesnel koşulların ailede karşılıklı bağımlılığı gereksiz kıldığı böyle bir bağlamda, bireyselleşme-ayrışma, sağlıklı insan gelişimi için gerekli görülür. Bağımlılık aile modelinde çocuk yetiştirilmesinde itaat önemlidir. Çünkü itaatkâr çocuk, ilerde ailesine sadık bir yetişkin evlat olmaya daha yatkındır (Kaya, 2012: 125).

Her iki modeli de kısaca belirttik Çiğdem KAĞITÇIBAŞI' na göre nasıl bir aile değişiminin olacağına bakacak olursak; modernleşme kuramı değişimin Batı' ya doğru olacağını belirtiyordu, buna göre bağımlılık modeli kırsal tarım toplumlarında, bağımsızlık modeli de sanayileşmiş kent toplumlarında olduğunu göze alırsak gelişimin bağımsızlık modelinden bağımlılık modeline doğru olacağı varsayılıyor. Modern, sanayileşmiş yaşamın etkilerine rağmen kültür ve sosyalleşme biçimlerinde

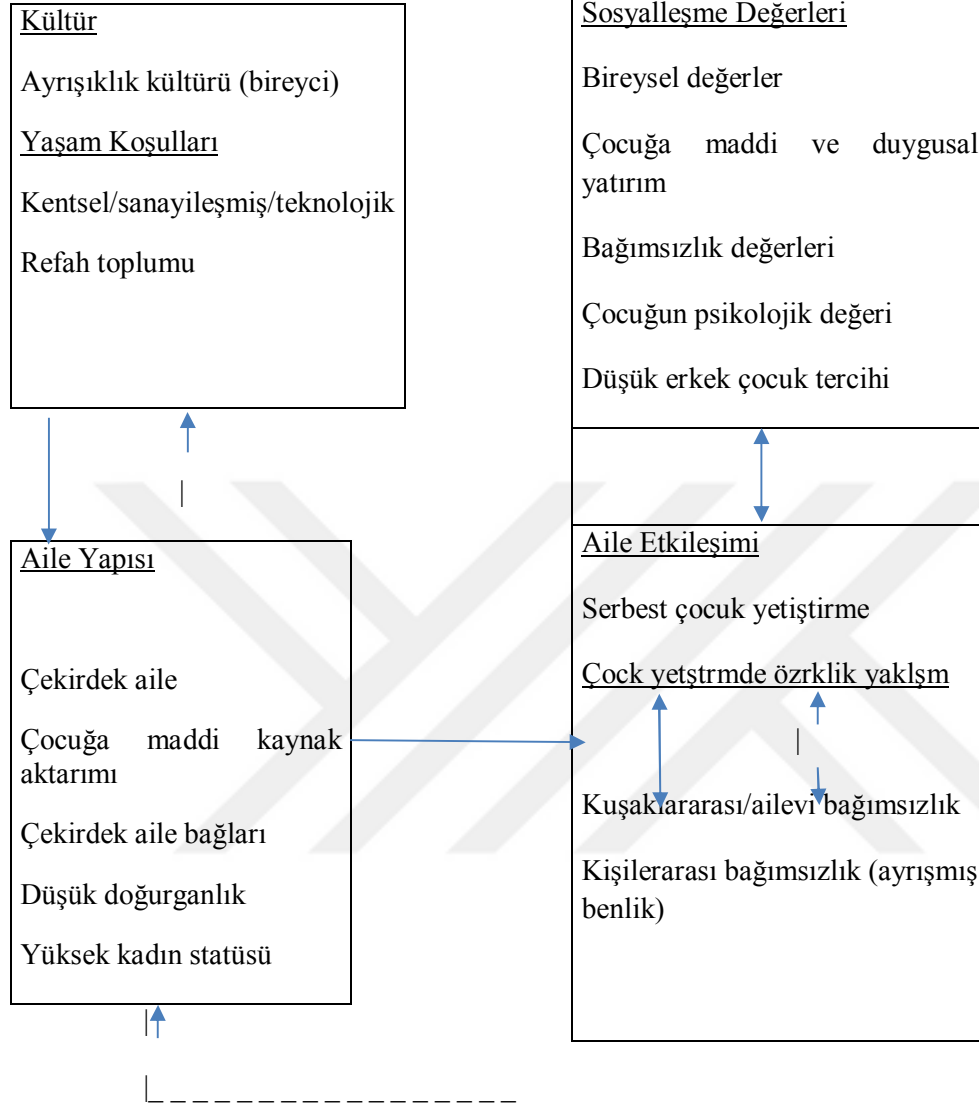
genel bir devamlılık göze çarpıyor. Artık çocuk ekonomik bir yarar, yaşlılık güvencesi olarak görünmüyor. Çocuğun maddi yarar sağlayacağı düşüncesi azalmış, duygusal bağılılıkta bir değişim yoktur. Yaşlanan anne ve babalar maddi olarak çocuklarına destek oluyorlar. Akrabalık ilişkileri devam etmektedir. Çocuğun ekonomik değerinin azalması, psikolojik değerinin artmasının aile içindeki yerini belirten diğer bir modelden bahsedeceğim.

Bağlam

Aile

Sistemi

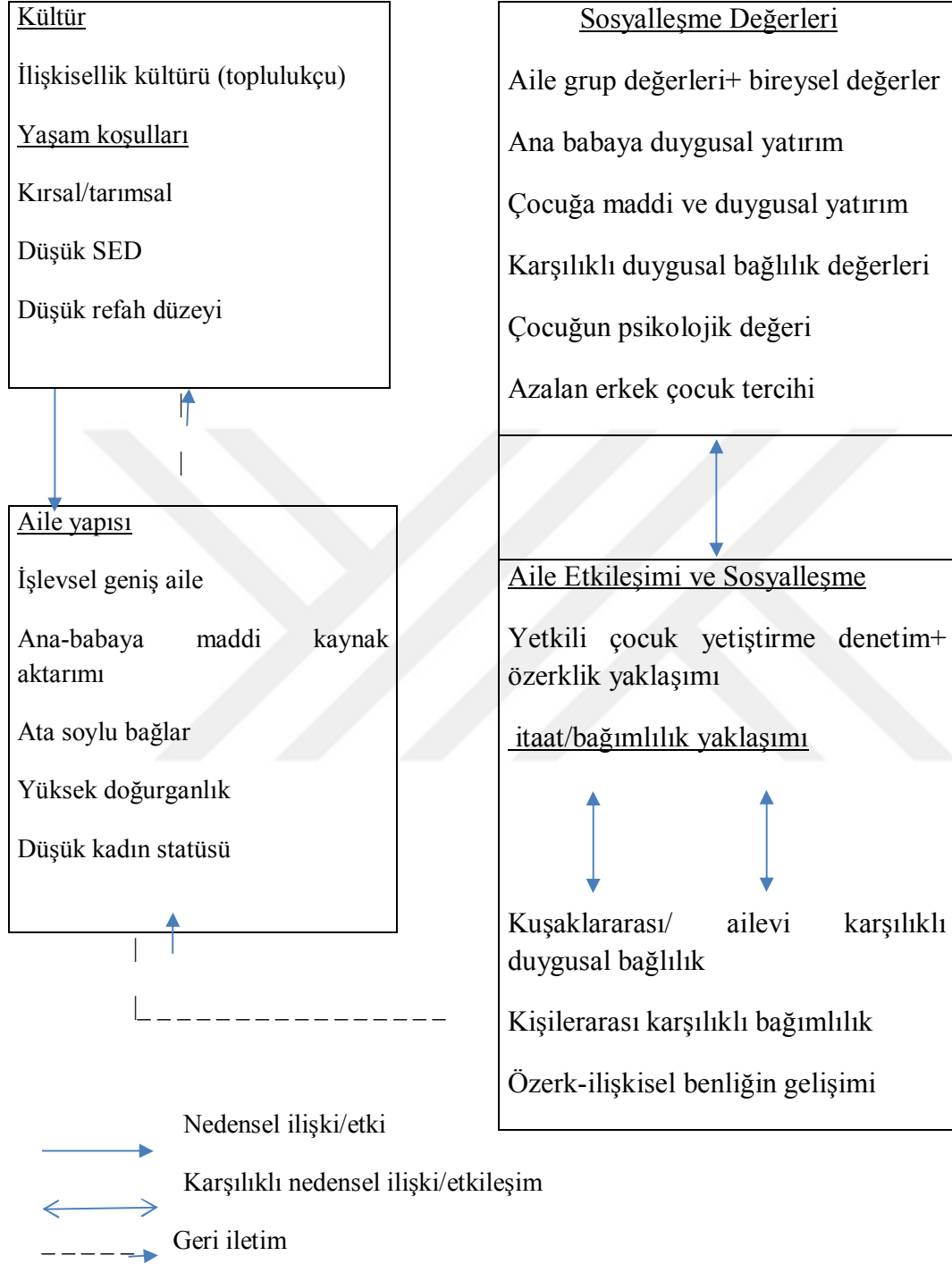
- Nedensel ilişki/etki
- ↔ Karşılıklı nedensel ilişki/etkileşim
- Geri iletim

Şekil 3: Bağımsızlık Modeli (Kağıtçıbaşı, 2007: 119).

1.5.4.Karşılıklı Duygusal Bağlılık Modeli

Bu yeni model, diğer iki modelden farklı olmakla beraber bazı özellikleri itibarıyla bunlarla örtüşür. Diğer iki modelin ana özelliklerini tekrarlamak gerekirse; bağımlılık modelinin belirleyici niteliği, hem maddi hem de duygusal alanda ailevi ve bireysel bağımlılıktır. Bağımsızlık modelinin temel özelliği ise, hem maddi hem duygusal alanda ailevi ve bireysel bağımsızlığın hâkim olmasıdır. Üçüncü modelde ise duygusal alanda karşılıklı bağlılık görülürken, maddi alanda hem birey hem aile düzeyinde bağımsızlık söz konusudur.

Bu model bağlılık kültürünün olduğu kentleşmiş bölgelerde görülür. Kültürel özelliklerin devamının yanı sıra değişim ve gelişme de vardır. Aile yapısı çekirdek aile olup akrabalık bağları devam eder, doğurganlık oranı düşük, kadının statüsü yüksektir. Yaşlanan ana-babaya maddi destek gerekmediğinden bu destek çocuklara yapılmaktadır. Çocuk ekonomik bir yük olup, ekonomik yararı yok, psikolojik doyum vardır. Ana-baba ve çocuklar arasında karşılıklı olarak duygusal bağlılık devam eder, çocuk ailenin yaşlılık sigortası olarak görülmediği için onlara bağımlı olması gerekmez. Böylece modelde yer alan özerk-ilişkisel benlik ortaya çıkar. Karşılıklı duygusal bağlılık modelinde ortaya çıkan bu benlikte, iki temel insan ihtiyacı olan bağlanma ve özerklik ifade bulmaktadır. Çocukları büyüdüklerinde aileler kendilerine karşı saygılı olmalarını istemişlerdir. Bu modelde çocuk yetiştirme ve ana-babaya yaklaşımda hem denetim hem de özerklik mevcuttur, birbiri ile çatışan iki zıt kavramın bir aradadır. Yazar yaşanan değişim ve gelişmeler karşılıklı bağımlılık modelinden karşılıklı duygusal bağlılık modeline doğru bir geçişin olduğunu savunur.

Şekil 4: Karşılıklı Bağımlılık Modeli (Kağıtçıbaşı, 2007: 124).

1.6.TÜRKİYE’DE AİLE DEĞERLERİ

Sosyolojik açıdan genel olarak değer, kişiye ve gruba yararlı, kişi ve grup için istenilir, kişi veya grup tarafından beğenilen her şey olarak tanımlanabilir” (Aydın, 2010: 16). “Değerler bireylere, doğru ve yanlış ayrımı, iyi ve kötü seçenekleri yahut beğenme ölçütleriyle idealize edilmiş bir toplum tasavvuru sunar. Toplumsal beklentinin bireylerce kabullenilmesine çalışır. Değerlerin bireylerin dünyasında karşılık bulması onların yaşadığı toplum ile barışık olduğunun da bir göstergesidir (Tecim ve Aydemir, 2014: 197).

Ailevi değerler, aile kurumunu düzenleyen ve yönlendiren değerlerdir. Değerler ve normlar, sosyolojide davranış ölçütleri olarak tanımlanır. Bu davranış ölçütleri, soyut anlamıyla düşünüldüğünde değerler, somut olarak işlerlik kazandığında ise normlar olarak karşımıza çıkarlar. Bir başka deyişle değerler, bizim “iyi ve kötü” ya da “doğru” ve “yanlış” konusundaki soyut fikirlerimizdir (Canatan, 2011: 263).

Her toplumda düzeni sağlayan çeşitli değerler vardır ve bu değerler toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren temel ölçütlerdir. Herhangi bir olgunun içinde yer aldığı kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumlar anlaşılmadan sadece makro düzeyde yapısal değişkenlerle yapılan açıklamalarla o toplumsal gerçekliğin anlaşılması mümkün olmaz. Ayrıca değerler kendi başlarına bir kognitif kategori teşkil etmezler, bunların başka sahalara ait değerlerle mutlaka ilişkili olmaları gerekir (Özensel, 2014: 302).

Geleneksel aile değerleri hala paylaşmayı, kanaatkarlığı vurgulamaya devam ederken, modern değerler bunların çözülmesine sebep olmuştur. Geleneksel aile değerlerinin vurgulanması birçok açıdan yaşadığımız değişen hayatı ve taleplerini de karşılayamaz hale geldi. Değerlerin çözülmesi aileye de yansdı. Aile daha çok dünyevileşmeye maruz kaldı. Boşanmalar bu çözümler sonucu hızla artmaktadır. Ailede bireysel taleplerin artışı, değerlerin erimesi, aileyi bir arada tutan değerleri de aşındırmaktadır (Tekin, 2014: 269).

2010 yılında Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Türkiye’ de Aile Değerleri Araştırması’ nı özetlersek;

Bir toplumda değerlerin ifade edilmesi bireyin sosyal rollerine karşılık gelmektedir. Toplum, rolleri sosyal değerlerle kuşatır ve birey de davranışlarını bu değerlere göre sergiler. Değerler hayatımızın önemli bir parçasıdır, davranışlarımıza yön verirler, yaşamımızın her alanında karşımıza çıkarlar, sosyal yaşamımızı düzenlerler, bireyler arasındaki bağları güçlendirir. Bir toplum yapısının analiz edilmesi o toplumsal yapıdaki rollerin bilinmesi ile bu da toplumun sahip olduğu değerler vasıtası ile olmaktadır. Aile değişimden en fazla etkilenen ve değişime sebep olan sosyal bir kurumdur. Toplumun başat kurumu olan aile merkezi ve en önemli kurumlardan biridir. Toplumsal yapıyı oluşturan toplumsal kurumlardan en önemlisi aile, değerlerin benimsenmesi, yaşanılması ve devam ettirilmesinde önemli bir etkidir. Sosyolojik olarak, bir toplumsal yapıyı oluşturan kurum ile ilgili davranışlar örüntülerini, ilişkileri ve etkileşim süreçlerini açıklamak ve uygulamaya yönelik projeksiyonlar geliştirebilmek ancak o kurumun değerler sisteminin anlaşılabilir analiz edilmesiyle mümkündür. Değerler toplumdan topluma farklılık göstermekte olup zaman içinde değişiklik gösterebilirler. Değerlerin insanların duygu, düşünce ve davranışlarıyla ilgili bir kavramdır. Bireyin davranışları değerler tarafından yönlendirilmektedir.

Değerlerin, toplumsal yaşamda önemli bir yeri vardır; insanlara yol gösterir, topluma anlam ve önem veren olaylardır. Değer önem üzerindeki değerlendirmelere dayanan davranış prensipleridir. Bireyin davranışları içinde bulunduğu topluma ait kültürün etkisinde kalmaktadır, bu davranışlar o kültürün değerleridir. Her toplumun kendine ait kültürü olup her kültürün de kendine has değerleri mevcuttur. Değerler toplumun bireylerinin çoğunluğu tarafından kabul edilen ortak çıkar ve amaçlara

hitap eden ilke ve inançlardır. İyiye kötüyü, doğruyu yanlış belirlemesi açısından davranışlara değerler aracılığıyla standartlar sağlar.

Modernleşme ve kentleşmeye bağlı olarak Türk aile yapısında önemli değişimlerde yaşanmıştır. Geleneksel ve geniş ailenin varlığı devam ederken çekirdek ve modern ailenin sayısının artması toplumda özellikle kadın ve çocuğa verilen değerlerin farklılaşmasına yol açmıştır. Kapitalizmle birlikte alışkanlıklar, değerler, yaşam tarzları kitle kültürünü ortaya çıkarmakta bu da toplumsal farklılıkların ortadan kalkmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda önemi azalan aile de evlilik dışı birlikteliklerin, tek ebeveynli aileler, evlilik dışı çocukların, boşanmanın arttığını söyleyebiliriz.

Aileye verilen değer; maddi ve manevi sorunlar olduğunda başvurulması gereken ilk yer ailedir katılanların oranı % 83,7'dir. Bu unsur Türk aile yapısı içinde önemli ve güçlü bir değer olarak, sıkıntılar yaşandığında aile önemli bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir.

Ailemin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabilirim % 90,3 'tür. Bu değer de aileye verilen önemi ortaya koymaktadır. Çünkü ailesi için her türlü sıkıntıya katlanma iradesinin oldukça yüksek olduğunu görüyoruz.

Akrabalık ilişkileri ve geleneksel aile değerleri; aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendirir katılanların oranı % 66,3. Aile içi sorunların çözümünde aile büyüklerinin etkisinin önemli bir payı olduğunu görüyoruz. Türk aile yapısı her ne kadar çekirdek aile özelliği gösterse de işleyişte geniş aile özelliğini korumaktadır. Kuşaktan kuşağa aileler yoluyla aktarılan geleneksel unsurların aile üzerinde önemini sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Aile içi sorunlar başkalarını değil yalnızca eşleri ilgilendirir % 84,1. Türk aile yapısında eşler arasındaki sorunları kendilerinin çözmesi gerektiği, başkalarının müdahale etmesine izin verilmediği görüşünün yaygınlaştığını göstermektedir. İki maddeden yola çıkarak Türk aile yapısı aile büyüklerine saygı duymakta aile içinde sözlerinin dinlenmesi gerektiği ve eşler arasındaki sorunların kendi aralarında çözülmesi gerektiği görüşünün geçerli

olduğunu belirtebiliriz. Yani modern kentsel aile yapısının içinde geleneksel değerlerin varlığını sürdürdüğünü görüyoruz. Evlilik boyunca aile büyüklerinin görüşü dikkate alınmalıdır % 72,5. Aile büyüklerinin aile içinde önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Çocuklar aile büyüklerinin olduğu ortamda daha iyi yetişirler % 77,8. Çocukların yetiştirilmesinde aile büyüklerinin katkısının önemli olduğu görülmektedir. Akrabalarla sık sık görüşülmelidir % 62,4 akrabalarla ilişkilerin sürdürülmesi görüşünün devam ettiği ancak diğer kararsız ve katılmayanların oranlarına göre akrabalık ilişkilerinin kentleşmeye bağlı olarak gelecekte gerileme yaşayacağını söyleyebiliriz. Çocuklar ebeveynlerinin akrabalarını tanıyıp bilmelidir % 89,1'dir. Aileler çocuklarının akrabalarını tanımalarına önem verdiğini bu da bize akrabalık ilişkilerinin önemsendiğini göstermektedir.

Çocuğa bakış; “ çocuklar kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştirilmelidir “ katılanların oranı % 91. Aileler çocuklarının ekonomik yönden bağımsız olmalarını ve bir meslek sahibi olmalarını önemsemektedirler. On sekiz yaşını dolduran bir erkek geleceğiyle ilgili kararları kendisi vermelidir % 57,4 on sekiz yaşını dolduran bir kız geleceğiyle ilgili kararları kendisi vermelidir % 48,4. Aileler çocukları on sekiz yaşına geldiğinde kendi kararlarını alma düşüncelerini onaylamaktadırlar. Çocuklar evleneceği eşi kendi seçmelidir % 83,7. Bu durum bize Türk aile yapısında görücü usulü evlilik anlayışının azaldığını ve ailelerin çocuklarının eş seçiminde kendilerinin karar vermelerini önemsemektedirler. Erkek çocuk sahibi olmak daha çok itibar kazandırır % 28,5. Artık erkek çocuğun aileye saygınlık kazandırdığı görüşü önemini yitirmiştir. Çocuğun eğitiminde gerekirse dayak kullanılabilir % 23,3. Çocuk yetiştirilmesinde dayanın etkili olmadığını söyleyebiliriz.

Evlilik, sadakat ve eşler arası ilişki; kadının aldatması asla affedilemez katılanların oranı % 82,4. Kadının aldatmasının affedilmeyeceği konusunda Türk toplumunda yaygın bir inanış vardır. Erkeğin aldatması asla affedilemez % 72,2. Erkekler kadının aldatmasına karşı olurken erkeklerin aldatması konusunda aynı duruşu göstermemektedirler. Evli de olsa erkekler çapkınlık yapabilir

katılmayanların oranı % 68. Aldatma konusunda olduğu gibi evli kadınların eşlerine sadık kalma konusunda gösterdikleri hassaslığı erkeklerin aldatması konusunda göstermemektedirler. Evliliğin temeli sadakattir % 89. Sadakat unsuru güçlü bir değer olarak Türk aile yapısı içinde yer almaktadır. Evlilikte eşler her türlü fedakârlığı yapmalıdır % 91,6'dır. Ailenin sürdürülmesi önemli bir değer olarak Türk aile yapısı içinde yerini korumaktadır.

Boşanma; anlaşılamayan eşler boşanmaktan kaçınmamalıdır katılanların oranı % 60,6'dır. Anlaşılamayan çiftlerin ilk çözüm yolu olarak boşanmayı tercih etmediklerini görüyoruz.

Kadın rolleri; iş hayatında kadınlarla erkekler aynı ortamda çalışabilir katılım oranı % 77,1. Artık kadınların erkeklerle aynı ortamda çalışabilecekleri görüşünün benimsendiğini görüyoruz. Bir kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleridir katılanların oranı % 50,8. E. Kadının asıl görevi ev işleridir anlayışının kırılmaya başladığını söyleyebiliriz. Ev işlerinden kadınlar kadar erkeklerde sorumludur % 64,1'dir. Bu ifade kadın rolleri konusunda geleneksel değerlerin değiştiğini, kadınlarla erkekler arasında eşitlikçi bir anlayışın hâkim olmaya başladığı, ev işlerinde erkeklerinde görev aldığını görebiliriz.

Kadın erkek ilişkileri; evde son sözü daima erkek söyler katılanların oranı % 54. Geleneksel aile değerlerinden olan bu görüşü günümüzde erkekler desteklese de kadınlar tarafından aynı desteği görmemektedir. İlerleyen zamanlarda bu yargının aile değerleri içinde önemini kaybedeceği düşünülmektedir. Bir erkeğin evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum katılanların oranı % 38,1. Evlilikte sadakate önem veren, aldatmaya karşı çıkan kişilerin evlilik öncesi cinsel ilişkiye karşı çıkmayanların oranının ileride azalacağı öngörülmektedir. Evlilik dışı cinsel ilişki asla kurulmamalıdır % 82,2. Bu yargı güçlü bir değer olarak aile değerleri içinde yer almaktadır. Kızların evlilik öncesi cinsel ilişki kurmasında sakınca görmüyorum katılmayanlar % 77,2. Evlilikte kadın erkek eşitliğinin benimsendiği, ahlaki bir değer olarak erkeğin evlilik öncesi cinsellik yaşamasına

gösterilen tolerans kızlar için gösterilmemesinde aile değerleri içinde ataerkil ve erkeği daha önemseyen bir anlayışın sonucudur. Kızların flört etmesinde sakınca yoktur % 40,8. Bu görüşe insanların farklı düşünceler içinde olduğunu, kimisi için evlilik yolunda çiftlerin birbirini tanımaları gerektiği görüşünü benimserken kimisi de durumu cinsellik olarak değerlendirip olmaması gereken bir durum olarak nitelendirmektedir. Aile değerleri içinde belirleyici bir özelliği yoktur. İnsanlar evlenmeden de çocuk sahibi olabilmelidirler % 10,4. Evlenmeden çocuk sahibi olma konusunda toplumun oldukça olumsuz bir tavır sergilediğini görüyoruz. İnsanlar nikâhsız da birlikte yaşayabilmelidirler % 12,2. Nikâh konusu Türk aile değerleri için hassas bir konu olup önemli bir unsurdur. Aile reisi erkektir % 66,4. Ataerkil türk toplumu yapısının göstergesi olan bu unsurda geleneksel anlayışa bağlı olarak aileyi yönetecek, ailede son sözü söyleyecek olan kişinin erkek olduğu görüşü hâkimdir. Fakat bu değerlerin zaman içinde değişeceği öngörülmektedir. Ailenin geçiminden erkek sorumludur % 61'dir. Aile reisi erkektir yargısına paralel olan bu görüşte ailenin geçiminin sorumluluğu erkeğe verilmektedir. Bu görüşünde zamanla değişeceği öngörülmektedir.

Şiddet; kadın itaat etmediğinde kocası tarafından dövülebilir katılanların oranı % 16,4. Türk toplumunda kadın itaat etmediğinde bile şiddete karşı çıkan bir değeri benimsemiştir. Kadın kocasının tokadını sineye çekmelidir % 24,5'dir. Türk aile değerleri içinde kadına şiddete karşı çıkan görüş benimsenmekle birlikte aileyi koruma adına ailenin dağılmasına sebep olan bir çıkış yerine sineye çekme tercih edilebilmektedir.

Yaşlılık; bakıma muhtaç olan aile büyükleri çocuklarınca aile içinde bakılmalıdır katılanların oranı % 84,9. Her ne kadar sosyal politikalar içinde yer alan yaşlılara kurumlarda bakma hizmetinin olmasına karşılık aile büyüklerine verilen değerin önemini bu yargı desteklemektedir. Ölünceye kadar yaşlılara bakma anlayışı Türk aile yapısı içinde önemli bir değerdir. Yaşlandığında anne-babama huzur evi benden daha iyi bakar % 15,4. Önceki yargıya paralel olarak yaşlılara verilen önem devam etmekte olup onlara huzurevlerinin daha iyi bakacağı görüşü

desteklenmemektedir. Yaşlılığında çocuklarını bana bakmalıdır % 74,5'dir. İlerde çocuklarının kendilerine bakacağı görüşü geleneksel bir değer olarak önemini korumaktadır.

Din ve gelenek; günlük hayatı dini kurallara göre yaşamalıdır katılanların oranı % 70,3. Bireylerin günlük yaşamlarında dini kuralların önemli bir değer olduğunu söyleyebiliriz. Zamanla bu yargının değişebileceği öngörülmektedir. İnsan sık sık dua etmelidir % 85,3. Kişilerin günlük hayat içerisinde yaşadığı olumsuzlukların neticesinde dua ederek rahatlaması önemli bir değerdir. Aile; dini ve manevi değerlerine bağlı olmalıdır % 87,1'dir. Türk aile yapısında dini değerlere bağlılığın göstergelerinden biri olarak dinin bireylerin yaşamlarında önemli bir rolü olduğunu görüyoruz.

Hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi; hayatından memnun olanların oranı % 73,4. Hayatından memnun olanların oranının oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Ailelerin mutluluk düzeyi % 73,6'dır. Bu oran Türk aile yapısının olumlu bir tablo çizdiğini göstermektedir.

Aile bireyleri ve yakın sosyal çevreye güven; çocuklara güven % 97,2 eşlere güven % 95,9 anne-babaya % 93,1 kardeşlere güven % 92 akrabalara % 70,6 komşulara % 58,5 iş arkadaşlarına % 58,4 hemşerilere güven % 51,5'tir. En fazla bireylerin ailenin diğer üyelerine duyduğu güvendir. Kentleşme ve modernleşmeye bağlı olarak insanların yakın çevresi ile ilişki kurmaları sınırlıdır. Bu da kişilere güveni azaltmaktadır. Akrabalık bağlarının Türk toplumundaki önemini duyulan güven göstermektedir.

Çeşitli unsurların hayatındaki önem düzeyi; aile % 99,3 çocuklara ayrılan zaman % 98,1 eşe ayrılan zaman % 96,5 dost ve arkadaşlarının kendisine ayırdığı zaman % 93,4 kendisine ayırdığı zaman % 92,2 iş ve çalışma hayatı % 89,7 ev sahibi olma % 95,7 araba sahibi olma % 82,8 tasarruf yapma % 94,3' tür. Aileye verilen değerlerin önemini onlara ayrılan zamanın fazla olmasından görebiliyoruz.

Çocuğun davranış ve niteliklerine atfedilen önem; ailelerin çocuklarının aile büyüklerine saygılı olmaları % 99,7 sorumluluklarını yerine getirmeleri % 99,7 özgüvenli olmalarını % 99,6 kendi hakkını savunabilmelerini % 99,3 bağımsız düşünebilme-karar verebilmelerini % 98,2 üniversite mezunu olmalarını % 97,3 oranda önemsemektedirler. Aileler çocuklarının sorumluluklarını yerine getirmelerini, özgüvenli olmalarını, kendi haklarını savunmalarını, bağımsız düşünmelerini, üniversite mezunu olmalarını önemsemektedirler. Geleneksel değerlerin göstergelerinden biri olan aile büyüklerine duyulan saygı oldukça önemsenmektedir.

Ailece birlikte yapılan faaliyetler; akşam yemeklerini tüm aile birlikte yeme sıklığı % 92,3 televizyon izlemek % 91,3 sohbet etmek % 91,1 alışveriş yapmak % 74,7 akraba ziyaretleri % 79,8 piknik yapma % 56,6 tatile gitme % 32,7 sinema ve tiyatroya gitmek % 24,5'tir. En çok akşam yemeğini birlikte yeme, televizyon izleme ve sohbet ettiklerini görüyoruz. Aile içi iletişim, sosyalleşme ve paylaşım için önemli olan bu faaliyetlerin yapılması ailenin işlevselliği için önemli faaliyetlerdir. Alışveriş merkezlerinin artmasının neticesinde ailece yapılan alışveriş birlikte yapılan faaliyetlerden biridir. Akraba ziyaretleri de sık yapılan bir faaliyet değildir.

Genel olarak Türk aile yapısındaki değerleri değerlendirdiğimizde en çok oranların aile bireylerinin ilişkilerini, rollerini ve sorumluluklarını belirleyen unsurlardır. Bireylerin birbirlerine sahip çıkmasını ve fedakârlıkta bulunmalarını önceleyen doğru ve tutarlı aile yapısının göstergelerindendir. Evlilik dışı çocuk sahibi olmayı, evlilik öncesi cinsel ilişkinin, nikâhsız yaşamının onaylanmadığı, din ve geleneksel değerlerin önemsendiği görülmektedir. Sadakat, mahremiyet konularında sınırları olan, çocuk yetiştirme konusunda önemli değerleri olan, aile içi sorunların aile dışına çıkarılmamasını önemseyen, eşler arası sadakat, akrabalık ilişkilerinin sürdürülmesi, eşitlikçi bir yapıyı sergilemektedir.

Aile değerleriyle konusunda yapılan nitel görüşmelerde; aile hayatında önem verilen değerler dini ve manevi değerler, akrabalık ve komşuluk ilişkileri, dürüstlük,

saygı ve sevgidir. Özellikle akraba ilişkilerinin aile değerleri içinde önemi büyüktür. Akrabalarla görüşmeler daha çok bayramlarda, özel günlerde yapılmaktadır. Akrabalarla ilişkilere yardımlaşma, dayanışma ve güç gibi unsurlar atfedilmektedir. Şehir hayatında yalnızlıktan bunalan bireyler akrabalarına tutunduklarını söyleyebiliriz. Modern yaşamın zor şartları; maddi sıkıntılar, ulaşım, mesafeler akrabalık ilişkilerine olumsuz yansımaktadır. Aileler çocuklarının akrabalarla olan ilişkileri sürdürmelerini desteklemektedirler. Çocuğun aile için çok önemli bir yeri olup neslin devamı için değerlidir. Çocuğun yetiştirilmesinde anne baba olduğu kadar dede nine gibi büyüklerin etkisi de söz konusudur. Evliliğin önemi ve değeri konusunda insanlar arasında fikir birliği vardır. Kadının aile içindeki rolü ve değeri önemlidir. Modern yaşamla birlikte artık geleneksel değerlere insanlar gereken önemi vermemektedir. Kimisi için sürdürülmeli kimisi uygulamada sıkıntıların yaşandığını belirtmektedir. Yaşatılan gelenekler arasında düğün, bayram, cenaze, akraba ziyareti, misafirlik gibi unsurlar yer almaktadır. Değerlerin hayatta var olabilmesi için toplumun gereken önemi vermesi gerekir. Bunun için değerlerin yaşatılması gerekir.

1.7.TÜRK TOPLUMUNDA YAŞLILARIN YERİ VE ÖNEMİ

Giddens' in, ifade ettiği gibi yaşlanma yeni olasılıklar sunan bir süreç olmakla birlikte, bilinmedik ve beklenmedik risk ve zorlukları da beraberinde getirir. Bu zorluklarla baş etmenin güç olduğu birçok fiziksel, duygusal, maddi sorunlarla karşı karşıya kalır. Yaşlılık zor bir dönem olsa bile bundan kaçış söz konusu değildir. Özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerini kaliteli yaşayan bireylerin genleri de el verdiği ölçüde sağlıklı yaşlanmaları olası gözükmektedir. Günümüzde “sağlıklı yaşlanma” terimini sık sık kullanmakla birlikte bazıları buna “başarılı yaşlanma” adını vermektedir. Dolayısıyla yaşlanmayı geciktirme ya da sağlıklı yaşlanma genel olarak insanın kendisine iyi bakması ile anlamlı gözükmektedir (Kasapoğlu, 2012: 136).

Modern toplumda yaşıllık, sadece olgusal düzeyde değil, algısal düzeyde de bazı değişmelere maruz kalmaktadır. Geleneksel toplumlara kıyasla yaşlıların statülerinin ve itibarlarının düştüğüne değin yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Toplumda yaşlıların oranı artıka genç ve çalışan kesim, sürekli artan bakım masrafları ve sorumlulukları karşısında yaşlıları toplum için bir yük olarak görme eğilimindedir. Yaşlılara karşı olumsuz yaklaşımın bir başka sebebi, sürekli değişen bilgi ve teknolojilerin eski kuşağın birikimlerini gereksiz ve yararsız hale getirmesidir. Geçmişte yaşlılar toplumda tecrübeli, bilgili ve yararlı kaynak kişiler olarak görülürken; günümüz toplumlarında ‘gelişmeleri takip edemeyen’ ve ‘yenilikler karşısında geri kalmış bir grup’ olarak değerlendirilmektedir. Çağdaş toplumların karşı karşıya kaldıkları hızlı değişim, kuşaklar arasındaki uçurumu büyötmektedir. Yaşlıların bile genç ve dinç kalmak için sık sık fitness salonlarına gittiğı modern toplumda yaşıllık, istenmeyen, engellenmesi mümkün olmasa da geciktirilmesi gereken bir evre olarak algılanmaktadır (Canatan, 2011: 326-327).

Yaşıllık modern yaşamın bir sonucu değildir insanın var olduğundan beri toplumlarda olan bir durumdur. Bireyin fiziksel hareketlerinde kısıtlılık, sağlığının bozulması nedeniyle zor ve sağlıksız bir dönemdir. Sözü dinlenen, tecrübelerinden yararlanılan, otorite sahibi olmaları nedeniyle yaşlılar toplumumuzdaki önemini yitirmektedir. Çünkü gençlerin yenilik ve değişim ile ilgili özelliklerinin yanında yaşlıların eski ve geride kalmış olarak nitelendirilmesi önemlerini azaltmaktadır. Yaşlıların hasta, güçsüz olduğu yönündeki önyargılar bireyler tarafından öğrenilmekte ve öğretilmektedir. Bu da onları ötekileştirmekte ve onlara karşı ayrımcılık yapılmaktadır. Özellikle 65 yaş üstündeki insanların huzur evlerinde kalması ile onların beceriksiz, işe yaramayan olarak nitelendirildiklerini söyleyebiliriz. Yaşlanma ile hastalık genellikle birbiri ile karıştırılmaktadır. Fiziksel ve zihinsel kısıtlılık sağlığın bozulmasına neden olmaktadır. Fakat yaşlanma ile hastalık aynı değildir (Baran, 2012: 135-136).

Türkiye’de yaş yapısında yaşanmakta olan değişime paralel olarak aynı zamanda ciddi sosyal değişimler de gözlenmektedir. Nüfusun büyük bölümü artık

kentlerde yaşamaktadır. Yaşlıların geçiminin aile tarafından sağlandığı geniş aileler yerini giderek çekirdek ailelere bırakmaktadır. Hane halkı büyüklüğünün giderek azaldığı günümüzde, TAYA 2011 sonuçlarına göre her 10 yaşlıdan altısı çocukların olmadığı aile yapılarında ya tek başlarına ya da eşleriyle birlikte yaşamaktadır. 60 yaşının altındaki yetişkin bireylerin yaşlılık dönemleriyle ilgili tercihleri, fikri olmayanlar dışarıda bırakılarak değerlendirildiğinde, yaşlıların yarısının yaşlılık döneminde ya huzurevinde kalmak istediği ya da evinde bakım hizmeti almak istediği anlaşılmaktadır. 18-60 yaşları arasındaki bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin yaşam tercihlerine yönelik ikili lojistik regresyon analizinin sonuçları kentleşme, öğrenim seviyesi ve yaşanan hanenin sosyoekonomik statüsü arttıkça yaşlılık döneminde “huzurevine giderim veya evde bakım hizmeti alırım” diyenlerin oranının arttığını göstermektedir. Gelecekte kentleşmenin ve öğrenim seviyesinin daha da artacağı düşünülürse yaşlılık döneminde aile desteğinin dışında, kurumsal destek almak isteyen kişi sayısının daha da artacağı öngörülebilir (Eryurt, 2014 : 109).

Araştırmalara göre ülkemizde yaşlı bireylerin aileden-çocuklarından ve torunlarından ayrılmanın vermiş olduğu ızdırıp, terk ve ihmal edilmişlik duygularıyla yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Yalnız yaşamaya karşı olan birçok yaşlı birey, akrabalarına yakın bir çevrede yaşamayı tercih etmektedir. Bunun yanı sıra birebir ilişkilerde cinsiyet faktörü de önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar kızlarıyla, erkekler, erkeklere oranla daha sık görüşmektedir. Erkekler, ebeveynlerine ekonomik anlamda, kızlar ise daha çok duygusal ve toplumsal anlamda destek vermektedirler (Onur’ dan aktaran Çalışkan, 2002: 46).

1.8.AİLEDE SOSYAL İLİŞKİLER

Toplumların en belirgin özelliklerini sergileyen kurumlardan biri ailedir. Ailenin üyeleri işgal ettikleri toplumsal konumlarına göre belirli bir takım toplumsal rollerin gereğini yerine getiriler. Toplumun kültürel değerleri aile bireylerince paylaşılr ve karşılıklı etkileşimlerinde bu kültürel kalıplar bireyler için kılavuz görevi görürler. Belirgin toplumsal özellikleri sergileyen en küçük grup olması nedeniyle aile, toplumların analizinde ve anlaşılmasında temel bir başvuru çerçevesi oluşturur (Atay, 2014: 337).

Aile, ilk ve en önemli toplumsallaşma aracıdır. İnsanların çoğunun sosyal ilişkilerle tanışması ve sosyal ilişkiler kurmayı öğrenmesi aile içinde gerçekleşmektedir. Aile, toplumsallaşma sürecinin ilk aracı olma bağlamında toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılmasını ve geleneksel unsurların yaşamasını sağlayan en önemli kurumdur (Akın, 2014: 219).

Aile, birey ve toplum bakımından vazgeçilmez öneme sahip olan en temel etkileşim ağıdır (Dikeçligil, 2014: 42). Ailedeki sosyal ilişkiler ailenin bütün fertleri arasında karşılıklı tam bir etkileşim ve etkileşimin sembolleşmiş örüntüleri içinde, kalımdan gelen ve içgüdüsel olan ve dış çevreye karşı mahremiyet ile sürdürülürken, diğer taraftan aynı zamanda dış çevreye karşı mahremiyet ile sürdürülürken, diğer taraftan aynı zamanda dış çevreye dönük, açık sosyal ilişkiler önünde kapalı olmayan (ekonomik, çevresel, kültürel ilişki ağlarına açık) ve özellikle aile fertlerinin kendi aralarındaki ilişkilere hem kendileri açısından olumlu, hem de toplumun benimsediği değerler ve fonksiyonlar doğrultusunda olumlu, toplum ilişkilerine bağımlı olarak ailenin ortak menfaatleri ve “kader birliği” bilinci içinde, çok yönlü gayelere yönelik (özellikle öğretim ve eğitim ilişkileri alanında), kendi aralarındaki etkileşimlerin dışarıdan açık ve seçik tarzda görebileceği biçimde, yani tam bir “dayanışma (solidarity)” içinde, ailede tekrarlanan özelliklerle dolu halde sürdürülmektedir (Nirun, 1994: 67).

Aile; bir sosyal ortam olarak çeşitli roller, statüler ve bu roller ile statüler arasındaki ilişkilerin yumağından meydana gelir. Anne, baba, evlat, oğul, abla, kardeş gibi statüler ve bu statülere uygun roller sergilenerek ilişkiler gerçekleşmektedir. Bu ilişkiler, büyük ölçüde bir iletişim sistemine dayanır. Anne, baba, çocuklar, kardeşler, abla ve ağabey arasında kurulan iletişimler aracılığıyla ailenin sosyal ilişkiler ağı oluşmaktadır. Bu ağ içinde oluşan iletişim ailedeki anne, baba, çocuklar ve kardeşlerin tutum ve davranışlarını yönlendirir. Ailedeki ilişkiler temelde birtakım statüler, roller ile bunlar arasındaki iletişime göre yapılanmaktadır (Yıldırım ve Yıldırım, 2011: 139).

Türkiye’ de gerek kent gerek gece kondu gerek köy ve gerekse kasaba ailelerinde otorite aile biçimlerine göre değişmesine karşılık genelde otorite erkeğe aittir (Cengiz, 1993: 18-19). Aile/hane üyeleri arasındaki ilişkiler, cinsiyet rolleri temelinde belirlenmektedir. Ataerkil aile yapısında, yaşlı erkek, egemenlik ve kontrol bakımından ailenin/hanenin bütün üyeleri üzerinde otoriteye sahiptir. Kadınlar evlilik yoluyla gelin olarak başka bir erkeğin reis olduğu bir aileye katılmaktadır. Gelin, tamamen mülksüzleşmiş olarak kocasının hanesine gelmekte, doğurganlığına ve emeğine baba soyu tarafından el konulmakta ve kocasının ailesine itaat ederek kayınvalidesinin doğrudan kontrolü ve otoritesi altına alınmaktadır. Kırsal dönüşümle birlikte yaşanan kırdan kente göç, kırsal ailenin/hanenin işleyiş biçimini de etkilemiştir. Bu değişim genç evli erkeklerin liderlik rolünü üstlenmelerine yol açarak erkekler arasındaki otorite ilişkilerinde çözülmeye neden olmasına karşın kadınların konumlarındaki değişim, oldukça düşük bir düzeyde görülmektedir (Turhanoğlu,2012:206).

Kadınların, ataerkil kapitalist toplum içerisindeki eşitsiz konumları, onların aile içerisindeki statülerini doğrudan etkiler. Kadınlar aile içerisindeki üretim ve yeniden üretim nedeniyle faaliyetleri nedeniyle ev içerisine hapsedilirler. Kadınlar biyolojik yeniden üretim nedeniyle toplumsal ve ekonomik hayattan soyutlanmış bir biçimde yaşarlar. Herhangi bir işte çalışıyor olsalar bile, çocuk doğurdukları için, onlardan öncelikle çocuğun sorumluluğunu almaları beklenir. Özellikle çocuk

yetiştirme konusunda ailenin başta baba olmak üzere diğeri bireyleri uzaklaşırken, anne “analık sorumluluğu” söylemi içerisinde yalnızlaşır. Anne “ocuğu ‘iyi’ ve ‘kötü’ davranışlarıyla ilgili olarak hesap sorulacak tek kişidir (etin, 2102: 85). Türkiye’ de kadınlara atfedilen toplumsal roller nedeniyle, kadınlar ev ve çalışma yaşamını birleştirmekte önemli sorunlar yaşamaktadır (Koç, 2014: 193).

Diğeri taraftan kırsaldaki kadının dikkat çeken bir başka özelliği de onun aile geçimine yaptığı yoğu katkıdır. Bu bağlamda aşiretli-aşiretsiz ve yerleşik-yarı-ger ayrımı yapmaksızın kadının erkekten daha fazla aile ekonomisine katkı yaptığını söylemek yanlış olmaz. Nitekim zorunlu göçe maruz kalan kadınların belki de en fazla vurguladıkları nokta köydeyken yoğu bir üretim sürecinin içinde olmalarına karşın, şehirde günlük ev işlerini yapmanın dışında neredeyse hiçbir üretim faaliyetine katılmayıp sadece tüketicisi bir konumda kalmış olmalarıdır. Dolayısıyla şehirleşme süreciyle birlikte hem aile ekonomik bir birim olmaktan çıktı hem de kadın üretim merkezinden dışına itilmiş oldu (Tekin, 2014: 323-324). Kadının iş yaşamına katılması ile beraber aileye ekonomik olarak katkıda bulunur hale gelmesi aile içi g dengelerinin değişimine sebep olmuştur (Sönmez, 2014: 310).

Geleneksel ailede baba otoriteyi elinde tutan ve karar alma gücüne sahip bireydir. Cinsiyetin yanında yaşta bir statü göstergesidir. Genç kadınların özellikle gelinlerin statüsü oldukça düşüktür. Onlar eşlerinin anne ve babalarına hizmet etmek durumundalardır. Sıkı denetim altındadırlar ancak yaşı ilerledikçe bu baskı azalmaktadır. Çünkü genç kadın cinsel bir nesne olarak görülmekte, yaşı ilerledikçe daha rahat olmakta, artık erkeklerin olduğu ortamlara daha rahat girmektedir ve sözü daha çok dinlenmektedir. Erkekler genç yaşlı fark etmez her yaşta kadından üstündür. Oğlu olan bir gelinin statüsü yükselir, aile ve akrabalar arasında önemli bir kişi olur. Bir ananın hayırlı erkek evladı varsa kimseye muhtaç olmayacağı, evsiz kalmayacağı görüşü yaygındır. Kızlar içinse bunun tam tersi geçerlidir, çünkü onlar yararlı olacakları yaşta evlenerek evden ayrılırlar. Aile içinde değerli ve aileye yararlı erkek evlatlar ile anne arasında şefkatli ili-dışlı, baba ile ciddi ilişki vardır. Anne ile oğul arasındaki ilişki eşler arasındaki ilişkiden daha güçlüdür. Aynı şekilde,

bir erkeğin annesiyle arasındaki ilişki, sosyal bakımdan, eşiyle olan ilişkisinden daha önemli sayılır. Bu ilişkiler, evliliğin ve cinsel ilişkilerin amacını soyun sürmesinde gören değerleri yansıtmaktadır. Diğer taraftan, kadın için önemli aile bağı oğluyla ilişkisi iken, erkek için babası, erkek kardeşleri ve yakın erkek akrabası ile bağları daha da önemlidir. Bu asimetrik durumda yine kadının düşük statüsünü belgelemektedir. Psikodinamik bir açıdan bakıldığında, annenin çocuğa aşırı düşkünlüğünün aralarındaki ilişkiyi karşılıklı bir bağımlılık biçimine sokacağı ve bunun çözümlenmemiş bir Oedipal ilişki doğuracağı düşünülebilir (Kağıtçıbaşı, 1981: 38-39).

Ebeveyn-çocuk ilişkisiyle ilgili sıkça kullanılan ana çerçevelerden birisi şüphesiz geleneksel-modern aile matrisidir. Sorunlu da olsa kısaca geleneksel olarak nitelendirilen ve belki de daha doğru şekliyle modern öncesi ve dışı toplumlarda çocuğun konumu şöyle sıralanabilir:

- 1) Geleneksel aile yapılarında çocuk genel olarak ailenin içinde büyür.
- 2) Çocukla yetişkin arasında bir yaşam farkı yoktur, aynı hayatı birlikte yaşarlar.
- 3) Ebeveynler çocuklarına karşı ilgisizdirler, en azından düşkün değildirler.
- 4) Doğurganlık sorun değildir, çocuğun fazla olmasından rahatsızlık duymazlar.

Buna karşılık modern toplum ailelerinde çocuklar daha farklı bir konuma sahiptirler:

- 1) Çocuklar yetişkinlerin dünyasından koparılıp özel olarak yetiştirilirler.
- 2) Çocuklarla yetişkinler arasında keskin bir yaşam farkı vardır.
- 3) Ebeveynlerin çocuklara duygusal ilgisi artmıştır.

4) Doğurganlık özel olarak sınırlandırılmıştır, çünkü çok çocuk sorun kabul edilir (Aydın,2014:206-207).

Aile içinde anne ve baba, kız ve erkek çocuklarına karşı farklı tutum ve davranışlarda bulunmaktadır. Erkek evlatlar hayatları boyunca anneleri tarafından ayrıcalıklı muamele görürler. Okul çağından itibaren, erkek çocuğun babasıyla ilişkisi genellikle daha formel ve sınırlı bir hale gelmektedir. Bu anlamda “mesafe ve resmi davranışlar, saygının işaretidir. Fakat yaşlılık döneminde baba, anne kadar oğluna bağımlı değildir. Yaşlılığında karısını kaybeden babanın önünde bir takım seçenekler bulunmaktadır. İşini sürdürebilmekte yada yeniden evlenebilmektedir. Bu nedenlerden dolayı babanın erkek evladına bağımlılığı daha az görülmektedir. Diğer taraftan yaşlılığında babanın iş ve yeniden evleneme seçeneklerinden yoksun olan anne eğer oğluya ilişkisini keserse, yaşlılığında geçim sıkıntısıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu bağlamda, bir erkeğin annesiyle ilişkisi diğer aile üyelerine göre daha güçlü olabilmekte ve çatışma durumlarında annesinden yana çıkabilmektedir: *Anne oğul ilişkisi mahrem ve sevgi doludur: kadın oğluna karşı hoşgörülüdür;... oğluna gelecekteki güvencesi ve koruyucusu olarak bakar. Toplumsallaşmanın bu biçimi, dulluk ve yaşlılıktaki gelecek güvencesi için bir yatırım anlamı taşır: aynı zamanda kadınların ezilmesine neden olan bir sistemin devam etmesine de hizmet eder* (Turhanoğlu, 2012: 202).

Çocuklara özel ilginin artmasının tarihi, çekirdek ailenin gelişimi ve okul eğitimin gelişimi ile paralellik gösterir. Çekirdek ailenin gelişimiyle çocuk duygusal bir yatırım aracına dönüşmüştür (Özyurt, 2011: 156). Çocukla ilgili değer ve algılara yönelik olarak Kağıtçıbaşı’nın son 30 yılda Türkiye’ deki aile yapısının değişimlerini inceleyen Çocuğun değeri araştırması, konuyla ilgili önemli bulgular sunmaktadır (Aybars, 2014: 210).

Çocuğa İlişkin Olumlu Değerler

Ekonomik yararlar: Yaşlılıkta güvenecek birisinin olması; eve paraca yardım sağlanması, ev işlerine/ekonomisine yardım.

Psikolojik yararlar: Çocuğun sağladığı şenlik, eğlence; arkadaşlık, sevgi; karı-kocayı birbirine yakınlaştırma; çocuk büyütürken hissedilen başarı, kuvvet duygusu; büyümelerini görme zevki; çocuklarda yaşamak.

Sosyal yararlar: Aile adının sürdürülmesi; erkek evlat sahibi olma saygınlığı; çocuk sahibi olmanın yetişkinlik, olgunluk belirtisi olması; topluma ve kurallarına uymak; çocuğun topluma yararı (Kağıtçıbaşı, 1981: 59).

Kağıtçıbaşı ana baba tutumlarını etkileşimsel yapı içerisinde;

- Otoriter,
- Serbest,
- Yetkin olma temelinde aileleri üç şekilde modeller;

1) Karşılıklı bağımlılık (maddi ve duygusal) gösteren geleneksel aile modeli,

2) Nesiller arası bağımsızlık temeline oturan bireyci (bağımsız) aile modeli,

3) İkisinin sentezini oluşturan, maddi bağımsız ve duygusal karşılıklı bağıntılı aile modeli (Kaya, 2012: 124).

1.8.1.Kadın-Ana

Bir kadın var ki ya annem, ya kardeşim, ya kızım,

Odur bende en mukaddes duyguları yaşatan...

Bir diğeri sevgilim ki günüm, ayım, yıldızım,

Odur bana hayattaki şiirleri anlatan... (Nirun, 1994: 323).

Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Türk toplumunda da kadın, yaşamın her döneminde ‘kadın’ olması nedeniyle ortaya çıkan çeşitli sorunları çözmek için uğraş vermektedir. Kırsal kesimde ücretsiz tarım işçisi olarak çalışan köy kadınından kentteki ev kadınına, fabrikadaki işçi kadından büroda eli kalem tutan kadına kadar

bütün kadınlar çalışmakta dolaylı yada doğrudan üretime katkıda bulunmaktadır. Çalışma koşullarının değişik oluşu karşılaşılan sorunların kapsam ve niteliklerini etkilemekle beraber temel sorun kadının toplum içindeki yeri konusunda ortaya çıkmaktadır. Yüzyıllardan beri kadın daima arka planda bırakılmış, erkeğin üzerinde sahibi olduğu bir ‘meta’ olarak düşünülmüş ve bu yönde düşündürülmeye olağanüstü çaba gösterilmiştir. Erkek sınıfsal konum içinde birinci sınıf, kadın ise ikinci sınıf vatandaş sayıla gelmiştir. Bu nedenle de kadının toplumdaki yeri daima tartışıl原因 bir konu olmuştur (Gökçe, 2012: 66-67).

Anadolu’ da yetişkin, olgun, sözü sohbeti dinlenir ve çocuklar ile gençler üzerinde etkili olan Analara verilen isim “ KADINANA” dır. Kadınana olan şahsiyetli anne sorumluluğunu duyacak ve etrafındakilere duyuracaktır. Hayatın problemlerini bilen, bu problemleri olumlu sonuçlara ailesi içinde ulaşacak şekilde çözümlemesini düşünecek kişi olan anne, çocuklarını bu hayatta başıboş ve yıkıcı ve karamsar etkilerden uzak tutacaktır. Demokrasiyi ülkede egemen kılacak kişi kadındır. Çocuklarına daha küçük yaşta demokratik hayatın şartlarını öğreten anne, demokrasinin beşiğini ninnileri ile sallayan kadındır. Çocuklarının her birinin ayrı ayrı birer değer olduklarını her anne kabul eder. Hürriyet ve hakkaniyet ile ahlaki yet içinde bu değerleri geliştirecek olan yine annedir. Toplumun değerleri arasında bağlantılar kurmasını bilen anne, aynı zamanda değerlerle yüklü olan çocuklarını da bu bağlantılara ulaştırmasını iyi bilir (Nirun, 1994: 316-317).

Toplumu ilgilendiren en önemli konulardan biri kadın ve ailedir. Kadın konusu tarih boyunca farklı kuramlara, farklı kavramlara ve farklı varsayımlara konu olmuştur. “Hayatın olağan akışı içerisinde sürgit devam eden ailedeki kadın-erkek ilişkileri ve rolleri, kadının geri plana atıldığı, eşler arasında kadının aleyhine işleyen bir eşitsizliğin olduğu söylemi üzerine kurulu ideolojik yaklaşımlardan ötürü manipüle edilebilmektedir ve edilmektedir. Kadın hakları üzerinden dile getirilen şeyler feminist ideolojinin kıskacından bir türlü kurtulamamaktadır (Ulutaş, 2014: 344).

Kadın konusuna feminist açıdan bakacak olursak ; Feminist Yaklaşım içinde en önemlileri Marksist, Radikal, Liberal ve Sosyalist Feminizmdir. Marksistler tarafından aile yaşamı ve evlilikte kadının sömürüldüğü kabul edilmekle birlikte, bunun ailenin kadın üzerinde etkisinden çok, aile ile kapitalizm arasındaki ilişkiden kaynaklandığının ileri sürülmesi önemlidir. Marksist feministler, Marksist kavramları kullanmakla birlikte kadının sömürsünü aile yaşamının anahtar özelliği olarak görmektedirler. Radikal feminizm; ataerkillik ideoloji, kadını ikincil ve zayıf cins olarak görerek ev işi ve çocuk yetiştirme rolüne indirger. Ataerkillik farklı toplumsal yapılarda kültürel değerler ve inançların bir sonucu olarak görülebilir. Liberal feminizmin iki temel savından biri ”erkeklerle eşitlik” diğeri ise, “kadının özgürlüğü” dür. Onlar için kamusal alanda çalışmak çok önemlidir. Çalışma yaşamında eşitlik; aile yaşamında eşitlik ve son olarak sosyal hayatta eşitlik sağlanmalıdır. Aile içindeki geleneksel işbölümü kadının çalışmasının en büyük engelidir. Kamusal ve özel alan kavramlarını özellikle vurgulayan sosyalist feministler, radikal feministlerden farklı olarak ataerkillik yerine kapitalizm üzerine eğilimleriyle dikkat çekerler. Onlara göre kapitalizm kadını “özel” erkeği de “kamusal alana” yerleştirmiştir (Kasapoğlu, 2012:17-19).

Özellikle 1960’lı yıllardan sonra gelişen Feminist kuramın merkezinde cinsler arası ilişkiler yer almaktadır” (Koyuncu, 2014: 59). “Bu perspektife göre ataerkillik toplumda kadın ve erkek ilişkileri eşitsizlik temelinde gelişmiştir. Ataerkillik aile yapısı, erkek lehine kurgulanmış ve düzenlemeler onu mutlu etmeye dönüktür. Kadın, bu yapı içinde kendisi ve kendi mutluluğu için değil eşinin ve çocuklarının mutluluğu için vardır. Aile, bir yandan cinsiyete dayalı toplumsal eşitsizliğin kaynağı, diğer yandan da toplumsal eşitsizliğin yaratıcısıdır (Canatan,2011: 42).

1926 yılında çıkarılan Medeni Kanunu’nda erkeğin egemen duruşu açıkça belirtilmiştir. Bunlar; aile reisinin erkek olması, evin seçimi, kadının çalışma durumu gibi kararlarda erkeğin sözü geçerli sayılmaktaydı. Bu durum kadınların ailede ve toplumda erkeklerle aynı haklara sahip olmalarını olumsuz yönde etkilemiştir özellikle mirasta cinsiyet farkı aile ve akrabalık ilişkilerine yansımıştır. 2001 yılında

Medeni Kanun’ da yapılan düzenleme ile kadın ve erkek arasına daha eşitlikçi bir bakış açısı getirilmiştir. Miras konusunu ele alarak incelediğimizde mirasta kız çocuklarına erkeklerden daha az pay verilmesi çoğu ailenin kız çocuklarını nüfusa kaydettirmemelerine yol açıyordu. Öyle ki 1970’li yıllarda kırsal kesimlerde annelerin yaşlılıklarını oğullarıyla geçirme düşüncesine bağlı olarak ele gidecek olan kızları için topraktan eşit pay almamalarına yönelik kızlarına eş seçerken yasal miras hakkı aramayacak bir damat adayı aramaktaydılar. Kızlar ise bu yasal miras hakkını erkek kardeşlerine vermeyecek güçlü bir damat adayı bulmaya çalışıyorlardı. Zamanla bu durumun tersi bir hal aldığını söyleyebiliriz. Amerika’da yaygın olarak “Kızım, ölene kadar kızımdır. Oğlumsa evlenene kadar” özdeyişi kullanılmaktadır. Bu bağlamda günümüzde kızlar anne babalarıyla yakinen daha çok ilgilenmektedir. Bazı büyükler erkek evlatlardan çok hanımlarının bile yeteri kadar ilgilenmedikleri yönünde serzenişte bulabilmektedirler. Yapılan araştırmalar yaşlı bakımında kızların erkeklere oranla daha fedakâr ve sorumlu olduklarını ortaya koymuştur. Büyük kentlerde annelerin evli kızları ile dayanışma içerisinde olması gelin kayıncıvalide ilişkisini geride bırakmış gözükmektedir. Şunu belirtebiliriz ki miras alanında cinsiyet farkının ortadan kalkması demek erkek evlatların anaya bakma zorunluluklarının kalkmasına ve kız tarafı ile akrabalık ilişkisinin artması demektir (Özbay, 2014: 59-60).

İslam dini kadınlara güzel ve adaletli davranılması gerektiğini emretmektedir. Bu konuyla ilgili Kur’ an-ı Kerim’ de ve hadislerde birçok emir ve tavsiye bulunmaktadır (Can, 2014: 237). Ancak bunun ötesinde cinsel ayrımcılık ve bunun tipik görünümlerinden birisi olan kadının aşağı türden bir varlık olarak görülmesi dini değil, sosyal kökenli bir yaklaşımdır. Çünkü Yüksek tipli din geleneği, kadın ve erkeğin kendilerine özgü farklılıkları birleştirerek ortak bir hayatı ortaya çıkardıklarını kabul eder (Aydın, 2014: 322).

İnancımıza göre kadın Peygamber efendimizin veda hutbesinde buyurduğu gibi “Allah’ ın emanetidir. Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah’ tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah’ ın emaneti olarak

aldınız” diyerek kadına karşı nasıl bir tutum içinde olunması gerektiğine dikkati çekmiştir. Günümüzde ise farklı kültürlerin etkisiyle şekillenen yanlış algılar nedeniyle kadının konumu ve kadın algıları örselenmiştir. Mesela, namus, iffet, haya, edep gibi kavramlar sadece kadına hasredilmiş, zina kadınlar için ölüm sebebi erkekler için ise el kiri olarak görülmüştür. Böylece kadın sürekli olarak kontrol altında tutulması gereken bir varlık olarak nitelendirilmiş bunun sonucu olarak da kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeme anlayışı toplumda yer edinmiştir. Bu durum sadece bizim toplumumuzda değil tüm dünyada erkek kadın eşitliği ve cinsiyetçi bir dil kurgusunun yerleşmesine neden olmuştur. Oysa kadını Allah’ ın emaneti olarak gören anlayış eşitliliği kadın-erkek eşdeğerliliği olarak değerlendirmiştir. Müslüman toplumlarda kadın ve erkeğin birbirlerine karşı üstünlüğü yoktur, erkeğin kadından kadının da erkekten üstün olduğu taraflar vardır (Koyuncu, 2014:247-248).

Nitekim kadın erkek eşitliği, varoluş bakımından farklı olan eşitleme politikasıyla, asıl aktör olarak kabul edilen erkeğe yaklaştırılmak suretiyle farkında olmadan erkekleştirilmesiyle gerçekte adaletsizlik yapıldığı gibi, slogan ve kadın tartışmaları politikasıyla da kadının erkekten insan olmak bakımından, dahası kültür varlığı olması açısından eşit olmadığı açığa çıkarılmaktadır. Çünkü bu tartışmalar genelde “aslında” veya “esasinda” ya da “gerçekte” gibi kelimelerle başlar. Bunlar bile bir zorlamayı işaret etmektedir. Toplumsal yapı içindeki insan profilimizi incelemeyi merkeze alan araştırmalarda, kadın ve erkeği birer insan teki, dahası birbirleri için zorunlu varoluşun tamamlayıcısı olarak görsek, belki daha etkileyici ve problem çözücü çalışmalar ortaya çıkabilir (Köysüren, 2013:162).

Kadının toplumun genelinde var olan erkeğe göre ikincil konumu, hiyerarşik bir yapılanmayı işaret etmektedir. Kadının erkeğe göre alt kademede yer alması, ona ve çocuklarına yönelik olan her türlü şiddet ve kısıtlanmanın da toplumun büyük bir kısmı tarafından meşru kabul edilmesine neden olabilmektedir (Odabaş, 2012: 176). Esasen toplumu insan ögesi ve toplumsal yapıyı da insanlar arası ilişkiler oluşturduğuna göre toplum içindeki görev ve sorumluluklar yönünden kadın erkek

arasında ayırım yapmak sosyolojik açıdan hatalı bir yaklaşımdır. Kadın erkek ayrımı sadece doğanın her iki cinse tanıdığı ayrıcalıklar açısından ele alınabilir. Kadını ve erkeği birbirinden soyutlayarak her ikisinin birlikte oluşturduğu toplumu ya da toplumsal ilişkiler bütünü anlamak olanaksızdır. Bu nedenle kadının çağdaşlaşması, toplumun çağdaşlaşması olgusu ile beraber ele alınıp irdelenmelidir (Gökçe, 2012: 67).

Çağdaş bir toplum olmak istiyorsak, her şeyden önce aile içi ilişkilerde eşitliği sağlama yolunu seçmek zorundayız. Aile içi ilişkilerin düzenlenmesinde mutluluk, ahenk, aile terbiyesi gibi kavramların gerisine saklanarak, baskıya dayanan bir aile yapısını savunmamalıyız. Çocukların tümünü, cinsiyet ayrımı yapmadan, yeteneklerine en uygun eğitimi vermeliyiz. Böylece sanayi ve hizmetler sektörlerinin ağır basmaya başladığı toplumumuzda gereksinme duyulan işgücünün sadece tek cinsiyetten değil, her iki cinsiyetten de sağlama yolunu seçmeliyiz. Böylece, Türkiye'nin kalkınmasında, toplumun yarısını oluşturan kadın gücünden de faydalanmış olacağız. Ülkemizde, eşitlikçi, ilişkilere dayanan demokratik çekirdek aile, çağdaş Türkiye'nin temel taşlarının birini oluşturacaktır (Sayın, 1992: 546-547).

Toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel değerler çerçevesinde algılandığı aile ve/veya toplumlarda kadınların annelik başta olmak üzere bakım rolleri ve ev işi sorumlulukları kamusal alanda hayata geçirebilecekleri rollerin önüne geçmektedir. Bu durum kadınların işgücü piyasasına katılım oranlarının düşük olmasına neden olmaktadır (Beşpınar, 2014: 276).

Modern dönemde kadın; toplum, siyaset ve kamusal alanda daha etkin görevler üstlenmiş ve erkeklerle eşit haklara ve statüye sahip olmuştur. Böylece kadın, sadece annelik görevini yerine getiren bir birey değil aynı zamanda karar veren, meslek sahibi olan, çalışabilen ve para kazanabilen bir birey haline gelmiştir (Can, 2014: 82).

1.8.2.Erkek-Baba

Anne ve baba, aile içinde yer alan en temel statülerin başında gelmektedir. Bu statülere uygun bir biçimde ortaya konan davranışlara annelik ve babalık adı verilir. Annelik ve babalık, toplumların kültür dünyalarına göre ve tarihsel dönemlere göre değişmektedir. Örneğin Türk toplumlarında anne ve baba, kendini çocuğuna adayan bir kişiliktir. Anne çocuklarına karşı sorumluluklar taşıyarak geniş bir görevler dizisiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Modernleşen Türk toplumunda anne-baba statüsü ve rolü zayıflamaya başlamıştır (Yıldırım ve Yıldırım, 2011: 139-140).

Çocuğun gelişiminde babanın önemli bir yeri vardır. Özellikle erkek çocuğun cinsiyetine uygun davranışı kazanması açısından öneminin büyük olduğu araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur. Okul öncesi dönemde çocuk anne ve babasını kendisine model olarak alır. Bu dönemde kız çocuk anneyi, erkek çocuk babayı taklit eder ve kendini onunla özdeş tutarak cinsel rollerini kazanır. Yalnız erkeklerin değil kız çocuklarında etkileşimde bulunacakları bir baba figürüne gereksinimleri vardır. Babası olan kızlar cinsiyetine uygun davranışları diğerlerinden daha çok göstermektedirler. Çocuğun kişilik gelişiminde, babanın çocuğuna karşı tutum ve davranışları, çocuğun kişiliğini geliştiren etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Babası otoriter olan ve az ilgilenen çocuklarda utangaçlık, çekinme gibi kişilik özelliklerine daha sık rastlanmaktadır. Babası ilgilenen ve sevgi gösteren çocukların arkadaşlarıyla ilişkileri daha iyi olmakta ve bu grupta liderlik özelliği taşıyanlara daha sık rastlanmaktadır (Tezel, 767-768).

Biraz gerilere dönüp baktığımızda, çağımıza kadar tüm bu görevlerin çoğundan annelerin sorumlu olduğunu görürüz. Özellikle geleneksel toplumlarda çocukların sağlık, beslenme ve eğitim gibi sorumluluklarının ve ihtiyaçlarının anneler tarafından karşılanması beklenirdi. Bununla birlikte bir önceki nesle baktığımızda ailede “baba”; uzak, duygularını göstermeyen, korkulan otorite figürüydü. Ancak 20. yüzyılın gelişen toplum ve kadının onun içinde değişen konumu ile birlikte çocuğun hayatında, babanın da aile içindeki konumu ve rolü değişime uğramaya başlamıştır.

Özellikle çalışan anne sayısının artması ve Batılı toplumlarda olduğu gibi bizim toplumumuzda da daha çok sayıda çiftin boşanması, geleneksel aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi; artık, çocuğun bakım ve gelişiminde babalara da önemli görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Şimdilerde; ev içi sorumlulukları paylaşabilen, duygularını gösterebilen, çocuklarıyla daha çok zaman geçirip, onlarla daha çok şey paylaşmaya özen gösteren babalara daha sık rastlıyoruz (PDR Servisi, 2016).

Babanın en büyük rollerinden biri de, çocuğun içine doğup büyüdüğü ve bireyi olduğu toplumun sorunlarıyla başa çıkmanın yollarını göstermektir. Anne ve baba rollerinin benzerlik kadar farklılık taşıyan boyutları da bulunmaktadır. Fizyolojik farklılardan gelen rol farklılıkları kadar, toplumsal kültürün getirdiği roller farklılıkları da bulunmaktadır. Bu bağlamda baba, genellikle ev dışı ilişkiler de öne çıkarken, anne ev ilişkilerinde belirleyici olmaktadır. anneler; yemek, çamaşır, ütü gibi işlerle uğraşırken, babalar; araba, sigorta, vergi ve faturalar gibi işlerle ilgilenmektedir. Ama bu rol farklılaşması gün geçtikçe azalmaktadır (Yıldırım ve Yıldırım, 2011: 141-142).

1.9. ATASÖZLERİ VE MANİLER İLE KAYNANA

Türk geleneksel kültüründe akraba ve akraba ilişkilerine büyük önem verilmektedir. Çünkü geleneksel toplumların sosyal organizasyonunda toplumda geçerli olan akrabalık sisteminin etkisi çok fazladır. Akrabalık grupları içindeki haklar, görevler ve sorumluluklar toplumun örf ve adetlerine göre biçimlenirler. Akrabanın özellikle geleneksel kesimde, çocukların yetiştirilmesi ve terbiyesinde de önemli rolü vardır. Atasözlerinde akraba ilişkileri farklı şekillerde ifade edilmektedir. Büyük ailenin uzak üyelerinden olanlar konumlarına göre, ilişkilerine göre değerlendirilirler. Nitekim “ Akraba ile ye iç, alış veriş etme” atasözü, akraba ile ilişkileri farklı boyutlarla sınırlandırmaktadır. Akrabalar arasındaki olumsuz davranışlar “Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğini” sözü ile anlatılmak istenir (Kurt, 1992: 648).

Atasözlerinde ailenin üyeleri arasında yer alan gelin-kaynana ilişkilerinde iyi bir iletişim ve etkileşim olduğu söylenemez. Daha çok gerginlik ve problem söz konusu edilmektedir. “ Gelinin dini yok, kaynananın imanı”, “Gelin çiçek (her) dediği gerçek, kaynanan yılan (her) dediği yalan”, “Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar”. Bu konuda yapılan bir araştırmaya göre hala bazı yörelerde kaynana gelin çatışması devam etmektedir. Gelin-kaynana arasındaki potansiyel çatışma ilişkileri kapalı gerginliklerle devam etmekle beraber toplumun değişmeye elverişli olmayan normları bölünmeyi engellemektedir (Kurt, 1992: 647).

Aileye gelin getirilmesi, ya da erkek evlatlardan birinin evlendirilmesi, yeni bir ailenin kurulmasının ziyade, aile içinde oğlunu evlendiren “gelin” in “gelinlik” statüsünden çıktığı ve artık kendine gelinlik edilecek bir duruma geldiği anlamına gelir. Artık işlerin büyük bölümünü yeni gelin üstlenecek, yeni kayınvalide “hürmet gösteren” statüsünden, “hürmet gören” durumuna geçecektir (Alkan, 1992: 796).

Yapılan araştırmalara göre köyde kadın, aile içinde kişiliğini “gelin” sahibi olduğu vakit bulabilmektedir. Kendisi gelinken çekmiş olduklarını bu defa geline çektirebilmektedir. Yapılmış olan incelemeye göre, ailede kadının mevkii gelinlik devresinde zayıf, “ana” olduğu zaman biraz daha kuvvetli ve “kaynana” olduğu zaman daha kuvvetlidir. Bunun için atasözlerinde “Kaynanam devletli olsun kaynanam sehavetli” denmiştir. Yani kaynanadan olumlu yönde bir beklenti içerisinde girilmiştir... kaynana-gelin ilişkilerinde bazı olumsuzluklar söz konusu olabilmektedir. Bu durumda da “Kaynana böcü, oğlu cici” olmaktadır (Kurt, 1992: 642-643).

Gelin ile kaynana atışmalarına manilerde de yer verilmiştir.

GELİN:

Rafa hedik kaynana

Dişi gedik kaynana

Oğlun erez getirdi

Sensiz yedik kaydana

KAYNANA:

Tereye petek koydum

İçine ipek oyduu

Gelinimin adını

Zincirli köpek koydum

GELİN:

Kaynanayı n'apmalı

Kaynar kazana atmalı

Yandım gelin dedikçe

Altına odun atmalı

KAYNANA:

Gözlerin patlak gelin

Çenesi hırtlak gelin

Seni mezar kaçkını

Suratsız hortlak gelin

GELİN:

Eve serdim kilimi

Tut kaydana dilini

Akşam oğlun gelince

Kırar kambur belini

KAYNANA:

Çürük gelin ne derdin

Gelin değil hedersin

Yoğurda zehir koydum

Yesin gelin gebersin

GELİN:

Kapılar dayanıyor

Karyolam boyanıyor

Çok söyleme kaynana

Efendim uyanıyor

KAYNANA:

Eli elcekli gelin

Kolu kolcaklı gelin

Oğlanı ben doğurdum

Şişe bacaklı gelin (Anonim).

1.10.TOPLUMSAL TİP

Toplumun üyesi olan bireyin özelliklerini, davranışlarını, tepkilerini içine alan toplumsal tipler, toplumu tanımanın en kolay yollarından biridir. Toplumun somut, görünen yüzüdür. Toplumun siyaseti, inancı, kültürü, değerleri tipler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır.

Sosyoloji, toplumsal ortamında insanı ve insani olanı farklı açılardan kavramaya ve kavramsallaştırmaya çalışan bilimsel uğraş olarak anlaşıldığında, toplumsal tipler önemli bir değişken olarak karşımıza çıkar. Açıklamalarının merkezinde insanın toplumsallığına dair izleri görünür kılmaya çalışan sosyoloji, bu anlamda keşfedici bir uğraştır... Toplumsal bir aktör yani fail/eyleyen olarak yapıya hayat veren birey, üretilen sosyal bağlamın taşıyıcısı/temsilcisidir. Bağlamın bir parçasıdır. Sosyal olanı temsilen, eylemleri, ilişkileri, algı ve değerlerinden mütevellit en genel anlamda kültürel bir bileşen olarak görülmelidir. Bu anlamda toplumun bir parçası, yapıya hayat veren esas unsur olmasının yanında bir yanıyla da sosyal alanın izleği olarak görülebilir

Klasik teorisyenlerin sosyolojik yaklaşımlarına baktığımızda onlar sadece insanı ele almazlar. İnsanın dışındaki bazı varlıkların çözümleyici olduğu toplumsal tipleri görürüz. Marx'ta burjuva, Durkheim'de intihar, Weber'de ideal tipler önemli toplumsal tiplerdir. Bu tipler yeni ve farklı bir görüşü bize sunarlar, incelenecek bir birimi ortaya koyarlar. Farklı bilim dallarında da toplumsal tipler üzerine çalışılmıştır. Toplumsal tipler gerçek bir insan olabildiği gibi kurgusal da olabilir. Gerçek kişiliğinin üstünde olağanüstü özellikleriyle asırları aşan bazı karakterler vardır. Mesela; Mevlana, Dede Korkut, Nasrettin Hoca gibi tipler değerleri, inançları, gelenekleri insanlara aktarma gibi önemli görevleri vardır. Onlar günümüzde önemli bir misyonu yüklenerek günlük hayatımızda sıkça karşılaştığımız tiplerdir. Örnek kişiler, çözümlemesi yapılan gerçek toplumsal tip değil de toplumda temsil ettiği değer, inanç ve anlam olur.

Tip, kelime anlamıyla belirgin özelliklerin ön plana çıkarılmasına gönderme yapar. Bir insan veya insan topluluğunu diğerlerinden ayıran vasıf” olarak anlaşıldığında ise toplumsal alanın tasnifine ışık tutar. Bu anlamda toplumsal tip kategorileri sosyal alanın ayrıştırılmasına yahut ortak özelliklere sahip karakteristiklerin bütününe yönelik bir tanımlayıcı çerçeve üretir. Düşünce kategorilerinden biri olarak klişeler veya şablonik bakışın olağan uzantısı olarak tiplendirmeler, verili doğal düşünme biçimleri yahut bilgi stoku olarak bireyler için sosyal hayatın anlamlandırılmasında da işlevselleşir.

Tip, belirli bir insan grubunun karakter özelliklerini yansıtır. Konuştuğu dili, inancı, değerleri, gelenekleri bir tipin tanımlanmasına olanak tanır. Tip, toplumdaki çoğu bireyin benzeşen veya ortak davranış ve hareketlerinin temsili bir bireyde hayat bulmasıdır. Toplumsal tipler bir toplumun tümüdür. Toplumu oluşturan kurumlar, yapılar, mekânlar onlarla hayat bulur. Günlük hayatımızın parçaları olan aile, eğitim, din, iş hayatı, eğlence ve diğer kurumlar tiplerle yaşamını devam ettirir. Çünkü onları insan olmadan anlamak ve anlatmak imkânsızdır. Toplumsal tipler gerçek insanlara, gerçek insanlar topluma, toplumda toplumsal yapıya işaret eder.

Yapılara, kurumlara, bölümlere can veren aslında insanlardır yani toplumsal tiplerdir. Ekonomi, din, siyaset, aile, eğitim; çarşı, pazar, para, cami, okul, medrese, parti, belediye, ev, mahalle bütünüyle tiplerle kendi hayatının sürdürür. Kurumları, yapıları, mekânları insan figürleri olmadan anlamak, açıklamak, kavramak mümkün değildir. Günlük hayatımızın farklı alanlarında farklı toplumsal tiplerle karşılaşırız. Okulda öğretmen, öğrenci, idareci ailede; anne, baba, kardeş, dede, kayınvalide; camide imam apartmanda; komşu hastanede; hemşire, doktor vb. tipleri çoğaltabiliriz (Aydemir,2014:5-12).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. BİR TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK ROLÜNÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Toplumumuzda kaynana-gelin denince insanların aklına sanki olumsuz bir duygu çağrışımı yapmaktadır. Aslında ana-kız gibi birbirine yakın olması gereken kişiler birbirlerine karşı neden kırıcı olsunlar? Elbette gül gibi geçinen gelin ve kaynanalar vardır ve öyle de olmalıdır zaten. Gelin görün ki, bu hususta birçok olumsuz örnekler vardır. Kaynana-gelin anlaşmazlığı, kimi ailelerde geçimsizliğin baş sebeplerinden biridir. Kimi zaman “Gelin-Kaynana” meselesi yüzünden kavgalar, huzursuzluklar, evden terkler ve boşanmalar meydana gelmektedir. Gelin-kaynana anlaşmazlığı yüzünden çoğu erkek, iki arada kalmakta ve en büyük sıkıntıyı bazen de onlar yaşamaktadır (Çalışkan, 2002: 14).

Türk toplumunda aile bağları Batı toplumundan farklı ve daha güçlüdür. Aile bağları toplumumuzda önemli olmasına karşın modernleşme ve şehirleşmenin etkisiyle değişim geçirmiştir. Bir tarafta dinimiz anne ve babaya of bile dememeyi emreden bir anlayışın hâkim olduğu görüş varken diğer tarafta anneanne, babaanne gibi büyüklere dışlayan aile tipleri ortaya çıkmıştır. Yani aile yapımız ne bağımsız ne de geniş bir aile yapısındadır; görünüş olarak çekirdek aile olmasına karşın değerler ve kültür anlamında geniş ailenin etkileri görülmektedir. Bağımsız olarak aileden kopamayan gençler arada kalmakta olup bu kişilerde gelin kayınvalide çatışmalarının daha çok görüldüğü görülmektedir. Çözüm olarak fiziksel olarak kopulabilir ama duygusal bağların kopmaması gerekir.

Özellikle geleneksel aile yapısına sahip çiftlerin evliliklerinde kritik anlar yaşamasına neden olan en önemli etkenlerden biri gelin ve kayınvalide arasındaki gerginliklerdir. Gelin- -kayınvalide ilişkisi üzerine söylenmiş atasözleri, deyimler, fıkralar ve kinayeli sözler; kadının, kayınvalidesi ile iletişiminin eşiyle ilişkisi için ne kadar önemli olduğunu anlatan göstergelerdir. Birçok evliliğin, gelin-kayınvalide ilişkisinde sudan sebeplerle çıkan tartışmalar yüzünden boşanmayla sonuçlandığı

hatta bu ilişkinin kimi zaman aile içi cinayetlere veya yaralamalara neden olduğu düşünülürse, meselenin önemi daha iyi görülecektir (Tarhan, 2015: 114).

2.2.ARAŞTIRMA HAKKINDA

2.2.1. Metodoloji

Toplumsal bir tip olarak kaynana profilinin çıkartılması Türk aile yapısının analizine katkı sağlayacaktır. Çalışmada aile destek hizmetleri sorunu hem teorik açıdan tartışılmış hem de pratik açıdan katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bu alanda yapılacak olan çalışmalara kaynak oluşturması açısından önemlidir. Sosyolojik olarak kaynana profilini ortaya çıkarmak amacıyla belirlenen mülakat soruları ile aile üyelerine derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek veriler analiz edilmiştir. Katılımcılar ise; kaynana, gelin ve oğlandır. Bu katılımcılar birlikte oturduğu gibi aynı binada oturanlar da bulunmaktadır. Yöntem olarak sosyolojide kabul görmüş metodolojik ilkelere bağlı kalınmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk kısmı olan teorik kısımda aile, aile yapısı, kaynana, aile hakkında kuramsal perspektifler, akraba kavramlar, evlilik, ev, hane halkı, Türkiye’de yapılan aile araştırmaları, evlilik türleri, aile türleri, toplumsal değişme sürecinde aile, aile içi ilişkiler ve iletişim konuları üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümü olan metodoloji bölümünde araştırmanın saha kısmında uygulanmış olan mülakat soruları, temel problemler, örneklem ve araştırma bulguları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, sosyolojide uygulamalı çalışmalarda kabul görmüş metodolojik ilkelere bağlı kalınmaya çalışılmıştır.

2.2.2. Temel Problemler

Bu çalışmada: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü hakkında hem teorik ve hem de yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Türk ailesinde kaynanalık rolünün otorite açısından görünümü temel çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu bağlamda

araştırmaya yön veren ve cevaplanması gereken temel problemler çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır.

Araştırmada cevap aranacak temel sorunsallar ise şu şekilde oluşturulmuştur.

- Aile toplumsal hayatın vazgeçilmez bir unsurudur.
- Ailenin temelin evlilik oluşturur.
- Türk aile yapısı ve ailenin değerler eğiliminde önemli değişimler yaşanmaktadır.
- Aile içi ilişkiler sosyal ilişkiler sistemindeki değişmelere bağlı olarak değişmektedir.
- Aile, kuşakların bir diğeriyle doğrudan karşı karşıya geldiği toplumsal bir alandır.
- Çekirdek aile oranı artarken geniş aile oranı azalmaktadır.
- Aile sadece anne ve babadan oluşmaz; eşlerin ebeveynlerini de içine alan bir yakın akrabalık sistemini kapsar.
- Ailenin ve onu oluşturan bireylerin akrabalık gibi sosyal ilişkileri ve güçlü bağları vardır.
- Kaynana toplumumuzda bir tip olarak ailenin önemli değerlerinden biridir.

2.2.3. Örneklem

Araştırmanın evrenini Konya'da yaşayan aileler oluşturmaktadır. Gelin, kaynana ve eş/oğuldan oluşan katılımcılardan gelinlerden 6'sı kayınvalidesi ile birlikte oturmakta, 3'ü kayınvalidesi ile aynı binada oturmakta, 1 tanesi de kayınvalidesi ile aynı şehirde oturmaktadır. Kayınvalidelerden ise 5'i gelini ile birlikte oturmakta, 1'i aynı binada oturmaktadır. Eş/oğlanlardan 3'ü annesi ile birlikte 1 tanesi aynı binada oturmaktadır. Toplumun temeli aile, ailenin temeli evliliklerdir. Günümüzde artık aileler kalabalık değil; geniş ailenin yerini büyük ölçüde çekirdek aileler almış bulunmaktadır. Her ne kadar ailenin görünümü modern olsa da geleneksel değerlerin ailede varlığını sürdürdüğünü görebiliyoruz. Araştırmada amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılar, genellikle aynı ev içerisinde ve aynı binada oturan gelin ve kayınvalidelerden oluşmaktadır. Toplam 20 kişiyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca görüşülen kişilerin meslek, yaş, cinsiyet, eğitim bakımından farklı olmalarına özen gösterilmiştir. Her katılımcı ile yirmi dakika ile bir saat arasında değişen süreler içinde işyeri, büro ve ev gibi ortamlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ses kaydına alınarak daha sonra analiz edilerek değerlendirilmiştir.

2.2.4. Mülakat Soru Formunun Özellikleri

Çalışmada kullanılan mülakatta gelin, kayınvalide ve oğlan olmak üzere üç ayrı soru formu hazırlanmıştır. Her bir mülakat temelde iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, aylık gelir, Konya'da ikamet edilen ilçe, Konya'da yaşam süresi gibi soruların yanı sıra katılımcıların kaç yıllık evli oldukları, çocuklarının olup olmadığı gibi sorulara da yer verilmiştir. İkinci bölümde Türk ailesinde karakter ve otorite: bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolünün değerlendirilmesinin ne olduğu anlaşılmaya çalışılmış ve katılımcıların nasıl algıladıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunu ortaya çıkarmak için de gelin, kayınvalide ve oğlan için hazırlanan her soru formunda alt başlıkları mevcuttur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİR TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİNE DAİR ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI

3.1. Araştırmanın Katılımcıları ve Sosyal Profilleri

Çalışmanın üçüncü bölümünde, anket sorularına katılımcıların verdiği cevaplar analiz edilerek yorumlanmıştır. Katılımcılardan 16'sı kadın 4'ü erkektir. Mülakata katılımda erkek ve kadın her ikisinin de istekli oldukları görülmüştür. Araştırma Konya merkez il ve ilçelerinde sınırlı tutulmaktadır. Örneklemenin yaş dağılımı 19 ile 68 yaş arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu Konya doğumlu olmakla birlikte cevabı farklı şehir olanlar ise tayin veya eş durumu sebebiyle Konya'da bulunmaktadır. Katılımcıların hepsi evli olup kayınvalideleri ile aynı evde ya da aynı apartmanda oturmaktadırlar, çoğunluğunun çocuğu bulunmaktadır.

Eğitim durumu bakımından da çeşitlilik göstermekte olan katılımcılar okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite mezunlarının yanı sıra yüksek lisans eğitimi alanlar da bulunmaktadır. Katılımcıların mesleklerinde de farklılıklar gözlenmektedir. Kadınlar arasında ev hanımının dışında sosyolog, hemşire, kreş sorumlusu gibi meslekler yer almaktadır. Erkekler arasında ise şoför, katip, kamu kurumunda çalışan ve iş adamı gibi meslekler yer almaktadır. Bu haliyle katılımcılar farklılık içermektedirler.

Araştırmanın bir diğer önemli değişkeni gelir düzeyidir. Gelir düzeyindeki farklılaşma bireylerin dâhil oldukları sosyal sınıf açısından önemli bir göstergedir. Katılımcıların hepsi bu soruya içtenlikle cevap vermişlerdir.

3.2.Gelinlere Dair Bulgular

Bu bölümde gelinlerle yapılan mülakat bulunmaktadır. Gelin kayınvalide ilişkisi denilince toplumumuzun genel yargısı; birbiri ile çatışan, anlaşılamayan, çekemeyen, kıskanan, rakip gören kıskanan bir konumdadır. Bu araştırma önyargımızı kısmen kaldıracak, gelin kayınvalide ilişkisine dair önemli, dikkat çekici noktalar yer almaktadır. Yapılan mülakatta gelinlerin çoğunluğu kayınvalidesine dair olumsuz bir düşünce beslememektedir. Bu durum yükseköğretim mezunu ve ilköğretim mezunu için değişmemektedir. Eğitimin kayınvalideye dair olumlu-olumsuz düşüncüyü etkilemediğini söyleyebiliriz.

Araştırmamızda gelin ve kayınvalidelerin aynı evde oturmalarına ağırlık verilmiştir. Gelinler kayınvalideleri ile aynı evde oturmalarından pişman olmadıklarını, olumlu taraflarının çok olduğunu belirtmişlerdir. Aynı apartman içinde oturan ve çalışan gelinlerin kayınvalidelerinden memnun olma dereceleri yüksektir. Çalışan gelinlerin çocuğunu kreşe ya da bakıcıya vermek yerine çocuğa babaannelerinin bakması onlar için oldukça önemlidir. Çalışan, aynı apartmanda oturan gelinlerin çalışmaya bağlı olarak zamanlarının çoğunu iş yerinde geçirmelerinden dolayı kayınvalidesi ile çok vakit geçirmemesinden dolayı ilişkilerinin olumsuz olacak fırsatlarının olmadığını söyleyebiliriz. Bazen bazı konularda sorun çıksa da artık bunu bir şekilde aşmayı başarabildikleri görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma bize gelin kayınvalide ilişkisine dair önemli iletişim tekniklerini de sunmaktadır. Aynı ev içinde yaşayan ve çalışmayan gelinlerin kayınvalide ile sorun yaşama, anlaşamama durumlarının biraz daha fazladır. Bunu da gelinin çalışmamasından dolayı kayınvalide ile daha çok vakit geçirmesinden dolayı anlaşmazlıkların arttığı sonucunu çıkarabiliriz.

Gelinlerin eşlerini kendilerine çektiklerini “Herhangi bir tartışmada eşiniz kimin tarafını tutar?” sorusuna verilen cevaplardan çıkartabiliriz. Aldığımız cevaplarda gelinler eşlerinin ya kendisini tuttuğunu ya da taraf tutmadığını söylemiştir, sadece bir kişi annesini tuttuğunu söylemiştir. Bu bize belki önyargı olabilir ama eş/oğulun tartışmada artık annesinin yerine eşini tutması annenin ikinci plana alındığını

göstermektedir. Bunu arada kalan erkeğin annesini tercih etmeyip eşini tutmasını artık annesinin bir yere kadar olduğunu, bundan sonra hayatını paylaşacağı eşin daha merkezde olmasına bağlayabiliriz.

Genel olarak gelinlerle yapılan mülakata bakıldığında gelinler gelinliklerinin ilk zamanlarında kayınvalidesi ile bazı konularda anlaşamamazlık olduğunda kayınvalidesine karşı daha çekimser davrandığını, ona karşı gelemediğini, gelinliklerinin orta dönemlerinde bazı çıkışlar yaptıklarını artık kayınvalidesine karşı söz söyleyebilecek durumda olduklarını, gelinliklerinin ileri dönemlerinde kayınvalidelerinin eski otoriter konumlarının kalmadığı, gelinlerin daha önemli, sözü dinlenen konumda olduklarını söyleyebiliriz.

3.2.1.Gelinliği Pekmez Sandım, Yüreğimi Yakmaz Sandım

1.Genel olarak kayınvalideniz nasıl bir insandır, hangi özelliklere sahiptir?

Katılımcıların çoğu kayınvalidesi ile aynı evde ya da aynı apartmanda oturmaktadır. Katılımcıların bir kısmı kayınvalidesinin iyi olduğunu bu yüzden uzun süredir birlikte oturduklarını belirtmiştir. Kayınvalidenin özelliklerine ilişkin değerlendirmede şu kavramlar öne çıkmıştır; otoriter, sözünün üstüne söz söyletmeyen, titiz, sinirli, anlayışlı, yanlış anlayan, diktatör, çekingen. Kayınvalidenin kişilik özellikleri katılımcılar tarafından farklı kelimelerle tanımlanmıştır. Çoğunluğunun sık sık görüştüğü kayınvalidesini bir kısmı olumlu değerlendirirken, bir kısmı da olumsuz değerlendirmiştir.

“Kayınvalidem otoriter, istediğinin yapılmasını isteyen, sözünün üstüne söz kondurmayan, aynı zamanda duygusal, yardımsever, iyi bir insandır” (NT, 30, K).

“Kayınvalidem iyi bir insandır, kendi halinde, kimseyi kırmaz, çekingen bir tabiatı var, biraz bana benziyor, çok konuşkan bir tip değildir, konuşur da çok konuşmaz, her şeye konuşmaz. Konya tabiri ile ağır oturaklı biridir” (ÜS, 27, K).

“Kayınvalidem çok iyi bir insandır, eşim kayınpederimin ilk eşinden yani üvey annesi. Bizi kendi kızı gibi, kendi çocuğu gibi görür, memnun olunmazsa yaşanmaz ki zaten, 18 senedir birlikte yaşıyoruz, çok iyidir kendisi” (AK, 34, K).

“Kayınvalidem pozitif birisidir, konuşmayı çok seven bir insandır, dışarıya dönük, yalnızlığa gelen bir insan değildir, evde tek durduğu zaman sıkılan birisidir o yüzden dışarıyla ilişkileri iyidir, sakinken sakın, sinirli iken sinirlidir ” (FK, 27, K).

“Çok titiz, fazla gülüp konuşmayan birisi, suratsız duruyor gibi görünüyor ama onun tavrı odur, çok konuşmaz, çok da gülmez, üzerine laf gelirse, soru sorulursa konuşur, her konuşulanı gayet güzel dinler, naklen yayın alır yani, sonra eve gidince bana anlatır. Kayınvalidemin bütün hareketleri olumsuzdur ama yapacak bir şey yok, yemek yiyişi, oturuşu, kalkışı, her şeyi göze batıyor. Çocuklar onların yanında yemek istemiyorlar, mutfağa hazırlarım çünkü eliyle yiyor ama biz bunu diyemiyoruz. Çünkü bu onlara çok büyük bir şey hiç gerek yok. Biraz bizi serbest bıraksalar, beni bana bıraksın, 70 yaşına gelmiş koltuğun yüzünün rengini bana bıraksın isterdim, kullanacak olan da temizleyecek olan da benim, kendim beğeneyim yapayım. Apartmanda kapı kapı dolanır hangi yüzü yaptırayım der komşunun biri sen ne uğraşırsın, kafa yorarsın, bırak gelinin yapsın demesine rağmen yapmaz, gelen koltuk yüzlerini de beğenmedi, 2 senedir o koltuklarda oturan kalkan yok, ben istiyorum ki madem değişti oturulup kalkılsın, kıyamıyor, gelen olduğunda açalım, is olmasın der. Hiçbir şey onu memnun etmez, babam 3 çeşit yoğurt getirir, hiçbirini beğenmedi, babam da bıktı artık takdir edilmediği için üzülür. Ben iyi olmuş baba onu da yeriz onu da yeriz derim ama annem niye o varken onu aldın der, babam da o da yensin diğeri de der, getirmiş yani, getiren adama bunu nasıl yaparsın, hadi getirmese” (HY, 43, K).

“Kayınvalidem zaten teyzem, o yüzden hiç yabancılık çekmedim, bu eve bir anda alıştım, yanlarında yaşamayı kendim kabul ettim. Kişilik olarak aşırı titiz bir insan, ona uymakta çok zorlandım, ben suyuna giden bir insanım, nereye neyin nasıl yapılması gerekirse, onu istediğine göre yaparım. Mesela bugün temizlik yaptık,

camları sileli 2 gün oldu, bugün o camlar olmamış diye tekrar silmemi istedi, o konularda zor oluyor. Onun istediğinden daha fazlasını yapmaya çalıştığımı biliyor, kızı da biliyor. Benim yerinde başka birisi olsaydı asla yanlarında oturmazdı, gerçekten ev ev üstüne olması çok zor. Ben yumuşak başlı biriyim, kayınvalidem ne derse onun suyuna gitmeye çalışırım, asla ona karşı gelmem, her şeyi kabul eden bir insanım. Onun 5 kızı var, kızlarından asla ayırt etmez, bana asla gelin olarak davranmaz. Bizim 5 kızımız vardı, 6.kızımız da sensin der kayınpederim, kızlarından da ayırt ettirdiklerini hiç hissettirmediler, o yönden çok şanslıyım. Genel olarak gerçekten iyi bir insandır, bugün ilk defa bir çıkış yaptı, çok moralem bozuldu, kendi de pişman oldu. Her şeyi yanlış anlayan biridir, keşke biraz daha anlayışlı olsaydı, abartmasaydı. Evleneceğim zaman beğendiğim yatak odasını önce alalım deyip sonra öyle pahalı yatak odası beğenilemez, gidin onu değiştirin dedi. Zaten bana sadece yatak odası aldılar o da çok pahalı değildi, önce beğenip sonra vazgeçen de kendisi bu huyunu hiç sevmiyorum. Kızları beni yanlış anladıkları zaman anneme anlattıkları zaman annem onlara hak verir, annem beni yanlış anladığı zaman kızları da beni yanlış anlarlar, bana sorma zahmetinde bulunmayıp çok büyük tepki gösterirler sonra anladıkları zaman da özür dilerler” (FA, 21, K).

“Kayınvalidem, çok anlayışlı birisidir, onsuz yapamayız, aynı annem gibidir, sırlarımızı paylaşırız, kendi annem nasılsa kayınvalidem de öyledir, diğer kayınvalideler gibi değildir, benimle eşim arasını açmaz. Bekârlara inşallah annem gibi birisini versin Allah, herkes de söyler inşallah kayınvaliden gibi kayınvalidem olsun der” (HA, 19, K).

“Güçlü bir karaktere sahip eşi 20 yıl önce vefat etmiş, 4 çocuğu kendi başına yetiştirmiş, okutmuş, çocuklarına karşı fazlasıyla sevecen, sahiplenir, yapı olarak diktatör, söylediği söze itimat edilmesini sağlayan bir karakterdir. Genel olarak iyi bir insandır. Sinirlidir, bir anda hemen parlayabiliyor o huyunu sevmiyorum, o konuda kendisini kontrol etmesini isterdim. Çok fazla sinirlenmez ama sinirlendiğinde iyi sinirlenir” (AY, 29, K).

“Çok iyi birisidir, genel olarak iyi bir insandır, geldim geleli hiç geçimsizliğimiz olmadı, içi dışı bir, karnı bol, karşıma geçipte kötü söz söylemez, geçim ehli birisidir. Sadece onun bir yalan söyleme huyunu sevmiyorum, o da kendi mevzusu, beni ilgilendirmez” (HU, 36, K).

“Çok otoriterdir, kayınvalide denildiğinde ilk aklıma otorite, ben bilirim geliyor, her şeyi bilir, çok konuşkandır, iyiliğini bilmiyorum kayınvalide gözüyle baktığım için. Keşke kendisini biraz geri çekse, her şeye karışmasa, müdahale etmese, kenara çekilse. Annemle kayınvalidem arkadaşlar, annem bilmediği konu olduğunda kendisini geri çeker ama kayınvalidem illa müdahale edecek, bir şey söyleyecek bu da benim hoşuma gitmiyor” (FK, 9, K).

Katılımcıların kayınvalidesi ile olan ilişkisi, iletişimi kişilere göre farklılık göstermektedir. Katılımcılar kayınvalidesinin otoriter, sinirli, titiz olmasından, kendisine müdahale edilmesinden rahatsız olurken bir yandan da kayınvalidelerinin iyi yönlerinden bahsetmişlerdir. Sevecen olması, çocuklarına destek olması, iyi huylu olması gibi olumlu yönlerini de söylemişlerdir. Genel olarak baktığımızda kayınvalidesinin tam olarak iyi olduğunu söyleyen katılımcı yok denecek kadar azdır. Kayınvalidesinin iyi yönlerini belirtmişlerdir ancak olumsuz gördükleri yönlerini de söylemeden geçmemişlerdir. Kayınvalidesini fazlasıyla içselleştirip, benimseyen onsuz yapamayacağını söyleyen, Allah’ tan bekarlara onun kayınvalidesi gibi birisini vermesini temenni eden katılımcıların olması da dikkat çekicidir.

2.Onunla kişisel ilişkinizi nasıl anlatırsınız? (sizi takdir eder, sever, önemser mi? Tecrübelerinden, bilgisinden faydalanır mı?)

Katılımcılar kayınvalidesi ile olan ilişkisinde bir kısmı takdir edildiğini, kayınvalidesinin onun tecrübelerinden faydalandığını, bir kısmı, takdir edilmediğini, kayınvalidesinin onun tecrübesinden faydalanmadığını belirtmiştir. Takdir edilme konusu çocuğa bakma, ev işleridir. Takdir edilmeyenler de bu durumun farkında

oldukları, kabullendikleri gözlenmiş olup, takdir edilmek istedikleri de ifade edilmiştir.

“Beni takdir eder, önemser, sever, söylediklerimi dinler ve onaylar. Daha çok iyi bir ilişkimiz var zaman zaman çatıştığımızda oluyor ancak ben ona artı eksileri söylüyorum. Yapmamı istediği şeyi yapmam istemediğimi gerekçeleri ile anlatıyorum bu sayede otoriter yapısını üzerimde çok fazla kullanamıyor” (NT, 30, K).

“Bazı konularda benim tecrübelerimden yararlanır, sorar, takdir ettiği yönler olur, sever beni. Bir şey olduğu zaman ben ona sorarım, o da önce bana sorar, birbirimize sorar, danışırız” (ÜS, 27, K).

“Bana sormadan hiçbir şey yapmaz, bensiz hiçbir yere gitmez, kendi annesigile bile bensiz gitmez, gittiği yerden de hemen koşarak gelir” (AK, 34, K).

“Aramızda bir sıkıntı yok iyi, aynı evde yaşıyoruz ama şu ana kadar birbirimize hakaret gibi kırıcı bir durumumuz olmadı, aradaki mesafeyi koruduktan sonra ilişkiler iyi devam ediyor, iyi bir sıkıntımız yok. Çocuk bakma konusunda, ev işleri konusunda beni takdir eder. Beni önemser, moralim bozuksa fark eder, sorar, bir sıkıntım olduğu zaman rahatlıkla paylaşabileceğim bir insan. Sağlıklı olduğum için özellikle sağlık konusunda bilgimden faydalanır” (FK, 27, K).

“Beni çok sever ama hiç belli etmez, çünkü başkalarına anlatıyor beni sevdiğini ama bana bir kere belli etmedi, takdir de etmedi, istediği kadar iş yapıyım, istediği yemeği yapıyım, hoşuna gitsin güzel olmuş bile demez ama güzel olduğunu başka yapacağına geçen ki gibi yap der, oradan anlıyorsun, hiçbir bilgimden faydalanmak istemez. Onun dediği olur o yüzden ben hiç itiraz etmem, anne sen bilirsin derim sadece bu kadar, çünkü yapacağını yapar o, ben 3. plandayım evde. Mesela evde koltuğumuzun kılıfı değişecek evde onu komşulara sorar, bana da sorar, ama annemin beğendiği renk belli zaten, anne ben şu renk güzel demem, çünkü onun beğenmeyeceğini biliyorum. Hiç heveslenmem, annem kendine göre yaptırır onu,

sadece sorar. Benim çok fazla uyuduğumdan rahatsızdır ve çok telefonla konuştuğumu iddia eder” (HY, 43, K).

“Beni takdir etmesini istiyorum, bugün sabah temizliğe başladık, hiç durmadık, yoruldunuz, dinlenin demedi. Geçen seneye kadar kendisi de yapardı temizliği bu sene pek yapmıyor, 5 kızı var, yapmamakta da haklı, 6 tane çocuk büyütmüş, kolay değil. Ama kendi yorulmadığı için bizi anlamaz, desekte yanlış anlar, çok yanlış anlaması vardır. Kızlarına bir şey alındığı zaman bana alınması ister, benim de olmasını ister, beni düşünür. Babam Kur’ an kursu hocasıdır, benim dini bilgim biraz ona göre fazladır. Kur’ an okuyacağı zaman bana sorar. Sen yaparsın, sen edersin der bana bırakır, kafasının dikine gitmez” (FA, 21, K).

“Anneme genelde sorarım anne bu oldu mu, o da olduysa oldu olmadıysa kızım böyle yap diye beni izah eder, küçük yaşta evlendiğimden bana anlatır. Benim bilgilerimden de faydalanır” (HA, 19, K).

“Beni takdir eder, doğrularımı, yanlışlarımı söyler, yol gösterir, çok vicak vicak bir ilişkimiz yok mesafeli olmasına rağmen yanlış bir şey olduğunda fikrini söyler, ben onun o benim halimizi hatırlamızı sorarız. Yemek konusunda sorduğu olur, yemeklerimi beğeniyor, çocuk konusunda da sorar” (AY, 29, K).

“Beni geldim geleli takdir eder, kızlarından hiçbir zaman ayırt etmedi, her zaman anneme nur içinde yatsın diye dua der, aramız daha hiç kötü olmadı, kavgamız, dövüşümüz olmadı” (HU, 36, K).

“Vaktinde beni takdir etmedi, son zamanlarda takdir etmeye başlamıştı, takdir etmesi de şöyle oldu; kız kardeşinin gelini kız kardeşine saygısızlık etmesi, onlara karşı gelmesi ile benim onlara saygılı olduğumu anladılar, yeri geldikçe benim onlara hiçbir şey demediğimi, tamam dediğimi söylerler. O bilmiştir, her şeyi bilir, benim tecrübemden faydalanmaz. Mesela; ben dini eğitim aldım uzun yıllar, konuşmaya geldi mi ben bir şey bilmem, o en iyisini, her şeyi bilir, okumuştur,

görüncem bilir bunlar da beni eziyor, çok eziklik yaşadım, kendimi çok değersiz hissettiğim zamanlar oldu” (FK,39,K).

3.Kayınvalidenizle hangi konularda konuşur, paylaşımda bulunursunuz? (Mesela, eşiniz ve çocuklarınızla ilgili konular, aile içi karar alma, yemek yapma, çocuklara terbiye verme, sıradan konular, kadın konuları, dini konular, siyasi konular vb.)

Katılımcılar kayınvalideleri ile eşi ve çocukları hakkında, aile içi karar alma, yemek yapma, çocuklara terbiye verme, sıradan konular, kadın konuları, siyaset konularından en az birini konuştuklarını belirtmişlerdir. Ev de kararların bir kısmında ortak alındığı, bir kısmında ise katılımcı karar alma hakkının kendisinde olmadığını ifade etmiştir. Dini konuların karşılıklı birbirlerine danışarak yapıldığı, siyaset konularının pek konuşulmadığı belirtilmiştir. Yemeği genellikle katılımcıların kendisinin yaptığı ne yemek yapacaklarını da bir kısmı daha önceden konuştuğunu söylemiştir.

“Bu konuların hepsini konuşuruz. Gündelik olarak konuşabileceklerimizi konuşuruz” (NT, 30, K).

“Daha çok kadın konuları ile dini konuları konuşuruz, yemek yapmayı beraber yaparsak konuşuruz. Siyasi konular konuşmayız, sıradan, gündelik, yaptığımız şeyleri konuşuruz” (ÜS, 27, K).

“Her şeyimizi birlikte konuşuruz, birbirimize sormadan bir şey yapmayız, habersiz olmaz bir şey, ona göre karar veririz. Yemeği her zaman ben yaparım, ben bir yere gitsem annem aç kalır. Daha önce yemek yapıyormuş ama biz evlenince yemek yapmayı unuttu” (AK, 34, K).

“Genelde eşimle ilgili iyi veya kötü her şeyi onunla konuşurum, beni tek anlayabilecek kişi o diye düşünüyorum. Eşimle bir sorun olduğu zaman rahatlıkla

konuşabileceğim bir insan. Evde kararlar ortak alınıyor, hepimize uygunsa kabul edilir. Kayınvalidem de akşama kadar çalışıyor, yemek yapmayı paylaşıyoruz, eve gidiyoruz beraber hazırlıyoruz, o yorgunsa ben hazırlıyorum, hafta sonları genelde ikimizde evde oluyoruz, yani yardımlaşarak yapıyoruz. Çocuğuma o kızdığı zaman ben müdahale etmem, ben kızdığım zaman o müdahale etmez, eşim kızdığı zaman ikimizde müdahale etmeyiz, çocuğu şımartmayız. Kadın konuları, dini konuları konuşuruz, ama siyaseti haberlerden izleriz pek konuşmayız” (FK, 27, K).

“Çocuklarımla ilgili konulara çok fazla girmiyoruz, çünkü her zaman sen yapıyorsun, sen yüz veriyorsun oluyor. Genelde anneanneler, babaanneler yüz verirler ya çocuklara arkasına alırlar, bizde de tam tersi olduğu için çocukların çoğu gittiği yerleri saklarım, babamız bilir ama onlardan saklarız, bir kıyafet alındığında fiyatını az söyleriz, çünkü bilmiyor, çarşıya gitmediği için ne kadar pahalı diyebilir. Bu bizi çok zorluyor, her aldığımız kıyafetin mutlaka yarı fiyatını söylüyoruz, bu bizi çok üzüyor, bu senelerdir var, ya da alamadığım bir şeyi annem aldı diyorum, yalan söylüyorum. Annem aldığı için o kıyafeti beğense de beğenmese de iyi olmuş diyor, ama parayla almış olsaydık başka rengi yok muydu, bir beden büyüğü yok muydu der. Başkası hediye getirmişse giy bu oldu sana der zorla giydirebilir. Karar almada sadece sorulur yine karar annemdedir, babam bile ona sorar, ona sorulur, başta annemdir. Ben gelin geldim geleli sadece Konya usulü yemekleri yapar, yaprak sarması gibi oturduğu yerden yapılacak yemekleri yapar, hep ben yaparım yemekleri, gündüzden konuşuruz ne yapacağımızı, yalnız annem şunu mu yapsak dediğinde ben onu yapıyorum çünkü canı onu istemiştir. Ben yok anne şunu yapalım dediğinde anlarım gönlü ordadır, hasta olduğu için ona dikkat ederim. Eskiden her şeye o karar verirdi. Sadece çocuklarla ilgilenirdim, zaten yemek yapmaya zamanım olmazdı, annem yapardı, sabah bir kalkardım, annem ev işlerini bitirmiş, titizdir, benim yaptığım hiç bir şeyi beğenmezdi zaten, sonradan tekrar siler süpürürdü, ama ben seslenmezdim küçük yaşta da gelince, herhalde ben yapamıyorum diye düşünürdüm. Meğerse annemin titizliğiymiş, şimdi anlıyorum onu, hep derdim kendime ben niye böyleyim, niye yapamıyorum. Hiç çocuklara terbiye vermedin bir

anne gibi kızmadın, ağızlarına iki vurmadin diyor, bu beni üzüyor. Çünkü ben çocuk dövmeye çok karşıyım, küçükken bazen döverlerdi, ben ellerinden alırdım, elinden aldığım çocuğu diye beni de döverlerdi, bana da vururlardı, bu benim çok zoruma giderdi. Neden yediğim tokattan dolayı değil o çocuğa kıyamıyorum ya ben o da benim çocuğum ya, bir kere vurmadım ben çocuklarıma, elinden alırken de baba kafasına vurma bacaklarına vur derdim, çıldırırlardı, insan bunu der mi, şimdiki aklım olsa ne dövürürdüm ne de laf söyletirdim, alırdım çocuğu ellerinden. Çocuğu ayağıma aldığımda kızardı babam indir şu çocuğu diye annem de al şu çocuğu ayağına derdi, alırdım, indirirdim, 5-6 kere yapardım bunu. Şimdiki aklım olsaydı napardım karışmayın derdim alır giderdim çocuğu, komşuya giderdim, cama çıkartsam herkese mi ses duyuruyorsun derlerdi. Komşuya gittiğimde laf taşımış oluyordum, evin sırrını demiş oluyordum, onlar için çok önemli evin sırrı, biraz da o yüzden oturduk 25 sene beraber. Benim hatalarımı hiçbir gün kocama söylemedi, hatası şu demediler, o kadar da beni eğittiler. Ben uyuyor olurdum, komşu gelinde gelin nerde diye sorduklarına bulaşık yıkar derdi, kesinlikle açık vermezdi. Onunla apartmanda olan olayları konuşuruz zaten başka bir şey konuşamayız, onun hoşuna gider, başka bir şey konuşmak istemiyor. Kur' an' dan bilemediği yerleri sorar veya birisi bir cüz verdiği zaman ben okurum sen işine bak, oyalanma der. Siyasi bilgisi olmadığı için kafasından bir şeyler söyler, he anne der geçerim, anlatamaz, kimse de anlayamaz” (HY, 43, K).

“Eşimle ilgili konular konuşuruz, çocuğumla ilgili de konuşuruz. 5 tane görümcem var, hepsini çok seviyorum, hepsi değerli insanlar, bana da çok değer verdikleri oluyor. Ama ister istemez kalbimi kırdıkları oluyor, farkına varıyorlar, benden özür diliyorlar bende bunu kayınvalidemle paylaşıyorum. Anneme kızlarının biraz daha dikkatli olmalarını, ben senin yanında yaşıyorsam, ufacık şeyleri abartacaklarsa ben hiç yaşamayım senin yanında, dikkatli olsunlar diye konuşuyorum. Karar alınırken eşimin fikri alınır, evlenmeden önce bana soruldu, birlikte oturmak ister misin diye, oturmak istemezsen ayrı olur, kiraya oturursun dediler, ama bizim yanımızda olursan ev sahibi olursun dediler. Hala da

kayınpedirim ve kayınvalidemden rahatsız olduğum anda çıkarım kiraya bu hiç sorun değil, ben istediğim için kalıyorum bu evde. Yemekleri ben yaparım genelde, evlenmeden önce ben yemek yapmazdım annem yapardı, ilk evlendiğim zaman be çok zorlandım. Genelde sorarım ne yapayım diye, beğenir de, sorun çıkmaz, bana bırakır. Özellikle kayınpedirim yağı az olsaydı, tuzu az olsaydı diye sürekli söyler, ama eşim beni önceden uyardı babam hep böyle bu konuda canını sıkarsan üzülürüm dedi, babam öyle dedikçe eşim de çok güzel olmuş der, biliyorum huyları. Kayınvalidem bana bırakır ne pişirirsen pişir der. Kayınvalidemle biz arkadaş gibi sohbet ederiz, komşular hakkında konuşuruz, benim hakkımda plan yaparız. Dini konuları çok konuşmayız, siyasette konuşmayız” (FA, 21, K).

“Eşimle ilgili konuşmayız, komşulardan, akrabalarından konuşuruz, kararları ortak alırız, karar almada babamdan daha üstündür, yemekleri annem çalıştığı için ben yaparım, telefonla sorarım, anne şu yemeği yapalım mı diye, sormadığımda olur, kandillerde, Perşembe gecelerinde, Kur’ an okuruz, sohbet ederiz, televizyonu kapatırız, siyaset konuşmayız”(HA, 19, K).

“Eşimle ilgili çok fazla konuşmam, eşimle ilgili bir sorun olduğunda gidip anlatmam öyle bir yapım yoktur ama benden yaşça büyük olduğu için çocuğumla ilgili bir hastalık ya da davranışında gidip ona danışırım, tavsiye alırım. Eşimle ben ortak karar alırız o çok karar almada etkin değildir, üst katımda elimle birlikte oturduğu için, daha çok orada kalır, bize de zaman zaman gelir, yemeklere dâhil olur, kahvaltıya gelir. Çalıştığım için kayınvalidemle çok fazla vakit geçiremiyoruz, evime yönelik kararları eşimle ben alırız, biz de onların kararlarına karışmayız. Yemekleri ben yaparım, eşim de yardımcı olur. Çocuğumla ilgili her şeyde eşimle ortak karar veriyoruz, kayınvalidem çok müdahale etmez ki beni de çocuğumun bakımı konusunda fazlasıyla takdir eder, o konuda bir sıkıntımız yok. Sıradan, gündelik konuları, muhabbet ederiz, iş çıkışında 5-10 dakikada olsa yanına gider ziyaret ederim, halini hatırını sorarım, kızlarından, komşulardan, akrabalarından

konusuruz. Dini konularda danıştığım şeyler oluyor, siyaset pek fazla konuşmayız“ (AY, 29, K).

“Kayınvalidemle birlikte eşimi çekiştiririz, kararları genelde beyler alır, kayınvalideme bazen sorulur, çok nadirdir, yemekleri annem de yapar ben de yaparım, çocuklara kızdığım zaman da söylerim hiç seslenme, yüz bulmasınlar diye, her şeyi konuşuruz, dini konuları da, siyaset konuşmayız “(HU, 36, K).

“Bazen muhabbetimiz çok güzel olur, aşırı derecede muhabbetimiz iyi olur, iyi olduğumuz zaman çok iyiyiz ama aramız açıldığı zaman da çok kötüyüz. Eşimle ilgili asla onun aleyhinde bir şey konuşmayacaksın aleyhine konuştuğun anda ondan ne kötüler var, onun oğlu çok iyi, onun oğlunda ne var, şu şöyle diye örnekler verir. Öyle olduğu için onun oğlunun aleyhinde bir şey konuşamazsın. Son iki oğlum babaannelerine düşkün değiller ilk oğlum düşkün, onlar da oğlumu severler, onun da aleyhinde konuşamam hatanın benden kaynaklandığını, sen yaptın ondan böyle oldu gibilerinden söylerler. Daha geçen sene çamaşır makinesi alacaktım ona özelliklerini, fiyatını söyledim, ertesi günü beni aramış karışmış gibi olmayım, siz bilirsiniz de benim makinem 40 yıllık çok memnunum siz de onun gibi ucuz bir şey alın diye müdahale ediyor, o benim şahsi eşyam sıkıntısını da ben çekeceğim pahalı da alsam. Şimdiye kadar da hep etti ama ben bunun farkında değilmişim ben kendimi yeni yeni keşfetmeye başlamışım sonradan neredeyse 20 yıl olacak yeni fark ettim. Önceden onlar ne derse o olurdu ben asla müdahale etmezdim eşim, kayınvalidem, kayınpederim karar verirler, ben iş olur biter duyarım, olur, biter. Mesela evlenirken benim eşyalarımı bile kayınvalidem, kayınpederim, eşim beğendiler ben gitmedim. Beğenmişler sonra telefon açıyorlar gel beğenirsen diye o zamana göre Allah razı olsun güzel beğenmişler istersen dünyanın en güzelini alsınlar benim rızam olmadıktan sonra hiç değeri yok. Ben artık değiştireceğim, istemiyorum diyorum bunlar çok klasik, kaliteli, onların yüzünü değiştirin diye her şeye müdahale ediyor. Kendi başına hareket etme durumun yok yeni yeni oluyor. Yemekte de şunu yapalım der, ben yeni gelirken soğanını doğradım, yıkanacakları yıkardım, her şeyini ben

ayarlıyorum o yapmış oluyordu, yaptım, ettim oluyordu. Aslında çoğu gelin kayınvalidelerde var her şeyini hazırlar gelin, yapan kayınvalide olur, zamanla yemeğimi beğenmeye başlamıştı, daha doğrusu ben kendisinden öğrendim yemek yapmayı, bilmiyordum. Başta beraberdik 2,5 yıl oturduk, sabahın altısında geliyorduk gecenin on ikisinde gidiyorduk evimize, dedim ne anlamı var ayrı oturalım diye. Hala telefonda bile nasihat ediyor, aman çocuklara dikkat et, dışarı çıkarma, sürekli Müge ANLI' yı izler oradan fikirlerle sürekli nasihat eder. Dini konularda o benden daha iyi bilir ya televizyondan duymuştur ya biri söylemiştir, vakti zamanında okumuştur açıkçası bilmiştir. Siyasi konuları inceden inceye değil de yüzeysel konuşuruz, haberlere bakmayı ben onlardan öğrendim” (FK, 39, K).

4.Kayınvalideniz ile anlaşamadığınız, çatıştığınız konular var mı? Aranızda bir gerilim olması durumunda nasıl çözersiniz?

Katılımcıların bir kısmı kayınvalidesi ile bazı konularda anlaşamadığını, bir kısmı da anlaşamadığı bir konunun olmadığını belirtmiştir. Anlaşılmayan konular ise; misafir geldiğinde katılımcının bulunmasının istenmesi, çocuklara kızılması durumunda kayınvalidenin tepki vermesinin istenmemesi, ev dekorasyonu, gidip gelinen yere karışılması, televizyon seyredilmesi, annenin oğlu ile fazla zaman geçirmek istemesi, hitap şekli, çocuğa ad koyulması ve katılımcının anlaşılmadığıdır. Gerilimin olması durumunda susmayı tercih etme, konuyu kapatma, oturup karşılıklı konuşma, eşi ile konuyu paylaşma ve sorunu birbirini kırmadan söylemektir.

“Zaman zaman oluyor. Örneğin misafir geldiğinde bizimde bulunmamızı ister bizde işten geldiğimizde her zaman gitmek istemiyoruz ancak 1-2 saat bulunuyor, bazen de biz katılamayacağız deyip çıkıyoruz evimize” (NT, 30, K).

“Anlaşamadığımız konular pek yoktur, fazla ilgilidir hatta kendisi. Daha önce aramızda bir olay yaşandı, gidip kendisi ile konuştum ama benden yana hiçbir şey yaşamadılar. gelipte bana şöyle yap demediler, ben onlara gidip söyledim, çok

sinirlenmiştim, devamını da getirmediim yoksa soğukluk olurdu. Sadece belirttim, böyle bir şey oldu, rahatsızım, haberiniz olsun dedim” (ÜS, 27, K).

“Anlaşamadığımız konu mesela; ben çocuklara kızarsam ona sen seslenme, yüz bulmasınlar derim. Kızım bazen ders çalışmayacağım, dışarı çıkacağım der anneme sen bir şey deme derim sadece bu konuda anlaşamayız. Çatışma olduğunda konuşuruz” (AK, 34, K).

“Kayınvalidemle anlaşamadığımız konu pek olmamıştır, ben pek sinirli bir yapıya sahip değilim karşımdaki insan sinirlendiği zaman genelde susmayı tercih ederim, sinirim geçtiği zaman konuşurum, o sinirliyse pek cevap vermem. Karşımdaki insan anne sonuçta sinirlendiyse cevap vermiyorum. Ya da o gün dinlerim ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi devam ederiz” (FK, 27, K).

“Çok fazla da elimden bir şey gelmez ki. Mesela evin dekorasyonu anneme aittir. şu anda 70 yaşına geldi hala öyledir. Benim hiç eyizimi kullandırtmamıştır, ben sermişim o kaldırmıştır, hala da öyledir. Ben evde bir eşyanın yerini değiştirirsem o eski yerine geri koyar, benim o konuda hiçbir söz hakkım yoktur. En çok çocuklar yüzünden anlaşamayız. Oğlum şehir dışına gider, niye gönderdin diye bir dünya laf eder, bir sürü para gidecek, yolda kaza olur der. Ben onu saklarım, aşırı duyarlılığı var, çok kızarlar. Aslında çocuk kötü bir yere gitmiyor, gittiği yeri biliyoruz, çocuğumun sigarası yok, gece hayatı yok, hiçbir masrafı yok, bunu göz önünde bulundurmuyorlar, oraya giden benzin parasını düşünüyorlar. Eşim annesini kırmamak için onun lafına bakıyor, onun tarafından oluyor ama odaya geldiği zaman annem gidelim istiyor diyor, bu beni üzüyor tabi ki. Eşim gitmek istemiyor demesin kendisi bir şey bulsun da gitmeyelim onu yapamıyor. Annesinin dediğini yapmasa eşim akşama kadar keşke yapsaydım diyor, morali bozuluyor. En iyisi herkes mutlu olsun diye ben fedakârlık ediyorum. Çünkü annesi mutlu olduğu zaman eşim de mutlu oluyor. Eşim şimdi bir şeyleri söyleme ihtiyacı duyuyor veya beni savunma ihtiyacı duyuyor. Ben de diyorum ki sakın yapma çünkü bu zamana kadar yapmadın bundan sonra hiç yapma, yani kötü söz söyleme annene babana derim.

Önce de kötü söylemezdi ama gidemeyeceğimizi ima edebilir. Ben 15 sene çarşıya çıkmadım, anneme kendi başıma gitmedim, hep beraber gittik. Ayakkabımı kıyafetimi kayınvalidem aldı geldi ben giydim, 15 sene böyle oldu, çarşıyı bileniyordum gitmediğim için. Bir ayakkabıyı bile almak hakkın yok gibi bir şey. Hiç küsme olayımız yoktur, o da küsmüyor, ben de küsmem, aynı sofraya beraber otururuz, hiç o konuyu açmayız, o konu kapanmış gibi olur, çok çatıştığımız konu olmadı. Zaten ben çatışmaya girmiyorum, sonu kötü olmasın diye, yüz yüze bakıyorsun ya, gideceğin başka bir kapı yok, bir yerin yok, bir odan var. O yüzden hiç çatışmaya giremezdim. Kavga ettiğimiz zamanlarda da annem dediklerini unutuyor ve dediklerini düşünmüyor, benim dediklerimi düşünüyor, hep onları aklına getiriyor. Yani açıklama yapamazsın, kendini savunmak onlar için büyük karşılık bunu ben anladım. Derdim ki anneciğim şöyle şöyle oldu ama bu onlar için büyük karşılık olurdu, susacaksın, eşimde bunu yapıyor zaten, savunma gibi bir şey yok, susacaksın. kızım bir kere babaanne ya of dedi, 2 gün ağladı kızım ben niye böyle dedim diye. Biz de o yüzden çoğu şeyleri gizli tutuyoruz haberi olmuyordu, öyle yolunu bulduk. Ben buraya gelirken kızımın toplantısı var dedim, yoksa ben bunu anlatamam. Kapı açık yatardık, çocuk hastalanmasın terlemesin diye, odamıza rahatlıkla girip çıkardı, sobayı açar örterdi, biz yatıyor olurduk. Çocuğun altına bakardı, biz uyur numarası yapardık, o rahatsız olmasın diye çünkü onun maksadı çocuk zor durumda kalmasındı. Annem derdi kapı açık olsun diye bilmezdim çocuktum o zamanlar, gerektiği zaman kapatırdık sonra tekrar açardık. Babam antre de olurdu banyo yapacağım zaman çocuğu babama verirdim, o kadar da aramızda samimiyet vardı, utanma diye bir şey kalmamıştı, annem yaptı bunu. Çocuklar çizgi film izlemek isterlerdi, ben de odaya televizyon aldırardım, nasıl aldırardım hayret, oda da seyredeler, annem ne yapıyorsunuz diye kapıyı açıyor, oturuyor, arkadan babam gelirdi veya onu çağırırdı, hadi gel burada oturuyoruz diye, biz bunu baya bir yaptık, yatak odamda çay içtik, meyve yedik. Çocuklar çizgi film seyrederken de değiştirirler, geldikleri an, odaya girdikleri an değiştirdi kanal, bunu neden yaptılar elektrik gitmesin diye, ayrı ayrı elektrik yanmasın diye yaparlardı. Tuvaletteki kişinin kaç maşrapa su döktüğünü annem saydı mesela 5 maşrapa döktün çık, yeter derdi.

Banyodaki kişiye bile yeter artık çok su döktün çık derdi, benim çocuklarım bunlardan kaçtılar işte, uzaklara gittiler. Kapıya gelen biri olursa kim gelmiş, niye gelmiş, ne istedi, hangi bardakla verdin, ertesi gün sorardı bardak geri geldi mi diye, bu ince ayrıntılar beni sıkıyordu” (HY, 43, K).

“Kayınvalidem beni çok yanlış anlıyor, mesela bugün akşama kadar temizlik yaptık, dinlenmeden devam etmemizi istiyor, bebeğim hiç uyumayan birisi, bugün sabaha kadar hiç uyumadı, ben de uyumadım ama demedi bugün temizlik dursun uykusuzsun diye, yorgunluğu bilmiyor o yüzden çok sinirleniyorum. Bir de bir şeyi sana çok mecbur kılıyor, bana mecburlar, yapmak zorundalar diyor, tabi ki yapacağım ama demesi canımı sıkıyor, bir dediğini de iki etmem, yapma bırak ben yaparım diye söylenir, kızlarına da yapar, huyunu bildiğim için seslenmem, bir anda gelir geçer siniri. Tek ben değilim rahatsız olan kayınpederim de biliyor, her şeyi yanlış anlar. Gerilimi çok kolay çözeriz, hiç uzatmayız, ben sürekli anne derim, bazen özür dilediğini bilirim, hakkını yiyemem, o yüzden konuyu kapatırız. Çok büyük olsa bile odalara gitmeyiz, bir gün boyunca küstüğümüz olmamıştır, bir saat ancak olmuştur. Küsmeyiz, kalbimiz kırılmıştır, içimiz içini yer onu da biliyorum” (FA, 21, K).

“Anlaşamadığımız bir konu olmadı, olursa da oturup konuşuruz, çatışma yok aramızda”(HA, 19, K).

“Şu anda yok ama ilk başta evliliğimizin ilk zamanlarında çatıştığımız nokta, tartıştığımız değil de, çocuklarından en çok eşimle zaman geçirmiş, alıştığı için eşimle zaman geçirmeyi istedi. O evlendiğimizin, aile kurduğumuzun farkında değildi, tartışma boyutunda değildi ama bir düzene koymaya çalıştık şimdi iyiyiz, bir tartışmamız yok. Eğer kırıldıysam, yanlış gördüysem eşimle paylaşırım, konuşurum, kayınvalidemle, birebir yüz yüze diyaloga, tartışmaya girmem, eşimle konuşurum, eşim bir problem varsa gidip annesi ile konuşur, o şekilde çözüm üretir, kayınvalidemin eğer benimle ilgili bir problemi varsa bu zamana kadar olmadı ama eşimle konuşur, eşim bana söyler, eşim arayı buluyor” (AY, 29, K).

“Benim kızdığım bir konu olduğu zaman ben ona bana, onun kızdığı bir konu olduğu zaman o bana birbirimizi kırmadan söyleriz, büyük bir sıkıntımız olmadı, olduğu zaman da söylerim kendi anneme der gibi, seslenmez, ben sinirliyse seslenmez, eğer o da kalkarsa öfkeyle kavga çıkar (HU, 36, K).

“Son zamanlarda anlaşılmaya başlamıştık, onun hitap şeklini sevmiyordum, yapsana, etsene derdi konuşma şeklini hiç sevmezdim. Hala sevmiyorum en son ki sıkıntımızda, hastaydım, pilav pişirdim, beğenmedi, bir bahane buldu, pilav olduğu için yemeği beğenmedi her zaman da etli yemek yaparım. Haftada gelirler sabah erkenden gelir akşama kadar durur. Ben ona karşı gelmediğim için, direnmediğim için kabullenmediğim yerlerde de sustuğum için hakkımı aramadığım için öyle bir tartışmamız yok. Yeni gelirken tartıştık o da kayınvalidemden değil de görümcemden dolayı cahildik, fesatlanırdık, ben işleri yapıyorum o niye yapmıyor derdim, o bu evin adamı değil mi diye tartıştık. Bir hafta on gün devam ederdi bu. Aileme giderdim haftada bir gün ona bile gönülleri olmazdı annesi, ailesi öğretti demesinler diye iyi davranırdım o şekilde tekrar bir yumuşama iyileşme olurdu. Şimdi bile hala onun ezikliğini yaşıyorum, kendi ailem geldi bize diye ister istemez eşimin ailesine de iyi davranıyordum şimdi kayınvalidemle aram sorunlu neredeyse yatalak oldu artık istese de gelemiyor. Kayınvalidemle sözlü bir tartışmaya girmedik şimdilerde. Görümcem boşandı çocuğu yok benim 3. Oğlumun adını kendi koymak istedi ben de ona inşallah kendi çocuğun olsun da koy dedim. Bu lafıma görümcemden önce kayınvalidem gücenmiş nasıl dersin kayınpederinin yanında diye hâlbuki ki görümcem de çok rahattır İlk 2 oğlumun adını eşim kendi koydu zaten biri babasının adı 3. Benim hakkım diye düşündüm. Ama yine de görümcemin istediği olsun diye onun istediği adı koydum, iki isim ilki babamın ismi, onlara gittiğimde diğer ismini kullanıyoruz” (FK, 39, K).

5.Evlenmeden önce birlikte yaşayacağınızı biliyor muydunuz? Pişmanlık veya memnuniyet hangisi daha fazla. Birlikte yaşamanın olumlu ve olumsuz taraflarından bahseder misiniz? (Eğer ayrı yaşıyorsa hiç gündeme geldi mi? daha

önce birlikte yaşadılar mı? Böyle bir durum (birlikte yaşamak) söz konusu olabilir mi?

Katılımcıların çoğu evlenmeden önce birlikte yaşayacağını bildiğini belirtmiştir. Bu durumdan da çoğunluğu memnun olduğunu söylemiştir. Memnun olma nedenleri olarak da çocuğunu bırakabileceği birisinin olması, birlikte zaman geçirmenin artısı, eşin ailesinin destek olması, maddi katkısı, dualarını almak, tecrübelerinden faydalanmak. Birlikte ya da aynı apartmanda yaşamının olumsuz tarafları ise; eşi ile yalnız kalamamak, gidilecek bir yere kayıvalide ya da görümcenin de gitmek istemesi, eşi kendisinin karşılayamaması, misafir geldiğinde onları da çağırmak durumunda olması, özgürlüğün ve rahatlığın olmaması.

“Birlikte yaşayacağımızı biliyordum. 3 yıl evlendikten sonra altlı üstlü oturduk, önemli bir problem yaşamadık ancak evime misafir geldiğinde onu davet edip etmeme konusunda, bir kavga sırasında yüksek sesle konuşmak, onun misafiri geldiğinde temizlik, ikram gibi konularda ve misafirin yanında bulunması gibi durumlarda kendi içimde problemler yaşadım. 2 yıl iş nedeni ile ayrı yaşadığımız oldu. Bu seferde çocuğumu bırakacak bir yer bulamadım, komşuluk ilişkileri zayıf olduğu için apartmanda kendimi yalnız hissetim, çalışırken çocuğumu bakıcıya getirip götürme konusunda sıkıntılar yaşadım.6 aydı tekrar altlı üstlü oturmaya başladık, çocuğumun bakımını üstlendi, gözüm arkada kalmıyor bu konuda, ihtiyacım olduğunda rahatlıkla ondan alabiliyorum, zaman zaman birlikte yemek yiyoruz, canım sıkıldığında aşağı inip birlikte sohbet ediyoruz, bu nedenlerle artıları çok olduğunu düşünüyorum” (NT, 30, K).

“Altlı üstlü oturacağımızı biliyordum, böyle devam edeceğini de biliyordum. bu durumdan pişman değilim çünkü yararlı oldukları konular çok daha fazla. Baktığın zaman müdahale ediyor gibi duruyorlar ama zamanla karışmıyorlar, senin rahatsız olduğunu biliyorlar. Birlikte yaşamının olumlu tarafı olarak destek olmalarını diyebilirim. Bir yere gittiğinde gözün arkada kalmıyor eve sahip çıkıyorlar inip aşağı evimize bakabiliyorlar, en basitinden yemek olayı, bir de anne

babadan yakın kimse olamaz, iyi oldukları zaman, karakterlerinde bir şey yoksa, aşırı kıskançlık gibi yoksa sorun çıkmaz. Bizimkilerde öyle bir şey olmadığı için, iyi gidiyor, o yüzden bir problem çıkmadı. Çok etkili değiller, her şeye karışalım demezler. Bu iyiliğin benimle de ilgisi olduğunu düşünüyorum, ben her şeye rahatsız olan biri değilim. Olumsuz olarak da her şeye karışmaları bir yere kadar gidebilir. Her şeye evet evet dersen olumsuz olur, o bir sınır, sınır senin elinde. Müdahale oluyor tabi ama şöyle bakmalı, kendi annende müdahale eder. karşı tarafla ilgili bu durum, nereye kadar müdahale edeceklerini biliyorlarsa problem yok, müdahale etmeleri de bir yerde iyi. Mesela eşim çok sinirlidir. İyi ki de müdahale ediyorlar çünkü ben bile onu sinirlendiğinde bazen durduramıyorum, çok uç noktaları oluyor. Eşim babasından çekinir, sinirlendiğinde hemen babasına devrediyorum, o oğlunu durdurabiliyor. Eşim sinirlendiğinde bana bir şeyi olmaz ama kendine zarar verecek, babanın yakın olması, onun müdahalesi iyi oluyor. Aksi halde birbirimize zarar vereceğiz” (ÜS, 27, K).

“Birlikte yaşayacağımızı biliyordum, pişman değilim, hiç değilim. Olumlu tarafları birbirimize destek oluyoruz. Bazen oluyor ki eşime annem olmazsa beni bu evde bir dakika durduramazsın diyorum, eşim de annem de senin için aynısını söylüyor dedi. Onlar bize her konuda destekler, eşimin aldığı aylık belli, kayınpederimin maddi olarak bize katkısı olur. Çocuklarla ilgili bir durum olursa eşim değil de babam halleder. . büyük olunca herhalde artık onlara güveniyoruz, genelde biz iyiyiz, maddi manevi her zaman yanımızdalar. Çocuklara bakma konusunda çok yardım eder, ben bir yere gittiğimde çocuklara o bakıyor, çokta iyi bakar. Annem ilkokul mezunu değildir, biraz korkaktır, geride durur, her zaman beni öne sürer. İkimiz ne yapacaksak birlikte karar veririz, bir yere gideceğimizde, bir şey alacağımızda. Olumsuz tarafı bir şey pek yok gibi. Sadece ben eşime kızıyorum, eşim araba sürmeyi bilmiyor, alışverişi, gezmeye beraber gitsek, sen arabayı kullansan diyorum. Yani eşim sorumluluk almıyor, babam olduğu için ona güveniyor. Çocukları dershaneye götürürken, alışverişi giderken, gezmeye giderken babam götürür. Ailede çoğu sorumluluk bendedir, çocuklarla ilgili konularda özellikle” (AK, 34, K).

“Nişanlılık döneminde biliyordum, memnuniyet daha fazla tabi ki. Nöbete gittiğim zaman gözüüm arkada kalmıyor, çocuğum tek başına kalmıyor, gece çocuk bir anne sıcaklığı istiyor, kayınvalidem olduğu için gözüüm arkada kalmıyor. Eşimin tek başına çocuğu idare edebileceğini düşünmüyorum. Evde birisinin olduğunu bilmek güzel, bu güzel bir şey. Dışarı çıkacak olursak çocuğumu kayınvalideme bırakırım, arkadaşlarımla görüşecek olursak ben bakıyım çocuğuna sen git der. Bizim aramızda 2,5 senedir hiç para konusu olmadı, üçümüzde maaş alıyoruz, borcumuzda ortak, derdimiz de ortak, sıkıntımız da ortak, yediğimiz, harcadığımız da ortak, para konusunda hiç sıkıntı yaşamadık. Bende yoksa o bana verir, onda yoksa o bana verir. Birlikte yaşamamanın olumsuz tarafı ilk evlendiğim zaman insan eşiyle yalnız kalmak istiyor. Ama anlayışlı kayınvalidem akşamları erken odasına gidip odasında televizyon seyreder bizi yalnız bırakır. Eşimle konuşacağımız zaman bizi yalnız bırakabilir tek olumsuz yanı bu. Olumlu yönlerini düşündüğüm zaman daha mantıklı geliyor birlikte yaşamak. Gideceğim yerlere istediğim zaman gidebiliyorum, çocuk olduğu zaman gezme illaki kısıtlı oluyor. Çalışan anne olunca çocuk akşama kadar seni görmüyor, ilgi bekliyor, onunla ilgileniyorum” (FK, 27, K).

“Tabi biliyorduk, eşim çok iyi olduğu için memnuniyet daha fazla. Biraz rahata erdikten sonra olumlu tarafını görüyorsun. Söylemeseler de onların dualarını alıyorsun, şu anda bakıma ihtiyaçları var, bu yüzden biraz beni serbest bıraktılar yoksa ben buraya falan gelemedim. Çocukları kayınvalidem büyüttü ama bu da insana rahatsızlık veriyor, ben bir kıyafet giydirdiğim zaman çıkarıp başkasını giydirdiyordu. O sıcak tutar, o soğuk tutar hep bir bahanesi vardı, çocuğum hep aynı yelekle büyüdü en incesi oydu, çocuk bronşit olduğu için o yelekten başkasını giydirmiyordu neden terlemesin diye. Çocuklara aşırı derecede düşkündür, hem aşırı derecede düşkündür hem de onlara yardım etme bakımından edemiyorlar. Mesela harçlık verme durumunda falan, liseye giden kızıma 1 lira harçlık veriyorlar, zaten 5 lira yol parası var bunu düşünemiyorlar. Bir babaanne ve dede bunu düşünemiyorsa başkası zaten düşünemez o yüzden ben artık bıraktım. Maddi yönden çok fazla

olumlu tarafları var. Evin aidatını, elektriğini, suyunu, Pazar masrafını, doğalgazını babam öder. Babam her çarşıya çıkarken bana sorar alınacak bir şey var mı diye. Bir düşünüyorum beni 5 sene boyunca temizliğe gönderdiler, ben buna anlam veremedim, bizim 2 evimiz, 2 arabamız, 5-6 tane arsamız, tarlamız var ama ben temizliğe gidiyordum. Eşimin işleri yolunda gitmediği zamanlar hep gittim, bacaklarıma çay döküldü, gitme demediler, 3. Gün gittim. Çünkü gitmesem maaş az gelecek ya olmazdı, parayı tüm mü verdi, eksik mi verdi, yarım mı verdi diye hep soruyordu, ben de hepsini verdi diyordum, eksik verseydi gitme deyiverecekti. Ama ben oraya niye gidiyorum çocuklarıma harçlık vermek için gidiyordum. Temizliğe gittiğimi kimseye söylemediler, gurur meselesi, evin bir gelini, durumunuz iyiysen sen nasıl temizliğe gidersin, bizim aileye yakışmayacak bir durum. Arkadaşım vardı temizliğe gitmek istemiş kayınpederi kızım sakın gitme o alacağın parayı ben vereyim demiş. Bizimkilerde maaş aldın mı, kaç lira aldın, nereye harcadın hep bunu söylediler. Benim eşim bir kerecik sormadı, parayı aldın mı diye. O parasız kaldığı zaman, ben cebine para koyuyordum haberi olmadan, parasızdı, kesinlikle annesinden babasından para istemezdi, ben koyardım cebine nerden geldiğini bilemezdi. Bu beni üzüyor, kendi kızlarına hastasın, temizlik yapma, kadın tut diyordu. Bende bel fıtığı başlangıcı var, yazlık evimiz temizlenecek kadın tutalım diyen yok. Çünkü her şeyi kendisi yapacak, geçenlerde yazlığa gitmiş, her yerini temizlemiş sonra gün 2hastaya yattı, yapmasına gerek yoktu daha gitmiyoruz o eve, titizlikten yapıyor bunu. Olumsuz tarafları, bir yere gitmek istediğin zaman gidemiyorsun, arkadaşların çağırıyor, onu götürmek istemiyorsun, arkadaşların rahatsız olacak, o evde kalacak, rahatsız oluyorsun. Onu yalnız evde bıraktığım zaman erkenden gezmeden geliyorum, yemeğim de olduğu halde erkenden gelirim eve. En çok olumsuzluk eşine hiç yalnız kalamıyorsun. Ben hiç oturup eşimle televizyon seyrettiğimi hatırlamam. Sürekli evdeler babam camiden eve, evden camiye gider gelir, yemek yaparım, bulaşık derken öyle geçiyor vakit. Annem başkalarını rahatsız ediyor bir yere gittiğimiz zaman lafa karışmıyor, hiç konuşmuyor, sen niye konuşmuyorsun derler, bilmiyorum ki der, kimseye de laf taşımaz, o huyu yoktur, çok korkar laftan sözden. Eşim keşke ayrı evlenseydik der

ama o zaman küçüktük sözümüz geçmezdi. Eşim de farkında özgür olmadığımızın, yalnız kalamadığımızın, bir yere gitmek istediğimizde izin almakta zorlandığımızın, gitmek istediğimiz yere annemin de gelmek istediğini ancak benim istemediğimi bilir” (HY, 43, K).

“Evlenmeden önce bilmiyordum ama kendileri diyorlardı hep ayrı alacağız diye. Günümüz de zaten ayrı oturan çok az, hep ayrı olacak derlerdi, görümcemin evi vardı oraya oturacağımızı söylerlerdi, ama eşim oraya oturmak istemedi. Eşim annemlerle oturmamızı teklif etti, babam çekindi, 5 tane de görümcem var, başkası için sorun olabilir ama ben sorun çıkarmadım, kabul ettim, şu an iyiler, sıkıntım yok. Kesinlikle memnunum çünkü onlar benim için çabalıyor. O da gelini çekmek zorunda değil, ister istemez odalarını işgal ediyorum, gelinin sıkıntısını çekmek istemez, çıkarıverir kiraya, çıkabiliriz ayrı eve durumumuz var ama öyle yapmadılar sahipleniyorlar bizi, bir evleri olsun rahat etsinler diyorlar, o düşüncedeler. Durmazsam, onlara sıkıntı verirsem bu çok büyük haksızlık olur onlara. Ben 19 yaşında nişanlandım, 20 yaşında evlendim, kayınvalidemin yanında büyümüş gibi hissediyorum. Ondan öğrendiğim şeylerde oldu, çok olgunlaştım, ilk zamanlardaki halimle şimdiki halim çok farklı, her şeye cesaretim geldi, onların yanında iyi ki yaşamışım, Konya’ ya gelip kendimi yalnız bir yerde hissetsem belki çok zorlanırdım, asla beni yalnız bırakmadılar, şu anda da bizim için çabalıyorlar, bir ev sahibi olsun diyorlar. Bizim her ihtiyacımız karşılanıyor, ayrı olmuş olsaydı ev bana çok zor alınırdı. Ayrı eve çıkmış olsaydım zor olurdu. Olumsuz tarafı da çok, kafana göre hareket edemiyorsun. Kayınvalidem bir gün gelipte kapıma hadi kalk demedi, ilk zamanlar kalktığımda sen yat derlerdi, ama ben de onlara sıkıntı vermedim, kalktım, kahvaltı hazırladım, onlar uyanana kadar bekledim, o yap demeden yapmadım, ona sorarım da yaparım. Büyük stresi oluyor görümceler açısından da, sert ve ani çıkışları var, ben yumuşak başlı biriyim, böyle şeyler gücüme gidiyor. Aramızda bir olay geçti görümcemin çocuğuna bakmamla ilgili, diğer görümcelerim bana çok yüklendiler, ama sonra benden özür diledi, özür dilemezse eşime anlatacaktım, benim de böyle bir huyum var eşimden çıkarıyorum acısını. Ben eşimle çok kavga

ediyorum, annesine sinirlendiğim oluyor, anne ile kız arasında bile oluyor , böyle anlarda eşime yansıtıyorum, bu çok kötü bir şey, eşim çok sabırlı bir insandır, ben çocuk gibi başının etini yerim ama bana kıyamaz, bilir, eşim pırlanta gibi bir insan, o kadar çok seviyorum ki, hayatta en çok sevdiğim insan diyebilirim. Eşimle çok rahat hareket edemiyorum, yalnız kalamıyoruz, ben bazen düşünürüm, onlar yalnız kalsınlar diye, ilk evlendiğim hafta gelmediler, sonra ara ara gittiler ama şimdi kayınpederim yalvarır bir yere gidelim diye ama kayınvalidem gitmez. Ben olsam onun yerine biraz yalnız kalsınlar diye gitmem, çok nadir, hiç gitmezler. Gezmeye gittiğimizde erken kalkarız anlasınlar diye bir bakarız hemen arkamızdan gelirler. Duş konusunda çok zorluk çekiyorum, benim kayınpederime bornozla bile yakalandığım oldu. Biz eşimle büyük bir harcama yapmayız, yemeğe dahi gitmeyiz, asla zevki şeyler yapmayız. Bir yere gitmek istiyorsun, kayınvalidem hep küçük görümcemin de gelmesini ister, ben zaten sürekli görümcemi görüyorum, kavga da ettiğimiz oluyor, kayınpederim gitmesin diye çabaladıkça kayınvalidem gitsin diye çabalar, bu konuda sıkıntı çekiyorum. Görümcelerim gezmeyi çok severler ama biz bir gezmeye gitsek gördün mü hiç durmadan gidiyorlar diye söylenirler, laflarını çok duydum söyleseler de ben bunları sıkıntı olarak görmüyorum, gelip geçiyorum. Eşimin otoritesi çok iyidir, ona asla diyemezler, saygınlığı çok iyi, ben korkutulduğum için galiba, bir yere gidecek olursak acaba bir şey söylerler mi diye o kafa ile gider o kafa ile gelirim o yüzden hiç rahat edemiyorum” (FA, 21, K).

“16 yaşında evlendim, küçük yaşta evlendiğim için neyin ne olduğunu bilmiyordum, ben istedim beraber oturmayı, yemeğin nasıl piştiğini, temizliğin nasıl yapıldığını ben. Olumlu tarafı kayınvalidem yönünden, yemek ve iş yönünden çok iyi. Olumsuz tarafı ayrı evde olmuş olsaydık eşimi karşılayabilirdim ama beraberken öyle bir durum yok. Anneme ben eşimle yalnız kalmak istiyorum derim onlarda anlayışla karşılarlar, giderler. Maddi yönden bir artısı yok şu an, biz kendi borçlarımızı istiyoruz. Aynı evde içinde görümce olmuyor, kayınvalidemle bir sıkıntı yaşamıyorum, çok iyi anlaşıyorum kendi annem gibi ama hele ki aynı yaşta görümce olmuyor, pek anlaşıyoruz, gel gitler oluyor“ (HA, 19, K).

“Biliyordum, kayınpederim olmadığı için kayınvalidem çocuklarının yanında kalacaktı bunu biliyordum be problem etmiyordum. Zaten 4 tane çocuğu var 2 ay birinde, 3 ay birinde kalıyor, canı neresi isterse orada kalıyor. O konuda bir problemim yok, altlı üstlü oturmada memnuniyet şu şekilde bir ihtiyaç olduğunda, bir sıkıntın olduğunda yabancı birine çok fazla gidemezsin ama kayınvalidene, eltine gidebilirsin. Evimiz 2 katlı değil de 5-6 katlı olsa alanımız daha geniş, komşularımız ile ilişkilerimiz daha fazla olsa daha iyi olur diye de düşünmüyor değilim. Böyle olunca özel hayatın çok fazla olmuyor, bana misafir geldiğinde ister istemez davet ediyorsun, kırılırlar mı, ayıp mı olur diye davet etmek zorunda kalıyorsun çünkü misafirin geldiği biliniyor, böyle bir eksisi var. Birkaç kere gezmeye giderken beraber gidelim muhabbeti oldu, ben o an eşimle gitmek istiyordum ama bunu çok problem etmedim, süreklilik olsa problem olur. Pazar günleri tüm kardeşler bir arada, yüz yüze vakit geçiriyoruz“ (AY, 29, K).

“Ben memnunum Allah razı olsun, annem olmasaydı ben çocuklarımı büyütemezdim, çok desteği oldu, her yönden annem babam öndeler, bir misafir geleceğinde, gezmeye gideceğimizde annem babamın etkisi vardır, bazen eşimin gezmeyi, istemediği zamanlar olur o zaman annem babam olurlar. Bugüne kadar babamın evinde oturduk kira parası vermedik, babamın aylığı da ortada, eşimin aylığı da ortada, ortaklar zaten, para yönünden sıkıntısı olmadı. En küçük oğlumu anneme bırakıp gezmeye giderim. Rahatlık yönünden de bazen derim keşke ayrı olsaydık diye, bir yere gittiğinde arkan çekmezdi, acaba birisi mi gelecek, annem evde, ev dağınık, her zaman için düzenli, derli toplu olman lazım, o yönden kafama takılıyor, kalabalıksın olmuyor, kapıyı çekip gidemiyorsun. Bazen annemgil hamama giderler, onlar yokken tadı tuzu olmuyor, o tadı bulamıyoruz, ayrı olsaydık böyle mi olacaktık diyoruz, akşam olunca eşinin yanında yatıpta televizyona bakamazsın. O yüzden benim uykum gelir, erkenden odama gider, yatarım. Babam olduğu zaman da hastaysam yatarım, ayağımı uzatabilirim, öyle kötü huyları yoktur, öyle olsaydı bugüne kadar gelip geçmezdik, ikisi de çok iyiler, bu zamana kadar geldik geçtik,

sonradan fitne fesat girmesin aramıza. Ama çocuklarımı evlendiklerinde ayrı evlendirmeyi düşünüyorum, kayınvalide yanına evlendirmeyi düşünmüyorum” (HU, 36, K).

“Benim hayalim eşim öğretmen tayinimiz çıkar gideriz diye düşündüm. Benim annem hiç eltileri, görümcesi, kayınvalidesi ile yaşamış biri değil, biz hep çekirdek aile olarak yaşadık, yalnızdık, büyük aileyi asla bilmiyordum. Evlenince çok zorlandım, yurttan kaldığımdan dışarı hayata kapalıydık. Evlenince normal hayata mı, evliliğe mi, kayınvalide, görümce sıkıntısına mı alışayım, çok zorlandım, kaldıramadım. Beraber yaşayınca sosyal hayatın nasıl olması gerektiğini öğreniyorsun. Ama şöyle düşünüyorum kimle evlenirsem evleneyim o sosyal hayat girecektim ben bunları gözümde çok büyüttüm. Sadece onlar bilirler, en iyisini, en düzgününü, her şeyi bilirler gözümde öyle görmüşüm, büyüttüm. Maddi yönden hiç artışı yoktu. Yemek yapma yönünden artışı var temizlik için diyemem. Evde görümcem var onların temizliğini beğenmem, yurttan temizlik sorumlusuydum onlar benim temizliğimi beğenirler. Bir işe düzgün girdiğim zaman kayınvalidem ne kadar düzgün yaptığımı bilir oldum olası, onlardan öğrendiğim bir şey yok. Sadece ben evlendiğimde perdelerin yıkandıktan sonra ıslak asılacağını bilmiyordum onu öğrendim. Beraber yaşarken ben kendimi köle gibi hissediyordum amacı olmayan, hizmet için gelmişim bu aileye çünkü diğer taraftan görümcem istediğini yapan birisi ama sen onların hizmetinde, emrinde, ailene gönülleri olursa gideceksin, onlar izin vermezse gidemezsin. Daha geçen hafta gitmedin mi derdi kayınvalidem gündüz gidip akşama kalmak istedim kayınpederim telefonda istersen hiç gelme dedi beraber olmayı hiç istemedim. Onlar beni kaldıramadı, ben onları kaldıramadım ama mecbur beraber yaşadık. Eşimle hiç konuşmamız olmazdı, susardım, hiç konuşmazdım, özgürlüğüm yoktu, niye konuşmuyorsun derdi eşim konuştuğum zaman tartışırdık, susmayı tercih ederdim” (FK, 39, K).

Katılımcıların kayınvalidelerine ilişkin düşüncelerinin genellikle olumlu yönde olması dikkat çekicidir. Bu düşünce aynı evde oturan, aynı apartmanda

yaşayanlarda değişmediği gibi, eğitim seviyesi düşük ve yüksek gelinlerde de aynıdır. Özellikle çalışan gelinlerin kayınvalidelerinin katkısını; çocuklarını kreşe ya da bakıcıya vermek yerine kayınvalidesinin bakması olarak görmektedirler. Gelinlerin çocuğun bakıcıya ya da kreşe vermesi demek ek bir masrafa gerek kalmayacağı gibi, babaannenin torununa daha özverili bakması ve küçük yaşta çocuğun aile bakımından uzak kalmasının bazı olumsuzlukları getireceği düşüncesinin olduğunu söyleyebiliriz. Kayınvalide ile aynı evde yaşamamanın ya da aynı apartmanda oturma olumlu taraflarından bahseden katılımcılar olumsuz taraflarını da belirtmişlerdir. Aynı ev içinde kayınvalidesi ile beraber oturan gelinler ev içinde rahat olamama, eşi ile yalnız kalamama gibi belli başlı olumsuzlukları dile getirmişlerdir.

3.2.2.Kaynanan Mı var, Derdin Var

6.Kayınvalidenizin sizi kızı gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin kendisini kızı gibi gördüğünü düşündüğünü belirtmektedir. Bunu kendi kızından ayırt etmez, gelinimiz değil kızımızsın, kızına aldığı bir eşyayı kendisine de aldığını, kızlarından ayırt etmediği sözleri ile desteklemiştir. Ancak bir katılımcı buna katılmadığını kayınvalidelerin gelinlerini kızları gibi göremediğini aynı şekilde gelinlerin de kayınvalidesini kendi annesi gibi göremediğini belirtmiştir. Bir katılımcı da kayınvalidesinin kız çocuğunu anlayamadığını, kendi annen gibi düşünmesini beklememen gerektiği, beklentiyi küçük tutmak gerektiğini ifade etmiştir.

“Evet 3 tene görümcem var eşim tek erkek, onlara ne alırsa bana da alır”
(NT, 30, K).

“Görüyor, çünkü kızı yok. Kızı olmadığı içindir belki, kızı olmasa bilmiyorum nasıl olur. Kız çocuğunu anlayamıyor burada bir eksiklik, sıkıntı var. Kendilerini düşünüyorlar. Seni annen gibi düşünmesini beklemem lazım, kızım gibi der ama

öyle değil. Beklentiyi küçük tutmak gerekir, oğlunu daha çok düşünüyor” (ÜS, 27, K).

“Evet kızı gibi görüyor. Eşimin öz annesi değil ama bizi çok sever. Belki gerçek annesi olsaydı geçinemeyecektik. Hiç çocuğu olmadığı için benim çocuklarımı çok sever” (AK, 34, K).

“Kendi kızından ayırt etmez, çoğu zaman ben üzülmem kırılmayım diye ondan daha üstün tuttuğu olur” (FK, 27, K).

“Düşünüyorum ama bazen de düşünemiyorum. Kızı geldiği zaman çok farklı, çok heyecanlanıyor, ne pişireceğini şaşıyor, o anda beni üzüyor da bazen, kızım geldi diye onu da getirin yesin, bunu da getirin yesin der. Ablam geleceği zaman onun karnı tok olsa bile getirilecek yoksa annem söylüyor, niye getirmedin diye. Çok farklı kız ile gelin. Belki de kızını çok küçük yaşta verdiği içindir, kızı mutlu olmamış annem çok üzülür, hep bir acı hep bir üzüntü var annemde o yüzden onu üzmem istemiyor. Benden de ona çok iyi davranmamı istiyor, saygılı olmamı istiyor. Bir bulaşıktaki bile yardım etmesini istemiyor, gelin yıkasın der. Ablam çok istedi ayrı oturmamızı, ama bunlar yapmazlar çünkü ayırmayacaklarını biliyorum, hiç heveslenmem. Eğer ayrı oturmayı kafana bir takarsan orada geçim olmaz. Bazıları evlenir hemen başlarlar ayrı oturacağım diye böyle vakit geçmez çünkü sığınamazsın eve. Ama ben bir günden bir güne ayrılalım demem çünkü yapmazlar. Annem eşime gelinle kavga ettik hadi çıkın gidin demezler ki, o orda bitiyor, akşama hiçbir şey kalmıyor, bir de gezmeye gidiyoruz düşün yani o derece, sanki hiç kavga yapmamışsınız gibi. Bu saatten sonra da ayrılamayız zaten, bitti, bana ihtiyaçları var zaten” (HY, 43, K).

“Düşünüyorum, beni gerçekten kızı gibi görüyor. Şimdi kızına halı aldı sana da alacağım diye söz verdi almasına gerek yok teklif etmesi bile yeterli. Görümcelerim kendilerine bir şey aldıkları zaman bana da alınmasını ister” (FA, 21, K).

“Kayınpederim de der kayınvalidem de sen artık bizim gelinimiz değil kızımızsın derler“ (HA, 19, K).

“Yok ona inanmıyorum, hiç kimse kızı gibi göremez, kızı gibi davranan kayınvalideler vardır ama kızı gibi göremez. Ben onu annem gibi göremem mümkün değil illa ki annenin yanındaki rahatlığı onun yanında hissedemezsin“ (AY, 29, K).

“Düşünüyorum, iki kızı var, geldim geleli söyler, kızım gibisin diye. İnsanın kendi kızı tabi farklı olabilir de beni ayırt etmez, onlara bir şey aldığında bana da alır” (HU, 36, K).

“Son zamanlarda artık görmeye başlamıştı. Çünkü eşimden hariç iki kızı vardı kızları karşı çıkarlar, kendilerini çekerler, ikna ederler ama ben kayınvalidem ne derse tamam dediğim için ben ne dersem kabul ettiğimi, benim onu dinlediğimi siz dinlemiyorsunuz, siz dediğimi yapmıyorsunuz gibilerinden takdir ederdi. Başlarda pek takdir etmezdi ancak birbirimizi yerdik” (FK, 39, K).

7. Kayınvalidenizin oğlunu sizinle paylaşamadığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğu kayınvalidesinin oğlunu kendisi ile paylaşamadığı düşüncesine katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunu kendisinin oğlu ile iyi olmasını ve anlaşmalarını istemesi, eşin annesi ile olan mesafeli iletişimi ile desteklediklerini görmekteyiz. Bir katılımcı kayınvalidesinin kendisini kışkandığını bunu hissedebildiğini bu yüzden kayınvalidesinin yanında eşini sevmediğini belirtmiştir. Aynı katılımcı eşinin hep ailesinin yanında büyümesi nedeni ile karar almakta zorlandığına da vurgu yapmıştır.

“Kesinlikle hayır” (NT, 30, K).

“Kıskanıyor, göstermiyor, ama ben hissedebiliyorum. Onun yanında eşimi sevmem, güzel kelimeler kullanmam. Kendisinin ayrı tutulmasını istiyorlar. Bir kere depresyona girmişti, bir bayan istese erkeği çok rahat kandırır ben onu gördüm, o döndürme olayını gerçekleştirebilir. Erkek belli bir süre sonra eşinin himayesine giriyor, bayan eşini kendisine dönderebilir. Çalıştığın için karar vermede etkin oluyorsun, çoğu karar benden çıkar yani ortak karar veriyoruz. İstersen eşini ailesinden soyutlayabilirsin. Her erkeğe bunu yapabilirsin, ilk zamanlar değil de zamanla eşinin güvenini, desteğini aldığında tamam seninle olur bu iş der, seni kafasına koyarsa, senin kulun kölen olur. Karşılıklı tabi bu bende onun için aynı düşünüyorsam olur. İlk zamanlar değil de zamanla artık birbirimize bağımlı oluyoruz. Belki şehir olarak benim ailemden ayrı olmamın da etkisi olabilir. Eşim ailesinin yanında büyümüş hep, o hala karar almakta zorlanıyor. Bayanlar bu konuda daha özgür oluyor. Birlikte yaşamının zararı varsa da erkeğe var, erkek hep ailesinin yanında yetiştiyse kararları hep ailesi vermiştir ve bu böyle devam edecektir, eşim de böyledir. Ben karar almada daha cesaretliyimdir ama o hemen karar veremez” (ÜS, 27, K).

“Yok düşünmüyorum” (AK, 34, K).

“Hayır düşünmüyorum. Hatta çoğu zaman eşime kızar düş yakamdan diye, o fazla ilgi gösterdiği zaman tepki gösterir” (FK, 27, K).

“Hiç yapmadı ama şimdi ben diyorum eşime git annenin yanında otur gel diye. Bazen akşamları ayrı oturuyoruz, annenin gönlünü al diyorum, eşim bunu düşünemiyor, ben söylüyorum. İşten geldikten sonra önce onunla konuş sonra odaya gel diyorum yoksa özlüyor oğlunu. Ben odada el işi yapıyorum eşim internette oyun oynar, annem de gelir odaya. Eşim çekinir annesinden, internette oyun oynamayı annem yanlış anlar, kötü bilir diyor. Eşim bana odada otur annem nasılsa yalnız kalınca gelir buraya der” (HY, 43, K).

“Kesinlikle, aksine iyi olmamızı ister, kavga ettiğimiz zaman, bir sıkıntı mı var, erkekler böyle, baban da böyle diye öğüt verir” (FA, 21, K).

“Hayır, düşünmüyorum, annem siz iyi anlaşıp o bize yeter der, hiç öyle düşünmüyorum” (HA, 19, K).

“İlk başlarda paylaşamama değil de yılların verdiği alışkanlıktan dolayı oğlula vakit geçirmek istiyordu, onu da aştık zamanla” (AY, 29, K).

“Düşünmüyorum çünkü kayınvalidemle eşim arasında çok mesafe var, daha hiç oğlum deyipte öptüğünü görmedim, hiç samimiyetleri yok, eşimin annesine, annesinin de eşime karşı” (HU, 36, K).

“Düşündüm çok düşündüm, sonradan farkına vardım. Aramızda bir sorun olduğu zaman eşimi işten çağırıp çok hasta olduğunu gösterirdi, kendini acındırmak için, benim yüzümden olduğunu söylerdi, beni kötülemek için. Şimdi en son hastalandığında, tartışmalarımızda eşimi değil de, özledim bahanesiyle çocuğumu isterlerdi, bizden soğutacak, ayıracak, unutturacak derdi, hâlbuki benim ilk oğlumu sevdiler, ortanca oğlumda da tartıştık o da görümcem yüzünden oldu”(FK, 39, K).

8.Kayınvalidenizin sabırlı ve anlayışlı olduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin sabırlı ve anlayışlı olduğunu belirtmiştir. Bunu kendisinin kayınvalide olması durumunda kendisine sabredemeyeceği, kendisinin de ona güzel gelinlik yapması ile desteklenmektedir. Bazı katılımcıların da kayınvalidelerinin sabırlı ve anlayışlı olmadığını ifade etmiştir.

“Sabırlı değil, ancak bana karşı anlayışlı” (NT, 30, K).

“Anlayışlı, sabırlı da” (ÜS, 27, K).

“Sabırlı ve anlayışlıdır” (AK, 34, K).

“Sabırlı ve anlayışlı” (FK, 27, K).

“Çok sabırlı. Anlayış bilemiyorum, mesela yeni evliken beni mutfağa sokmazdı, yemek yaptırmazdı, giydirdi, en güzel kıyafetleri komşuya götürürdü, eşim gelinceye kadar da çıkarttırmazdı. Bu bir anlatış bence güzel bir şey” (HY, 43, K).

“Kayınvalidemin sabredemeyeceği bir konu yok, herkeste bilir ben ona çok güzel gelinlik yaptığımı düşünüyorum, kayınvalidenin de iyi olması çok önemli ama ben ona güzel gelinlik yapıyorum. Ben evlendiğim zaman bana eşya alın demedim, hep suyuna gidiyorum. Anlayış konusunda sıkıntı yaşamıyorum” (FA, 21, K).

“Kayınvalidem çok sabırlı ve anlayışlıdır” (HA, 19, K).

“Çok sabırlı değildir, anlayışlıdır” (AY, 29, K).

“Çok sabırlı biridir, anlayışlıdır, ben bazen kendi kendime diyorum kayınvalide olsam kendime sabredemezdim diye, sabrediyor, Allah razı olsun” (HU, 36, K).

“Hiç sabrını görmedim, bağırırır, ben yeni evliken kayınvalidesi yanımdaydı çok kavga ederlerdi, ona bağırırdı, evde durmazdı, sıyrılıverirdi kayınvalidem, banyosunu ben yaptıırırdım, tırnaklarını keserdim, 5 sene yaptım bunu. Benim dışımda herkese anlayışlıydı” (FK, 39, K).

9. Kayınvalidenizin geçmişte kendi kayınvalidesinden yaşadığı sıkıntıları, olumsuzlukları size de yaşattığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların bir kısmının kayınvalidesi, kayınvalidesi ile yaşamıştır. Bunlardan bazıları kayınvalidesinden sıkıntı çektiğini bazısının da sıkıntı çekmediğini

gelinlerine belirtmişlerdir. Sıkıntı çekenlerin de bazıları kendi gelinine çektiirmediği, kendi çektiği için yansımasının olmayacağı, bazısının da kendi çektiklerini kıyaslama yaparak gelinine, çekilen sıkıntıları ifade ettiği görölmektedir. Bir katılımcının kayınvalidesinin kayınvalidesi vefat ettiğinden kayınvalidesinin olmasını, kendisini korumasını istediğini ifade etmiştir. Bir katılımcı da kayınvalidesinin kayınvalidesi ile yaşaması durumunda kendisini anlayabileceğini, çektiği zorlukları bilebileceğini belirtmektedir.

“Hayır. Kayınvalidem kayınvalidesi ile birlikte yaşamış ona uzunca bir süre bakmış böyle olumsuzlukla karşılaşmadım” (NT, 30, K).

“Kayınvalidem kayınvalidesinden uzakta yaşamış, ona fazla yansıtmamış, uzakta olan değerli olur anlayışı var. Aslında çok sıkıntılı biriymiş, ama o çok yaşamamış, bize de yaşatmamış” (ÜS, 27, K).

“Kendi kayınvalidesi çok fenaymış kendisi çektiği için herhalde bize yansıması olmaz” (AK, 34, K).

“Kayınvalidem evlendiğinde kendi kayınvalidesi vefat etmiş yokmuş, daha çok eşinden, kendi akrabalarından tatsızlık yaşamış. Kayınvalidem olsaydı da beni korusaydı ya da ben onun yanında olsaydım der” (FK, 27, K).

“Keşke yaşatsaydı kayınvalidesi böyle yapmazdı diyorum, 4 ay yaşamışlar beraber. O yüzden bilmiyor gelinin ne zorluk çektiğini, bilmiyor yaşamamış ki, keşke yaşasaydı diyorum. Bir yere gidemiyoruz, gideceğiz de diyemiyoruz. Eşime kendi annemgile gidelim diyordum, eşim annesigilin yanına giriyor çıkıyor bir türlü söyleyemiyordu, biz gideceğiz diyemiyordu, bu 20 sene devam etti. Sorardım söyledin mi diye yok ben söyleyim derdim ben deyinceye kadar da o evde çıkmış oluyordu kalıyordu gidemiyorduk çok oldu bu” (HY, 43, K).

“Kayınvalidesi ile yaşadıklarını pek anlatmaz ama sıkıntı yaşamış. Kayınvalidem der eskiden şöyleydi, çektik diye ben de eskiden öyleymiş, şimdi böyleymiş derim. Şu andaki rahatlığı yaşayan tek kişi ben değilim, herkes sıkıntı çekmiş, ama bunu çocuklara yansıtılmamalı. Ben de şu an farklı sıkıntılar çekiyorum o zaman ilerde çocuklarıma ben çektim siz de çekin deme hakkım yok” (FA, 21, K).

“Kayınvalidem kendi kayınvalidesinden çok çekmiş ama ben size yaşatmayacağım dedi, yaşatmaz da“ (HA, 19, K).

“Kayınvalidesi erken yaşta vefat etmiş uzunca bir zaman kayınpederi ile yaşamış. Birlikte aynı evde olmadığımız için, aynı evde vakit geçirmediğimiz için bana yaşattığını söyleyemem“ (AY, 29, K).

“Fazla beraber oturmamışlar, oturduğu zamanları da anlatır, arada bir onlara gelirmiş, çok sertmiş, çekmiş kayınvalidem, ondan çektiklerini bana çektirmez, onun huyu bambaşkaymış” (HU, 36, K).

“Ben öyle düşünüyorum zaten güya ben çok çektim diye beni kendisiyle kıyaslıyor. Niye beni kendisiyle kıyaslıyor evladiyla kıyaslasın. Kendi kızı çekti mi bu sıkıntıları hayır, misafir gibi gelir gider kayınvalidesine, mesafesini korur ama ben kayınvalidemin hem yazlık hem de kışlık temizliğini yaparım. Kızına kendi kayınvalidesi hizmet ederdi ama hiçbir zaman hizmet ettiğini görmedim kayınvalidemin. Yeni evlendiğimde saat on bir de geldim diye kayınpederim kıyameti kopardı erkenden gelip kahvaltı hazırlayacakmışım kayınvalidemi doldurduğunu düşünüyorum, biz öyle yapmadık diye” (FK, 39, K).

10.Kayınvalideniz size iltifat eder mi?

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin kendisine iltifat ettiğini belirtmektedir. Bunlar; güzel kızım, takdir edilme, beğenilme, kuzum, kızım beceriklidir. Bir

katılımcı kayınvalidesinin kendisine başkalarının yanında iltifat ettiğini bunu da başkaları kendisini takdir etmesi durumunda kendisinin de bir şeyler söylemek zorunda olmasına bağlamaktadır. Bir katılımcı da kendisinden faydalanılacağı zaman iltifat edildiğini belirtmektedir.

“Eder, güzel kızım der” (NT, 30, K).

“Eder, gerektiği zaman ama oğluna daha çok eder” (ÜS, 27, K).

“Eder, şu çok güzel olmuş der, takdir eder” (AK, 34, K).

“Eder, kuzum der” (FK, 27, K).

“Başkalarının yanında eder. Çünkü başkaları beni çok sevdiği için o da bir şeyler söylemek zorunda kalıyor. Benim gelinim becerikli der, bir iş olduğu zaman şimdi gelinim halleder diyor. Annem en çok benim güler yüzlü olmamdan, girişken olmamdan mutludur” (HY, 43, K).

“Hiç etmez, mesela ilk zamanlar kendi istediği gibi giyinmemi çok isterdi, ben de onun istediği gibi giyinmek istemezdim. Yemeklerime arada bir güzel olmuş der çünkü kayınvalidelerin gözünde bunu yapmak zorundasın. Ben iltifat edilmeyi çok seven bir insanım, eline sağlık demesi yerine, yapmazsanız yapmayın demesi beni sinirlendiriyor” (FA, 21, K).

“Eder, yemek yaptığımda, kızım ellerine sağlık çok güzel olmuş der, olmasa da o yemeğe çok güzel olmuş der” (HA, 19, K).

“Eder” (AY, 29, K).

“Her zaman eder, benim kızım yapar, benim kızım becerikli der, hiçbir zaman hiçbir kimseye kötülemez, hiç duymadım daha” (HU, 36, K).

“İşleri düştüğünde ederler, ev işi olduğunda, bir iş yapılacağında o zaman benim çok güzel yaptığımı söylerler. Onu da yeni yeni anladım ne zaman ki beni kullanacaklar iltifat ederler” (FK, 39, K).

11.Kayınvalideniz sizi başka gelinlerle kıyaslar mı?

Katılımcıların bir kısmı kayınvalidelerinin kendisini başka gelinlerle kıyasladığını ifade etmektedir. Kıyaslama bazen elti ile bazen komşu gelini ile olmaktadır. Bu kıyaslama yemek, ev işi ve çocuğa bakma gibi konularda olmaktadır. Eltisi ile kıyaslananlar bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmektedirler. Katılımcıların bir kısmı da kayınvalidelerinin kendisini başka gelinlerle kıyaslamadığını ifade etmektedir.

“Hayır hiç kıyasladığımı duymadım. Kendi aralarında kıyaslıyorsa onu bilemiyorum” (NT, 30, K).

“Başka gelinlerle değil de eltimle bizi kıyaslıyorlar. Farkında olmadan yapıyorlar da, bu o kıza zarar veriyor, iyi veya kötü her şekilde, kafalarında kıyaslıyorlar. Eltime yansıtmıyorlar ama ben rahatsız oluyorum, bir gün ona da yansıtabilirler. Mesela; evlilik süreçlerimizi kıyaslıyorlar. Herkesin ki aynı olmak zorunda değil, bu onlara takıntı oldu, onlarınki şöyle değil, onlarınki böyle değil diye eleştiriyorlar” (ÜS, 27, K).

“Yok kıyaslamaz” (AK, 34, K).

“Yok kıyaslamaz” (FK, 27, K).

“Yok hiç kıyaslamaz ama çok imrenir. Ne bakımdan imrenir sabah erkenden kalkılacak, ev işini yap, yemeğini yap, el işine otur. Böyle gelini kayınvalidem de

kayınpederim de o kadar çok seviyorlar ki tek sorunum beni de uykuyu açamamak 9 da uyanmak, bu onlar için çok büyük bir sorun ama yeni yeni kabul ediyorlar” (HY, 43, K).

“Çok kıyaslar, şunun gelini şöyle diye, hâlbuki apartmandaki çoğu kayınvalideler bana özenir, yanlarında oturup da sıkıntı çıkaran gelinler var kayınvalidem bastıra bastıra onları över. Ben o gelinlerin de kayınvalidelerin de nasıl olduğunu biliyorum. Bana diğer kayınvalidelerin gelinlerine söylediği sözleri söyler mesela, komşu gelinine şöyle yapma, şunu yapma diyor, yağı az at, tuzu az at diyormuş bak ben öyle yapmıyorum, sen rahatsın der. Ben de kusura bakma da ben kendime pişirmiyorum, evimiz kalabalık eve yapıyorum her şeyi, dese de uyarım zaten, kayınvalideme saygısızlık yapmadım, etraftaki gelinleri de bildiği için iyiyiz der” (FA, 21, K).

“Kıyaslar, başka komşunun gelini söyleymiş, böyleymiş, dini sohbetlere gidermiş der, ben de anne gitmesem de evde yapıyorum derim” (HA, 19, K).

“Kıyaslar, elimle bile kıyaslar, belki bu çok yanlış bir şey yüzüne de söyledim. Yemek konusunda, çocuğuma bakma konusunda beni daha çok takdir eder” (AY, 29, K).

“Hiçbir zaman yapmadı daha, hiç demedi” (HU, 36, K).

“Beni kıyaslamaz da şu gelin iyiymiş, şöyle yaparmış der” (FK, 39, K).

Katılımcıların kayınvalidesine yönelik olumlu düşünceleri bu bölümdeki sorulara verilen cevaplarla desteklenmektedir. Kayınvalidesinin kendisini kızı gibi görmesi, sabırlı ve anlayışlı olması, iltifat etmesi, başka gelinlerle kıyaslamaması gibi. Katılımcılar kayınvalidenin kendisini başka gelinlerle değil de diğer gelini ile kıyaslaması dikkat çekicidir. Bu durum gelinler arasında ilişkiyi olumsuz

etkileyebilir. Gelinlerin birbirini rakip olarak görmesine, kıskanmasına, yol açacağı gibi çatışmaları da beraberinde getirebilir. Gelinler kayınvalidelerinin kendisini her ne kadar kızı gibi gördüğünü düşünse de ne gelin kayınvalidesini kendi annesi gibi görecektir, ne de kayınvalide gelinini kendi kızı gibi görecektir. Çünkü genel olarak baktığımızda gelinler sorulan soruların birisinde kayınvalidesine yönelik olumlu bir durumu belirtirken diğer bir kayınvalidesine yönelik olumsuz bir durumu açık ve net olarak belirtmese de alttan bir mesaj ile bunu bize yansıtmaktadır. Anne ile kız arasında bile anlaşamamazlıklar olurken gelinin kayınvalidesine tahammül ve sabır edememesi, kayınvalidenin gelinine anlayış gösterememesi gayet normaldir.

3.2.3.Kaynanam Devletli Olsun Kaynanam Sehavetli

12.Kayınvalidenizin “evin hanımı” rolünü devam ettirdiğini düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğunluğu kayınvalidelerinin evin hanımı rolünü devam ettirdiğini düşünmektedir. Bunu da yemeği kendisinin yapması, benim evim sen karışamazsın, evde daha çok onun sözünün geçmesi, her işi kendi yapıyor görünümü vermesi ile desteklemektedirler. Bazı katılımcılar evin hanımı rolünün hiç değişmediğini, hep kayınvalidesinin olduğunu vurgulamıştır. Bunu da kendisinin zayıf karakterde olmasına, konuşma hakkının olmamasına ve kendisinin kullanıldığını belirtmiştir.

“Herkesin evi aile yaşantısı ayrı, benim evime karışmaz” (NT, 30, K).

“Tabi ki ettiriyor, yemeği de bence ondan kendi yapıyor. Yemek yapması iyi bir şey bize katkısı oluyor, yemek yapmayı bırakırsa depresyona girer. Çünkü bırakırsa kendisini hiçbir şey yapmıyor zannedecek anne ne yapar yemek yapar, bu onun hoşuna gidiyor. Her konuda evin hanımıdır, karar verirken de öyledir” (ÜS, 27, K).

“Kesinlikle öyle bir şey yok” (AK, 34, K).

“Yemek konusunda olsun, temizlik konusunda olsun ben ya da o fark etmiyor, ikimiz de yapıyoruz. Zaten genelde yetki eşimin üzerinde kayınpederim olmayınca evin reisi rolünde, kayınvalidem her ne kadar ön plana çıksa da eşimin sözü geçerlidir” (FK, 27, K).

“Rol hiç değişmedi hala babamın ne zaman banyo yapacağına annem karar veriyor. Eşim şimdi bir yere gideceğimiz zaman izin alabiliyor yine de suratlarını asıyorlar çünkü beni götüreceği için. Bizi hep yalana teşvik ediyorlar mesela eşim marangoz ölçü almaya gideceğiz deriz sen niye gidersin diye sorar ben de evin hanımı yalnızmış derim aslında başka yere gidiyoruzdur. Bir gün yakalandık çarşıda yemek yiyorduk babam önümüzden geçti biz aslında ölçü almaya gittik, biz yapıyoruz bunu, bilemezler çünkü onlar yapmıyorlar. Onlar yalnız kaldıkları zaman et, tavuk yemezler yoğurt, patates yerler biz yokuz diye, bulduklarını yerler, bizsiz hiçbir şey yemezler. Biz de önce öyleydik ama yiyoruz artık. Annem benim ne bulursak yeme huyumu çık sever, özel bir şey hazırlamayız, ben ona uydum artık. Canım istediği halde annem istemiyor diye kahve pişirip içmem, onu benim gelinimde içmiyor diye biliyor, o yetiştirdi zaten beni” (HY, 43, K).

“Benim evim sen karışamazsın bana der. Şu çok oluyor misafir geldiği zaman evde meyve olmayabiliyor, durumumuz iyi ama olmayabiliyor, sen karışamazsın, ben getireceksin diyorsam getireceksin, bul bir şeyler getir der. Bu ev benim, isterseniz çıkın gidin, sen karışamazsın diye ara ara dediği olur hatta bu konuda tartışmıştık” (FA, 21, K).

“Rollerde değişiklik oldu şu an, annem çalıştığı için, her şey benim üzerimde, evde bir şey arandığında nerede diye bana sorarlar. Şu an evin hanımı benim, ben çalışıyorum kızım, kimseye laf düşürmeyin kendi yağınızda kavrulun der, kötü yönde bir şey demez” (HA, 19, K).

“Benim evimde evin hanımı benim, üst katta kayınvalidemle eltim birlikte yaşadığı için evde kayınvalidemin daha çok sözünün geçtiğini biliyorum, o oradaki evde daha çok söz sahibi” (AY, 29, K).

“Yeniye ben cahildim, annem etkiliydi, şimdi yaş geçtikçe benim de sözüm geçer oldu, yeri geldi mi onun sözü geçer, yeri geldi mi benim sözüm geçer” (HU, 36, K).

“Kayınvalidem evin hanımlığını bırakmadı, ben orda hiç ev hanımı gibi görmedim kendimi, ben zayıf karakterdeyim, konuşmaktan acizdim, sorarlarsa evet veya hayır derdim, fikir beyan etme hakkım yoktu, yapamazdım. Ben onları öyle bilmiş gördüm ki kendimi geri çektim, konuşamadım hiç. Şu şöyle olsun diyemedim, yapamadım. Beni de kullanarak daha da çok krallığını ilan etti kendi yapıyormuş gibi her şeyimi, evin hanımlığına dokundurtmadı” (FK, 39, K).

13.Kayınvalidenizin; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların bir kısmı kayınvalidelerinin baskın olduğunu, karar vermede etkin olduğunu, sözünün dinlenilmesini istediğini belirtmektedir. Yaşlı olduğu için sözünün dinlendiğini, kayınvalidesinin sözünü dinlediği için onun kontrolü altında olduğunu, nezaketen onu kırmamak adına gönlü olsun diye kararların sorulduğunu belirten katılımcılar olmuştur. Zayıf karakter olduğu için sözünün kendisine dinlettirildiğini bu yüzden esildiğini söyleyen katılımcı olduğu gibi eşin evde otoritesinin iyi olması ve karar vermede etkin olması nedeni ile bazı kayınvalidelerin baskın olamadığına bağlanmıştır. Bir katılımcı da kayınvalidesi ile genelde aynı şeyleri söylediğini bu yüzden bu problem çıkmadığını belirtmiştir. Kendi ailesini kıskandığını söyleyen katılımcı da bulunmaktadır.

“Birazcık kontrolü altında bulundurma ve baskın olma gibi davranışları var ancak konuştuğumuzda çözebiliyoruz” (NT, 30, K).

“O kadar baskın değildir, benim dediğim olacak diye direktmez, benim dediğimi de dinlerler, kabul ederler. Belli konularda sözünü dinletmek ister. Genelde aynı şeyleri söyleriz kayınvalidemle, ortak noktamız çok, o yüzden problem çıkmıyor, aynı şeyleri düşünüyoruz. Onlar için ihtiyacımız olmayan şey bizim için lüks oluyor, yüzümüze demezler ama belki arkamızdan kızıyorlardır” (ÜS, 27, K).

“Her şeye birlikte karar veririz, o kendi başına ben şöyle yapayım demez. Sözünün dinlenmesi gerekiyorsa dinleriz” (AK, 34, K).

“Baskınlık değil de illaki yaşlı olduğu için sözü dinlenir, sözünün dinlenmesini ister, kararlar ortak alınır, üçümüzün fikri de alınır hangisi mantıklı ise ona karar verilir” (FK, 27, K).

“En baskını o zaten, hala onun sözü dinlenir, karar vermede etkin. Hala bizi kontrolü altına almak istiyor. Oğlum 25 yaşında arkadaşları ile bir yere gitmek ister ona gitme derler, bana da sen niye demiyorsun derler, bana suç buluyorlar” (HY, 43, K).

“Bana karşı baskın olabilir ama eşime karşı yapamaz, çok zor, eşimin evde otoritesi çok iyidir. Sözünün dinlenmesini farklı şekillerde yapar, mesela benim pantolon giymemi istemez ama kızları giyer, onlara asla karışamaz ben giydiğim zaman da yanına yakıştırmadığını söyler. Bu konuda bana baskı yapmasını çok sinirlendirir. Sözünün dinlenmesini ister, eşimi yanlarında sevdiğim zaman, ona değer verdiğim çok mutlu olurlar, onu mutlu ettiğim için, onlar için oğulları çok kıymetlidir. Zaten kırgınsam bilirler, sorarlar ne oldu diye, eşime ne kadar sıcak davransam mutlu olurlar. Karar vermede kesinlikle etkisi olur, o gitmemi istemediği

bir yere kesinlikle gitmem onu dinlediğim için onun kontrolü altındayım, o ne derse onu yaparım. Sadece kayıinvalideme karşı değilim eşime karşı da öyleyim, eşimle iyi geçiniyorsam, eşim beni seviyorsa ona değer verdiğim için” (FA, 21, K).

“Baskın değildir, güzel dille söylerse herkes onun sözünü dinler, izah etmeye çalışır, benim kararım olsun demez, benim düşüncemi de alır, kendi düşüncesini söyler, ortaklaşa bir şey buluruz, kıskanmaz, bir yere gideceğimizde aman siz gidin mutlu olun der“ (HA, 19, K).

“Baskın bir karakter, çok fazla hayatımıza müdahale etmez ama eğer bir karar alınacaksa tüm aile üyelerini ilgilendiren bir kararsa kendi sözünün dinlenmesini, söz sahibi olmasını ister. Kıskanma yok ama çocuğumun ilk doğduğu zamanlar kızımı kendi tarafım çok seviyorsa kendi ailemi kıskandığını hissedebiliyordum, şimdi de kızıma kendi annem baktığı için kızım sürekli anneanne diye dolanıyor farklı bir kıskançlık olduğunu hissediyorum. Eve bir eşya alacaksa kayıinvalideme sormam eşimle ben alırım, fikrini sormayız. Ben nezaketten onun sözünü dinlemek adına değil de onunda gönlü olsun, kırılmasın, kendini önemli hissetsin, mutlu hissetsin diye sorduğumda oluyor. Birlikte yaşayalım, birlikte vakit geçirelim istiyor ama çalıştığımız için, çocuğumuz olduğu için sürekli vakit geçiremeyeceğimizi anladı artık“ (AY, 29, K).

“Baskın değildir, senin dediğin olsun, senin dediğin yapılsın der, devamlı beni öne sürer. Kıskanması yoktur, karar verme de eşimin sözü geçer devamlı, babam da oğlum sen ne dersen o diye destekler, biz de annemle babama kızarsın sen şımartıyorsun, tepemize çıkartıyorsun diye. Kayıinvalidem gezmeye gideceğim zaman şu saatte gel diye tembihler” (HU, 36, K).

“Direkt baskın olduğunu anlayamıyorsun da eşim üzerinden anlıyorum. Eşimle kayıinvalidemin konuşmaları aynıdır, aynı düşüncedir ben bunu eşime ima ettiğimde eşim benim aklım yok mu başkasının sözüyle mi hareket ediyorum der ama

annesinin etkisi vardır onda. Zayıf karakter olduğum için sözünün dinlenmesini bende uyguladı bunu ne kayınpederime ne de eşime yapabildi çünkü onlar ezdirmediler kendilerini. Kayınvalidem 30' lu yaşlarda ameliyat olmuş 3 ay yatmış eşim ve kardeşleri hayatın zorluklarını görmüşler ben de aksine hiç zorluk, sıkıntı görmedim. Onlar daha çok mücadeleciler ben de yeni yeni var mücadelecilik. Kıskanmasını görmedim ama ister istemez oluyordur. Kararlarda etkilidir mesela kurban erkek işidir ama kayınvalidemi de götürürler alırken, çok etkilidir, bir şey de mutlaka kayınvalidem bulunacaktır. Eşimi kontrol altında tutamaz, eşim buna müsaade etmez” (FK, 39, K).

14. Kayınvalidenizin yanında çocuklarınızı sever misiniz?

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin yanında çocuklarını sevdiklerini ifade etmişlerdir. Bir katılımcı da çocuklarını küçükken de sevmediklerini, eşinin ve kendisinin de ailelerinden böyle gördüklerini belirtmiştir.

“Evet” (NT, 30, K).

“Evet “ (AK, 34, K).

“Evet” (FK,27,K).

“Ne eşim ne ben çocukları küçükken de sevmezdik daha hiç öpmedik onların yanında da başka zamanda, çok severiz, tutkunuz birbirimize ama söylemeyiz. Ben annemden öyle gördüm, annemde öyleydi, eşim de öyle görmüş” (HY, 43, K).

“Tabi ki de severim” (FA, 21, K).

“Severim“ (AY, 29, K).

“Severim, çekinmem” (HU, 36, K).

“Severiz, ayıplamazlar, daha çok hoşlarına gider, hatta kayınvalidem kendisi derdi sen çok soğuk duruyorsun oğluma derdi ben yurttan büyüdüğüm için çok bir samimiyet kuramadım eşime, eşim isterdi onu sevdiğimi göstermemi” (FK, 39, K).

15. Kayınvalidenizin sizi yönettiğinin düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin kendisini yönlendirdiğini belirtmiştir. Bunu da kayınvalidelerinin yönetmeyi sevdiğini ve aynı evde yaşamının neticesine bağlamaktadırlar. Bir katılımcı yemek ve ev işlerinde kayınvalidenin kendisine örnek olduğunu bu yönde yönetildiğini ifade etmiştir. Aynı kişinin gezmeye gittiklerinde kayınvalidesinin kendisine ağır ol, benim gelinim dedirttir demesi de dikkat çekicidir. Bir katılımcı da yönlendirilmenin gerekli olduğunu kendisine faydalı olduğunu belirtmiştir. Bir diğeri de yönlendirilmekten rahatsız olduğunu bunu kayınvalidesine yansıttığını yine de kendi bildiğini yaptığını söylemiştir.

“Hayır” (NT, 30, K).

“Yönetmiyor, öyle bir şey yok” (ÜS, 27, K).

“Düşünmüyorum” (AK, 34, K).

“Yönlendirme oluyor tabi ki sonuçta aynı evde yaşıyoruz. Evin içinde olabilecek her konuda bir şey söylediği zaman mantıklı ise yapıyorum. Benim fikrim de önemli onun fikri de önemli. Anne olduğu için, bekârken kendi annemi de düşünüyorum, annem bir şey söylediği zaman mantıklı ise yapıyordum” (FK, 27, K).

“Tabi hala yönetiyor. Mesela sabah kalkınca bugün bunu yapsak olur mu der bu ne demek bu yapılacak. Yapılmayınca yüzü değişiyor, ben de kendime kızıyorum yapıversen ne olacak diye ister istemez yapıyorum. Yap dediği de saç böreği, kıvrım böreği, su böreği, kıvrım böreği yemek değil ama ben de o gün başka bir şey

düşünmüşümdür, el işi yapacağımdır. Benim planıma uyulmadığı zaman çok kızıyorum ama herkes bilmez ki benim planımı, ben diyemem. Plan da hep annemin sözü geçer benim yoktur. Ben derim şunu yapsam diye düşünmüştüm, o da kendin bilirsin der, öyle demesi yeterli değil, onu zaten yapacaksın yapayım kurtulayım” (HY, 43, K).

“Tabi yönetir, çoğu şeyde etkisi vardır” (FA, 21, K).

“Yönettiğini hissediyorum, mutfak yönünden yemek yapma konusunda gösterir, kızım bak böyle yap, biz böyle yeriz diye gösterir, ev işi konusunda da izah etmeye çalışır, biz böyle yapıyoruz sende böyle yap der, ayrı evin olduğunda sen de böyle yaparsın der. Bir yere gezmeye gittiğimizde ağır ol A. ’nin gelini dedirttir der“ (HA, 19, K).

“Düşünmüyorum. Yönlendirilmek bazen gerekli mesela bayramdan önce bayrama hazırlık yaparken onun yönlendirmesi oluyor. Onun yönlendirmesi ile hep birlikte yapıyoruz, olmalı da zaten“ (AY, 29, K).

“Devamlı söyler, şunu şöyle yap, bunu böyle yap diye, söyleme ben kendi işimi kendim bilirim derim, söyler, dayanamaz,, eftik birazcık, senin söylemenle mi yapacağım, ben kendim yaparım zaten derim, o da bunu dememe karşın hiçbir şey demez. Bildiğimi yaparım, onun demesine gerek yok, onun elinden gelmeden der bunu” (HU, 36, K).

“Hala yönetir çünkü kayınvalidem seviyor yönetmeyi, istediği gibi yapilsın ister. Çocuk eğitiminde, çocuklara davranışında, ev temizliğinde, yemekte şöyle yapsaydın daha güzel olurdu diye bahane bulurdu, her konuda vardır yönetmesi” (FK, 39, K).

16. Kayınvalidenizi kendinize rakip olarak görüyor musunuz?

Katılımcıların hepsi kayınvalidesini kendisine rakip olarak görmemektedir. Bir katılımcı kayınvalidesini değil de görüncmesini rakip olarak gördüğünü bunu da onun ders notlarına gizlice bakması ile örneklendirmiştir.

“Hayır” (NT, 30, K).

“Hayır” (ÜS, 27, K).

“Yok hayır, kesinlikle” (AK, 34, K).

“Yok görmüyorum” (FK, 27, K).

“Yok hiç görmüyorum” (HY, 43, K).

“Yok görmüyorum” (FA, 21, K).

“Yok görmüyorum” (HA, 19, K).

“Görmüyorum” (AY, 29, K).

“Görmüyorum” (HU, 36, K).

“Kayınvalidemi değil de görüncemi rakip olarak görüyorum şu aralar konuşmayız onunla. Görüncem de ben de İlahiyat 1. Sınıftayız, ister istemez onun notlarını merak ediyorum o da benimkini merak ediyor, ben söylüyorum, gizlemiyorum ama o gizliyor. Onun T.C.’ sini buldum baktım, doğru bir şey değil ama yaptım” (FK, 39, K).

17. Kayınvalidenizin sizin hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Evetse hangi konularda?

Katılımcıların çoğunun kayınvalidesi ile bir şekilde hayatlarına karıştığı/müdahale ettiği alanlar olmuştur. Bunu gidip gelinecek yerde, kıyafette, yemek konusunda, temizlik konusunda, çocuğa bakma konusunda, misafir kabul etme konusunda örneklendirmişlerdir. 2 katılımcı kayınvalidelerinin her konuda, her şeye karıştığını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı da gerektiği yerde karıştığını bu durumdan da mutlu olduğunu belirtmiştir.

“Hayır düşünmüyorum bizim hayatımıza müdahale etmez” (NT, 30, K).

“Müdahale değil de gerektiği yerde karışıyor, bende karışmasından mutluyum açıkçası. Bizi hala çocuk görüyorlar, ne yapıyorsunuz, nereye gideceksiniz, aman şunu şöyle yapmayın, bunu böyle yapmayın, misafiri almasaydınız, keşke şu gün alsaydınız çok yorulmayın diye belirtirler bunu” (ÜS, 27, K).

“Kayınbabam, kayınpederim hepimiz bir araya toplanırız, konuşuruz, nasıl yapsak diye, herkes fikrini konuşur, en son kararı ona göre veririz” (AK, 34, K).

“Eğer bir yanlışım varsa uyarır beni, müdahale eder. Ama genel olarak müdahale ettiği bir durum yok” (FK, 27, K).

“Tabi her şeye karışır, şimdi biraz daha rahatım. Mesela, birisinin nişanı vardır, ne yapacaksın gidipte der, ama gitmem gerekiyor, senin canın istemeyebilir, o kişiye gitmek gerekiyordur, kendi rahatsız, hastadır, o zaman beni bırak, onu yapınca ben gideceğim diyemiyorum. Aldığın kıyafette, yemek konusunda, temizlik konusunda, küçükken çocukları ne zaman yıkayacağıma karışırdı. Haberim yokken misafir kabul ederdi. Cumartesi günü sabah bir uyanırdım annem kocaman bir

hamur yoğurmuş, kime derdim gelen gider olur derdi, bize kim gelecek ki bir bakardım ablam gelmiş, iyi denk geldiniz derdi, hâlbuki ki onu çağırmış önceden, ablamdan duyuyorum sonra çağırdığını, ben de anne niye böyle yaptın demiyorum, hiç demedim. Dolaptan kızına et götürecektir, saklı gizli götürür, bir tanecik kızı var zaten, ben bir şey demem ki, eti götürünceye kadar terliyor. Çocuklar babaannelerine bir şey diyecek olur ben onları sustururum, onlar da sen yüz verdin, sen yaptın diyorlar, o yüzden çocuklarda dışarda okumak istiyorlar” (HY, 43, K).

“Hiç müdahalesi karışması olmaz, her şeyim olsun ister” (FA, 21, K).

“Eşimle tartıştığımızda aramıza girer, oğlum o küçük der benden için, bana gelir izah eder kızım alttan al der, ortayı bulur. Giyimime karışmaz, evde, gezmede nasıl giyineceğimi biliyorum. Kendi başıma, aile büyüklerinden habersiz bir yere gitmem” (HA, 19, K).

“Çocuğuma bakma konusunda ilk başlarda oluyordu şöyle yap diyordu ben de kendime göre çocuk yetiştirmek istiyordum. Böyle anlarda çok fazla yönlendirme oluyor kendi annen de kayınvaliden de müdahale ediyor. O zaman böyle bir sıkıntı yaşamıştım ama ikisine de kulak asmadım ben çocuğumu kendime göre yetiştirdim kendime göre büyüttüm sonrasında ikisinden de takdir aldım ama o zaman gerçekten gerilmiştim” (AY, 29, K).

“Çok nadir karışır, çocuklarım bazen arkadaşlarına gitmek isterler, göndermek istemez, gitmesinler, işleri yok, zaman kötü der, ben de izin veririm. Eşimle bir yere gideceğimiz de memnun olur, kıyafetime karışmaz, eve eşyaları biz alırız, siz ne dersiniz o olsun der, sizin istediğiniz, gönlünüze göre olsun der” (HU, 36, K).

“Her konuda kılığında, kıyafetinde şunun üstüne şunu giyseydin daha güzel olurdu veya yakışmış der” (FK, 39, K).

18.(Beraber yaşıyorlarsa) Dışarıya çıkarken, gezmeye giderken kayınvalidenizden izin alır mısınız? Evetse neden izin alırsınız?

Katılımcıların çoğu dışarıya çıkarken, gezmeye giderken kayınvalideden izin almamaktadır, kayınvalidesine haber etmektedirler. Haber etme gerekçelerini de, merak etmeleri için, öyle gördüklerinden, haber edilmesini istemeleri, aile büyüğü olmalarına bağlamışlardır.

“Hayır hiç izin almadık” (NT, 30, K).

“Hayır izin almayız, haber verimiz, o da çok uzağa gideceksek veya geç geleceksek çünkü merak ederler, haberlerinin olması iyi olur” (ÜS, 27, K).

“Ben dışarı çıkarken eşimden de izin almam sadece kayınbabama söylerim” (AK, 34, K).

“İzin almam, bilgi veririm gidip geleceğim yeri” (FK, 27, K).

“Kesinlikle tabi alabilirsek. Öyle geldik, öyle gördük, öyle de gidiyor. Şimdi biraz izin alma durumu bitiyor, anne biz gidiyoruz diyoruz” (HY, 43, K).

“Evet alırız, biz çıkıyoruz deriz yani haber ederiz, eşim artık ben evlendim karışamazlar der, pek sevmez böyle şeyleri” (FA, 21, K).

“İzin alırız, çünkü aile büyüğü, anne biz gidiyoruz haberin oldun deriz. O da zaten gidin gitmeyin diye bir şey demez, gidin erken gelin der, eşimle babam erken geldiğinden kendine laf ettirme der“ (HA, 19, K).

“İzin almayız ama haber ederiz merak etmesinler diye“ (AY, 29, K).

“İzin alırız, gizli saklı bir şeyimiz olmadı, gittiğim geldiğim yerleri bilir”
(HU, 36, K).

“Kayınvalidemden mecbur alıyorduk gittiğim bir annemler vardı, izin almamı istiyorlardı, bilgi vermemi istiyorlardı” (FK, 39, K).

Katılımcıların çoğunun kayınvalidelerinin evin hanımı rolünü devam ettirdiğini düşünmektedir. Bu durum bize kayınvalidenin evin içindeki rolünün hala etkin ve evdeki konumunun önemli olduğunu göstermektedir. Bir zamanlar evin tek hanımı olan kayınvalide yemek yapmak, temizlik yapmak, ütü yapmak gibi ev işlerini artık eve gelen gelinine devretmiştir. Gençken yaptığı bu işleri artık yaşın ilerlemesi ile birlikte yapamaz duruma gelmesi ve gelini tarafından karşılanması kayınvalide için bir taraftan iyi iken diğer taraftan artık eski gücünün kalmadığını, yaşlandığını bilmesi gerçeği ile karşı karşıya gelmektedir. Bu yüzden kayınvalide hala var olduğunu, gücünün tükenmediğini, sözünün dinlenilmesini istediğini farklı eylemlerle göstermektedir. Yemek yapması gibi, yemeği kendi başına yapamasa da geline yardım etmesi, bazı konularda yönlendirmesi ve müdahale etmesi gibi. Katılımcıların dışarıya çıkarken izin almadıklarını ancak haber ettiklerini söylemesi kayınvalidenin önemsenmesine ve evdeki etkin rolüne bağlayabiliriz.

3.2.4.Kaynana Öcü, Oğlu Cici

19.Kayınvalidenizin eşinizle aranızı girdiğini düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğu kayınvalidelerinin eşi ile aralarına girdiğini düşünmemektedir.

“Hayır düşünmüyorum” (NT, 30, K).

“Hayır düşünmüyorum” (ÜS, 27, K).

“Hayır, düşünmüyorum” (AK, 34, K).

“Öyle bir şey yok, çoğu zaman iyiliğini gördüm, eşimle ben tartışırken araya girer, beni korur bazen” (FK, 27, K).

“Bazen oluyor çünkü ben bazen karşılık verdiğim zaman onlara karşılık geliyor eşimin de annesine inandığı çok oldu bana bağırdı. O bağırdığı zaman çocuklarda şahit olurdu özellikle kızlarım oğlum değil de onlar da babalarına kızarlardı, eşimin bana bağırması çocukların çok zoruna giderdi. Eşim annesini de idare etsin beni de, ben ondan açıklama bekliyorum” (HY, 43, K).

“Yok düşünmüyorum, kesinlikle yok” (FA, 21, K).

“Hiç arama girmedim” (HA, 19, K).

“Düşünmüyorum” (AY, 29, K).

“Yok girmez” (HU, 36, K).

“Son zamanlarda değil de yeni evliyken kendi söyleyemediği şeyleri eşim aracılığıyla araya girdiğini düşünüyorum” (FK, 39, K).

20. Herhangi bir tartışmada eşiniz kimin tarafını tutar?

Katılımcıların bir kısmı herhangi bir tartışma olduğunda eşlerinin kendisini tutacağı, bir kısmının da haklı kim ise onu tutacağı yönünde olmuştur. Kendi tarafını tutacağını söyleyen katılımcılar gerekçe olarak; eşin hayatlarına müdahale edilmemesi taraftarı olması ve eşin kendi ailesi ile aralarında geçim sıkıntısının olmasına bağlamaktadırlar. Bir katılımcı da kendi haklı olsa bile annesinin yaşına hürmeten saygı gereği onu haklı bulduğunu söylemiştir. bir katılımcı da eşinin taraf tutmamasından şikayet etmektedir, eşinin kendince arada kaldığını söylediğini belirtmiştir.

“Benim tarafımı tutar. Çünkü kesinlikle eşim aile hayatımıza müdahale edilmemesi taraftarı ve annesi ile çoğu konuda anlaşamazlar. Buna rağmen ben annesi ile daha iyi anlaşırım”(NT, 30, K).

“Eşim bana hak verir, çok ciddi tartışmalarımız olmadı, bir kere yaşadık, onu da onlar yanlış anladılar, sonra pişman oldular, ben haklı çıktım” (ÜS, 27, K).

“Eşim Allah’ ın adamı öyle taraf tutmaz, hangimiz haklıysa onu tutar” (AK, 34, K).

“Eşim kim haklıysa onu tutar”(FK, 27, K).

“Onun yanında hiç tartışmayız zaten eşime de söylemediğim için taraf tutma olayı yoktur. Eşim başka biri olsa annemle geçinemez der bunu defalarca söyledi, ben yumuşak başlı olduğum için her şeye evet dediğim için geçindiğimizi söyler, yoksa annemle kime geçinemez der, annemin geçimsiz bir hali vardır çünkü” (HY, 43, K).

“Eşim beni çok tutar çünkü annesini bilir, biz evlendikten sonra eşimin ailesiyle sıkıntıları oldu, ilk zamanlar kayınpederim ve eşim beni kayınvalidemin huyu böyledir diye uyarmışlardı” (FA, 21, K).

“Taraf tutar, genel de annesini tutar“(HA, 19, K).

“Eşim eğer ben hatalıysam bana söyler annesi hatalıysa annesine söyler ama yaşı itibari ile artık yaşlılarda daha çok kırılmalar, darılmalar daha fazla olduğu için idare edici modda eşim, yeri geliyor haksızken bile eşim annesine hak veriyor, kusura bakma biz hata yaptık, deyip gönlünü alıyor, konuyu kapatayım, idare edeyim diye düşünüyor, ben de bunun farkındayım. Bana da tamam sen haklısın ama

uzatmayalım der, idare eder. yaşlılar yaşlarından dolayı çocuksulaşıyor bir süre sonra idare etme moduna giriyorsun ama kendi bildiğini de yapıyorsun, o da mutlu oluyor “(AY, 29, K).

“Daha eşime o fırsatı vermedik, yaşanmadı böyle bir şey, eşim haklıya haklı der, haksıza haklı, kavga dövüşümüz olmadı” (HU, 36,K).

“Taraf tutmuyor sorunda orada, kenara çekiliyor, yapsa bile bana açıkça diyordu; annemgile söylüyorum sen karını tutuyorsun, sana söylüyorum sen annengili tutuyorsun diyorsun, ben doğruları söylüyorum gibilerinden konuşur eşim. Bilmiyorum annesini tutuyor mu tutmuyor mu” (FK, 39, K).

21.Kayınvalideniz ile yaşadığınız olumsuzluklar evliliğinize yansımaları oluyor mu evetse ne tür?

Katılımcıların bir kısmı yaşadığı olumsuzlukların evliliğine yansımaları olduğunu bir kısmının da olmadığını belirtmiştir. Bir katılımcı kayınpederinin daha çok müdahale ettiğini söylemiştir. Katılımcıların bir kısmı kayınvalide ile yaşadığı sıkıntıları eşi ile paylaştığını, eşin bu duruma tepkisi olarak ta kendisinin ailesi ile yüz yüze getirmemek istemesi, eşin kendi ailesine tepki verememesi olarak belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar da yaşanan olumsuzlukların eş ile paylaşılması gerektiği bunun neticesinde kendisinin rahatladığını aksi halde kendisini rahat hissedemediğini ifade etmiştir. Bunun aksini düşünüp yaşanan sıkıntıların eş ile paylaşılmamasını belirtenler de olmuştur. Gerekçe olarak ta eşi ile ailesinin arasının bozulmasını istememektedir.

“Hiç olmadı” (NT, 30, K).

“Ciddi problemler yaşamadık, bizi etkileyecek, birbirimizle çatışacak şeyler yaşamadığımız için böyle bir şey de olmadı. Kayınpederim daha çok müdahale eder

ama ben de onu artık öyle kabul ettim. kayınpederim direkt söyler, normal yavaş yavaş söylemek varken birden söyler” (ÜS, 27, K).

“Bir komşumuz vardı gelin kayınvalide çok farklılardı, ufak bir penye bile olsa gelin bundan kavga ederlerdi. Biz de öyle değil bir şey aldığımızda kayınvalidem hiç seslenmez. Çocuklarımızı gezmeye götüreceğimizde kayınvalidemi de götürürüz hiç evde bırakmayız. Öz kayınvalidem olsaydı belki böyle olmazdı” (AK, 34, K).

“Ufak tatsızlıklar olur illaki, bunu hiç eşime yansıtmadım, ya kendi aramızda konuştuk yada ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi konuyu kapattık, o da eşime yansıtmadı, ikimiz aramızda hallettik” (FK, 27, K).

“Söylemiyorum eşime, bir kerecik, söyledim, eşim ağladı, bir daha söylemeyeceğime söz verdim. Ben ona içimi döktüm, haksız yere bana kızmışlardı, eşimin bir şey yapmasını beklemiyordum zaten, beni dövdüklerinden haberi yoktur eşimin. Çünkü elinden bir şey gelmez, eşimi çok seviyorum, üzülmesin, kıyamam, söylemem. Eşim annesine laf söylettirmez, yüzüne söylemez annesinin haksız olduğunu, annem napıyım der, benim gönlümü yapar. Eşim bilir çoğu şeyi benim ona söylemediğimi, beni de savunamaz, onlara savunmanın karşı gelmek olduğunu bilir Eşim çoğu şeyi annesine söylemek istemez annemin kafasına taktığını bilir, yorum yaptığını da bilir, bu yüzden demek istemez. Önemli bir karar alınacağı zaman danışırız, danışmalarını da isterler. Eşim de farkındadır annesinin baskın olduğunu, kontrolü altında bizi bulundurmak istediğini ama şu an eşimin sözü geçiyor artık. Annem eşime sorar bana değil de, eşim sorduğu için o karar veriyor. Babam da der bana değil de olana sor diye, eşim annesini babasını bilir. Eşim de farkındadır annemin beni yönettiğini, misafir geleceğinde annemin karar verdiğini, bir yere giderken onun etkisinin olduğunu benim de seslenmeyeceğimi, eşya alımına karışmadığımı, kıyafet alımında şimdilerde alabildiğimi, annesinin genelde kararları verdiğini bilir. Her şeyde annemin rolü olur, gezmeye giderken, internete

girmemizde etkisi vardır. Alışverişe pek karışmıyor, kendi gidemediği için niye aldınız demez çocuklar için aldığımızı bilir. Eşimle annesi tartıştığında ben aralarına girmek istemiyorum, öyle kalsın istiyorum, ben de zaten aramızdaki sorunları eşime demem o yansıtmamamızı ister. Eşimle yüz göz olmak istemiyorum” (HY, 43, K).

“Kesinlikle oluyor, kayınvalidemle tartıştığım zaman ona yansıtamazsam bile akşam onu kesinlikle eşimden çıkartırım, çıkartmasam bile kendime sıkıntı yaparım, kafam ağrır, midem ağrır, çocuğuma yansır ama eşimden çıkartıyorum acısını” (FA, 21, K).

“Yansıtmam, hiç söylemem, o olumsuz düşünecek, annem niye böyle yapıyor, niye eşime iyi davranmıyor diyecek, eşimle annemin aralarına girmek, aralarını bozmak istemiyorum. Annemle kötü olduysam onunla anlaşadabilirim, barışadabilirim“ (HA, 19, K).

“Tabii oluyor, eğer sen kırıldıysan bunu genel olarak düşünüyorum eşinin ailesi tarafından eltin olsun, görümcen olsun, kayınvaliden olsun kırıldıysan bu sana yansır, otomatikman eşine de yansır, mutlu değilsen eşini de mutlu edemezsin, bir şekilde eşime yansır, ben mutlu değilsem anlar. Eşime de her şeyi söylerim hiçbir şeyi gizlemem“ (AY, 29, K).

“Bir sıkıntımız olmadı da, olduğu zaman da eşimle paylaşırım, anneme gidip demez de, ben rahatlarım, da beni dinler, kapatırız konuyu, ortalık büyüzmez, zaten büyük bir şey olmadı da olduğu zaman da söylerim, bir annemi çekemedin der” (HU, 36, K).

“Ben o tatsızlığı eşime anlatıyorum eşimin de işine gelmiyor, kızıyor niye bunları bana söylüyorsun diyor. O an aklıma gelmiyor şimdi geldi sana söylüyorum diyorum, sen onlara dersin diye. Eşim beni ailemle yüz yüze getirme, kendi hakkını

kendin ara o anda neyse tepkini ver, o orada kalsın bir daha ortaya çıkarma diyor” (FK, 39, K).

Katılımcılar kayınvalidelerinin eşi ile arasına girmediğini düşünmektedir. Bu durum kayınvalideye yönelik olumlu düşüncelerin bir parçası olarak görebiliriz. Buradan kayınvalidelerin gelinini oğlundan kıskanmadığını, oğlunu paylaşamamazlık yapmadığını, gelinini rakip olarak görmediğini çıkarabiliriz. Herhangi bir tartışmada eşin taraf tutma sorusuna gelinlerin çoğunun eşlerinin annesini tutmadığını açıkça söylemeyip dolaylı olarak belirtmeleri dikkat çekicidir. Buradan eşlerin de annelerinin eşi ile arasına girmemesine müsaade etmedikleri önyargısını çıkarabiliriz. Çünkü bir tartışmada eşin değil de annenin tutulması demek eşin geri plana itilmesi demektir. Oğul/eş artık bir yuva kurmuş ve belirli bir zamana kadar olan hayatının merkezinde olan annesinin yerini eşi almıştır ve bundan sonraki hayatına da eşi ile devam edecektir. Bunun bilincinde olan eş/oğul bir tartışma olduğunda eşini tutacaktır. İstisna olup kendisini yetiştirip büyüten annesine bağlı olan, onun sözünden çıkmayan, onu kırmak, incitmek istemeyen de annesini tutacaktır. Katılımcıların çoğu kayınvalide ile yaşanan olumsuzlukların evliliğe yansımalarının olduğunu söylemişlerdir. Gelinler bu olumsuzluğu kendi içinde çözememekte ve kayınvalidesi ile yaşananları eşi ile paylaşma ihtiyacı hissetmektedir. Arada kalan ve bu olumsuzluğa eş/oğulunda girmesi ile sorun büyümekte ve yaşanan olumsuzlukların bu şekilde evliliğe yansıdığını öngörebiliriz.

3.3.Kaynanalara Dair Bulgular

Bu bölümde kayınvalidelerle yapılan mülakat bulunmaktadır. Toplumumuzun kayınvalideler yönelik genel yargısı olumsuzdur. Kayınvalide, oğlunu paylaşamayan, gelinini sevmeyen, gelinini kendisine rakip olarak gören bir konumdadır. Bu çalışmanın kayınvalidelerin gelinlerine yönelik olumsuz duygular besleyen yönündeki önyargımızı kırdığını söyleyebiliriz. Kayınvalidelerin gelinlerine karşı duyguları, düşünceleri

oldukça olumlu olduğu görülmüştür. Bu araştırmada dikkat çeken bir nokta bazı katılımcıların aynı apartmanda oturan ya da aynı ev için oturan gelin ve kayınvalidelere yönelik yapılan mülakatta gelinler kayınvalideleri ile bazı konularda anlaşımadıklarını, hayatlarına müdahale edildiklerini söylemesine rağmen kayınvalide ile yapılan görüşmede gelinleri ile çok iyi anlaştıklarını, onun hayatına asla müdahale etmediğini vurgulayarak ifade etmişlerdir. Bu durumu bazı kayınvalidelerin aynı evi paylaştığı, oğlunun hayatını paylaştığı gelinin kendisine karşı olumsuz imajını vermek istememesi, ev içinde yaşanan olumsuz durumları dışarıya yansıtmak istememeleri, etrafa karşı biz çok iyiyiz, çok iyi anlaşıyoruz görünümü vermek istemeleri olabileceğini söyleyebiliriz. Bu durumu kayınvalidelerin herkese gelinleri ile aynı ev içinde yaşamalarını tavsiye ediyoruz diye vurgulamalarından çıkarabiliriz.

Bazı kayınvalidelerin evde otoriterliklerinin kalmadığını, gelinlerinin ön planda olduğunu söyleyebiliriz, bu durumdan kayınvalidelerin de memnun oldukları görülmektedir. Kayınvalideler artık yaşa bağlı olarak fiziksel aktivitelerdeki kısıtlılıktan dolayı ev işini yapmak bir tarafa kendi bakımlarını dahi yapmakta zorlanmaktadırlar. Bu durumda geline mecburiyetlik söz konusudur, gelin ev işini yapmakta, yemek yapmakta yeri geldiğinde kayınvalidenin de bakımını yapmaktadır. Bunu gören kayınvalide artık otoriterliğini geriye çekmekte, gelini ile anlaşmanın, iyi geçinmenin yolunu bulmaktadır. Çoğu kayınvalide gelinlerinin hayatlarına karışmadığını, müdahale etmediğini, gelinini yönetmediğini hatta hiç tartışmadıklarını belirtmiştir. Günümüzde kayınvalideler gelinlerini yönetmek, gelinlerine müdahale etmek isteyebilirler ama gelinler buna müsaade etmezler çünkü daha önceden de belirttiğimiz gibi artık kayınvalidelerin eski otoriter, dediklerinin yapılmasını isteyen bir konumda değillerdir, gelinler de kayınvalidelerinin dediklerini yapacak, ona karşı gelmeyecek bir durumları yoktur. Eskiden kız evden gelin olarak çıkışında kefenle ancak dönebileceği düşüncesi hakimken zamanımızda gelinler kayınvalidesine lafını esirgemeyen, ona katlanmak zorunda olmayan, kayınvalidesinin kendisine mecbur olduğu bilinci hakimdir. Kayınvalideler artık gelini ile anlaşmanın yoluna bakmaktadır, oğlumu mutlu etsin, evine, çocuklarına baksın bu bana yeter diye düşünmektedirler.

Bazı kayınvalidelerin ev içindeki konumlarının güçlü olup olmadığı “Aile içinde alınacak önemli konular size danışılır mı?” ve “Gelininiz ve oğlunuz ailesi ile ilgili olumlu olumsuz durumları sizinle paylaşırlar mı? Paylaşmalarını ister misiniz?” sorusu ile ölçülmüştür. Bu sorulara bazı kayınvalideler danışılmaz ve paylaşılmaz diyerek cevap vermişlerdir. Bunun altındaki mesajı anlamak aslında zor değil danışılmasını ve paylaşılmalarını isterim düşüncesi yatmaktadır, bazı katılımcılar bunu açıkça söylemişlerdir.

3.3.1.Kaynana Gelinin Altın Duvağı

1.Gelininiz ile olan ilişkinizi nasıl anlatırsınız?

Katılımcılar gelinleri ile ilişkilerinin olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Olumlu olmasına şu sözlerle açıklık getirmişlerdir; aksi olsaydı küsüp giderdi, kendi kızı gibi gördüğünü, gelininin istediği gibi olduğuna, memnun olduğuna, onu kırmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılar gelinlerinin bazı özelliklerini de ifade etmişlerdir. Bunlar; inatçı olması, düşünceli olması, yalanı ve iftirasının olmaması, soğuk olması, kendi kızları ile iyi geçinmesi gibi.

“Gelinimle çok iyiyiz, 3 tane çocuk büyüttük, hiç öyle geçinmemelik yapmadık. Gelinimden memnunum, o da benden memnundur, memnun olmasa küsüp annesigile giderdi. Eskidi bizim gelinimiz çocuğa çölmeğe karıştı” (NE, 63, K).

“Gelinim demek bana çok farklı geliyor, kızım derim ben ona, kendi kızımdan ayırt etmem, anne kız gibiyizdir, belki de kendim kayınvalide görmediğimden gelinimi kızım gibi görüyorum. Gelinim de bana karşı öyledir, belki kendinden çok bana önem veriyordur” (RA, 46, K).

“Sen iyi olursan herkes iyi oluyor, bazen aramızın kötü olduğu oluyor da, daha yaşı küçük benim gelinimin, ona bir bağırıp çağıracağımda önce kendi kızımı düşünüyorum, benim kızım da ele gidecek onun için anlayışlı olmaya çalışıyorum, birini görüyorsam, birini görmemelikten geliyorum, yoksa geçimin yolu olmaz. Her

şeyi görür de başına kalkarsan o artık iyice çığırdan çıkar, çocuk diye aldım, 16 yaşındaydı, ona nasıl bağııp çağırabilirim. Zaman gelir sabah kahvaltayı ben hazırlarım, oğlum kalkar anne sen mi hazırladın der yok gelin hazırladı derim, saklarım oğlandan, geçimleri bozulmasın, iyi olsunlar diye. Şimdi Allah' a çok şükür bir sıkıntı yok aramızda, anne kız gibiyiz, zaman gelir kızıma almam, gelinlerime alırım, kızım bazen bozulur, sen de el kapısına gideceksin, etme bulursun olmasın, yapma ki sende karşılığını görmeyesin, iyiyiz şimdilik. Anne ile kızın arasında oluyor sıkıntı, oğlanlarım derler hep gelinlerden oluyorsun bir kere de bizden ol, olmam, onlar el ağası, onlar kız çocuğı, siz koyun gidin derim. Benim büyük gelinim yabandan geldi, ufacık tartışmada oğlum defol git derdi, akıllı gelinimde gideceğim derdi. Ben de aralarına girerdim, geline kızım öyle dediğinde bu ev benim sen defol git de derdim. O erkek nere olursa gider ama sen kadın başına nereye gideceksin derdim, öyle öyle Allah' a şükür, git gide rayına oturuyor. Sıkıntıları hala da varsa destek olmaya çalışıyoruz. Ben memnunum gelinimden istediğimiz gibi. Bir inadı var, inadından vazgeç derim, babası da inat, çekmez gomaz ol babana mı çektin, şu inadın bir olmasa derim, oğlumda çok sinirlenir bu huyuna” (AY, 51, K).

“Gelinimle çok iyiyiz, aramızda olur, onun kırıldığı da olur, benim kırıldığı da olur, o daha küçük, ben hiç bildirmem kırıldığımı, kayınvalideler hiç kırılmayacak, ama o gelin kırılırdır, bizim kırılmaya hakkımız yok, her şeyi biz çekeceğiz. Bugüne kadar bağırmıydım geline, bugün kıza da geline de kızdım, ben biraz titizim, o dolabın hepsini indirir, kökten yaptırırım, önceden ben de yapardım da şimdi yapamıyorum ama yaptıracağım diye de uğraşıyorum. Gelin kötüyse dahi iyi diyeceksin, iyi göreceksin, o da beni iyi bilirdir herhalde, ben gelinimden memnunum çok iyi, hiçbir şeyini istemem” (FK, 48, K).

“2 kızım var bu 3. Kızım daha hiç 17 senedir ne ben onun kalbini kırdım, ne de o benim kalbimi kırdı, daha bir öllüyün körü demedik. Ben eskiden sağlamdım sabah kalkar kahvaltayı hazırlar gelini çağırırdım. Kim denk gelirse yemeğı o yapardı, o da ben de yapardım, anlaşıyoruz. Her yönden memnunuz, bir şey

aldığımızda yarın kızlarım gelecektir, onu saklar, onlara tattırır, düşünceli, ben kızlara iş yaptırırım, bana kızlar onlar iş yapmaya mı geliyor der. Allah razı olsun 2 kızımın gelinim, 3' ü de anlaştılar, kardeş gibi geçiniyorlar, inşallah öyle de gider” (NE, 62, K).

“Gelinimle aramız çok iyi, Allah razı olsun ondan, gelinimin yalanı yok, iftirası yok, gelip geçip gidiyoruz, geldi ben çok sevdim, Allah sevgimizi arttırsın, gelinim diye kızlarımdan ayırmadım hiç, iyi çocuk, anlaşıyoruz. Gelinimin ilk geldiği zamanlar soğukluğu vardı, onu derdim, Allah’ ım anne baba dese içimize bir karışsa derdim, ama şimdi karıştı. İlk zamanlar uyum sağlayamadı, yabancılık çekti, gurbetçilik çok çekti, buraya yanaşamıyordu, sığınamıyordu ama ben bunu hiç demezdim ona. Kızlarıma onu yanınıza alın, o gurbet kuşu, kendinize karıştırın derdim”(ŞE, 69, K).

2.(Birlikte yaşıyorsa) Birlikte yaşamının olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

Kayınvalidelerinin çoğunluğu gelinleri ile birlikte yaşamaktan memnun olduğunu, bunu olumlu gördüklerini belirtmişlerdir. Olumlu taraflarını; elli kollu olunması, yalnız yaşamının kötü olması, aile ortamının sevilmesi, ekonomik katkısı, birlikte yemek yemek, birlikten kuvvet doğması, ev işleri ve kayınvalidenin bakımının gelin tarafından yapılması, gelininin gezmeye gitmesi durumunda çocuklarına bakması, torunlarla birlikte vakit geçirilmesi gibi. Bazı katılımcılar birlikte yaşamının hiç olumsuz tarafı yok derken bazıları olumsuz tarafını belirtmişlerdir. Bunlar; beraber yaşayınca her şeyin sıkıntı olduğunu, kendi kendine yetebileceğini ancak maddi imkânlar yüzünden beraber oturduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılarda imkânın varsa yanına almayacaksın diye vurgulamışlardır.

“Birlikte yaşamak iyi de değil de, iyi oluyor. Elli kollu oluyorsun, bir yere beraber gidiyorsun, yardımlaşıyoruz, tek gelinimiz, bize bakıyor. Olumsuz tarafı bence yok” (NE, 63, K).

“Ben aile ortamını çok seviyorum, yalnız yaşamak ne kadar kötü bir şey, beraber oturmayı, aile olmayı seviyorum ben. Hafta sonları kendi ailenle geçirmiş oluyorsun. Ekonomi olarak da artışı var, manevi yönden de artışı var. Ekonomik olarak kendi kazandığım kendime kalıyor, oğlum benimle birlikte kalınca ev sahibi oluyor. Manevi yönden de aile olmak, sıcak bir ortamın olması güzel, oğlumla gelinimle bir arada oturmak gerçekten güzel. Beraber hafta sonları kahvaltı yaparız mutlu bir şekilde, bir yalnız yemek var, bir de onlarla birlikte yemek var, her açıdan iyi benim için. Bence olumsuz tarafı hiç yok, huzurlu olduktan sonra birlikte yaşamayı olumsuz düşünmezsin. Ufak tefek tartışmalar olabilir tabi ki ama benim hiç tartışmam olmadı. Ben gelinim açısından şanslıyım, okumuş kültürlü bir kız, ona da hak veriyorum benimle oturmak zorunda değil ki ömür boyu, gerçekten iyi bir kız. Tek istediğim, hayalim dubleks bir evde oturmaktı, onu da gelinimin temiz kalbinden dolayı çok uygun, çok iyi bir yerden aldık. Gelinim yukarda ben aşağıda kalıyorum” (RA, 46, K).

“Birlikten kuvvet doğar, kira ödemek kolay değil, aldığı maaş belli, nereye versin, evi olana güzel herkes ister ayrı yaşamayı, komşu olsun, herkes bir çivi çakarsa evine çaksın ama şu devirde ev olmadıktan sonra zor. Bir ev olsun bugün kendi elimle ayırırım, istemez miyim, o da kendi evinin düzenini kursun, ne alırsa kendisine alsın, istenmez mi. Her şey sıkıntı oluyor, beraber yaşayınca, ufak bir tartışmada gece uykularım kaçıyor, çok takıntılıyım hele ki evlat üzerine, onlar mutluyse o gün öyle bir uyku uyurum ki. Büyük oğlum bazen telefonda dahi beni rahatsız eder, iyiyken aramazsınız da kötüyken niye ararsınız derim, o gün ben sabahlarım. Kavga mı ettiler, vurdu mu ki diye uyumam, çocukların önünde kavga etmelerini istemem, ben çok dayak yedim. Eşim işsizdi, parasızlık, yoksulluk olunca gelir benden oğlandan çıkarırdı, döverdi. Şiddetle büyüyen çocuk eşine de uyguluyor, çocuğuna da yapıyor ama çok pişman oluyor. Oğlum çocuğuna vurduğu

zaman çıldırıyorum, eski günler aklıma geliyor, babanın yaptığını sen de mi yapıyorsun derim, oğlum sonra geçip ağlıyor, ben niye vurdum diye ama elinde olmayan bir şey, o yüzden şiddetle hiçbir yere varılmıyor. Beraber oturduğumuz oğlum 2,5 yıllık evli daha bir tokat attığını görmedim, bazen tartışılar, oğlum eşinin çocuksu davranışları olduğunu söyler, çocuk diyerek aldık derim zamanla olgunlaşacak” (AY, 51, K).

“Ben niye birlikte yaşayalım diyorum, ben onun için yaşıyorum, 300 gram altın bozdurdum koluna, eşyasını alamaz mıyım, alırdım, kiraya oturturdum bir ev sahibi olsun dedik yoksa onun da hevesi var, ben kendi kendime yeterdim, başka olumlu bir tarafı yok ama biz bir arada iyiyiz. Evveliymiş beraber oturmanın güzelliği, ben de gördüm o günleri, ama şimdi imkânın varsa yanına almayacaksın, gelinimin yüzüne de söylerim, ilerisi için, onlar genç, biz görmedik onlar görsün yine de ben istemediydim de ev alacağız, dükkân alacağız diye aldık yanımıza. Hiçbir olumsuz tarafı yok, bence gelinim de mutlu ama mutlu olmayadabilirdi, ben ona açık kapı bıraktım, isterseniz gidebilirsiniz dedim. Bir ev olduğunda herkes kendi kazansın kendi yesin, kızımın çocuklarını akşamları kovarım gidin evinize diye her gün sabah da onlarsız kahvaltı yapamam, kahvaltıya çağırırım. Kendi çocuklarımızı büyütürken sevemedik, iş, güç yüzünden, imkanlar yoktu, köyde otururduk, Konya’ dan bir gelen olsa da poşet istesem çocuğun altına bez bağlasam diye beklerdik. Torunlarımızı çok severiz, içimiz kaynar, rezillik yüzünden ben 6 çocuğumu sevemedim” (FK, 48, K).

“Hiç kötü yönüne bakmıyorum, benim 12 senedir dizlerim rahatsız, onlar olmasaydı ben ne yapardım diyorum. Bakımım yapılıyor, 17 senedir, ev süpürmedim, cam silmedim yeri gelir yemeği o yapar yeri gelir ben yaparım oturduğum yerden, birbirimizle anlaşıp gidiyoruz, sabah kahvaltımızı hazırlar çağırır, birbirimizi idare edip gidiyoruz. O gezmeye gittiğinde ben çocuklara bakıyorum, beraber gideceğimiz yerler de oluyor, ben memnunum, tatile gittiklerinde ben sanki evde yaşamamış gibi oluyorum, öyle huzursuz oluyorum, günde 3 kere telefon açıyorum çocuklar ne

yapıyor diye. Yeri gelir gelinim gezmelere kendi gider, yeri gelir beraber gideriz, aylık oturmaları var bensiz gitmez. Gittiği yere beni de götürür, kendi gidecekse çocuğu bana bırakır gider. Olumsuz bir tarafı yok, kendi çamaşırımı kendim yıkarım daha hiç yıkatmadım, elim, gözüm tutar. Oturduğum yerde yapılacak, işler varsa yardım ederim, kendime göre yaparım bir şeyler” (NE, 62, K).

“Şenlikleniyoruz, daha bir iyi olduk, daha bir şenlendik beraber oturunca, bir ara ayrıldılar gittiler, kendi başımıza kalmıştık, uzatmadılar, haftada bir geldiler, 2-3 güne bir geldiler ama beraberken daha iyi, torunumla beraber oturup kalkıyoruz. Hiçbir olumsuz tarafı yok, herkese tavsiye ediyorum beraber oturmayı” (ŞE, 69, K).

3. Gelininiz ve oğlunuz ailesi ile ilgili olumlu olumsuz durumları sizinle paylaşırlar mı? Paylaşmalarını ister misiniz?

Bazı katılımcılar gelini ve oğlunun ailesi ile ilgili olumlu-olumsuz durumları kendisi ile paylaştıklarını söylerken çoğu katılımcılar da paylaşmadıklarını söylemiştir. Paylaşmadıklarını söyleyen katılımcılar gerekçe olarak söylememenin haklarını olduğunu, oğlunun paylaşmadığını, kendi kendilerine konuşulacak özel bir durumun olabileceği ve söylemek istemeyebileceklerini demişlerdir. Bir katılımcı da, oğlum olmasaydı o gelin gelmezdi diye vurgulamıştır.

“Onların da kendi kendilerine konuşacakları özel durumları var, her şeyi de söylemelerini istemeyiz” (NE, 63, K).

“Söylenecek bir şeyse konuşuruz, kendi aileleri arasındaki bir şeyse söylemek istemeyebilirler” (RA, 46, K).

“Her şeylerini paylaşırlar” (AY, 51, K).

“Hiç söylemezler, hakları da zaten niye söylesinler. Bir kere çocuk arabası alacaklarmış, bana niye söylemediler diye kendi kendime kırıldım, onlara da söylemedim ama söylemesinler, parayı kazanan onlar, o çocuk onun da benim de, geçti gitti, birinden duydum, onu falan hiç takıntı yapmam, oğlum o benim, oğlum olmasa o gelin gelmezdi. Gelinim kardeşimin kızı, bana derler elin kızı olsaydı böyle olmazdı diye, oğlum olmasaydı o gelin gelmezdi” (FK, 48, K).

“Bir sıkıntı olduğunda konuşuruz, haberimiz olur, gizli saklımız yoktur, onlar haber verirler zaten şöyle böyle oldu diye, gelinimin oğlan kardeşi kız gelin edecek söz kesmeye bizi götürdü, gelinimden de ailesinden de memnunuz, birbirimizden memnunuz” (NE, 62, K).

“Gelinim paylaşır, oğlum hiç anlatmaz, hanımım şöyle yaptı, şöyle oldu diye hiç demez, sır vermez, ben sormam, o da demez, çoğunlukla gelinimle beraberim, babası da öyle ben de öyle gelinimle beraberiz. Paylaşmalarını isteriz ama yapmaya da mecbur değiller onun için hiç demedik niye paylaştın paylaşmadın diye” (ŞE, 69, K).

4.Aile içinde alınacak önemli konular size danışılır mı?

Katılımcıların çoğu aile içinde alınacak önemli konuları kendilerine danışıldığını belirtmişlerdir. Bunu da; fikrinin alındığına, alışverişte, gidilecek bir yer olduğunda söylediklerine, alınacak bir şey olduğunda kendisini de götürmek istedikleri ile ifade etmişlerdir. Danışılmadığını söyleyenler de gelini ve oğlunun kendi bildiklerini okuduğunu, kendilerini ilgilendirmediğini, katılımcıların da onlara danışmadığını söylemiştir. Bir katılımcı da gelinini önemseydiğini; bir şey beğendiye onun da beğenebileceğini, onun arkasında olduğunu ifade etmiştir.

“Danışırılar, alış verişte olsun, bir yere gideceğimiz de olsun bize söylerler. hep birlikte de gidebiliriz, çocukları alıp kendileri de gidebilirler” (NE, 63, K).

“Fikir olarak benim fikrimi alırlar, onu da benim kırılmamam için, beni incitmek istemedikleri için yaparlar” (RA, 46, K).

“Danışılır” (AY, 51, K).

“Sorulmaz, evvelden sorulurdu, şimdi bizi de ilgilendirmez ne yaptıkları kendileri alsınlar kararları, bende usandım, kendi bildiklerini okurlar, ben de onlara danışmam. Babamdan arsa düştü, gittim eve halı, perde aldım, kimseye de danışmadım, kötü mü yaptım, ben de gelmişim 48-50 yaşına. 6 tane çocuk onları okutacağım, büyüteceğim diye kolay mı, bez bulamazdık, pantolonun paçalarını yapardık, şimdi herkes bolaldı da, hastalığım da çoğaldı, ama çenemden yorulmam” (FK, 48, K).

“Geçen sene koltuk yüzü değişecekti beni de götürmek istediler ben de çocuğu bırakın bana bırakın siz kendiniz gidin dedim. Gelin ne beğendiyse arkasındayım dedim, orada beğenmişler bana da gösterdiler nasıl diye. Kızım ben geçiciyim senin beğenmen önemli, sen beğendiysen ben beğenirim dedim, öyle danıştılar” (NE, 62, K).

“Danışmazlar zaten bizim oğlumuz dikinedir kendi kararını kendi alır gelinime de demez babasına da” (ŞE, 69, K).

5. Gelininizi kendinize rakip olarak görüyor musunuz?

Katılımcıların hepsi gelinlerini rakip olarak görmemektedir. Bunu da gelininin sağ yanı olmasına, onun olmaması durumunda evde duramayacağını, rakip görse niye aldığı, oğlu olmasa gelininin gelmeyeceğini, onların mutlu olmasını istediğini, oğlunu zor şartlarla evlendirdiğini hatta bu soruyu saçma bulan bir katılımcı da olmuştur.

“O benim sağ yanım, o olmasa ben evde duramam, beraber gider geliriz, beraber yaşıyoruz sonuçta” (NE, 63, K).

“Bu sorduğun soruların hepsi bana saçma geliyor, ama olan şeyler günümüzde de var biliyorum” (RA, 46, K).

“Rakip görsem niye alayım benim oğlum olmasa gelinim gelmezdi, elin kızının ne işi var benim oğlum olmasa. Mutlu olsunlar, yuva dağılmasın” (AY, 51, K).

“Yok görmüyorum, komşulara bir sorarsan söylerler, ah bir oğlanı evlendirsem derdim hep, o gelini alıncaya kadar çok çektim” (FK, 48, K).

“Karı koca mutlu olsunlar da ben bir şey istemem” (NE, 62, K).

“Görmüyorum” (ŞE, 69, K).

6. Gelininiz ile en çok anlaşılamadığınız konular nelerdir?

Katılımcılar genel olarak gelinleri ile anlaşılamadığı bir konu olmadığını belirtmişlerdir. Öyle ki bu duruma nazar değeceğinden korkan bir katılımcı da olmuştur. Ancak anlaşılamayan bazı konular olmuştur. Bunlar gelinin inatçı olması, katılımcının kızı ile gelininin anlaşılamaması, gelininin emretmeyi sevmemesidir.

“Hiç öyle anlaşılamadığımız bir konu yok” (NE, 63, K).

“Anlaşılamadığımız bir konu yok, ben bazen nazar olur diye korkuyorum” (RA, 46, K).

“Bazen gelininin bir inadı olur, inadın kurusun derim, git gide azalıyor inadı. Çalışmaya başladığımdan beri evi bırakıp gidiyorum ona, evin hanımı sensin diyorum, iyi olduğu zaman oluyor, kötü olduğu zamanlar oluyor. geçen bir tatlı yapmış gelin olmamış anne sofraya koymayalım dedi sofraya koyduk beğenmediler,

olsun, ne güzel olmuş dedim, bu sefer olmayabilir ama bir dahakine tam yaparsın dedim. Tek anlaşılamadığımız kızımınla anlaşamıyorlar, görümce dağların arkasında kalsın derler ya olmuyor aynı evde, bazen bir bakarsın çok iyiler, iyi oldukları zaman korkarım bunun arkası iyi değil diye, sonra bir bakarım suratları asılmış, ne ona derim, ne de ona, sinirleri geçince düzelirler, beni üzdükleri yanlarına kalıyor, arada kalıyorum, hiç karışmam” (AY, 51, K).

“Yok bir şey bence, kızmış olabiliriz ama anlaşılamadığımız bir konu yok” (FK, 48, K).

“Hiç olmadı” (NE, 62, K).

“Gelinim kendisine buyrulmasını istemez, şunu yap denmesini istemez, oğlum da gelinim de aynı, yapar mısın, yapalım mı, emir etmeyi sevmezler, ben de emir vermem zaten. Ben yaparım ederim, yerler, içerler, evlerine çeker giderler, hiç öyle aramızda kavgınlaşacak, iddialaşacak bir şey yok aramızda” (ŞE, 69, K).

Katılımcıların çoğunluğu gelini ile aralarındaki ilişkinin olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Çoğu gelininden memnun olduğunu söylemiş bir katılımcının tam istediğim gibi demesi, kayınvalidenin gelinin gelmeden önce kafasında geline yönelik bazı düşüncelerinin olması ve bu beklentinin karşılanması olarak açıklayabiliriz. Gelinlere sorulan bir soruda gelinin kayınvalidesinin kendisine bir toplum içine girildiğinde A. nın gelini dedirttir demesi, gelin kayınvalide için bir statü göstergesi olarak yorumlayabiliriz. Gelinin toplum içinde olumlu görülmesi kayınvalideye artı kattığı gibi olumsuz görülmesi kayınvalide için düşük statüdür. Katılımcılar birlikte yaşamının çoğunlukla olumlu taraflarından bahsetmişlerdir. Ancak alttan alta da olumsuz yönlerini belirtmişlerdir. Maddi imkânsızlıklar yüzünden birlikte oturmak zorunda olduklarını söyleyen katılımcılar da olmuştur. Aynı ev içinde gelin ve kayınvalidenin birlikte oturması geline nazaran kayınvalide açısından daha olumlu görünmektedir. Çünkü gelin gelinceye kadar evin tüm yükü

kayınvalidede iken gelinin gelmesi ile birlikte bu yükü gelin aldığı gibi kayınvalidenin bakımı da yapılmaktadır. Kayınvalide hem ev işinden kurtulmuş oluyor hem de oğlu, gelini ve torunu ile birlikte yaşamının keyfini sürmektedir. Evlenen çocukların evden ayrılması ile birlikte yalnız kalmak yerine torunları ile birlikte yaşamak, onların büyüdüklerini görmek elbette yaşlılıklarında yaşayacakları güzel bir dönemdir. Katılımcıların oğlu ve eşinin aile içindeki olumlu olumsuz durumları kendisi ile paylaşılıp paylaşılmadığı sorusuna çoğunun paylaştıklarını söylemiştir ancak paylaşılmasını istediklerini açıkça söylemeseler de bunu yansıtmışlardır. Fakat aile içinde alınacak önemli kararların kendisine danışıldığını söyleyenlerin çoğunlukta olması anne/kayınvalide figürünün ev ve aile içindeki etkinliğinin halen önemini koruduğunu söyleyebiliriz.

3.3.2.Kızım Sana Söylüyorum Gelinim Sen Anla

7.Gelininizin sizi annesi gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğunluğu, gelinlerinin kendisini annesi gibi gördüğünü düşünmektedir. Bunu gelininin kendi annesinden ayırt etmediğini, kendisinin arkasından art niyetli konuşmadığını, kendi annesinden üstün gördüğünü, kendisini annesinden çok sevdiğini ifade ettiğini, anne deyip başka bir şey demediğini belirtmiştir. Bir katılımcı da bunu bilemediğini, gelininin bilebileceğini, kendisine anne deyince sevgi kaynadığını, onu kızı gibi gördüğünü, gelininin kendisinin kızı gibi olmaz demesine rağmen onu çok sevdiğini söylemiştir.

“Görüyor” (NE, 63, K).

”Düşünüyorum, kendi annesinden ayırt etmediğini düşünüyorum, tabi kendi annesi gibi olmaz ama gelinimin hiçbir zaman arkamdan art niyetli bir şekilde konuşmadığını biliyorum” (RA, 46, K).

“Annesinden de üstün gördüğünü hissediyorum çünkü bazen annesinden şikayet eder. Büyük gelinim anne sen iyi ki varsında ben gurbetliği aramıyorum der” (AY, 51, K).

“Ben düşünüyorum, önceden söylerdi, ben seni annemden çok seviyorum diye, annesi de kardeşim zaten, ama şimdi nasıl düşünür bilemem” (FK, 48, K).

“Anne der başka bir şey demez, kendi annesi öleli 14 senen oldu. Annem annem diye aklım çıkar” (NE, 62, K).

“Bilmiyorum onu gelin bilecek görüyor mu görmüyor mu, anne diyor, sevgi kaynıyor içimde, ben kızım gibi görüyorum ama o nasıl görüyor bilmiyorum. Gelinim kızın gibi olmaz der, ben çok seviyorum gelinimi” (ŞE, 69, K).

8. Gelininizin oğlunuzu sizinle paylaşamadığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların hepsi gelinlerinin oğlunu kendisi ile paylaşamadığını düşünmemektedir. Bir katılımcı oğluna yakın olmadığını, oğlunun eşine daha çok değer vermesini istediğini, oğlunun bunu düşünmediği durumda kendisinin de düşünmediğini, bir katılımcı da oğluna karşı gelini ile birlikte olduğunu söylemiştir.

“Yok düşünmüyorum” (NE, 63, K).

“Yok düşünmüyorum, gelinimin kıskançlığı yoktur” (RA, 46, K).

“Yok düşünmüyorum” (AY, 51, K).

“Ben oğluma yakın değilim, karısına daha çok değer versin, zaten annesiyim ben, o düşünmezse ben de düşünmem” (FK, 48, K).

“Hiç duymadım öyle bir şey” (NE, 62, K).

“Hayır öyle bir şey yok gelinle ikimiz oğlanı kovalarız” (ŞE, 69, K).

9. Oğlunuz ve gelininizin zor günlerinde yanında olur musunuz?

Katılımcıların hepsi oğlu ve gelininin zor günlerinde yanında olduklarını söylemiştir. Bunu her zaman yanlarında olduklarını onlar için yaşadıklarını, onlar katılımcının ciğeri olduğunu, hastalıkta sağlıkta beraber olduklarını ifade etmişlerdir.

“Oluruz” (NE, 63, K).

“Her zaman onların yanlarındayım” (RA, 46, K).

“Elbette olurum, ben onlar için yaşıyorum” (AY, 51, K).

“Olmaz mıyım olurum tabi onlar benim ciğerim” (FK, 48, K).

“Oluruz tabi, hastalıkta, sağlıkta beraberiz” (NE, 62, K).

“Daima yanlarındayım” (ŞE, 69, K).

10. Gelininiz size iltifat eder mi?

Katılımcıların bir kısmı gelinlerinin kendisine iltifat ettiğini, bir kısmı da etmediğini söylemiştir. İltifat ettiğini söyleyenler, söyleyeceklerini tatlılıkla söylediğini, gelininin kendisinin arkasından iş çevirmediğini, arkasından iltifat edildiğini, kendisinin sevildiğini duyduğunu belirtmiştir. Bir katılımcı her şeyin karşılıklı olduğunu, onları sevdiğini bunun karşılığında sevildiğini, anlayışlı olduğunu, karşılığında saygı gördüğünü söylemiştir. Bir katılımcı da gelininin ciddi olduğunu, yalanı olmadığını bu özelliklerinden dolayı onu sevdiklerini ifade etmiştir.

“Söyleyeceklerini tatlılıkla söyler. O benim kızım gibidir” (NE, 63, K).

“Eder, gelininin arkamdan iş çevirdiğini asla düşünmüyorum, eminim bundan” (RA, 46, K).

“Yüzüme etmez uyuz, arkamdan eder, bazen kulağıma gelir, gittikleri yerde, toplum içinde derlermiş. İki gelinin de seni çok seviyor derler, ben de her şey karşılıklı, ben onları sevmesem onlar beni niye sevsin, ben onlara anlayışlı davranmasam onlar bana niye saygı sevgi göstereyin” (AY, 51, K).

“Söyler, geçen bir düğüne gittik anne kayınvalide aynı sen melek gibi dedi, söylemez pek ama içinden geçer ben bilirim” (FK, 48, K).

“Anne der başka bir şey demez, gittiğimiz zaman ben terlediğimde benim üstümü değiştirir, etrafımda görürüm, halimi hatırlar sorar, anne der, üstüme başıma dikkat eder, ben sorarım o da şunu giyin, şunu ört der. Evveli ne giyersen olurdu, şimdi illa takım olacak” (NE, 62, K).

“Yok öyle bir şeyi gelinimin, hiç görmedim annem şöyle şöyle demez ama ciddidir, onun için yalanı olmadığı için ciddiliğinden biz severiz gelinimizi” (ŞE, 69, K).

Katılımcılar gelinlerinin kendisini annesi gibi gördüğünü söylemişlerdir. Gelinlere sorulan bu soruda da gelinler kayınvalidelerinin kendisini kızı gibi gördüklerini söylemişlerdi. Orada da belirttiğimiz gibi ne bir gelin kayınvalidesini kendi annesi gibi görecektir, ne de bir kayınvalide gelinini kendi kızı gibi görecektir. Aralarındaki ilişki olumlu düzeyde olabilir fakat gerçek bir anne ve gerçek bir evladın yerini hiçbir bireyin dolduramayacağı iddiasında bulunabiliriz. Bir anne olarak oğlu ve gelininin zor günlerinde elbette yanında olmak katılımcılar açısından olumlu karşılanmıştır.

3.3.3.3. Gelinin Dini Yok, Kaynananın İmanı

11. Gelininize karşı “evin hanımı” rolünü devam ettirdiğinizi düşünüyor musunuz?

Bu soruya katılımcıların farklı cevaplar verdikleri görülmüşlerdir. Genel olarak geline karşı olumlu ifadeler kullanılmıştır. Bazı katılımcılar yükünün azaldığını, ev işi ve yemeklerin gelini tarafından yapıldığını, oğlunun evlenmesinden dolayı memnun olduğunu söylemişlerdir. Bazı katılımcılar da gelininin aradığı ve ideal gelin olduğunu, bir yere gittiklerinde yanına yakıştığını, gurur duyduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı da evin hanımının o da gelini de olduğunu, gelin kayınvalide gibi olmadıklarını, ona kayınvalidelik yapmadığını söylemiştir.

“Oğlumun evlenmesi beni memnun etti. Çünkü önceden tarlaya giderdik, yemek yapardım, çamaşır yıkardım, gelinim gelince işleri yarı yarıya paylaştık” (NE, 63, K).

“Ben evin erkeği gibiyim, hiç hanımı olamadım, eşim erken vefat ettiği için çocuklarım da küçüktü, hep evin erkeği gibiydim. Ben işten eve gelirim keyfime bakarım, gelinim her şeyle ilgilenir, mutfakla da, yemekle de, gelinim gelince daha rahat oldum. Gelinim şimdi evin hanımı oldu, daha iyi oldu. Evi çekip çeviren gelinimdir, o eve daha çok hâkimdir, benim yüküm azaldı. Eve temizliğe bir bayan gelir zaten, evin dağılması hiç önemli değil, çünkü o da çalışıyor. Ben erkek olmayı daha çok tercih ederdim. Gelinim ideal gelin, tam aradığım gelindi, kıyafet yönünden de tarz yönünden de, bir yere gittiğimiz zaman yanıma yakışır” (RA, 46, K).

“Ev işini yançalar oldum ben yüküm hafifledi, her şeyi geline sorun diyorum, çünkü o yapıyor, yemek, temizlik, ütü ondan sorulur yavaş yavaş yapsın bahçe bağ mı var, bir evin içi, bazen tembellik yapar yapmaz, canım istemedi der, gelen olur, ölüm olur, evi temiz tut, elinden geldiği kadar yapıyor” (AY, 51, K).

“O da hanım ben de hanımım öyle düşünmek istemem düşünmem de gelin kayınvalide gibi değiliz ben öyle düşünüyorum. Bazen canım sıkılır kızarım ama içimde kötülük yok, ben kayınvalidelik yapmıyorum” (FK, 48, K).

“Hiçbir değişiklik olmadı, o zamanlar sağlamdım, pazara giderdim, markete giderdim, kovaları doldururdum, suyu doldururdum, ben gelinceye kadar o ev işlerini görürdü. Yemek yapılacağı zaman yemeği ayarlar, gezmeye giderdik, gezmeden gelirdik gelinime sen azıcık yatta ben şu işimi yapayım derdim. Hiç ayrılık gayrılık olmadı” (NE, 62, K).

“Gelin evin içinde dolandıkça biz babasıyla gurur duyarız, hiç öyle bir şey görmedik, benim gelinim bana gelmiş, evime gelmiş, yanıma düşüp götürdüğümde gurur duyarım” (ŞE, 69, K).

12. Gelininize karşı; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunuzu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğunluğu gelinlerine karşı baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme ve kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunmadıklarını söylemişlerdir. Bir katılımcı gelinini tuttuğunu, onu kızı gibi gördüğünü bunun ona artısı olduğunu, gelinine şimdi yaptığını yaşlanınca gelininden göreceği anlayışı olduğunu, geline yapılanın oğluna yapıldığı, gelini sevdiğinde oğlunun mutlu olacağını belirtmiştir. Kararlar beraber almanın yanında kayınpederin de etkili olduğu görülmektedir. Bir katılımcı da kızının çok çekmesinden dolayı gelinine baskı kurmadığını ifade etmiştir.

“Kararı eşim var benden önce ona danışırız, gelinimin kontrolüm altında onu atar mıyım. Gitmesini istemediğimiz yerleri söyleriz, geç gelirse arkasını ararım” (NE, 63, K).

“Bazı kayınvalideler vardır, oğlum benim, oğlum benim derler, ben onu yapmam, ben gelinimi tutarım. Gelinim çok iyi bir kız. Eski kayınvalideler yaparmış bunları, ben kızım diye konuşurum, onu yaparsam daha çok verimli olurum, bir açığı olursa kapatırım, zemini, temeli güzel oturtursan, ben gelinime güzel bir şey veririm, bir gün yaşlanınca o da bana verir. Kayınvalideler ileriye düşünseler, ne verirsen ileride alırsın. Bir erkek çocuğunun tek varlığı anne ile eşidir, kayınvalideler bunu düşünmeli, geline yapıyorsan oğluna yapıyorsun. Gelinini seversen iyilik yapmış oluyorsun, oğlun huzurlu oluyor, en mutlu oğlun oluyor. Gelinini ne kadar çok seversen oğlun mutlu oluyor. Oğlum beni çok sever, ben oğlumu kırmadım oğlum bunun bilincinde, oğlum hanımını da çok sever, onun hayat arkadaşı, geleceği. Ben artık onun geleceği değilim, oğlumun eşi ve kızı geleceği. Kararları hep beraber alırız, maddi bir sıkıntımız olduğunda gelinime söylemeyiz oğlumla hallederiz. Bana bu konuyla ilgili görüşme yapacağız denildiğinde ben hemen karar veremem ki, oğluma gelinime danıştım. Gidecekleri, gelecekleri yer olduğunda bana demezler, karı koca kendi aralarında konuşurlar“ (RA, 46, K).

“Bazı gelinler kayınvalidelerden korkarlar da benim gelinler beni bastırır, sözümün dinlenmesini isterim de belki benim dediğim yanlıştır, kendi akli fikri var, kendi bildiği daha doğrudur bazen de benim lafıma gelir anne sen haklıymışsın der, gelinim giyindi mi, yedi mi ben mutlu olurum, kararlar babadan çıkar çoğunlukla ama bana da sorulur, bazen gitmek istemediğim bir yer olur anne oyun bozanlık yapma sen de gel derler onları kırmamak için giderim. Gelinime gideceğin yeri bana sorma kocana sor derim ben izin veririm kocasıyla arası bozulur, kocanla anlaş öyle git derim” (AY, 51, K).

“Bence hiç baskı yok, gelinimizle elti gibiyiz, kıskanma asla olamaz, ben para biriktirip onlar için bir şeyler yapacağım diye hevesim var, gelinim arabanın önünde gidecek diye sevinirim, ekmek paralarından artırdım da set takımı aldım. Çarşıya gitseler, çocuğu bana bıraksalar, sevinerek gidip gelseler diye düşünürüm. Gelinim 3

günlükken markete gönderdim, komşular niye gönderdin dediler, gitsin, öğreysin dedim, benim kontrolüm altında değil” (FK, 48, K).

“Benim kızlarım çok çekti, ben gelinime baskı yapmam, annene git, telefon aç diye ben derdim. Baskı yapmadım ama bilmeyerek kırdımsa onu bilemem. Yapacağı işi danışır, anne şöyle böyle yapacağım der, ben de fikrimi söylerim. Kıskanmam, alınacak verecekleri oğlumla gelinim hallederler, gelinimin elinde kart var, istediğini alır. Gidilecek, gelinecek yer olduğunda bana da danışır. Rehinde hür, gittiği yere gider” (NE, 62, K).

“Benim ona onunda bana baskısı yok, bazen birbirimizle atışırız benim kızlar gülüşürler, gelin kaynana yine başladılar diye, atışır gibi yaparız yani şakasına. Sözüünün dinlenmesini kim istemez, herkes ister tabi Allah razı olsun dinler o da yabana atmaz. Kıskanmam, kararları biz eşimle alırız, gelinimle de birbirimize sorarız, gelinimi hiç kontrolüm altında olsun demem, o da genç, o da cahil gezecek tabi. Ben başta beraber almayalım ayrı alalım dedim eşime en başta, hayır hür olsunlar, kendilerine ait bir evi olsun, hür yaşasınlar dedim” (ŞE, 69, K).

13. Gelininiz ve oğlunuz çocuklarını sizin yanında severler mi?

Katılımcıların hepsi torunlarının gelini ve oğlu tarafından yanında sevdiklerini söylemiştir. Bunu tabi seveceklerini, torunlarının hepsinin kıymetli olduğunu, torunlarını onlardan çok sevdiğini, sevdiklerinde memnun olduklarını, sevindiklerini ifade etmişlerdir.

“Severler. 3 torunum var hepsi çok kıymetliler” (NE, 63, K).

“Severler“ (RA, 46, K).

“Severler, ben onlardan da çok severim” (AY, 51, K).

“Severler, ben de sevinirim sevsinler tabi” (FK, 48, K).

“Büyük torunları değil de küçüğü severler, sevsinler, ben de memnun olurum” (NE, 62, K).

“Severler, sevecekler tabi çocukları” (ŞE, 69, K).

14. Gelininizi yönettiğinizi düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğunluğu gelinini yönetmediğini düşünmektedir. Bunu da; okumuş kızın yönetilmeyeceğini, onun yönlendirilmeyeceği, kendisinin de yönlendirmek istemediği gibi sözlerle desteklemişlerdir. Yönettiklerini düşünenler de yemek konusunu örnek vererek ortaklaşa karar alarak fikir birliği yaptıklarını düşünmektedirler.

“Yönetirim, şu yemeği yapalım, misafir gelecek şunu yapalım derim. Beraber konuşur karar alırız (NE, 63, K).

”Düşünmüyorum, çünkü okumuş, kültürlü bir kız nasıl yönetebilirsin ki, bilinçli bir kız, o benden daha bilgili, yönetemem. Ben ona danışırım, bu olmuş mu, yakışmış mı, ben onun fikrini alırım“ (RA, 46, K).

“Yemek konusunda olsun yönetirim, büyük gelinime daha çok, oğlum çok asabi ama çok candan, canım güllüm deyiverdin mi tamam istediğini yaptır, gelinime oğlanın huyunu biliyorsun suyuna git derim gelinim inadına gider yapmaz surat asar, gelinime ne olur yapmayıversen surat asmayıversen, evin geçimini bulacaksın, şimdiden sonra Allah kimseyi çıkardığı kapıya geri döndürmesin, kimden ne fayda var, iyi kötü beyin var. Aç kalıyor musun, istediğini alıyor musun daha ne istersin, elinden gelse herşeyi alacak durumu zayıf olduğu için olduğu kadar” (AY, 51, K).

“O öyle düşünebilir de ben düşünmüyorum. Ama yönetme değil de acaba çok mu karıştığım ki kendi kendime düşünüyorum” (FK, 48, K).

“Sabah kalktığımızda ben sorarım kızım ne yemek pişireceğiz, diye fikir birliği yaparız, rehinde hürdür” (NE, 62,K).

“Yönlendirmem, o yönlenmez, kendi de yönlendirmez, yönlendirmek istemem, onun da aklı fikri var, görüp oturuyor, süpürülecekse kalkar, benimle beraber yapar, yemek yenilecekse beraber yiyoruz kaldırıyoruz” (ŞE, 69, K).

15. Gelininizin ve oğlunuzun hayatına karıştığını/müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Evetse hangi konularda?

Katılımcıların hepsi gelini ve oğlunun hayatına karıştığını/müdahale ettiklerini düşünmemektedirler. Bunu da müdahale edildiği zaman özgürlüğünün biteceğini ve karıştığında gelinin kendisini değerli hissetmeyeceğini, gelini ve oğlunun aklı başında olduğunu, kendilerinin rehinde hür oldukları ile desteklemişlerdir. Bir katılımcı karışma değil de bazen müdahale ettiğini bunu da oğlunun gelinine pantolon giymesine izin vermediğini bunun neticesinde katılımcının oğlu ile gelininin geçiminin kaçmaması için yaptığını söylemiştir.

“Hiç düşünmüyorum” (NE, 63, K).

“Karışmam. Onlar bir yere gidecekleri zaman, hasta değilimdir ama hasta numarası yaparım. Karışırsam olmaz, o kendini değerli hissetmez. Okumuş bir kız, müdahale demem, beraber oturuyorsak bunu yapamam. Kendi dışarı çıkacağı zaman ben çıkıyorum der, o da zaten emir alır gibi danışmaz da zaten, ama eşiyile konuşur. Müdahale edersem özgürlüğü bitmiş olur o zaman“ (RA, 46, K).

“Ben karışmam, bazen müdahale ederim. Oğlum gelinimin pantolon giymesini istemez, gelinim de giymek ister, gençlik, benimle bir yere gittiğinde uyarırım, oğlan duyarsa yandık, laf duyma, giymeyiver derim, zaman gelir bayanlar arasında giyilir ama o görürse boş ver giymeyiver geçimin kaçır derim. Kıyafeti her zaman almalarına karşıyım, gelinim geldiği zamanlar annesinin huyunu almış, çok kıyafet almak isterdi şimdi git gide azalttı bana dua eder, para biriktirir. Gezmelerine karışmam, gençken gezilir derim” (AY, 51, K).

“Hayır, düşünmüyorum, kendileri altınları satıp tarla aldılar hiçbir şey demedim, zaten şimdi herkesin akılları başında” (FK, 48, K).

“Hiç karışmam ama yattıklarına yattı demem kalktıklarına kalktı demem, rehinde hürdür. Evveli çocuklar küçükken, yeni evlilerken beyim acıktım derdi biz ikimiz yerdik onlarda ne zaman kalkarlarsa o zaman yerlerdi. Çok yatmam, biri gelecek olunca yahut, bir yere gidileceğinde hadi diye çağırırım, gidilecek bir yer olduğunda çocukları bana bırakın gidin derim, memnun olurum.” (NE, 62,K).

“Hiçbir an hayatlarına karışmadım, kendileri rehlerinde hürler” (ŞE, 69, K).

16.(Beraber yaşıyorlarsa) Oğlunuz ve eşi dışarıya çıkarken, gezmeye giderken sizden izin alırlar mı? Hayırsa izin almalarını ister misiniz? Evetse neden izin alırlar?

Bazı katılımcılar oğlu ve eşinin dışarıya çıkarken, gezmeye giderken izin almadıklarını, haber ettiklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı da ne izin aldıklarını ne de haber ettiklerini söylemiştir, izin almaya da mecbur olmadıklarını belirtmiştir. İzin almaları durumunda bunun kural olacağını, dışarıya çıktıklarına sevindiğini, izin almalarını istemediğini söyleyen katılımcılar olmuştur.

“Oğlum babasından izin alır, bizim oğlumuz kız gibi izinsiz çıkmaz. İzin almalarını isteriz, alırlar da”(NE, 63, K).

“İzin almazlar, biz çıkıyoruz haberin olsun derler. Yalnız kalmayı daha çok tercih ederim, gitsinler, gezsinler. Onların da kendilerine göre hayatları var. İzin alırlarsa bu kural gibi olur” (RA, 46, K).

“Söylerler, gündüz oğlum telefon açar biz akşam dışarı çıkacağız diye ben de başımızda baba var ona söyle derim” (AY, 51, K).

“Alırlar, oğlum anne biz çıkıyoruz der, ben de sevinirim gitsinler tabi ki çünkü benim kocam öyle bir şey yapmadı hadi gidelim demedi, kıskanmam, sevinirim, önceden yoktu, şimdi var ama benim kocam demedi, onlar genç” (FK, 48, K).

“Anne biz gidiyoruz derler, giderler, izin almazlar, izin almalarını istemem, ben bugün varım yarın yokum” (NE, 62,K).

“Hayır ne haber eder, ne de izin alırlar, izin almaya da mecbur değiller, evleri ayrı” (ŞE, 69, K).

Katılımcılar evin hanımı rolünü devam ettirip ettirmedikleri sorusuna farklı cevaplar vermişlerdir. Gelinin gelmesi ile yükün azaldığını söyleyenler olduğu gibi bu soruyu olumsuz görüp öyle bir şeyin olmadığını her ikisinin de hanım olduğunu söyleyenler de olmuştur. Katılımcılar gelinlerine karşı baskı kurmadıklarını, sözünü dinletmediklerini, kıskanmadıklarını, kontrolü altında bulundurmadıklarını söylemişlerdir. Katılımcılar oğlunu mutlu görmenin gelini ile bağlantısı olduğunun farkındadırlar. Bu yüzden geline karşı olumsuz bir tavırda bulunmamaları gerektiğinin bilincindedirler. Geline yapılan olumsuz davranışın oğluna yansımına neden olmakta bu da anneyi üzmektedir. Fakat birkaç katılımcı da oğlu olmasaydı gelininin gelmeyeceğini vurgulamışlardır. Burada annenin oğlunu sahiplenmesinin ve kendi konumunun önemi mesajı verilmektedir. Katılımcılar gelinleri yönetmediklerini söylemişlerdir. Birkaç katılımcı gelinin okumuş olmasından dolayı

yönlenmeyeceğini söylemeleri, aslında katılımcının yönetmek istediğini fakat bunda başarılı olamadığı çıkarımını yapabiliriz. Bazısı da açıkça yönetim demesi ile katılımcının ev ve aile içinde etkin olmaya çalıştığının, konumunu korumaya çalıştığının göstergesi olabilir. Dışarı çıkarken izin almak değil de haber etmeleri ile kayınvalidenin önemsendiğini söyleyebiliriz.

3.3.4.Gelin Eşikte Oğlan Beşikte

17.Herhangi bir tartışmada oğlunuz kimin tarafını tutar?

Katılımcıların çoğu gelini ile tartışma durumunun olmadığını söylemişlerdir. Bunu oğlunun tutuşturucu olmamasına, her ikisi de çalıştığı için birbirlerini çok görmemesi ile desteklemişlerdir. Gelini ile tartışma olmamasından dolayı oğlunun da araya girmediğini belirtmişlerdir. Tartışma olması durumunda oğlana yansıtılmayacağı, kendi aralarında halletmeye çalıştıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

“Bir tartışma olduğunda kendi aramızda halletmeye çalışırız, oğluma söylemeyiz” (NE, 63, K).

“Biz gelinimle hiç tartışmadık, bilmiyorum belki her ikimiz de çalıştığımız için mi birbirimizi çok görmediğimiz için mi. oğlum tutuşturucu biri değildir“ (RA, 46, K).

“Gelinimle hiç anlaşılamadığım olmadı, tartışma olsa da oğlana yansıtmayız biz, taraf tutma olmadı” (AY, 51, K).

“Hiç tartışmadık, oğlumun yanında olsun o olmasın, ağız kavgası yapmadık, bugün öyle bir kızdım başka da olmadı” (FK, 48, K).

“Daha hiç öyle bir şey olmadı” (NE, 62,K).

“Gelinimle hiç öyle bir şey olmadı oğlumda araya girmede” (ŞE, 69, K).

18. Gelininizin sizin ve oğlunuzun aranızda girdiğini düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğunluğu gelininin oğlu ile kendisi arasına girmedeğini düşünmektedir. Bunu da ne onlar ne de katılımcı onların arasına girmedeğini, oğlu ile evlenmeden önceki ilişkilerinin aynı olduğunu, gelini geldikten sonra daha mutlu olduğunu, oğlunun sessiz olduğunu ve karışmadığını, onların mutlu ve huzurlu olmalarını istediğini belirtmektedirler. Bir katılımcı da oğlunun dik olduğunu ve kendisine laf söyletmediğini ifade etmiştir.

“Ne ben onların arasına girerim, ne de onlar bizim aramıza girerler. Biz öyle şeyler yapmayız (NE, 63, K).

”Oğlumla evlenmeden önceki ve sonraki ilişkimiz aynı hiç değişmedi. Beraber film seyretmeyi çok severiz. Maddi sıkıntımız olduğu zaman biz oğlumla hallederiz. Bekarken nasılsa evliyen de aynı oğlum hiç değişmedi. Gelinim geldikten sonra farklı hiçbir şey olmadı, daha mutlu olduk, torunum oldu, bir aile olduk“ (RA, 46, K).

“Hayır düşünmüyorum” (AY, 51, K).

“Hayır, düşünmüyorum, benim oğlum zaten sessiz, karışmaz öyle şeylere” (FK, 48, K).

“Karı koca mutlu olsunlar ister ayrı olsunlar ister yanımızda ben onlara da derim, huzursuz olmasınlar da ben onların güldüklerine, oynadıklarına sevinirim” (NE, 62, K).

“Benim oğlum baştan öyle kazık gibi dikineydi daha hala öyledir, kendine laf söyletmez hiç” (ŞE, 69, K).

Katılımcıların neredeyse hepsinin gelini ile tartışma durumlarının olmadığını söylemeleri dikkat çekicidir. Bu durum bize genel olarak gelin kayınvalide ilişkisinin oldukça olumlu olduğunu destekler niteliktedir. Ya da kayınvalidenin ev içinde yaşanan olumsuzlukları dışarıya yansıtmak istememesi de bu durumu açıklayabilir. Katılımcılar gelinlerinin oğlu ile arasına girdiğini düşünmemektedir. Bu da geline karşı olumlu düşüncelerin bir göstergesidir. Bu düşünce ile gelinin kıskanılmadığını, oğlunu gelini ile paylaşamamazlık olmadığını, gelini rakip olarak görmediği çıkarımını yapabiliriz.

3.3.4.Eş/Oğullara Dair Bulgular

Bu bölümde eş/oğullarla yapılan mülakat yer almaktadır. Toplumumuzda eş/oğullara yönelik genel algı annesi ve eşi arasında kalan konumundadır. Yapılan görüşmeler bu görüşün aksini göstermektedir, eş/oğulun arada kalma gibi bir durumunun olmadığı, eşinin annesi ile gayet iyi anlaştığı yönündedir. Eşi ve annesinin tartışmadıklarını, anne ile aynı evde yaşamının pek olumsuz bir tarafının olmadığını savunmaktadırlar. Fakat annesi ile eşi arasında olumsuz bir durum olduğunda da müdahale de bulunmadıklarını, karışmadıklarını söylemişlerdir. Bu durumda eş/oğulun kenara çekilen, ne yaparlarsa yapsınlar görüntüsü bulunmaktadır. Olumsuzluk karşısında en az etkilenen bir figür olarak görünmektedir eş/oğul.

Aslında idare eden bir konumları vardır, annesine eşimdir idare et, eşine annemdir idare et diyerek her iki tarafında gönlünü almaktadır. Bir tarafta onu yetiştiren, büyüten annesi, diğer tarafta hayatını paylaşacağı eşi, her iki taraftan da geçemeyeceğine göre ikisine de mavi boncuklar dağıtması normal gözükmemektedir. Bazı katılımcılar annesinden ayrılamayacağını, onu bırakamayacağını belirtmişlerdir. Bunu söyleyen katılımcıların babaları vefat etmiş olup, annenin eşi vefat ettikten sonra kendisini çocuklarına adaması, evladını evinin erkeği gibi görebilmekte, annenin babalık rolünü de üstlenmesi, tekrar evlenmemesi, yalnız kalması, sığınacak, tutunacak

bir dallarının kalmamasına bağlayabiliriz. Babası vefat eden evladın annesini sahiplenmesi, korumacılık güdüsüyle annesini yanına alması ile açıklayabiliriz.

Katılımcının eşi ile tartışması durumunda annesinin kendisini değil de eşini tuttuğunu söylemişlerdir. Bu durum dikkat çekicidir, kayınvalidenin arabozucu, oğlunu eşine karşı doldurması gibi bir tavırda bulunmadığını öngörebiliriz. Bazı katılımcılar anne ile birlikte yaşamının olumlu tarafları olduğunu söyleseler de annelerini eleştirmeyi de ihmal etmemişlerdir.

3.4.1.Oğlandır Oktur, Her Evde Yoktur

1.Eşiniz ve annenizin arasındaki ilişkiyi nasıl anlatırsınız?

Katılımcılar, eşi ve annesi arasındaki ilişkinin olumlu olduğunu söylemişlerdir. Bunu annesi ile eşinin kendisinden daha çok anlaştığını, annesinin eşini kızı gibi görmesi, annesinin eşini tutma taraftarı olduğunu, annesi ve eşinin hiç tartışmadığını, tartışma olsaydı bugüne kadar beraber oturamayacaklarını, annesinin sağduyulu olduğunu, annesinin eşine emredici değil de rica edici kelimeler kullanması ile desteklemişlerdir. Bir katılımcı da annesi ile eşi arasında derin bir eğitim ve kültür farkı olmasına karşın iyi anlaştıklarını belirtmiştir.

“Eşimle annem benden daha çok iyi anlaşır. Benden çok daha iyi aralarındaki ilişki, bugüne kadar hiç olumsuzluk görmedim” (FK, 25, E).

“Annem sağduyulu bir kadın ve bir de gelinini kızı gibi görür. Eşimle benim aramda bir sıkıntı olsa annem direkt eşimin safında olur, onu tutar, oğlum niye böyle yaptın diye bana sorar, gelinim niye böyle yaptın diye ona sormaz. Şimdi bizim evde bir hane daha oluştu, ben oğlumu da yanıma evlendirdim, gelinimde benim yanımda. En ufak bir şey olsa olmuyor çok şükür de oğlanla gelin kız arasında bir şey olsa biz hemen gelin kızın yanında oluruz, oğlum niye böyle yatın diyoruz. Önemli olan dışarıyı görmek biz o görüşteyiz kendinde olanı zaten bilirsin, biz annemizden,

babamızdan öyle gördük gelinimize de aynısını yapıyoruz. Geline diyoruz ki kızım bir isteğin varsa oğlan kabul etme taraftarı değilse şu şöyle olsun baba diye bize söyle diyoruz, kendi çocuğumuzu yönlendiriyoruz. Orta yolu bulmak zorundayız, hayat döndüğü sürece bu böyle. Babamgil bana öyle yaptı ben bir sıkıntı yaşadığım sürece eşimi tuttular. Hala aynı görüşteyim bu zamana kadar geldik, oğluma nasihat verimiz, geline de emrivaki değil de şunu yaparsan daha güzel olur kızım diyoruz. Annem de aynı şekilde eşime yaptı, devam ediyoruz bu düzene. Annemle eşim tartışmadı hiç, gelinimle de eşim tartışmıyor, tartışma olmadığı için de yıllardır beraberiz. Çok iyi anlaşıyorlar, ondan bir sıkıntımız yok çocuk evlendirdik hala beraberiz, aynı evdeyiz, atamızı hiçbir zaman bırakma taraftarı değiliz. (MU, 45, E).

“Aralarında uçurum kadar derin bir eğitim ve kültür farkı olmasına rağmen iyi denilecek seviyede bir ilişkileri mevcut” (RA, 31, E).

“Gayet düzenli, fazla bir sorun çıkmıyor, arada sırada, çok nadir de olsa sürtüşmeler oluyor, iyi, herhangi bir sıkıntı yok” (AE, 44, K).

2.(Birlikte yaşıyorsa) Birlikte yaşamamanın olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

Katılımcılar birlikte yaşamayı olumlu gördüklerini belirtmişlerdir. Bunu da babası olmadığı için annesinden ayrı kalamayacağını, eşin bir yere gitmesi durumunda gözünün arkada kalmaması, annenin eve ve çocuğa bakması, sofranın bereketli olması, şenliklenmeleri, maddi katkısı ve her zorlukta destek olmalarıdır. Katılımcılar birlikte yaşamayı pek olumsuz görmemektedirler. Bir katılımcı kendisini büyüten, bu yaşlara getiren annesine ne kadar hizmet etse de ödeyemeyeceğini bu bilinçle yaşadığını ve bunu da çocuklarına aşılama çalıştığını ifade etmiştir. Olumsuz görenlerde, insanın yaşlandıkça çocuklaşma huyundan dolayı lafi söyleyiverdiğini bu durumdan mahcup olduklarını, gidilecek bir yer olduğunda izin

sıkıntısı olduğunu ve çoklu yaşam, yüksek beklentiler nedeniyle yaşamlarının ailenin kontrolü altında olduğunu belirtmişlerdir.

“En azından gelin kaynana tezini çürütmüş gibi bir durum oldu, ben annemden ayrı kalamam, babam yok benim, aklımda kalır, mutsuz olur, bizi annem büyüttü, annemle birlikte yaşamayı eşime teklif ettim, o da kabul etti, teşekkür ederim ona, şu ana kadar olumsuz bir yanı olmadı, kafam rahat. Maddi yönden evde gelirlerimiz ayrı değil, annemin, eşimin, benim ortaktır. Hepimizin parası toplanır, borcumuz ödenir, kalan para ile de evi geçindiririz. Eşim bir yere gidecek olduğunda gözüm arkada kalmaz, çocuğumu anneme bırakırım, kendi evimde kendi anneme bırakmak güzel. Birlikte yaşamamanın olumsuz bir tarafını görmedim. Eşimle yalnız gideceğin bir yer olur, ben annemi götürmek isterim, ama o bizi yalnız bırakmak ister “(FK, 25, E).

“Sofra bereketli oluyor, şenlikli oluyor, yerken içerken beraber oluyor, anneni ziyarete gitme durumu yok çünkü hep beraberiz, hem maddi yönden hem manevi yönden birbirimize destek oluyoruz. Annemin babamdan kalan maaşı var, bizim sıkıntımız, ihtiyacımız olduğu zaman parayı nereden bulacağız diye düşünmüyoruz, oğlum ne kadar lazım der. Maddi yönden desteği olmasa dahi bizi büyüten, bizi bu yaşlara getiren, kendi gelenek göreneklerimize vefa borcumuz var, ne kadar da hizmet etsek onu ödeyemeyiz, onun bilincindeyiz, bunu çocuklarımıza aşılamaya çalışıyoruz, o bilinçle yaşıyoruz. Olumsuz taraflar şudur; insan yaşlandıkça beyin küçülür derler, çocuklaşıyor. Yeni ortamlara giriyoruz, en son söyleyeceği lafı en başta söyleyebiliyor bazen annen olmadığı zaman kusura bakmayın çocuklaşıyor diyoruz, karşı tarafa özür dilemek zorunda kalıyoruz. Annene de anne böyle yapma diyemiyorsun, anne şunu demeseydin daha iyiydi, ama çeneni tutamıyorsun diye güzellikle deriz kırmayız, annemi hiç kırmadık” (MU, 45, E).

“Olumlu yönü her zorlukta destek olmaları, olumsuz yönüyse çoklu yaşam ve yüksek beklentiler nedeniyle yaşamsal sürecinizin anne babanızın ipoteği ve kontrolü altında olması” (RA, 31, E).

“Çocuklar için olumlu, anne bir yere gittiğinde ya da herhangi bir işi olduğunda çocukları emanet edebileceği birisi oluyor ayrıca emekli olduğu için maddi yönden de artısı oluyor. İster istemez izin konusunda, sağa sola gitme konusunda öyle bir olumsuzluk yaşanıyor. Evde rahatız, rahatlık açısından görünüşte bir sıkıntı yok ama bilemeyiz” (AE, 44, E).

3. Herhangi bir tartışma olduğunda taraf tutar mısınız?

Katılımcıların çoğunluğu annesi ve eşi arasında herhangi bir tartışma olduğunda taraf tutmadıklarını söylemişlerdir. Gerekçe olacakta bir tarafta annesi diğer tarafta eşi olduğunu, birini tutması durumunda diğerinin güceneceğini bildiğini, bu durumda karışmadıklarını, kendi içlerinde hallettiklerini, karışması durumunda daha çok sürtüşme olacağı için taraf tutmadıklarını söylemişlerdir. Bir katılımcı da kim haklıysa onu tuttuğunu ifade etmiştir.

“Ben seslenmem, o konuyla ilgili hiç konuşmayız, yorum da yapmam” (FK, 25, E).

“Taraf tutamazsın. Bizim evler bitişik, hanım evi temizlemeye başladı mı annem de kendi evini temizlemeye başlar. Sen bir dur deriz, ama duramam der, çocuklaşıyor bazen burada anlaşılmazlar. Anne tarafını tutarsan hanım gücenir, hanım tarafını tutarsan anne gücenir. Anne sen bir dur kızlar, gelinler var dersin, aynı anda ikisine de müdahale etmezsin, ayrı ayrı konuşursun. Hanıma da idare et dersin, Allah razı olsun benim hanım çok anlayışlı, benim babam yatalak hastaydı annemle beraber pansuman ettiler, ilaçlarını verdiler. Allah korkusu olan yapar,

anneme çok yardımcı oldu annem de nankör değil yaptığını görür, gördüğü için de iyi anlaşıyorlar” (MU, 45, E).

“Tutarım elbette kim haklıysa onun tarafını tutarım” (RA, 31, E).

“Tartıştılar, 20 senedir beraber oturuyoruz yani tartışmaları olmuştur. Kendi içlerinde hallederler ben hiç karışmam, karışsam daha çok sürtüşme olacak o yüzden taraf tutmam” (AE, 44, E).

4.Ailenizle ilgili olumlu olumsuz durumları annenizle paylaşır mısınız?

Katılımcılara ailesi ile ilgili olumlu olumsuz durumları paylaşıp paylaşmadığı sorulmuştur. Bu soruya katılımcılar tarafından farklı cevaplar verilmiştir. Eşi ile ilgili konuyu eşine, annesi ile ilgili konuyu annesine anlattığını, birinin sorununu diğerine anlatmadığını, zaman zaman paylaştıklarını, paylaşmadıklarını ve paylaşmanın kendince olumlu olduğunu anlatan katılımcı olmuştur. Çocuklarla ilgili sorun olduğunda gençliğinde kendisinin yaptığı davranışların haklı olduğunu savunsa da ailesince olumsuz değerlendirildiğini bu durumda annesinin yaşlı, tecrübeli olduğunu ve bundan faydalandıklarını, onun fikrini aldıklarını ifade etmiştir.

“Mesela dışarda yaşadığım bir konu olur, eşimle ilgili konuyu eşime, annemle ilgili anlatmam gereken bir konu varsa anneme anlatırım. Eşimle ilgili sorunu anneme, annemle ilgili sorunu eşime anlatmam. Annemin bilmediği çok sorunlarım vardır ama ben onlara yansıtmıyorum, onlara yansıtısam daha fazla üzülecekler, çözemeyecekler, ellerinden bir şey gelmeyecek, o yüzden hiç bilmemeleri daha iyidir “(FK, 25, E).

“Mesela çocuklarla ilgili sıkıntı yaşadık, bir türlü çocukları yola getiremiyorduk, biz nerede hata yaptık diyorduk. Gençlerin bir kimlik arayışları olduğu çağlar vardır bu nasıl olacak anne diye sorardık, o senden tecrübeli veya ben bir şey yaptığımda oğlum üstüne çok gitme, çok gidiyorsun derdi. Diyorsun ki

annemin tecrübesi var bizden dolayı gençliğimizi unuttuk, yaptığımız hareketleri o zaman kendimiz haklı buluyorduk ama annem babama ters geliyordu, onlara göre yanlıştı, o gün için öyleymiş. Bize ters gelen çocuğumuza göre düzgün diyorsun ki annenin bir bildiği var sakın oğlum şunu yapma diyorsun orada ister istemez tecrübesinden faydalaniyorsun, fikrini alıyorsun. Anne sen yaşlısın, ne bileceksin, o zaman öyleydi şimdi devir değişti değil yani fikrini alıyorsun. Eşya alacağımız zaman sormayız, bir araç alacağımız zaman anneme bilgi veririz eğer zararımız varsa annem uyarır almayın diye ama ticaret mantığıyla almamız karlıysa onun insiyatifine pek bırakmayız. Ev almak gibi büyük işlerde fikir alışverişi yaparız, danışırız ama küçük rakamlarda danışmayız” (MU, 45, E).

“Zaman zaman ayrıntısız olarak paylaşıyorum” (RA, 31, E).

“Paylaşmayız, kendi içimizde halletmeye çalışırız” (AE, 44, E).

5.Aile içinde alınacak önemli konuları annenize danışır mısınız?

Katılımcıların çoğunluğu aile içinde alınacak önemli konuları annesine danıştığını söylemiştir. bunu, maddi manevi her şeyi paylaştıklarını, evin içinde beraber oldukları için duyunca sıkıntı çıkmaması için paylaştığını ve alınan kararın hep beraber alınması durumunda sıkıntı çıkmadığını, çıksa dahi kendi aralarında hallettiklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı da danışmadığını ve danışmamayı tercih ettiğini ifade etmiştir.

“Evet danışırım, maddi manevi her şeyi paylaşıyoruz, borcumuz da ortak, alacağımız da, o yüzden her şeyi paylaşıyorum” (FK, 25, E).

“Danışırız, mesela gelin kızı alacağımız zaman anne biz bu kızı alacağız nasıl olur diye sorduk, çok iyi olmuş dedi. Hep beraber isteyerek, severek aldığın zaman zaten sıkıntı çıkmıyor kolay kolay. O yaptığın işte sıkıntı çıksa dahi biz kendi

aramızda sıkıntı çıkmıyor, biz bu işin kararını beraber aldık hata varsa hep beraber çözeceğiz diyoruz, ortak karar” (MU, 45, E).

“Asla danışmam, danışmamayı da tercih ediyorum” (RA, 31, E).

“Danışırız çünkü evin içinde beraberiz, bir sıkıntı çıkmasın diye, duyması lazım” (AE, 44, E).

6. Anneniz ve eşiniz arasında kaldığınızı düşünüyor musunuz? Evetse sizce neden?

Katılımcılar annesi ve eşi arasında kaldığını düşünmemektedir. Bunu da ikisinin de tartışması durumunda seslenmediğini, yorum yapmadığını, araya girmesi durumunda sorunun büyüyeceğini, karışmadığı için arada kalmadığını söylemektedirler. Bir katılımcı annesinin tarafında olduğunu bunu da annesinin büyük olmaması sebebiyle onu üzmemek istemediklerini, eşinden annesini idare etmesi istediğini eşinin de göz yumduğunu ifade etmiştir. Bir katılımcı da eşinin kendisini koruyabilecek olgunlukta olduğundan arada kaldığını düşünmemektedir.

“Kalmıyorum, çünkü ikisi tartışıyorsa ne yorum yaparım, ne de seslenirim, o yüzden arada kalmam. Taraf tutsam o kötü anneme hak versem eşim üzülecek, eşime hak verirsem annem üzülecek. İkisi anlaşabilen kişiler, tartışmalar bile anlamayacakları bir durum yok, kendi sorunlarını kendileri çözerler, ama ben devreye girersem o sorunu büyütürüm, en güzeli geri çekilmek “(FK, 25, E).

“Kaldığımı hiç düşünmüyorum, ben anne tarafındayım genellikle net konuşalım. Bir şey olduğu zaman ben eşime kabahat bulurum nasıl bulursun; annem başımızda büyüğümüzdür, üzmemelim, annemin hataları vardır onu kabul ederim, eşimi de kabul ederim. Eşime annemi idare et, duyma, göz yum derim o da duymaz. Allah razı olsun bu konuda eşim çok fedakârdır, tutupta eşime şiddet uygulayacak

değilim, rica ediyorum o da kırmıyor, zaten olmasa bu zamana kadar duramayız” (MU, 45, E).

“Hayır, çünkü eşimin kendini koruyabilecek olgunlukta olduğunu biliyorum, haklı olduğu her konuda yanındayım” (RA, 31, E).

“% 20’ dir arada kaldığım, karışmadığım için fazla kalmıyorum da genelde az kalıyorum. Mesela; eve büyük bir eşya alınacağında, harcamalarda annem şunu alsak iyi olur diyor, eşim başka bir şey söylüyor yani parasal konularda arada kaldığım oluyor” (AE, 44, E).

7.Sizce anneniz ve eşiniz birbirini rakip olarak görüyor mu?

Katılımcıların hepsi annesi ve eşinin birbirini rakip olarak görmediğini söylemiştir. Bunu ikisinin de statüsünün farklı olmasına, annesinin tarafını tutmasını ve bunu annesinin bilmesini ve mesafeyi koruduğunu düşünmesi ile açıklamışlardır.

“Zannetmiyorum, ikisinin de statüsü farklıdır, eşimin çitası daha yüksektir, işi, evi, çocuğu, rakiplik durumları yok” (FK, 25, E).

“Zannetmiyorum çünkü annemin 2 oğlu 4 kızı var hepsinin yeri, hatırı vardır, ben bugüne kadar görmedim. Belki de annem tarafını fazla tutuyorum ya annem biliyor ama mesafeyi de koruduğum için birbirlerini rakip olarak gördüklerini zannetmiyorum (MU, 45, E).

“Eşimde böyle bir duygu olmadığını biliyorum ama annem konusunda emin değilim” (RA, 31, E).

“Görmüyor” (AE, 44, E).

8.Eşinizin anneniz ile iyi geçinmesini takdir eder misiniz?

Katılımcıların çoğunluğu eşini annesi ile geçinmesinden dolayı takdir ettiğini söylemişlerdir. Bunu da onların mutluluğu ile kendisinin de mutlu olmasına, takdir ettiğini yüzüne söylemeyen, arada söyleyen ve Allah razı olsun dediğini belirtmişlerdir. İki katılımcı kötü olmaları durumunda karışmadığını, kendi aralarında halletmeleri gerektiğini düşünmektedirler.

“Kesinlikle, onların mutlu olması beni de mutlu eder. Ama yüzlerine demem“ (FK, 25, E).

“Etmez olur muyum, eşime de söylerim Allah razı olsun derim. Babama baktı Allah razı olsun dedim” (MU, 45, E).

“Kendisinin takdiri, iyi olursa mutlu olurum, kötü olurlarsa karışmam” (RA, 31, E).

“Takdir ederim, bana fazla yansıtmazlar, gündüz geçindikleri akşam ki hallerinden belli oluyor eğer birbirlerinin yüzlerine bakmıyorlarsa sıkıntı var o zaman müdahale etmiyorum kendi aralarında halletsinler diye sonuçta gelin kaynana olayı var. Arada sırada ettiğimi söylüyorum” (AE, 44, E).

Katılımcılara sorulan sorularda alınan cevapların geneline bakıldığında eş/oğulun anne ve eşi arasında kalmadığı çıkarımını yapabiliriz. Katılımcılar, annesi ve eşi arasında yaşanan olumsuzluklara müdahale etmemesi, sorunu kendi aralarında çözmelerinin istenmesi, eş/oğulun gelin ve kayınvalide ilişkisinde bu ikilinin dışında kaldığı gözlenmiştir. Annesi ve eşi arasındaki iletişimin olumlu olması kendisine yansımakta böylece onların mutlu olması ile kendisi de mutlu olmaktadır. Bazı katılımcıların babasının vefat etmesi nedeni ile annesinin yalnız kalmasından dolayı annesi ile beraber yaşamaktadırlar. Buradan anneyi sahiplenmek, onun yalnız kalmasına razı olmamak, kendisini büyütüp bu yaşlara getiren annesini evin bir üyesi

konumunda olmasını çıkarabiliriz. Önemli bir karar alınacağında annenin fikrini almak, ona danışmak annenin evdeki rolünün etkinliğini ve önemini göstermektedir. Katılımcılar annesi ve eşi arasındaki ilişkinin olumlu olması, birlikte yaşamanın artılarının olmasından bahsetseler de anneyi eleştirmekten de kaçınmamışlardır.

3.4.2. Ana Gibi Yar, Bağdat Gibi Diyar Olmaz

9. Annenizin; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcılar bu soruya annesinin kendisi üzerinde baskı kurmaya çalıştığını, sözünün dinlenilmesini istediğini, kararların ortak alındığını, annesinin korumacılık duygusunun olduğunu, annesinin otoriter olduğunu, sözünü dinlemeye çalıştıklarını ve ona karşı gelmediklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı da kararlar da annesinin etkili olduğunu, annesini kırmadıklarını ona hayır demediklerini ancak kontrolü altına alma gibi bir özelliğinin olmadığını ifade etmiştir.

“Benim üzerimde bazı konularda baskınlık kurmaya çalışır, benim yanlış yapabileceğim konularda beni uyarır. Sözünün dinlenmesini ister, konuşuruz, ama neticede dediğime, istediğime döner sonradan. Ben kızıma aşırı derecede değer veriyorum bilmiyorum diğer babalar da öyle mi galiba birazcık kıskanıyor, annem yıllar önce kocasını kaybetti, kızıma vermediğim ilgiyi bazen anneme vermediğim oluyor, bana da böyle değer verir mi acaba diye annemin düşündüğünü hissediyorum. Ailede büyük bir karar alınacaksa bir araya gelinir, hangisi mantıklı oluyorsa o karar alınır, üçümüz doğruyu bulmaya çalışıyoruz, orta yolu buluyoruz. Annemin koruma yönünde bir liderlik vasfı var, beni olsun, eşimi olsun, kızımı olsun, iyi yönde koruma yönü var. Ben dediğim olacak diye bir diktatörlüğü yok “(FK, 25, E).

“Annemin otoriterliği vardır. Eşim benden bir şey istediği zaman yapma taraftarı değilsem annem tarafından gelir o, oğlum şöyle yapalım der, anneme hayır yoktur biz de, anne yorgunuz yok, annem kırılmasın, üzülmesin, mutlu olsun işin gerçeği bu, annemin mutlaka otoritesi vardır. Annem sözü dinlensin ister, alışkın, bir otoritesi olduğu için var, benim sözüüm olsun, bitti. Diğer çocuklar, kızları geldiği zaman anneme havalar gelir, kızlarım gelmiş diye koltukları kabarır kaynanalık içgüdüsi müdür nedir emirler çoğalır, şunu yapın, bunu yapın der. Eşim valla çok yüklendi der ben de idare et, her gün her saat gelmiyorlar, gelip gidiyorlar derim. O saatleri de geçecek bazen çok üstüne geliyor, diğer çocuklarını dolaşıyor, ondan sonra hemen eve geliyor, benim evim ne kadar rahatmış, huzurluymuş diye geliyor. Eve hâkimse, dediğini yaptırıyorsa kararların alınmasında da etkilidir annem de öyledir. Kararlarda etkilidir ama kontrolü altına alması gibi bir çabası da yok. Mesela eşim dikiş nakış yapacağım dedi, kursa gitti annem ben onu kontrolüm altına alayım da gitmesin demedi. Kontrolümden kaçırdım, tekrar kontrolüm altına alayım, dizginleri kaçırdım yok, annem artık ona katlanacak.” (MU, 45, E).

“Hem de nasıl, uyuz oluyorum buna” (RA, 31, E).

“Annem ılımlıdır, her şeye olumlu bakar, karşı çıkmaz, sözü dinlenir, dinlenmesini ister biz de dinleriz zaten, ikiletmeyiz sözünü, karşı gelmeyiz, kıskanmaz, büyük konularda kararı etkilidir büyük olduğu için dinliyoruz, dediğinin olması için çalışıyoruz, kontrolü altında olmasını istemez” (AE, 44,E).

10. Annenizin “evin hanımı” rolünü devam ettirdiğinizi düşünüyor musunuz?

Katılımcıların çoğunluğu evlenince annesinin yükünün azaldığını söylemişlerdir. Otoritesinin olmadığını ancak sözünün geçtiğini belirten olduğu gibi sözüm geçecek diye bir durumun olmadığını söyleyen katılımcılar da olmuştur. Bir katılımcı da eşi ve annesinin çalıştığını annesinin rolünün çok fazla değişmediğini,

bir katılımcı da evde en üst otorite onun olduğunu evde kendisi dışında herkesi yönettiğini ifade etmişlerdir.

“Eşim eve gelince roller değişti ama aktif olarak çok büyük bir değişiklik olmadı. Eşim de çalışıyor, annem de çalışıyor, annem eşimin açığını, eşim annem açığını bir şekilde kapatıyor. Annemin çok fazla aktif rolünün değiştiğini düşünmüyorum”(FK, 25, E).

“Ben evlenmeden önce annem evin hanımıydı sonra abim evlendi, abim de aşağıda oturuyordu, abimin eşine ona kaynanalık yaptı. Sonra eşim geldi bir sıkıntı olmadı, devam ediyor bir kıskançlık yok, otorite görmüyoruz ama büyük mertebe de onun sözü geçiyor ikinci planda. Yemekte eksikliğini kendi açısından artısını gösterir ama geçer oturur yemek şöyle olmuş diye burun kıvrma, beğenmeme gibi bir durum yok. Annemin yükü azaldı ama durduramazsın, yapar yine de mesela gelin kız gelmeden önce, yer sofrasını eşim kaldırır kalanı annem kaldırmaya çalışır ben hemen ondan önce davranırım kaldırırım, onun kaldırmasını istemem, dizlerinden rahatsız. Eskiden on iş yaparsa şimdi bir işe iki işe düştü, kendi yerinde duramıyor yapmaya çalışıyor” (MU,45, E).

“En üst otorite odur, benim dışında herkesi yönetmeye bayılır, beni yönetemez” (RA, 31, E).

“Ben hissetmiyorum çünkü evde her işleri eşim yapıyor annem ufak tefek şeyleri yapar. Annemin yükü azaldı şimdi rahat, annem de sözüm geçecek gibi bir durum yok” (AE, 44, E).

11.Annenizin yanında çocuklarınızı sever misiniz?

Katılımcıların hepsi çocuklarını annesinin yanında sevdiklerini söylemişlerdir.

“Evet fazlasıyla” (FK, 25, E).

“Severiz, hiç çekinmeyiz” (MU, 45, K).

“Severiz, niye sevmeyelim ki” (RA, 31, E).

“Severiz” (AE, 44, E).

12. Annenizin eşinizi yönettiğini düşünüyor musunuz?

Bu soruya katılımcılar tarafından farklı cevaplar verilmiştir. Annesinin eşini yönetmediğini düşünen olduğu gibi yönetmeye çalıştığını fakat kendisinin de desteğiyle eşinin buna izin vermediğini söylemişlerdir. Eşinin ne yapması gerektiğini bildiği için annesinin müdahale ettiğini düşünmediğini ancak önermesi olabileceğini ve yönlendirdiğini düşünen katılımcılar olmuştur.

“Eşim ne yapmasını gerektiğini bildiği için annem şunu şöyle yap, bunu böyle yap demez. Eşim saati geldiğinde yemeğini yapar, saati geldiğinde temizliğini yapar, bildiği için annemin müdahale ettiğini görmüyorum. Şunu şöyle yapsan daha iyi olur diye önermesi olabilir, uyarması olmaz” (FK, 25, E).

“Etkisi var ama fazla düşünmüyorum, eşimle gelinim şu yemeği mi yapsak diye konuşurlar annem şunu yapın der, yönlendirmesi olur” (MU, 45, E).

“Yönetmeye çalışıyor fakat benimde desteğimle eşim buna izin vermiyor” (RA, 31, K).

“Yönetmiyor” (AE, 44, E).

Eş/oğula sorulan sorulara karşı aldığımız cevaplar açısından genel olarak değerlendirecek olursak katılımcılar annenin ev içindeki rolünün oldukça etkili ve

önemli olduğunu vurgulamışlardır. Annesinin eşini yönlendirmesi ya da yönlendirmek istemesi, annenin bazı konularda eşine müdahale etmesi, annesinin evin hanımı rolünü devam ettirmek istemesi ya da devam ettirmesinden anlıyoruz ki anne ev içinde önemli bir figürdür. Büyük olmasından dolayı onun kırılmamasını istemek, tecrübelerinden faydalanmak istemek, eşine annemi idare et demeleri katılımcıların geleneksel bir aile kültürü anlayışı içinde yetiştikleri ve bu anlayışı devam ettirdiklerini söyleyebiliriz. Aile değerlerine önem vermek, dinimizde emredilen anne babaya itaat etmeyi yerine getirdikleri çıkarımını yapabiliriz. Evlendikten sonra ev işlerinde annenin yükünün azalması, eşin bu görevi devralması diğer katılımcılarca bahsedildiği gibi eş/oğul tarafından da dile getirilmiştir. Bazı katılımcıların gidilecek bir yer olduğunda annesinin de gelmek istemesine olumsuz bakmalarını, aile içinde önemli bir sorun teşkil ettiğini öngörebiliriz.

3.4.3. Analı Kuzu, Kınalı Kuzu

13. Annenizin hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Evetse hangi konularda?

Katılımcıların çoğunluğu annesinin hayatına karıştığını/müdahale ettiğini düşünmemektedir. Evlenmeden önce çok karıştığını, evlendikten sonra müdahalesinin olmadığını ancak bir yerlere gitme anlayışlarının farklı olduğunu ve katılımcının götürmek istemediği yerlere kendisinin de gitmek istediğini söyleyen katılımcılar olduğu gibi müdahale edilmediği zaman hata yapma oranının yüksek olduğunu, tecrübeden yararlanılması gerektiğini şimdi bunu çocuklarına uyguladığını söyleyen katılımcılar da olmuştur. Bir katılımcı da müdahale ettirmediğini ancak her şeyi sorduğu için bu durumdan rahatsız olduğunu belirtmiştir. Olumsuzluk olması durumunda o kadar yıl beraber kalınmazdı diye de vurgulanmıştır.

“Annemin söz sahibi olma durumu zaten var, evlenmeden önce her şeye çok fazla karıştırdı ama evlendikten sonra benim ve eşimin durumunu gördüğü için müdahalesi olmaz. Annemle gezme konusunda pek anlaşılamayız. Ben farklı yerlere

gitmek isterim annem aile içi oturmaları gitmek ister, bu konuda da beni bırakın siz gidin der. Bazen benimde annemi götürmek istemediğim yerler oluyor “(FK, 25, E).

“Şimdi düşünmüyorum ama ilk evlendiğim zamanlar çok düşünüyordum. Belki de şimdi çocuklarımız bizim için aynısını düşünüyor. Müdahale etmezsen cahillik döneminde çok büyük hatalar yapabilirsin ama müdahale ettiğini düşündüğün zaman iyi bir şey, cahillik döneminde tecrübeden yararlanıyorsun, müdahale edilmesi gerektiğini düşünüyorum Mesela annem bana karıştırdı gittiğim arkadaşlarım iyi değildir, ipsiz, sapsızdır, kendi bir yere gitmiyor, burnunun dibinde oturuyor, ev hanımı olunca ev işlerine bakıyor, annem nereye giderse eşimde oraya gidiyor. Şimdi hanım nereye giderse gelin de oraya gidiyor onun için beraber ortak karar alınca müdahale etme gibi durum olmuyor, önce bizlere müdahale diliyordu şimdi biz çocuğumuza müdahale ediyoruz. Aile olarak karışmıyordu ama ferdi olarak karışıyor, erkeğe yani bana karışıyordu biz şimdi gelinimize değil de oğlumuzu karışıyoruz. Bir yere gidilecekse zaten gelin- kayınvalide beraber gidiyorlar, beraber ortamı kuruyorlar öyle dolaşıyorlar.” (MU, 45, E).

“Müdahale ettirmiyoruz fakat her şeyi sorduğu için ailecek rahatsız oluyoruz” (RA, 31, E).

“Karışmaz genellikle beni de götürseydiniz diye karışır, gençler arasında oturma olur onu da götürmemizi ister, çocuklara bazen karışır o da kızmayın diye korumasından dolayı, yiyeceğe, içeceğe, gezmeye karışmaz. Zaten olumsuzluk olsaydı o kadar yıl beraber yaşanmazdı.” (AE, 44, E).

14. Anneniz ile yaşadığınız olumsuzlukların evliliğinize yansımaları oluyor mu evetse ne tür?

Katılımcıların annesi ile yaşadığı olumsuzlukların evliliğe yansımaları oluyor mu sorusuna verdiği cevaplarda; annesi ile ilgili sorunu eşine, eşi ile ilgili sorunu da annesine yansıtmadığını, sorun kimleyse onunla çözmeye çalıştığını, kolay

kolay olumsuzluk yaşamadıklarını, annesinin haksız olması durumunda eşine duymamasını söylediği, annesine olumsuz bir tavırdaki bulunmadıklarını, ona istenmediğini hissettirmediklerini bunun onların yapısına ters olduğunu söylemiştir. Bir katılımcı da annesi ile yaşanan olumsuzlukta eşinin kendisini sakinleştirdiği için evliliğine bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Bir katılımcı da eşinin yansıttığını ancak kendisinin yansıtmadığını, orta yolu bulmanın kendisine düştüğünü bu nedenle müdahale etmediğini, karışmadığını, aynı evde yaşadıkları için sorunu kendilerinin halletmeleri gerektiğini ifade etmiştir.

“Bir sorun varsa annemle ilgili sorunu anneme, eşimle ilgili sorunu eşimle paylaşıyorum. Eşimle ilgili yaşadığım sorunu anneme yansıtmam, annemle ilgili yaşadığım sorunu da eşime yansıtmam. Çözemediklerimi kendi içimde paylaşıyorum, çözemediğimi sorun kimleyse eşim veya annem onunla çözmeye çalışıyorum” (FK, 25, E).

“Kolay kolay bir olumsuzluk yaşamadık annem haksız dahi olsa eşimi haklı görürsem eşime sen duyma dedim o da duymadı, uzatmadı, anneme kırıcı kelime değil şöyle yapsaydın daha güzel olurdu, sen bunu böyle deme şöyle de haklılıkla söylenmez ama annemi de ikna edebiliyorsun. Tersini yapman zaten bizim yapımıza ters, anneye bağırarak çağırmak veya da istenmediğini hissettirmek bunları yapamayız” (MU, 45, E).

“Ben anneme delirdiğim zamanlarda eşim beni sakinleştirdiğinden bir etkisi olmuyor” (RA, 31, E).

“Eşim biraz yansıtıyor da ben yansıtmam çünkü eğer bir evde gelin ve kayınvalide beraber yaşıyorsa orta yolu bulmak erkeklere düşüyor. Ben fazla yansıtmam, eşim hareketlerinden belli eder, müdahale etmem, kendileri halletmeleri lazım, aynı evde yaşıyorlar” (AE, 44, E).

15. (Beraber yaşıyorlarsa) Dışarıya çıkarken, gezmeye giderken annenizden izin alır mısınız? Evetse neden izin alırsınız?

Katılımcılar dışarıya çıkarken, gezmeye giderken izin değil de haber ettiklerini söylemişlerdir. Bir katılımcı da genellikle her gideceklere yere beraber gittiklerini belirtmiştir.

“İzin değil de, gideceğimiz yerleri haber ederiz, bilgi, öneri sunarız “(FK, 25, E).

“Biz annemizi yanımızda götürürüz, götürmezsek gücenir. Biz denize gidiyoruz, anne hadi gidiyoruz deriz annem ben ne yapayım der, kuma girersin deriz. Gittik, çok uzunmuş ben bir daha gelmem dedi, ertesi sene anne gidiyoruz dedik yok ben ne yapayım dedi, anne sensiz tadı olmaz dedik, tamam zaten çanta hazır dedi. Biraz da çocuklaşıyor, çantayı da bizden önce hazırlamış. Babam varken yalnız gezmeye giderdik ama şimdi gideceğimiz yeri söyleriz % 99 gelir bizle sadece kızları geleceğinde gitmez, gezmeyi çok sever, hiç tanımadığı biri olsun onun düğününe gider başta gelmeyim der ama biliriz gelecektir, hayır der ama gelir, hep beraber gideriz” (MU, 45, E).

“Asla izin almayız ama o kesin sorar” (RA, 31, E).

“İzin olarak değil de söyleriz gideceğimiz yeri haber ederiz” (AE, 44, E).

Katılımcılara annesinin hayatına karıştığı/müdahale ettiği alanların olup olmadığı sorusuna burada da gidilecek bir yer olduğunda kendisinin de gelmek istemesi ya da onun farklı yerlere gitmek istemesinden anlıyoruz ki bu konu ev içinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Annenin tecrübelerinden faydalanılması, dışarıya çıkarken izin almak değil de haber edilmesi annenin ev içindeki konumunun etkili ve önemli olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların annesi ile yaşadığı olumsuzlukları evliliğine yansıtma durumlarının farklı olduğu görülmüştür. Buradan bu durumun kişisel ve göreceli olduğunu, kimisinin yansıtmadığı, kimisinin annesini kırmak istemediği, kimisinin de annesine kızdığı zaman eşinin sakinleştirdiği gibi farklı çözümler bulmaktadırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Türk ailesinde karakter ve otorite; bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü üzerine genel bir değerlendirme sunmaktadır. Dünyada her şeyin bir temeli olduğu gibi milletleri oluşturan toplumların temeli de ailelerdir, ailelerin temeli de evliliklerdir. Aile evliliğin bünyesinde oluşur ve gelişir. Ailede büyüyen kız ve erkek çocukları bir müddet ailede yetiştikten sonra görevlerini yerine getirmek amacıyla baba ve dedelerinin sorumluluklarını devralmak için hayata atılırlar. Böylece bu yeni nesilden türeyen akrabalık bağlarının dalları farklı yerlere uzanır ve birbirine kenetlenmiş toplum meydana gelir. İnsanlığın, medeniyetin ilk kaynağı ve toplumun çekirdeğidir aile.

Toplumumuz geleneksel topluluklardan sanayi toplumuna yönelmiş bir geçiş toplumdur ve aile yapımız hem geleneksel hem de çekirdek aile özelliğini göstermektedir. Hem kırdan hem de kentte aile yapımızın çekirdek aile özelliğine sahip olduğunu ancak aile ilişkilerinde geleneksel değerlerin hâkim olduğunu bunun neticesinde geleneksel aile görünümü vardır. Aile üyeleri arasındaki ilişkiler cinsiyete göre değişmektedir. Ataerkil aile yapısında yaşlı erkeğin egemenlik ve kontrol bakımından ailenin bütün üyeleri üzerinde korkutan bir otoritesi vardır. Kadınlar erkeğin reis olduğu başka bir eve gelin olarak katılmaktadırlar. Gelin kocasının evine gelerek, kocasının ailesine itaat etmekte, kayınvalidesinin otoritesi ve kontrolü altına alınmaktadır. Ancak kadının iş yaşamına katılması ile birlikte, kadın aileye ekonomik olarak katkıda bulunmakta bu durum aile içindeki güç dengelerinin de değişimine yol açmıştır. Kadınların ekonomik olarak özgür olmaya başlamaları ile birlikte eşlerin birbirine tahammülleri azalmış, aile yapısı bozulmaya başlamıştır. Modern dönemde kadın, toplumda, siyasette, kamuda ve çeşitli iş sektörlerinde erkekle eşit haklara ve statüye sahip olmuştur. Sadece annelik ve eşlik görevini yerine getiren bir konum dışında karar verebilen, meslek ve statü sahibi bir konum haline gelmiştir. Çalışan anne sayısının artması ile birlikte boşanmalar çoğalmış, geniş aile azalmış, ev içinde ve çocuk bakımında sorumluluk alan eş ve babaların sayısı artmıştır.

Geleneksel ailede otorite ve kontrol gücü babada bulunmaktadır. Gelinlerin statüsü oldukça düşük olup, gelinler eşlerinin anne ve babasına hizmet etmekte ve sıkı denetim altındadırlar fakat yaşları ilerledikçe gelinlere yapılan baskı azalmaktadır. Bunun gerekçesi olarakta genç kadın cinsel bir nesne olarak görülmekte, yaşının ilerlemesi ile birlikte artık daha rahat olmakta ve sözü daha çok dinlenmektedir. Erkekler her yaşta kadından üstün bir konumdadır. Bir gelinin oğlu var ise statüsü yükselir ve aile, akrabalar içinde önemli bir konumu vardır. Bu evladın hayırlı olması durumunda kimseye muhtaç olmayacağı, evsiz kalmayacağını düşünür. Kız çocukları içinse bu durumun tersi durumu vardır çünkü ailesine yararlı olacağı yaşta evlenerek evden ayrılır. Anne ile erkek çocuk arasında babaya göre daha samimi bir ilişki vardır hatta eşe göre anne ile oğulun daha güçlü ve önemli bir ilişkileri vardır. Kadın için önemli aile bağı oğluyla ilişkisi iken erkek için babası, erkek kardeşleri ve yakın erkek akrabaları ile bağları daha önemlidir; bu durum kadının statüsünün düşüklüğünü göstermektedir. Annenin çocuğuna aşırı bağımlı olması aralarındaki ilişkinin karşılıklı bağımlılık haline gelmesine yol açmaktadır. Okul çağında erkek çocuğunun babası ile ilişkisi daha sınırlı iken yaşlılık döneminde baba, anne kadar oğluna bağımlı değildir. Yaşlılığında karısını kaybeden bir baba ya yeniden evlenebilmekte ya da işine devam edebilmektedir ancak kadın için aynı durum geçerli değildir. Yaşlanan kadının kocasının ölmesi durumunda böyle bir seçeneği yoktur. Yaşlanan babanın oğluna bağımlılığı daha az iken anne oğlu ile ilişkisini kesmesi durumunda geçim sıkıntısı ile karşılaşabilmektedir. Bu durumda annenin oğlu ile ilişkisi diğer aile üyelerinden daha güçlüdür. Kadın oğlunu, yaşlılığının güvencesi ve koruyucusu olarak görür.

Geleneksel ve geniş ailenin yanında artan çekirdek ve modern aile ile birlikte kadın ve çocuğa verilen değerde farklılaşmıştır. Türkiye’ de otorite genellikle erkeğe aittir. Ancak erkeğin son söz sahibi olduğu aile yapısından eşitlikçi aile yapısına geçilmiş, alınan kararlarda kadınlar ve çocukların da söz hakkı bulunmaya başlamıştır. Yüzyıllardan beri kadın arka planda bırakılmış, erkek birinci sınıf, kadın ikinci sınıf vatandaş sayılmıştır. Bu nedenle de kadının toplumdaki yeri devamlı

tartışılan bir konu olmuştur. İslamiyet’te kadın ve erkeğin birbirine karşı üstünlüğü yoktur, kadının erkeğe, erkeğin de kadına üstün olduğu taraflar vardır. Çağdaş bir toplum olmak istiyorsak aile içi ilişkilerde eşitliği seçmek zorundayız.

Kardeşlerin büyümesi ile birlikte anne ve babaya kimin bakacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Kız çocukları erkek çocuklarına göre daha fazla fedakârlıkta bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar yaşlı bakımında kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha fazla fedakâr ve sorumlu olduklarını ortaya koymuştur. Bu durumda Amerika’ da yaygın olarak kullanılan kızım ölene kadar kızımdır, oğlum evlenene kadar sözü bu durumu açıklamaktadır. Annelerin evli kızları ile dayanışma içinde olmaları gelin kayınvalide ilişkisini geride bırakmıştır. Eğer ki miras alanında cinsiyet farkı ortadan kalkarsa anneye erkek çocuğunun bakma zorunluluğu ortadan kalkar ve kız tarafı ile akrabalık ilişkilerinin artar.

İlişkiler anne, baba ve çocuk üçgeninde yoğunlaşmaktadır. Araştırmalara göre erkeklerin çoğunluğu yaşlandığında erkek çocukları ile birlikte oturmak istemektedir. Çünkü evli oğul ile birlikte oturmak yaşlılara maddi ve psikolojik güvence sağlamanın yanı sıra statülerini de yükselttiği görüşündedirler. Kız çocuğu ile birlikte oturmak ise bunun tam tersidir, bu durumda erkeğin evin reisi olduğu bir toplumda kız ve erkek çocuğa verilen değerler farklı olmakla birlikte beklentiler erkek çocuk üzerinde yoğunlaşmıştır.

Günümüzde çekirdek ailenin yaygın olması ve evlenen çiftlerin ayrı evde oturmalarına rağmen akrabalık bağları kopmamıştır, insanlar önemli ilerinin bir kısmını akrabalarıyla birlikte yapmaktadır, akrabalık ilişkileri devam etmektedir. Geniş aileden ayrılan çekirdek ailelerin olmasının yanında işlevsel bakımından geniş aileyi önemseyende bir değer vardır. Genel olarak baktığımızda Türkiye’ de akrabalık ilişkilerinin önemli olduğunu görmekteyiz.

Aileye gelin getirilmesi ya da erkek çocuklardan birinin evlendirilmesi demek, aile içinde çocuğunu evlendiren gelinin artık gelinlik statüsünden çıkıp kendisine gelinlik edilecek bir konuma gelmesi demektir. Artık işlerin büyük bir

çoğunluğunu yeni gelin üstlenecek ve kayınvalide gelinken gösterdiği hürmeti yeni gelininden bekleyecektir. Yapılan araştırmalar köylerde kadının kişiliğini gelin aldığı zaman bulabildiğini göstermektedir. Kadının statüsünün kuvvetlenmesinin aşaması şu şekildedir; gelin-ana-kayınvalide. Bu noktada bu tez Türk ailesinde karakter ve otorite; bir toplumsal tip olarak kaynana ve kaynanalık rolü üzerine bir araştırmayı ele almıştır.

Aile içi ilişkilerde gelin-kayınvalide ilişkisi oldukça önemli bir konudur. Toplumda gelin kayınvalide ilişkisi denilince akla çatışma, iktidar ve güç mücadelesi akla gelmektedir. Yüzyıllardır süren gelin kaynana çatışmaları türkölere, manilere, fıkralara malzeme olmuş bir konudur. Bu çatışmalara sebep olarak başkasını yönetme isteği, ön yargılar, kişilik farkları, gelinine baskın olma arzusu, gelinin bağımsız olma isteği, kayınvalidenin kıskanması, iki tarafın birbirini rakip olarak görmesi, kayınvalidenin hem oğlan annesi olması hem de yaşının verdiği tecrübeden dolayı sözünün dinlenmesini istemesi, gelinin rahat, bağımsız yaşamak istemesidir. Bunun yanında erkek annesi ve eşi arasındaki tartışmalardan dolayı arada kalmakta ve bir tercih yapması durumunda bırakılmaktadır. Bu çalışmada ne kayınvalide ne de gelin haklı gösterilmiştir, kaynana figürünün değişik aile tipleri içerisindeki rolü, gelin ve kayınvalide iletişiminin aile içi ilişkilere yansımaları tespit edilmiştir. Çatışmaya sebep olan faktörler, mülakat tekniği ile gelin, kayınvalide ve evlat/eşe sorulmuştur. Katılımcılar genellikle aynı ev içerisinde ya da aynı binada oturmaktadır.

Mülakatta; gelinler kayınvalidesinin kişilik özelliklerini şu kelimelerle tanımlamışlardır; otoriter, sözünün üstüne söz söyletmeyen, titiz, sinirli, anlayışlı, yanlış anlayan, diktatör, çekingen. Katılımcıların bir kısmı kayınvalidesinin kendisini takdir ettiğini, tecrübesinden(çocuk bakma, ev işi) faydalandığını söylerken bir kısmı da kendisini takdir etmediğini, tecrübesinden faydalanmadığını, bir kısmı da takdir edilmek istendiğini söylemiştir. Gelinler kayınvalideleri ile sıradan, gündelik, dini, yemek yapma, aile içi karar alma, eş ve çocuklarla ilgili konulardan en az birini konuşurken katılımcıların çoğunluğu siyaset konusunu pek konuşmadıklarını

söylemişlerdir. Yemekler çoğunlukla gelinler tarafından yapılmakta, aile içi karar almayı bir kısmı ortak alınır derken bazı katılımcılar da söz hakkının bulunmadığını belirtmiştir.

Gelinlerin kayınvalide ile anlaşamadığı konular; misafir geldiğinde katılımcının bulunmasının istenmesi, çocuklara kızılması durumunda kayınvalidenin tepki vermesinin istenmemesi, ev dekorasyonu, gidip gelinen yere karışılması, televizyon seyredilmesi, annenin oğlu ile fazla zaman geçirmek istemesi, hitap şekli, çocuğa ad koyulması ve katılımcının anlaşılmadığıdır. Gerilimin olması durumunda susmayı tercih etme, konuyu kapatma, oturup karşılıklı konuşma, eşi ile konuyu paylaşma ve sorunu birbirini kırmadan söylemektir. Katılımcıların çoğunluğu evlenmeden önce beraber yaşayacağını bildiğini, beraber yaşamaktan memnun olduklarını, beraber yaşamının artılarını çocuğunu bırakabileceği birisinin olması, birlikte zaman geçirmenin artısı, eşin ailesinin destek olması, maddi katkısı, dualarını almak, tecrübelerinden faydalanmak.

Birlikte oturmanın olumsuz taraflarını ise; eşi ile yalnız kalamamak, gidilecek bir yere kayınvalide ya da görümcenin de gitmek istemesi, eşi kendisinin karşılayamaması, misafir geldiğinde onları da çağırmak durumunda olması, özgürlüğün ve rahatlığın olmaması. Gelinlerin çoğu kayın validelerinin kendisini kızı gibi gördüğünü düşünmektedir. Gelinler kayınvalidelerinin kendisini oğlu ile paylaşamadığını düşünmemektedir. Kayınvalidelerinin sabırlı olduğunu birkaç gelinin dışında anlayışlı olduğunu söylemişlerdir. Gelinlerin çoğunun kayınvalidesi kendi kayınvalidesinden çektiği sıkıntıları kendisine yansıtmamıştır. Kayınvalideler, gelinlerine iltifat etmektedir. Kayınvalideler gelinlerini genellikle diğer gelini ile kıyaslamaktadır. Evin hanımı rolünü devam ettirdikleri gibi baskın olan, sözünün dinlenmesini isteyen kayınvalideler de bulunmaktadır. Kayınvalideleri gelinlerini ev işi, yemek yapma, çocuğa bakma gibi konularda yönetmektedirler. Gelinler, kayınvalidelerini rakip olarak görmemektedirler. Karışılan/müdahale edilen alanlar gelinecek yerde, kıyafette, yemek konusunda, temizlik konusunda, çocuğa bakma konusunda, misafir kabul etme konusundadır. Gelinler, kayınvalidesi ile yaşadığı

sıkıntıları eşleri ile paylaşmaktadır. Dışarıya çıkarken, gezmeye giderken kayınvalideden izin değil de haber aldıklarını söylemişlerdir. Herhangi bir tartışmada eş, annesinin tarafını tuttuğu gibi, annesinin tarafını tuttuğu ve kim haklıysa onu tuttuğu yönünde cevaplar verilmiştir.

Kayınvalideler çoğunlukla gelini ile olan ilişkisini olumlu gördükleri gibi birlikte yaşamayı da olumlu görmektedirler. Olumlu olmasını; elli kollu olunması, yalnız yaşamının kötü olması, aile ortamının sevilmesi, ekonomik katkısı, birlikte yemek yemek, birlikten kuvvet doğması, ev işleri ve kayınvalidenin bakımının gelin tarafından yapılması, gelininin gezmeye gitmesi durumunda çocuklarına bakması, torunlarla birlikte vakit geçirilmesi gibi sözlerle örneklendirmişlerdir. Maddi imkânsızlıklar yüzünden beraber oturmak durumunda olduğunu söyleyen katılımcılar da olmuştur. Kayınvalideler gelini ve oğlunun olumlu olumsuz durumların kendisi ile paylaşılmadığını, aile içinde alınacak önemli konuların kendisine danışıldığını, gelinlerini kendilerine rakip olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Kayınvalideler gelinleri ile anlaşılamadığı bir konunun olmadığını, gelinlerinin kendisini annesi gibi gördüğünü düşündüklerini, gelinin oğlunu kendisi ile paylaşmadığını düşünmemektedir. Oğlu ve gelininin zor günlerinde yanında olduğunu, kendisine iltifat edilmesine bir kısmı gelininin ettiğini, bir kısmı da etmediğini belirtmiştir. Kayınvalideler gelinin eve gelmesi ile kendi yüklerinin azaldığını; yemek yapma, ev işinin gelini tarafından yapıldığını söylemiştir. Kayınvalidelerin çoğunluğu gelinlerine karşı baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme ve kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Kayınvalideler, gelini ve oğlunun çocuklarını yanında sevdiklerini, gelinini yönetmediğini, gelini ve oğlunun hayatlarına karıştığını/müdahale ettiğini düşünmemektedir. Kayınvalideler gelini ve oğlunun dışarıya çıkarken, gezmeye giderken kendisinden izin alınmadığını, haber edildiğini söylemiştir. Kayınvalideler gelini ile tartışmadıklarını, gelininin oğlu ve kendisi arasına girmediklerini söylemişlerdir.

Eş/evlat annesi ve eşi arasındaki ilişkinin olumlu olduğunu, anlaştığını, birlikte yaşamayı olumlu gördüklerini söylemişlerdir. Bunu da babası olmadığı için annesinden ayrı kalamayacağını, eşin bir yere gitmesi durumunda gözünün arkada kalmaması, annenin eve ve çocuğa bakması, sofranın bereketli olması, şenliklenmeleri, maddi katkısı ve her zorlukta destek olmaları ile örneklendirmişlerdir. Eş/evlat annesi ve eşi arasında bir tartışma olduğunda araya girmediklerini, aile içinde alınacak önemli konuların anneye danışıldığını, annesi ve eşi arasında kalmadığını, annesi ve eşinin birbirini rakip olarak görmediğini, eşini annesi ile iyi geçinmesinden dolayı takdir ettiğini, evlenince annesinin yükünün azaldığını, annesinin yanında çocuklarını sevdiklerini, annesinin hayatlarına karıştığını/müdahale ettiğini düşünmemektedir. Dışarıya çıkarken, gezmeye giderken izin almadıklarını annesine haber ettiklerini söylemişlerdir.

Aile içi iletişimde gelin kayınvalide ilişkisinin önemli olduğunu gördük. Gelinlerin kayınvalideleri ile bazı konularda anlaşamadığını, hayatlarına karışıldığını, müdahale edildiğini buna karşılık çoğunluğu beraber oturmanın olumlu taraflarından bahsetmişlerdir. Kayınvalidelerin, gelinlerinden memnun olduklarını, birlikte oturmanın olumlu olduğunu söylemişlerdir. Erkeklerin de arada kalmadıklarını bunu onlara karışmayarak yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Her konuda olduğu gibi ile içi iletişimde de temel nokta tarafların iyi niyetli olmasıdır. Gelin kayınvalide ilişkisinde problemlerin olmaması için, en azından birinin iyi niyetle hareket etmesi gerekir. Gelin iyi niyetiyle hareket ederse, kayınvalidesiyle ilişkisi olumlu olur, onların arasındaki olumlu ilişki eş/evlatı da mutlu etmektedir. Kayınvalide iyi niyetiyle hareket etmeyi başlatırsa gelin ona uyum sağlar. Gelin-kayınvalide ilişkisinde ön yargıların ortadan kaldırılması önemlidir. Gelin için eşinin, kayınvalide için oğlunun mutluluğu öncelikli olmalıdır. Kayınvalidelerin, benim oğlum, oğlumu gelin benden ayıracak, gözüm gibi büyüttüğüm oğlumu el kızı benden ayıracak düşüncesine girmemelidir. Gelinler de oğlunu benden kıskanıyor, beni hizmet etmesi için almış, beni oğluna şikayet ediyor düşüncesine girmemelidir. Erkeklerin de umursamaz, ne halleri varsa görsünler gibi

tavırlara girmemelidir. Gelin kayınvalidesinden hoşlanmıyor olabilir ama onu, eşimin annesi, onu yetiştirmiş, emek verip büyütmüş, eşimi seviyorsam annesine de değer vermem gerekir demeli. Aynı şekilde kayınvalide de oğlunun hayatını paylaştığı, torunlarının annesi olan gelinine saygı duymalı ve değer vermelidir. Kayınvalidelerin oğlunun mutlu olmasını istiyorlarsa gelinini mutlu etmeleri gereklidir.

Gelin de kayınvalide de iki farklı ortamda yetişmiş, farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerdir. Gelinler kayınvalidelerini kendi şartlarına uymak zorunda olmadığını bilmelidir bu kişilik ve güç çatışmasına neden olabilmektedir. Kayınvalideler de oğlunun elinden alındığını düşünmemeli sağlıklı ilişki için her iki taraf birbirini değiştirmek yerine onu anlamaya çalışmalıdır. Fakat şunu da bilmeli, huzursuzluk çıkmasın diye alttan alan, idare eden, her istediğini sorgulamadan yapan gelinler kendilerine zarar vermektedirler. Duyguları bastırmak yerine, bir sorun olduğunda açık açık konuşmalıdır böylece iki tarafta birbirini daha iyi tanımış olmaktadır.

Gelinler kayınvalidelerinin tecrübelerinden yararlanmalı, kendi annesine nasıl davranıyorsa eşinin annesine de öyle davranmalı, onu zaman zaman takdir etmeli, fikrini almalı, önemli konuları danışmalı, sorunu kendi aralarında çözmelidir. Kayınvalide de gelinini kızı gibi görmeli, bazı hataları olduğunda gençliğine ve acemiliğine bağlamalı, büyütmemelidir. Günümüzde bazı görüşler, adetler, değişmektedir kayınvalide bu değişiklikleri kabullenmeli bizim zamanımızda şöyleydi diye inatlaşmamalıdır. Gelinler bir gün kendisinin de kayınvalide olacağını bilerek, dinimizin de emrettiği anne babaya saygı ve hürmet bilinci ile yaklaşmalıdırlar.

KAYNAKÇA

AKIN, Mahmut H., (2014), “Türkiye’ de Muhafazakarlığın Direnme Odağı Olarak Aile”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

AKSAN, Gamze, (2014), “Evlilik ve Ayrılma: Ailenin Kurulması ve Sona Ermesi”, Sistemik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

AKTAY, Yasin, (2014), “Modern Dünyada Ailenin Dönüşümü ve Muhtemel Geleceği Üzerine Mülâhazalar ve Geleneğe Dayalı Problemler”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım kitap, İstanbul.

ALKAN, Turan, (1992),” Ev ve Ailenin Değişimi”, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay. No: 71, Ankara.

ALP, Alper, (2007), Yeni Çalışma Biçimleri ve Değişen Aile Yapısı Bağlamında Çalışan Kadınlar, Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, İzmir.

ATAY, Mahmut, (2014), “Hint Toplumunda Aile”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

AYAN, Dursun, (2012), “Aile ve Hukuk”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

AYBARS, Ayşe İdil ,(2014), “Anne Baba ile Çocuklar Arasındaki İlişkiler”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kirtasiye, İstanbul.

AYBARS, Ayşe İdil, (2014), “Ailede Sosyal Faaliyetler”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kirtasiye, İstanbul.

AYDEMİR, Mehmet Ali, (2014), “Sosyal Alanın Tipleştirilmesi: Toplumsal Tipler”, Sosyoloji Dergisi, Sosyoloji Divanı-Toplumsal Tipler, Yıl:2, Sayı:3.

AYDIN, Mustafa, (2000), Kurumlar Sosyolojisi, Vadi Yay. Ankara.

AYDIN, Mustafa, (2010), Gençliğin Dini ve Sosyal Değerleri, Çizgi Kitabevi, Konya.

AYDIN, Mustafa, (2014), “Aile ve Din/İslam”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

AYDIN, Mustafa, (2014), “Ailede Çocuk ve Ebeveynle İlişkisi”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

AYDIN, Mustafa, (2014), “Tarihsel Dönüşümü İçinde Aile ve Kent İlişkisi”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

AYDIN, Mustafa, (2014), Genel Olarak Modernleşme Moderniteye Dışardan Bakmak, Açılım Kitap, İstanbul.

BALAMAN, Ali Rıza, (2002), Evlilik ve Akrabalık Türleri Sosyal Antropolojik Yaklaşımla, T.C. Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.

BARAN, Aylin Görgün, (2012), “Aile ve Yaşlanma”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

BAŞARAN, Emrah, (2014), “Ailenin İşleyişi ya da Gerçekleştirimi”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, (2010), Türkiye’ de Aile Değerleri Araştırması, Edt. Mustafa TURGUT, Ankara.

BEŞPINAR, Fatma Umut, (2014), “Türkiye’ de Evlilik”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması

Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye, İstanbul.

BEŞPINAR, Fatma, Umut, (2014), “Toplumsal Cinsiyet ve Aile ”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye, İstanbul.

BİREKUL, Mehmet, (2014), “Aile ve Dini Sosyalleşme”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

BİREKUL, Mehmet, (2014), “Aile-Toplum İlişkisi”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

CAN, İslam, (2014), “Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünyü, Bugünü ve Yarını”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

CAN, İslam, (2014), “Moderniteden Postmoderniteye Ailenin Ontolojisi ya da Modern Çekirdek Aile Çerezleşiyor mu?”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

CAN, İslam, (2014), “Tarih, Toplum ve Kültür Bağlamında Aile ve Kadın”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

CANATAN, Kadir, (2011), “ Çağdaş Toplumlarda ve Kültürlerde “Yaşlılık” Algıları”, Beden Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN, Açılım Kitap, İstanbul.

CANATAN, Kadir, (2011), “Aile Hakkında Kuramsal Perspektifler”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

CANATAN, Kadir, (2011), “Aile Kavramının Tanımı”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

CANATAN, Kadir, (2011), “Aile Sosyolojisi: Konuları, Perspektifi ve Gelişimi”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

CANATAN, Kadir, (2011), “Dünyada ve Türkiye’ de Çocuk Algıları ve Cinsiyet Öncelikleri”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

CANATAN, Kadir, (2011), “Klasik Türk Düşüncesinde Ailevi Değerler”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

CANATAN, Kadir, (2011), “Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

CENGİZ, Recep, (1993), Kasabada Aile Yapısı (Başçiftlik Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

ÇAĞAN, Kenan, (2011), “Ailenin İşlevleri”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

ÇALIŞKAN, Hasan, (2002), “Gelin-Kaynana İlişkileri”, Bayrak matbaacılık, İstanbul.

ÇAVLI, Alanur, (2014), “Türkiye’ de Boşanma”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kirtasiye, İstanbul.

ÇETİN BEKLAN, Oya, (2012), “ Aile, Kadın ve Doğa”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

DİKEÇLİGİL, F. Beylü, (2014), “Aileye Dair Kabullerin Ezber Bozumu”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

ERKAN, Rüstem, (2004), Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilim adamı Yay., Ankara.

ERTEN, Hayri, (2014), “Osmanlı Ailesine Farklı Bir Bakış”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

ERYURT, Mehmet Ali, (2014), “Türkiye’ de Yaşlı Nüfus ve Yaşlılık Dönemiyle İlgili Yaşam Tercihleri”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kirtasiye, İstanbul.

FURSTENBERG Frank F. Ve KAPLAN Sarah B.,(2014), “Sosyal Sermaye ve Aile”,Çev. Gamze AKSAN, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

GÖKÇE, Birsen (1990), “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Der. Beylül DİKEÇLİGİL, Ahmet ÇİĞDEM, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yay., Ankara.

GÖKÇE, Birsen, (2012), “ Türk Toplumunda Aile Yapısı”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

GÖKÇEN, Ahmet,(2014), “Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırmaları”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

GÜNAY, Umay, (1992),” Türk Masallarında Aile”, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay. No: 71, Ankara

GÜNEŞ, Fatime, (2012), “Aile, Evlilik, Akrabalık ve Hane”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, (1981), Çocuğun Değeri Türkiye’ de Değerler ve Doğurganlık, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yay. İstanbul.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, (2007), Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile, Evrim Yay. İstanbul.

KARADENİZ, Sıtkı,(2014), “Aşiret Ailesi ve Kentte Dönüşümü”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

KARAMAN, Hayrettin, (1992), “İslamın Getirdiği Aile Anlayışı”, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay. No: 71, Ankara.

KASAPOĞLU, Aytül, (2012), “Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

KAYA ÇABUK, Nilay, (2012), “Aile ve Çocuk”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

KOÇ, İsmet,(2014), “Türkiye’ de Aile Yapısının Değişimi: 1968-2011”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye, İstanbul.

KOÇ, İsmet,(2014), “Türkiye’ de Doğurganlık Seviyesi ve Örüntüsünün Değişimi”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye, İstanbul.

KOYUNCU, Ahmet, (2014), “Aile Araştırmaları Metodolojisi Yaklaşımlar ve Yöntemler”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

KOYUNCU, Ahmet, (2014), “Bir Sosyal Güvenlik Sistemi Olarak Aile”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

KOYUNCU, Ahmet, (2014), “Kadına Yönelik Şiddet Sarmalında Aile”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

KÖYSÜREN, Aliye Çınar, (2013), Kültürel ve Dini Algıda Toplumsal Cinsiyet, sentez Yay. Ankara.

KURT, İhsan, (1992),” Atasözlerinde Aile”, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay. No: 71, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2011), Aile ve Tüketici Hizmetleri, Aile Yapısı, Ankara.

NACAK, İbrahim ve KARAARSLAN, Faruk, (2014), “Ailenin Yapısı: Bir Sistem Olarak Aile”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

NİRÜN, Nihat, (1994), Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayını, Ankara.

ODABAŞ, Yonca, (2012), “Aile ve Sağlık”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi yay., Eskişehir.

ÖKTEN, Şevket,(2011), “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni”, Beden Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN, Açılım Kitap, İstanbul.

ÖZBAY, Ferhunde, (2014), “Akrabalık ve Komşuluk İlişkileri”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler, Öneriler, Edt. Mustafa TURGUT/Semiha FEYZİOĞLU, Çizge Tanıtım ve Kirtasiye, İstanbul.

ÖZENSEL, Ertan, (2014), “Hudut Kapısından Kadın Tenine: Namus Türkiye’ de Namus Cinayetlerinin Toplumsal Boyutu”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

ÖZYURT, Cevat, (2011), “Çocukluk Sosyolojisi”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

PDR servisi (2016). Baba ve Çocuk. Erişim Tarihi:11/07/2016 link: www.itugvo.k12.tr%2Filkogretim%2FRehberlik_bultenler%2Fbaba_ve_cocuk-bulten_5785157.doc&usg=AFQjCNGqSz4k0XLNeKi97bl7tr3RsZhIJA&bvm=bv.126130881,d.d24&cad=rja

SARI, Özgür, (2014), “Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

SARI, Özgür,(2014), “Japonya’ da Aile Bir Doğu Toplumunda Dönüşüm Hikayesi”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

SARIKAYA, Burcu, (2004), Türk Masallarında Aile Yapısı (“Bacı Bacı Can Bacı” Masalı Esasında), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

SAYIN, Önal, (1990), “Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlemesi”, Aile Yazıları 4: Evlilik Kurumu ve İlişkileri, Der: B. Dikeçligil/A. Çiğdem, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, No: 5/4, Ankara.

SÖNMEZ ALTUNSU, Özlem, (2014), “Bireyin Siyasal Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

SÖNMEZ ALTUNSU, Sönmez,(2014), “Ailenin Diğer Kurumlarla İlişkisi”, Sistematik Aile Sosyolojisi, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

SUBAŞI, Necdet, (2014), “Toplumsal Değişme, Aile ve Yeni Risk Alanları”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

TARHAN, Nevzat, (2015), “Evlilik Psikolojisi”, Timaş Yay., İstanbul.

TECİM, Erhan ve AYDEMİR, Mehmet Ali, (2014), “Türk Toplumunda Aile ve Dinin Sosyal Sermaye Potansiyeli”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

TEKİN, Ferhat, (2014), “Ailede Akrabalık ve Soy”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

TEKİN, Ferhat, (2014), “Kürt Sorunu Bağlamında Aile ve Kürt Kadınının Siyasallaşma Süreci”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

TEKİN, Mustafa, (2011), “Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

TEKİN, Mustafa,(2014), “Sekülerleşme Bağlamında Aile ve Kadın”, Aile Sosyolojisi Yazıları, Edt. Mustafa AYDIN, Açılım Kitap, İstanbul.

TEZEL ŞAHİN, Fatma, “Sosyal Değişim Sürecinde Değişen Baba Rolü”, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Eğitimi Bölümü, Ankara, Syf. 765-773.

TOPSES, Mehmet Devrim, (2008), Modern Aile Yapısı ve Fonksiyonlarının, Bireyin Elcil Davranış Düzeyi İle İlişkisi, Doktora Tezi, Ankara.

TORUN, Alev, (1995), Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme, Doktora Tezi, İstanbul.

TULUNOĞLU, Deniz, (2009), Kentleşme Sürecinde Aile Yapısındaki Değişim, Yüksek Lisan Tezi, Sakarya.

TUNÇ, Samiye, (2013), Modernleşme Sürecinde Türk Aile Yapısı Kadınlar Dünyası Dergisi’ nin Bakışı (Sayı-1-144), Yüksek Lisans Tezi, Kilis.

TURAN, Feryal, (2012), “Aile ve Değişme”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

TURHANOĞLU KOÇAK, Ayşın, (2012), “Aile ve İlişkiler Ağı”, Aile Sosyolojisi, Edt. A.KASAPOĞLU/N.KARKINER, Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir.

ULUTAŞ, Ejder ve ÖZPINAR, Ahmet, (2014), “Toplumumuzun Aile Yapısı”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

ULUTAŞ, Ejder, (2014), “ Ekonomik Ünite Olarak Aile”, Sistematik Aile Sosyolojisi”, Edt. Mustafa AYDIN, Çizgi Kitabevi, Konya.

WEBER, Max, (2012), Ekonomi ve Toplum, Çev. Latif BOYACI, İstanbul matbaa, İstanbul.

YILDIRIM, Emel ve YILDIRIM, Ergün, (2011), “Aile İçi İlişkiler ve İletişim”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

YILDIRIM, Ergün, (2011), “Aile ve Evlilik Türleri”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

YILDIRIM, Ergün, (2011), “Toplumsal Değişme Sürecinde Aile”, Aile Sosyolojisi, Edt. Kadir CANATAN/Ergün YILDIRIM, Açılım Kitap, İstanbul.

EK. A- MÜLAKAT SORU FORMU

Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanan "Türk Ailesinde Karakter ve Otorite: Bir Toplumsal Tıp Olarak Kaynana ve Kaynanalık Rolü Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinin araştırmasına yönelik soruları içermektedir. Hiçbir soruyu cevapsız bırakmamanız çalışmanın bilimselliği açısından çok önemlidir. Cevaplandırmayı rahatça yapabilmeniz için kimlik bilgilerinize yer verilmemiştir.

Katkınız için teşekkür ederim.

Akife Gül KURU

TÜRK AİLESİNDE KARAKTER VE OTORİTE: BİR TOPLUMSAL TİP OLARAK KAYNANA VE KAYNANALIK ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

SOSYO-EKONOMİK ve DEMOGRAFİK BİLGİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

- Yaş:
- Medeni Durum:
- Nasıl evlendiniz? (Görücü usulü, anlaşılarak...)
- Kaç yıllık evlisiniz?
- Eğitim Durumu:
- Meslek:
- Aylık Gelir:
- Çocuğunuz var mı? Varsa kaç tane ve eğitim seviyeleri ne durumdadır?
- Konyalı mısınız?

- Konya'da kaç yıldır yaşamaktasınız?
- Konya'da hangi ilçede ikamet etmektesiniz?
- Kayınvalidenizle birlikte mi ayrı mı yaşıyorsunuz?
- (Ayrı yaşıyorlarsa) Eşinizin ailesi (anne ve babası) il/oğlunuz ile ne sıklıkla görüşürsünüz?

GELİNE SORULACAK SORULAR

Gelin Kayınvalide İlişkisi

- Genel olarak kayınvalideniz nasıl bir insandır, hangi özelliklere sahiptir?
- Onunla kişisel ilişkinizi nasıl anlatırsınız? (sizi takdir eder, sever, önemser mi? Tecrübelerinden, bilgisinden faydalanır mı?)
- Kayınvalidenizle hangi konularda konuşur, paylaşımda bulunursunuz? (Mesela, eşiniz ve çocuklarınızla ilgili konular, aile içi karar alma, yemek yapma, çocuklara terbiye verme, sıradan konular, kadın konuları, dini konular, siyasi konular vb.)
- Kayınvalideniz ile anlaşamadığınız, çatıştığınız konular var mı? Aranızda bir gerilim olması durumunda nasıl çözersiniz?
- Evlenmeden önce birlikte yaşayacağınızı biliyor muydunuz? Pişmanlık veya memnuniyet hangisi daha fazla. Birlikte yaşamının olumlu ve olumsuz taraflarından bahseder misiniz? (Eğer ayrı yaşıyorsa hiç gündeme geldi mi? daha önce birlikte yaşadılar mı? Böyle bir durum (birlikte yaşamak) söz konusu olabilir mi?)

Kayınvalidenin Tavrı

- Kayınvalidenizin sizi kızı gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?
- Kayınvalidenizin oğlunu sizinle paylaşmadığını düşünüyor musunuz?
- Kayınvalidenizin sabırlı ve anlayışlı olduğunu düşünüyor musunuz?

- Kayınvalidenizin geçmişte kendi kayınvalidesinden yaşadığı sıkıntıları, olumsuzlukları size de yaşattığını düşünüyor musunuz?
- Kayınvalideniz size iltifat eder mi?
- Kayınvalideniz sizi başka gelinlerle kıyaslar mı?
- **Otorite Olarak Kayınvalide**
- Kayınvalidenizin “evin hanımı” rolünü devam ettirdiğini düşünüyor musunuz?
- Kayınvalidenizin; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunu düşünüyor musunuz?
- Kayınvalidenizin yanında çocuklarınızı sever misiniz?
- Kayınvalidenizin sizi yönettiğini düşünüyor musunuz?
- Kayınvalidenizi kendinize rakip olarak görüyor musunuz?

Kayınvalidenin Evliliğe Müdahalesi

- Kayınvalidenizin sizin hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Evetse hangi konularda?
- Kayınvalideniz ile yaşadığınız olumsuzluklar evliliğinize yansımaları oluyor mu evetse ne tür?
- (Beraber yaşıyorlarsa) Dışarıya çıkarken, gezmeye giderken kayınvalidenizden izin alır mısınız? Evetse neden izin alırsınız?

Kayınvalide Oğul İlişkisi

- Kayınvalidenizin eşinizle aranızı girdiğini düşünüyor musunuz?
- Herhangi bir tartışmada eşiniz kimin tarafını tutar?

KAYINVALİDEYE SORULACAK SORULAR

Kayınvalide Gelin İlişkisi

- Gelininiz ile olan ilişkinizi nasıl anlatırsınız?
- (Birlikte yaşıyorsa) Birlikte yaşamanın olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?
- Gelininiz ve oğlunuz ailesi ile ilgili olumlu olumsuz durumları sizinle paylaşırlar mı? Paylaşmalarını ister misiniz?
- Aile içinde alınacak önemli konular size danışılır mı?
- Gelininizi kendinize rakip olarak görüyor musunuz?
- Gelininiz ile en çok anlaşamadığınız konular nelerdir?

Gelinin Tavrı

- Gelininizin sizi annesi gibi gördüğünü düşünüyor musunuz?
- Gelininizin oğlunuzu sizinle paylaşamadığını düşünüyor musunuz?
- Eşinizin ailesinin zor günlerinde yanında olur musunuz?
- Gelininiz size iltifat eder mi?

Otorite Olarak Kayınvalide

- Gelininize karşı “evin hanımı” rolünü devam ettirdiğinizi düşünüyor musunuz?
- Gelininize karşı; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunuzu düşünüyor musunuz?
- Gelininiz ve oğlunuz çocuklarını sizin yanında severler mi?
- Gelininizi yönettiğinizi düşünüyor musunuz?

Kayınvalidenin Evliliğe Müdahalesi

- Gelininizin ve oğlunuzun hayatına karıştığını/müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Evetse hangi konularda?
- (Beraber yaşıyorlarsa) Oğlunuz ve eşi dışarıya çıkarken, gezmeye giderken sizden izin alırlar mı? Hayırsa izin almalarını ister misiniz? Evetse neden izin alırlar?

Kayınvalide Oğul İlişkisi

- Herhangi bir tartışmada oğlunuz kimin tarafını tutar?
- Gelininizin sizin ve oğlunuzun aranızı girdiğini düşünüyor musunuz?

OĞLANA SORULACAK SORULAR

Eş-Anne-Oğul İlişkisi

- Eşiniz ve annenizin arasındaki ilişkiyi nasıl anlatırsınız?
- (Birlikte yaşıyorsa) Birlikte yaşamanın olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?
- Herhangi bir tartışma olduğunda taraf tutar mısınız?
- Ailenizle ilgili olumlu olumsuz durumları annenizle paylaşır mısınız?
- Aile içinde alınacak önemli konuları annenize danışır mısınız?
- Anneniz ve eşiniz arasında kaldığınızı düşünüyor musunuz? Evetse sizce neden?
- Sizce anneniz ve eşiniz birbirini rakip olarak görüyor mu?
- Eşinizin anneniz ile iyi geçinmesini takdir eder misiniz?

Otorite Olarak Anne

- Annenizin; baskın olma, sözünü dinletme, kıskanma, karar verme, kontrolü altında bulundurma gibi davranışlarda bulunduğunu düşünüyor musunuz?
- Annenizin “evin hanımı” rolünü devam ettirdiğinizi düşünüyor musunuz?
- Annenizin yanında çocuklarınızı sever misiniz?
- Annenizin eşinizi yönettiğini düşünüyor musunuz?

Annenin Evliliğe Müdahalesi

- Annenizin hayatınıza karıştığını/müdahale ettiğinizi düşünüyor musunuz? Evetse hangi konularda?
- Anneniz ile yaşadığınız olumsuzlukların evliliğinize yansımaları oluyor mu evetse ne tür?
- (Beraber yaşıyorlarsa) Dışarıya çıkarken, gezmeye giderken annenizden izin alırmısınız? Evetse neden izin alırsınız?

EK.B- KATILIMCILAR LİSTESİ

1) Nefise T. (NT, 30, K): 30 yaşında, Denizli doğumlu, üniversite mezunu, evli, sosyolog.

2) Ümran S. (ÜS, 27, K): 27 yaşında, Amasya doğumlu, üniversite mezunu, evli, sosyolog.

3) Ayşe Y. (AY, 34, K): 34 yaşında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

4) Fatmanur A. (FA, 27, K): 27 yaşında, Konya doğumlu, üniversite mezunu, evli, hemşire.

5) Hatice Y. (HY, 43, K): 43 yaşında, Konya doğumlu, üniversite mezunu, evli, ev hanımı.

6) Fatma A. (FA, 21, K): 21 yaşında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

7) Hamdiye A. (HA, 19, K): 19 yaşında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

8) Aynel Y. (AY, 29, K): 29 yaşında, Konya doğumlu, üniversite mezunu, evli, sosyolog.

9) Huriye U. (HU, 36, K): 36 yaşında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

10) Feriha, K. (FK, 39, K): 39 yaşında, Konya doğumlu, üniversite okuyor, evli, ev hanımı.

11) Nesrin E. (NE, 63, K): 63 yaşında, Konya doğumlu, okuma yazma yok, evli, ev hanımı.

12) Rahime A. (RA, 46, K): 46 yaşıında, Konya doğumlu, lise terk, bekar, kreş sorumlusu.

13) Ayşe Y. (AY, 51, K): 51 yaşıında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

14) Fatma K. (FK, 48, K): 48 yaşıında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

15) Nefise E. (NE, 62, K): 62 yaşıında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

16) Şerife E. (ŞE, 69, K): 69 yaşıında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, ev hanımı.

17) Fikret K.(FK, 25, E): 25 yaşıında, Konya doğumlu, üniversite mezunu, evli, katip.

18) Muammer U. (MU, 45, E): 45 yaşıında, Konya doğumlu, ilkokul mezunu, evli, şoför.

19) Rahim, A. (RA, 31, E): 31 yaşıında, Konya doğumlu, üniversite mezunu, evli, iş adamı.

20) Ahmet, E. (AE, 44, E): 44 yaşıında, Konya doğumlu, lise mezunu, evli, Kamu kurumunda çalışıyor.